

LEENA KAILA-KANGAS, RISTO KANGAS JA HELENA PIIRAINEN

YMPÄRISTÖASENNEBAROMETRI

VESI- JA YMPÄRISTÖHALLITUS
Helsinki 1994

182

LEENA KAILA-KANGAS, RISTO KANGAS JA HELENA PIIRAINEN

YMPÄRISTÖASENNEBAROMETRI

VESI- JA YMPÄRISTÖHALLITUS
Helsinki 1994

Etukannen kuvat: Tero Pajukallio

Tekijät ovat vastuussa julkaisun sisällöstä, eikä siihen voida vedota vesi- ja ympäristöhallituksen virallisena kannanottona.

VESI- JA YMPÄRISTÖHALLINNON JULKAISUJA koskevat tilaukset:
Painatuskeskus Oy, PL 516, 00101 Helsinki
puh. (90) 566 0266/Postimyynti

ISBN 951-47-9484-2
ISSN 0786-9592

Helsinki 1994

Julkaisija
Vesi- ja ympäristöhallitus

Julkaisun päivämäärä
10.6.1994

Tekijä(t) (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri)
Leena Kaila-Kangas, Risto Kangas, Helena Piirainen

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)
Ympäristöasennebarometri

Julkaisun laji	Toimeksiantaja	Toimielimen asettamispyynti
Tutkimusraportti	Vesi- ja ympäristöhallitus	

Julkaisun osat

Tiivistelmä

Vesi- ja ympäristöhallitus ja Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri ovat kehittäneet yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen kanssa ns. ympäristöasennebarometrin. Se perustuu koko maan kattavaan kyselyaineistoon, joka kerättiin haastattelemalla Kuopion aluetyöterveyslaitoksen puhelinhaastatteluyksikössä 1501:tä 20—70-vuotiasta Suomen kansalaista syksyllä 1993.

Tarkoituksena on barometrin avulla hankkia tietoa kansalaisten ympäristöä koskevista arvoista, asenteista ja tiedoista sekä niiden muutoksista. Tietoa saadaan myös siitä, miten ihmiset arvioivat eri yhteiskunnallisten toimijoiden ja toimintatapojen osuutta ja vaikutusmahdollisuuksia ympäristöasioissa.

Ympäristöasennebarometrissa ei tarkastella ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita, tai pyritä selittämään riippuvuuksia. Sen ensisijainen tarkoitus on tuottaa nopeasti tietoa ympäristöpoliittista päätöksentekoa varten, ja se voidaan uusia tarvittaessa.

Vaikeasta talouden lamasta huolimatta suomalaiset ovat huolissaan myös saastumisesta. He seuraavat ympäristön tilaa koskevia uutisia ja tiedotteita, keskustelevat lähipiiriinsä kuuluvien kanssa ympäristöasioista ja tietävät hyvin varsinkin sellaiset ympäristöongelmat, joita on paljon käsitelty tiedotusvälineissä.

On ilmeistä, että kansalaiset odottavat päättäjiltä entistä aktiivisempaa ympäristöpolitiikkaa, ja he ovat ainakin periaatteessa valmiita maksamaan enemmän ympäristöä saastuttavista tuotteista.

Asiasanat (avainsanat)

Ympäristöasenteet, ympäristötietoisuus, ympäristösosiologia, asenteet, barometri

Muut tiedot

Sarjan nimi ja numero	ISBN	ISSN
Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja - sarja A 182	951-47-9484-2	0786-9592
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta
145	Suomi	Luottamuksellisuus
		Julkinen
Jakaja	Kustantaja	
Painatuskeskus Oy	Vesi- ja ympäristöhallitus	
PL 516, 00101 Helsinki	PL 250, 00101 Helsinki	

Utgivare
Vatten- och miljöstyrelsen

Utgivningsdatum
10.6.1994

Författare (uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare)
Leena Kaila-Kangas, Risto Kangas, Helena Piirainen

Publikation (även den finska titeln)
Miljöattitydbarometer

Typ av publikation
Forskningsrapport

Uppdragsgivare
Vatten- och miljöstyrelsen

Datum för tillsättandet av organet

Publikationens delar

Referat

Vatten- och miljöstyrelsen och vatten- och miljödistriktet i Kuopio har i samarbete med den sociologiska institutionen vid Helsingfors universitet utvecklat en så kallad miljöattitydbarometer. Den grundar sig på ett intervjumaterial, som täcker hela landet. Intervjuerna gjordes på den databaserade telefonintervjueheten vid Kuopio regioninstitut för arbetshygien under hösten 1993 och gällde 1501 finländare i åldern 20–70.

Avsikten med barometern är, att inhämta kunskap om, hur man ser på miljöns betydelse, och hur medborgarnas miljöattityder och vetskap om aktuella miljöproblem gestaltar sig. Man får också veta, hur människor värderar olika instansers insats och inflytande i miljöfrågor.

Med miljöattitydbarometern undersöker man inte orsakerna till en företeelse, inte heller försöker man förklara avhängigheter. Avsikten är i främsta rummet att producera förstahandsinformation för det miljöpolitiska beslutsfattandet, och man kan upprepa intervjun när det behövs.

Oavsett den svåra depressionen i landet, är finländarna bekymrade också över föroreningen av miljön. De följer med nyheter och information som behandlar miljöns tillstånd, diskuterar dessa frågor med sina närstående och känner bra till i synnerhet sådana miljöproblem, som har behandlats mycket i massmedia.

Det är uppenbart, att medborgarna förutsätter av beslutsfattarna en miljöpolitik, som är aktivare än hittills och de är åtminstone i princip villiga att betala mera för sådana produkter som inte förorenar miljön.

Sakord (nyckelord)

Miljöattityder, miljökännedom, miljösociologi, attityder, barometer

Övriga uppgifter

Seriens namn och nummer
Vatten- och miljöförvaltningens
publikationer – serie A 182

ISBN
951-47-9484-2

ISSN
0786-9592

Sidantal
145

Språk
Finska

Pris

Sekretessgrad
Offentlig

Distribution
Tryckericentral Ab
PB 516, FIN-00101 Helsingfors, Finland

Förlag
Vatten- och miljöstyrelsen
PB 250, FIN-00101 Helsingfors, Finland

Published by
National Board of Waters and the Environment, Finland

Date of publication
10.6.1994

Author(s)
Leena Kaila-Kangas, Risto Kangas, Helena Piirainen

Title of publication
Environment Attitude Barometer

<i>Type of publication</i> Research report	<i>Commissioned by</i> National Board of Waters and the Environment
---	--

Parts of publication

Abstract

The National Board of Waters and the Environment and The Kuopio Water and Environment District have developed in cooperation with The Department of Sociology at the Helsinki University a so-called Environment Attitude Barometer. It is based on an interview survey carried out by the computer-assisted telephone survey unit of Kuopio Regional Institute of Occupational Health in autumn 1993. The survey covered 1501 people in an age group between 20—70 years and represented the whole population of Finland.

The purpose of the barometer is to compile information about people's opinions and attitudes concerning the environment and about their knowledge of environmental matters as well as eventual changes in them. It also gives information about people's views on the role and influence of various social actors and their lines of action within the the field of environmental matters.

The barometer does not look into the causes and consequences of the items examined nor does it explain their relationships. The purpose is primarily to produce latest descriptive information to be utilized by environmental decision-makers. The survey could be repeated when necessary.

In spite of the serious economic recession in Finland, the Finns are still concerned about environmental pollution. They follow the news and bulletins concerning the state of the environment, discuss environmental matters with their relatives and friends and know very well particularly those environmental problems that have been much dealt with by the mass media.

It is obvious that the citizens expect a more active environmental policy and they are basically willing to pay more for non-polluting products.

Keywords

Environment attitudes, environment consciousness, sociology of the environment, attitudes, barometer

Other information

Series (key title and no.)
Publications of the water and the environment
administration – series A 182

ISBN
951-47-9484-2

ISSN
0786-9592

Pages
145

Language
Finnish

Price

Confidentiality
Public

Distributed by
Painatuskeskus
P.O.Box 516, FIN-00101 Helsinki, Finland

Publisher
National Board of Waters and the Environment
P.O.Box 250, FIN-00101 Helsinki, Finland

ALKUSANAT

Ympäristöasioita koskeva keskustelu Suomessa on ollut melko vilkasta, ja kansalaisilla on ollut joihinkin yksittäisiin kysymyksiin selkeitä mielipiteitä. Keskustelu on kuitenkin lainehtinut aika tavalla eikä esim. ympäristöviranomaisilla ole täyttä kuvaa väestön ympäristötietouden syvyydestä eikä ympäristöasioihin kohdistuvien asenteiden laadusta. Tätä puutetta poistamaan on tehty nyt käsillä oleva tutkimusraportti. Tarkoituksena on ollut kehittää sellainen haastattelututkimus, joka voidaan säännöllisin väliajoin tai tarvittaessa toistaa, kun halutaan tietoa kansalaisten suhtautumisesta ympäristöasioihin.

Tutkimus on suoritettu yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen, Kuopion aluetyöterveyslaitoksen, Kuopion vesi- ja ympäristöpiirin sekä vesi- ja ympäristöhallituksen kesken. Vesi- ja ympäristöhallitus on vastannut hankkeen kustannuksista. Päävastuun tutkimussuunnitelmasta ja kysymyksenasettelusta kantaa assistentti Risto Kangas Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta. Haastattelut on tehty tutkija Helena Piiraisen johdolla Kuopion aluetyöterveyslaitoksen puhelinhaastatteluyksikössä. Aineiston analysoinnista ja esittämisestä vastaa tutkija Leena Kaila-Kangas vesi- ja ympäristöhallituksesta.

Asiantuntijoina työssä ovat toimineet vs. prof. Veijo Notkola Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta ja osastonjohtaja Juhani Kangas Kuopion aluetyöterveyslaitokselta. Tutkimuksen suunnittelussa ovat lisäksi avustaneet prof. Matti Jantunen Kansanterveyslaitoksen ympäristöterveyden osastoryhmästä, assistentti Risto Heiskala Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta, osastopäällikkö Markku Henttonen Kuopion lääninhallituksesta sekä va.johtaja Risto Jutila, suunnittelija Kimmo Haapanen, erikoistutkija Mari Walls ja vanhempi insinööri Jukka Matinvesi Kuopion vesi- ja ympäristöpiiristä. Tutkimusprojektin johtajana on toiminut va. osastopäällikkö Reijo Porttikivi vesi- ja ympäristöhallituksesta.

SISÄLLYS

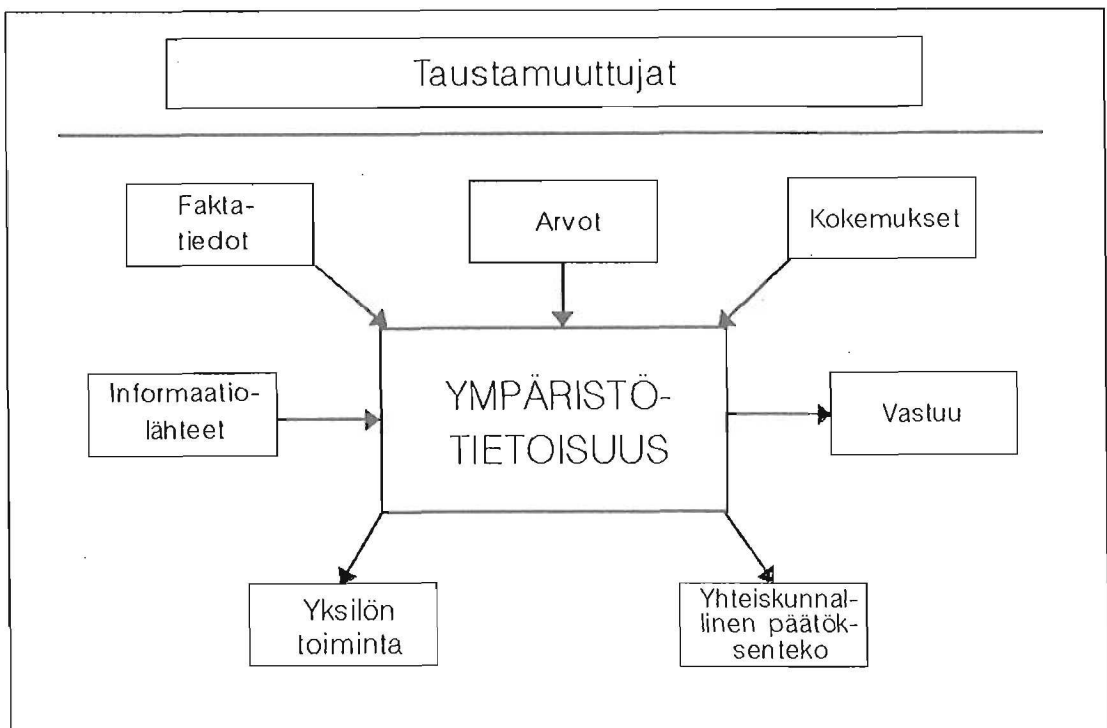
1	JOHDANTO	9
2	KYSELYN AINEISTO	11
2.1	Koko otoksen ja haastateltujen ominaisuuksien vertailua	11
3	YMPÄRISTÖONGELMAT YHTEISKUNNALLISTEN ONGELMIEN JOUKOSSA	13
4	VAIKEIMPINA PIDETTY YMPÄRISTÖONGELMAT SUOMESSA JA KOTIPAIKALLA	17
4.1	Vakavin koko Suomea koskeva ympäristöongelma	18
4.2	Vakavin oman asuinpaikan ympäristöongelma	19
5	SUOMALAISTEN OMAT YMPÄRISTÖN TILAAN LIITTYVÄT HAVAINNOT	20
5.1	Ympäristössä havaitut muutokset	21
5.2	Havaittujen muutosten seuraus käyttäytymiselle	23
6	YMPÄRISTÖONGELMAT JA SOSIAALINEN KANSSAKÄYMINEN	25
6.1	Ympäristöasioista keskusteleminen	26
6.2	Ympäristöjärjestöissä toimiminen	27
7	YMPÄRISTÖTIEDON LÄHTEET	28
8	SUOMALAISTEN KÄSITYKSET ERI TAHOJEN YMPÄRISTÖ- TIEDOTTAMISESTA JA TIEDON LAADUSTA	31
9	SUOMALAISTEN YMPÄRISTÖN ILMIÖITÄ JA VAIKUTUSMEKANISMEJA KOSKEVAT TIEDOT	45
10	SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN YMPÄRISTÖONGELMIIN JA SAASTEISIIN	57
11	YMPÄRISTÖONGELMAT JA TALOUDELLINEN KASVU	71
12	YMPÄRISTÖÄ SÄÄSTÄVÄ TOIMINTA	85
13	SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN YMPÄRISTÖONGELMIEN HOITAMISEEN ERILAISTEN MAKSUJEN JA VEROJEN AVULLA.	97
14	KANSALAISTEN SUHTAUTUMINEN MUIHIN YHTEISKUNNAL- LISIIN OHJAUSKEINOIHIN	105

15	YHTEENVETO	121
15.1	Yleistä	121
15.2	Ympäristöongelmat yhteiskunnallisten ongelmien joukossa	121
15.3	Vaikeimpina pidetyt ympäristöongelmat Suomessa ja kotipaikalla.	122
15.4	Ihmisten omat ympäristön tilaan liittyvät havainnot	122
15.5	Kierrätyksen järjestämiseen ollaan tyytymättömiä	123
15.6	Suomalaisten suhtautuminen ympäristö- ongelmiin ja saasteisiin	123
15.7	Ympäristöongelmat ja taloudellinen kasvu	124
15.8	Asiantuntijoille annettaisiin lisää valtaa ympäristöpolitiikassa	124
15.9	Ympäristöongelmat ja yhteiskunnalliset ohjauskeinot	125
	LIITTEET	126

1 JOHDANTO

Ympäristön laadun merkitys eräänä hyvinvoinnin osatekijänä on korostunut 80-luvulta alkaen, samalla kun on yhä selvemmin alettu tunnustaa, että nykyisen kehityksen kulkua on muutettava ekologisesti kestävämpään suuntaan. Ympäristöongelmat ovat luonteeltaan erittäin monimutkaisia, ja yhteiskunnallisen päätöksenteon pohjaksi tarvitaankin yhä laaja-alaisempaa tietoa. Myös kansalaisten mielipiteiden, ja niissä tapahtuvien muutosten välittymisellä ympäristöasioita valmistelevien ja niistä vastuussa olevien viranomaisten tietoon on keskeinen merkitys. Käsillä olevassa kansalaisten ympäristötietoisuutta koskevassa kyselytutkimuksessa ympäristötietoisuutta on lähestytty laajasti ja tarkasteltu sen muotoutumista oheisen viitekehyksen välityksellä.

Viitekehyksen mukaisesti kyselyssä kiinnitettiin huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

1. Millaiset yhteiskunnalliset ongelmat huolestuttavat suomalaisia, ja minkälainen on ympäristöongelmien asema näiden huolenaiheiden joukossa.
2. Millaiset ympäristöön liittyvät ongelmat huolestuttavat suomalaisia.
3. Millaisia ympäristömuutoksia ihmiset ovat itse havainneet.
4. Mistä ihmiset saavat ympäristön tilaan liittyvät tietonsa.

5. Miten suomalaiset arvioivat eri tahojen tiedottamista ja tiedon laatua.
6. Millaiset ovat suomalaisten ympäristön ilmiöitä koskevat tiedot.
7. Miten suomalaiset suhtautuvat ympäristöongelmiin ja ympäristösaasteisiin.
8. Miten suomalaiset painottavat luontoa toisaalta itseisarvona ja toisaalta välinearvona, ja millaisina he näkevät tulevaisuuden haasteet.
9. Kuinka laajalle levinnyttä ympäristöystävällinen toiminta suomalaisten keskuudessa oikein on.
10. Miten suomalaiset suhtautuvat ja painottavat erilaisia yhteiskunnallisia ohjauskeinoja, joilla ympäristöongelmiin voidaan vaikuttaa.

Raportti antaa yleiskuvan suomalaisten ympäristötietoisuudesta edellä esitettyjen osatekijöiden valossa. Kysely antaa myös hyvät mahdollisuudet viitekehyksessä esitettyjen tekijöiden välisten yhteyksien seikkaperäiseen tarkasteluun.

2 KYSELYN AINEISTO

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää väestön ympäristötietoisuutta ja siihen liittyviä tekijöitä vuonna 1993. Ympäristöasennebarometrin otos, kaikkiaan 3125 iältään 20—70-vuotiaista suomenkielistä kansalaista poimittiin Väestön keskusrekisteristä satunnaisesti koko maan alueelta syyskuussa 1993.

Heistä pyrittiin haastattelemaan ennalta asetettu 1500 henkilön kiintiö siten, että haastateltujen joukko vastaisi keskeisten taustamuuttujien osalta alkuperäistä otosta. Otoksesta 70.7 prosentille oli tiedossa puhelinnumero ja heistä 67.9 prosenttia (1501 henkilöä) haastateltiin, 10.5 prosenttia kieltäytyi haastattelusta tai keskeytti sen ja 21.5 prosenttia ei tavoitettu.

Tiedonkeruu tapahtui tietokoneavusteisella puhelinhaastattelumenetelmällä (CATI), jossa haastattelijaa saa ruudulle nähtäväkseen yhden kysymyksen kerrallaan, johon hän välittömästi tallentaa haastateltavan antaman vastauksen, joko valitsemalla annetuista vastausvaihtoehdoista tai kirjaamalla vapaamuotoisen vastauksen tekstinä.

Ohjelma on reititetty sekä vastaajan taustatietojen että aiempien vastausten perusteella niin, että kuhunkin kysymykseen tulee automaattisesti oikeat jatkokysymykset. Haastattelijat olivat Kuopion aluetyöterveyslaitoksen CATI-yksikön kokeneita ja tehtävään valmennettuja haastattelijoita.

Haastattelut tehtiin 11.10.—17.12.1993 välisenä aikana. Haastateltaville oli lähetetty etukäteen tiedotuskirje tutkimuksesta. Yhden haastattelun kesto oli noin 20 minuuttia. Kysymyksiä esitettiin haastateltaville keskimäärin 61 kappaletta.

2.1 Koko otoksen ja haastateltujen ominaisuuksien vertailua

Haastateltujen joukko vastaa keskeisten taustamuuttujien osalta varsin hyvin alkuperäistä satunnaisotosta (ks. taulukko 1). Sukupuolen ja ammattiaseman jakaumissa ei ole juurikaan eroja. Suurin poikkeama on iän kohdalla; kahden vuoden ero keski-iässä selittyy nuorimman, liikkuvimmassa elämänvaiheessa olevan ikäryhmän (20—30-vuotiaat) suhteellisesti suuremmalla kadolla. Ottaen huomioon kadon suuruuden, sekä tämän ikäryhmän osuuden koko otoksesta, voidaan tuloksia kuitenkin pitää riittävän edustavina myös sellaisenaan ilman korjauskertoimia tarkasteltuna.

Toisaalta jokseenkin kaikki haastattelun tulokset on esitetty myös ikäryhmittäin. Alueellisesti kato on suurin Uudenmaan läänissä. Vastaava muiden läänien yliedustus jakautuu hyvin tasaisesti eri läänien osalle, joten niiden osuudet haastateltujen joukossa ovat lähellä alkuperäisen otoksen osuuksia. Alueellisestikin haastateltujen voidaan kuitenkin katsoa riittävän hyvin edustavan koko väestöä. Esimerkiksi mikäli kuviteltu mielipide-ero Uudenmaan läänin vastaajien ja muiden välillä olisi jonkin kysymyksen kohdalla 10 prosenttiyksikön suuruusluokkaa, aiheuttaisi vajaa 5 prosenttia ero Uudenmaan läänin osuudessa (24,3 prosenttia alkuperäisestä otoksesta, 19,5 prosenttia haastatelluista) alle 0,5 prosentin poikkeaman tarkasteltavassa suureessa (kyseistä mieltä olevien osuus) koko otoksessa.

Taulukko 1. Alkuperäisen satunnaisotoksen ja haastateltujen vertailu keskeisten taustamuuttujien osalta.

Keski-ikä	Koko otos 41.8 vuotta	Haastatellut 44.0 vuotta
Sukupuolijakauma	Koko otos	Haastatellut
Miehiä	50.6 %	50.4 %
Naisia	49.4 %	49.6 %
Ammattiasema	Koko otos	Haastatellut
Alempi toimihenkilö	30.6 %	31.1 %
Kotirouva	1.1 %	0.8 %
Maanviljelijä	6.6 %	9.7 %
Opiskelija	4.2 %	2.0 %
Työntekijä	38.6 %	35.8 %
Yrittäjä	3.5 %	4.1 %
Ylempi toimihenkilö	15.3 %	16.4 %
Lääni	Koko otos	Haastatellut
Uudenmaan	24.3 %	19.5 %
Turun- ja Porin	14.3 %	15.2 %
Ahvenanmaan	0.03 %	0.07 %
Hämeen	14.8 %	15.8 %
Kymen	7.0 %	7.1 %
Mikkelin	4.5 %	4.9 %
Pohjois-Karjalan	3.4 %	3.3 %
Kuopion	4.7 %	5.4 %
Keski-Suomen	5.4 %	5.8 %
Vaasan	7.8 %	8.6 %
Oulun	9.4 %	9.7 %
Lapin	4.4 %	4.7 %

3 YMPÄRISTÖONGELMAT YHTEISKUNNALLISTEN ONGELMIEN JOUKOSSA

Seuraavilla kysymyksillä on pyritty saamaan selville, miten vakavina suomalaiset pitävät ympäristöongelmia, ja miten he sijoittavat ne muiden ongelmien joukkoon.

Keskeiset huomiot

- * Suurin osa 20—70-vuotiaista suomalaisista pitää taloudellisia vaikeuksia ja erityisesti työttömyyttä vaikeimpina yhteiskunnallisina ongelmina tällä hetkellä. Mutta vaikeasta talouden lamasta huolimatta suomalaiset ovat huolissaan myös ympäristöstä; lähes joka neljäs haastateltu pitää ympäristön pilaamista, saastumista tai sen uhkaa vielä lamaakin pahempina ongelmina.
- * Joka kolmas haastateltu pitää ympäristöongelmia toiseksi vakavimpana yhteiskunnallisena ongelmana.
- * Talouslaman ja ympäristöongelmien jälkeen eniten huolta aiheuttaa poliittinen rauhattomuus maailmalla eli sodat, väkivaltaisuuDET ja pakolaisuus.
- * Naiset ovat vähän miehiä useammin huolissaan ympäristöstä, ja miehet puolestaan ovat useammin huolissaan taloudellisista ongelmista.

Taulukko 2. Mikä on mielestänne vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?

	N	%
Ei osaa sanoa	63	4
Ei ole ongelmia	5	0
Työttömyys	739	49
Ympäristön pilaaminen ja saastuminen, jätteet, ympäristömyrkyt	215	14
Talouden lama Suomessa	198	13
Poliittinen rauhattomuus maailmalla	84	6
Ydinvoimalat yleensä, ydinjäte, mahdollinen voimalaonnettomuus	53	3
Henkinen ilmapiiri Suomessa, pessimismi ja yrittämisen puute	30	2
Ilmakehän saastuminen	28	2
Veden saastuminen	26	2
Ydinvoimalat Suomen itäpuolella	20	1
Hallituksen politiikka Suomessa	8	0,5
Euroopan unioni	8	0,5
Muu	23	1
Kaikki	1500	100

(Prosenttiluvut on pyöristetty lähimpään kokonaislukuun, puolet prosentit alaspäin)

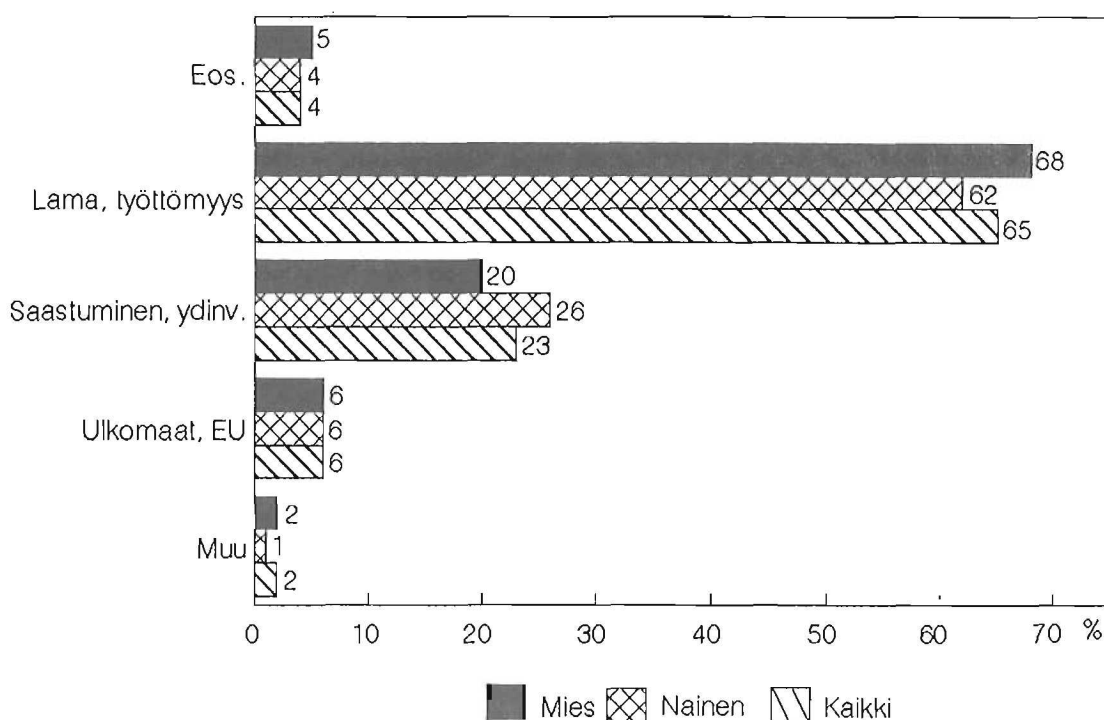
Kyselyssä on haastateltu 20—70-vuotiaita suomalaisia. Kysymys vakavimmasta yhteiskunnallisesta ongelmasta on esitetty ilman vastausvaihtoehtoja. Suomalaiset ovat hyvin samanlaisista asioista huolissaan, sillä heidän luettelemansa ongelmat mahtuvat pääasiassa 11 ryhmään.

Jokseenkin joka toinen pitää työttömyyttä vakavimpana ongelmana yhteiskunnassa. Huoli on aiheellinen, kun Suomessa on vaikea talouslama, ja työttömien määrä on viime vuosina jatkuvasti lisääntynyt. Kuitenkin ympäristön pilaaminen ja saastuminen huolestuttaa suomalaisia seuraavaksi eniten (taulukko 2).

Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa kaikki talouden vaikeuksiin ja niitten seurauksiin liittyvät tekijät eli lama, työttömyys, henkinen ilmapiiri Suomessa ja hallituksen politiikka on yhdistetty yhdeksi ulottuvuudeksi. Ympäristön saastumiseen ja sen uhkaan liittyvät tekijät eli ympäristön, ilman ja veden saastuminen sekä ydinvoimalat on yhdistetty toiseksi ulottuvuudeksi, ja poliittinen rauhattomuus maailmalla sekä Euroopan unioni kolmanneksi.

Luokittelun mukaan 65 prosenttia haastatelluista pitää vakavimpana yhteiskunnallisena ongelmana tällä hetkellä talouslamaa Suomessa ja sen seurauksia. Ympäristön pilaamista ja saastumista pitää vakavimpana ongelmana 23 prosenttia ja ongelmia ulkomailla sekä Euroopan unionia 6 prosenttia vastaajista (kuva 1).

Ulottuvuudet on ristiintaulukoitu sukupuolen mukaan ja tulos on, että miehet ovat naisia enemmän huolestuneet taloudellisesta lamasta ja sen seurauksista, ja naiset puolestaan enemmän huolestuneet ympäristön pilaamisesta ja saastumisesta. Muut asiat huolestuttavat yhtä paljon sekä miehiä että naisia.

Kuva 1. Vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä? Tarkoitetaan mitä tahansa yhteiskunnallisia ongelmia.

Taulukko 3. Mikä on mielestänne toiseksi vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?

	N	%
Ei osaa sanoa	270	19
Ei ole ongelmia	6	0,5
Ympäristön pilaaminen ja saastuminen	352	25
Taloudellinen lama Suomessa	233	16
Poliittinen rauhattomuus maailmalla	184	13
Työttömyys	144	10
Ilmakehän saastuminen	42	3
Hallituksen politiikka Suomessa	41	3
Veden saastuminen	34	2
Ydinvoimalat yleensä	31	2
Henkinen ilmapiiri Suomessa	21	1
Ydinvoimalat Suomen itäpuolella	11	1
Euroopan unioni	10	1
Väestön liiallinen lisääntyminen	9	1
Nälänhätä	6	0,5
Muu	37	3
Kaikki	1431	100

Taulukko 4. Mikä on mielestänne kolmanneksi vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?

	N	%
Ei osaa sanoa	371	32
Ei ole ongelmia	12	1
Poliittinen rauhattomuus maailmalla	168	14
Ympäristön pilaaminen ja saastuminen	148	13
Lama Suomessa	141	12
Työttömyys	71	6
Hallituksen politiikka	48	4
Henkinen ilmapiiri Suomessa	46	4
Nälänhätä	17	1
Euroopan unioni	15	1
Ilmakehän saastuminen	14	1
Ydinvoimalat yleensä	14	1
Veden saastuminen	12	1
Väestön liiallinen lisääntyminen	11	1
Ydinvoimalat Suomen itäpuolella	3	0
Muu	69	6
Kaikki	1160	100

Kysymys toiseksi ja kolmanneksi vakavimmasta yhteiskunnallisesta ongelmasta on esitetty myös ilman vastausvaihtoehtoja. Vastaukset hajaantuvat enemmän, mutta ne keskittyvät pääasiassa kuitenkin samoihin luokkiin kuin vakavimpina pidetyt ongelmat; uusia ovat vain väestön liiallinen lisääntyminen maailmassa ja nälänhätä. Loput vastaukset hajaantuvat niin paljon, ettei selviä ryhmiä saa esille (taulukot 3 ja 4).

Kolmasosa suomalaisista pitää toiseksi vakavimpana yhteiskunnallisena ongelmana ympäristön pilaamista, ilman ja veden saastumista sekä ydinvoimaloiden tuottamaa jätettä, mahdollisia ydinvoimalaonnettomuuksia ja radioaktiivista säteilyä (taulukko 3). Talouslaman ja ympäristöongelmien jälkeen nousee kolmanneksi huolenaiheeksi poliittinen rauhattomuus maailmalla eli sodat, väkivaltaisuuudet ja pakolaisuus (taulukot 3 ja 4).

4 VAIKEIMPINA PIDETYT YMPÄRISTÖONGELMAT SUOMESSA JA KOTIPAIKALLA

Seuraavien kysymysten tarkoituksena on selvittää, minkälaisina ihmiset näkevät, toisaalta koko maata koskevat, ja toisaalta oman asuinpaikan ympäristöongelmat.

Keskeiset huomiot

- * Vain puoli prosenttia 20—70-vuotiaista suomalaisista on sitä mieltä, ettei Suomea uhkaa mikään vakava ympäristöongelma.
- * Eniten ollaan huolissaan ydinvoimaloista sekä Suomessa että itärajan takana, mahdollisista ydinvoimalaonnettomuuksista, radioaktiivisesta säteilystä ja ydinjätteistä.
- * Lähes joka neljäs pitää ilman saastumista tai idästä tulevia ilmansaasteita pahimpana koko Suomea koskevana ympäristöongelmana.
- * Vesien saastuminen Suomessa huolestuttaa kolmanneksi eniten.
- * Oman asuinpaikan ympäristöongelmat nähdään konkreettisempina kuin koko maata koskevat, ja niiden aiheuttajat tunnistetaan. Eniten ollaan huolissaan jonkin tehtaan tai voimalaitoksen päästöistä; myös liikenteen saasteita pidetään omalla paikkakunnalla useammin ongelmana kuin koko maassa. Lähivesien tai jonkin tietyn vesistön saastuminen huolestuttaa myös monia.
- * Maanviljelyksen aiheuttamia saasteita ei ole ollenkaan mainittu koko maata koskevinä ympäristöongelmina, mutta 4 prosenttia vastaajista havaitsee ongelman omalla asuinpaikallaan.

4.1 Vakavin koko Suomea koskeva ympäristöongelma

Taulukko 5. Mikä on mielestänne vakavin koko Suomea koskeva ympäristöongelma?

	N	%
Ei osaa sanoa	197	13
Ei ole ongelmia	6	0,5
Ydinvoimalat/mahdollinen onnettomuus, ydinjätteet	208	14
Veden saastuminen	189	13
Idästä tulevat ilmansaasteet	187	12
Ilman saastuminen	172	11
Idässä olevat ydinvoimalat	159	11
Ympäristön saastuminen yleensä	114	8
Teollisuuden päästöt	82	5
Metsien tuhoutuminen	55	4
Kaatopaikat, jätteet, roskat	45	3
Liikenteen saasteet	27	2
Otsonikato	22	1
Ympäristömyrkyt, ongelmajätteet	13	1
Luonnon hyötykäyttö/muuttaminen	12	1
Muu	10	1
Kaikki	1498	100

Vain puoli prosenttia 20—70-vuotiaista suomalaisista on sitä mieltä, ettei Suomea uhkaa mikään ympäristöongelma. Joka neljäs on huolissaan joko kotimaisista tai itärajan takana olevista ydinvoimaloista. Heitä huolestuttaa mahdolliset voimalaonnettomuudet, radioaktiivinen säteily sekä ydinjätteen hävittämisen vaikeus (taulukko 5).

Ilman saastumisesta yleensä tai idästä tulevista ilmansaasteista on huolestunut lähes joka neljäs vastaaja. Veden saastumista pitää 13 prosenttia suomalaisista vakavimpana koko Suomea koskevana ympäristöongelmana; siihen lukeutuvat sekä yleensä vesistöjen likaantuminen että pohjaveden saastuminen ja happosadeilmiö. Ympäristön saastumisesta yleensä on 8 prosenttia suomalaisista huolissaan. Teollisuuden päästöjä, mikä käytännössä merkitsee ilman, veden tai maaperän saastuttamista, pitää 5 prosenttia vakavimpana ympäristöongelmana.

Lisäksi on mainittu: metsien tuhoutuminen (4 %) kaatopaikat, jätteet, roskat (3 %), liikenteen saasteet (2 %), otsonikato (1 %), ympäristömyrkyt ja ongelmajätteet (1 %), luonnon muuttaminen ja hyötykäyttö kuten metsien avohakkuut ja auraaminen, hiekanotto, turvetuotanto, ojitus ja vesistöjen ruoppaaminen (1 %). Kysymys on esitetty ilman valmiita vastausvaihtoehtoja.

4.2 Vakavin oman asuinpaikan ympäristöongelma

Taulukko 6. Mikä on mielestänne oman asuinpaikkanne pahin ympäristöongelma?

	N	%
Ei osaa sanoa	243	16
Ei ole ongelmia	245	16
Tehtaan/voimalaitoksen päästöt	265	18
Liikenteen saasteet	204	14
Veden saastuminen	156	10
Ilman saastuminen	132	9
Kaatopaikat, jätteet, roskat	75	5
Maatalouden saasteet	57	4
Idästä tulevat saasteet	29	2
Tietyn vesistön saastuminen	25	2
Saastuminen yleensä	20	1
Luonnon hyötykäyttö/muokkaaminen	9	1
Melu	14	1
Muu	24	2
Kaikki	1498	100

Suomalaiset näkevät koko Suomea koskevat ympäristöongelmat abstraktimpina kuin omalla asuinpaikalla. Heistä 87,5 prosenttia on sitä mieltä, että on koko Suomea koskevia vakavia ympäristöongelmia, mutta vain 69 prosenttia sanoo niitä olevan omalla asuinpaikalla. Voi varmaankin olettaa, että jälkimmäinen prosenttiosuus edustaa niitä, jotka ovat itse havainneet jonkin ympäristöongelman asuinpaikallaan (taulukot 5 ja 6).

Oman asuinpaikan ympäristöongelmat nähdään konkreettisempina kuin koko maata koskevat, ja niiden aiheuttajat tunnistetaan. Tehtaan tai voimalaitoksen päästöjä pitää 18 prosenttia haastatelluista asuinpaikkansa pahimpana ympäristöongelmana, ja 14 prosenttia pitää liikenteen saasteita pahimpana. Lähivesien yleensä tai jonkin tietyn vesistön saastumisesta on 12 prosenttia haastatelluista huolissaan, ja joka kymmenes pitää ilman saastumista yleensä tai idästä tulevia ilmansaasteita pahimpana ongelmana (taulukko 6).

Myös sellaisia ongelmia on mainittu kuten kaatopaikat, jätteet ja roskat (5 %), maatalouden saasteet (4 %), saastuminen yleensä (1 %), luonnon hyötykäyttö ja muuttaminen (1 %), melu (1 %).

5 SUOMALAISTEN OMAT YMPÄRISTÖN TILAAN LIITTYVÄT HAVAINNOT

Seuraavien kysymysten tarkoituksena on selvittää, havaitsevatko ihmiset saastumisen aiheuttamia muutoksia ympäristössään, minkälaisia nuo muutokset ovat, ja minkälaisia seurauksia havainnoista on käyttäytymiselle.

Keskeiset huomiot

- * Kolme neljästä 20 – 70-vuotiaasta suomalaisesta on huomannut viimeisen kymmenen vuoden aikana ympäristössään sellaisia muutoksia, jotka voisivat johtua ympäristön saastumisesta tai ylikuormittumisesta. Useimmin on havaittu metsissä muutoksia ja toiseksi useimmin vesistön likaantumista.
- * Joka kolmas on havainnut itsellään tai läheisillään sellaisia terveydellisiä ongelmia, jotka saattaisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista.
- * Runsas puolet suomalaisista ei ole muuttanut käyttäytymistapojaan tai kulutustottumuksiaan jonkin ympäristössä havaitsemansa muutoksen seurauksena ja 38 prosenttia ilmoittaa muuttaneensa niitä nimenomaan havaintojensa seurauksena.
- * Muutoksen havaitseminen on aiheuttanut muun muassa sellaista toimintaa, että on alettu lajitella kotitalousjätteitä, on vaihdettu pesuainetta ympäristöystävällisemmäksi tai on alettu välttää muovikääreitä ja muita vaikeasti hävitettäviä pakkauksia.
- * Joka neljäs on huomannut ympäristön tilassa muutoksia parempaan. Erityisesti vesien puhdistumista on havaittu.
- * Vain noin joka neljäs suomalainen tietää, kenen viranomaisen puoleen pitäisi kääntyä, jos havaitsee ympäristössään saastumista tai luonnon liikakuormittamisesta aiheutuneita muutoksia.

5.1 Ympäristössä havaitut muutokset

Taulukko 7. Oletteko itse viimeisen kymmenen vuoden aikana havainnut ympäristösä-
säanne muutoksia, jotka mielestänne voivat johtua ympäristön saastumisesta tai
ylikuormittumisesta? mainitkaa tärkein.

	N	%
Ei osaa sanoa	86	6
Ei ole havainnut	302	20
Metsät voivat huonosti	543	36
Vesistöt ovat likaantuneet	283	19
Kasvisto on muuttunut	84	6
Ilmasto on muuttunut	51	3
Saastumista yleensä	50	3
Kalakanta on pienentynyt	16	1
Eläinlajeja on hävinnyt	16	1
Ilman laatu on huono	16	1
Ihmisillä on allergiaoireita	12	1
Jätteitä on luonnossa	6	0,5
Muu	30	2
Kaikki	1495	100

Kolme neljästä 20—70-vuotiaasta suomalaisesta on havainnut viimeisen kymmenen vuoden aikana ympäristössään sellaisia muutoksia, jotka voisivat johtua ympäristön saastumisesta tai ylikuormittumisesta. Runsas kolmasosa on huomannut metsissä muutoksia: havupuut ovat harsuuntuneet tai neulasen kuivuneet, naava on hävinnyt puiden rungoilta tai puut ovat kuolleet pystyyn (taulukko 7).

Vesistön likaantumista on havainnut lähes joka viides vastaaja. He ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että veden väri on muuttunut, rannat ovat rehevöityneet, levää on liikaa ja myös sinilevää on havaittu.

Myös kasvistossa on havaittu muutoksia; haastatelluista 6 prosenttia on huomannut, että kasvilajeja on hävinnyt, naava, jäkälä tai sammal ovat vähentyneet tai jokin tietty kasvi on lisääntynyt tai vähentynyt. Muut havainnot ovat: saastetta on yleensä ympäristössä (3 %), ilmasto on muuttunut niin, että kesät ovat kylmiä ja talvet leutoja (3 %), kalakanta on pienentynyt (1 %), eläinlajeja on hävinnyt (1 %), ilman laatu on huono (1 %), ihmisillä on allergiaoireita (1 %) (taulukko 7).

Noin joka neljäs 20—70 vuotias suomalainen on huomannut ympäristön tilassa parantumista. Eniten on havaittu vesien puhdistumista ja myös, että ilman laatu on parantunut, tehtaiden päästöt ovat vähentyneet, yleinen siisteys ja jätteiden käsittely ovat parantuneet, puut ja kasvillisuus voivat paremmin (taulukko 8).

Taulukko 8. Oletteko viime aikoina havainnut ympäristön tilassa mitään muutoksia parempaan? mainitkaa tärkein.

	N	%
Ei ole	893	60
Vedet ovat puhdistuneet	219	15
Ilman laatu on parantunut	48	3
Tehtaiden päästöt vähentyneet	45	3
Puut/kasvillisuus voivat paremmin	33	2
Yleinen siisteys on parantunut	24	2
Maatalous vähentänyt "päästöjään"	5	0
Muu	27	2
Ei osaa sanoa	202	13
Kaikki	1496	100

Taulukko 9. Onko teillä tai jollain lähipiiristänne esiintynyt terveydellisiä ongelmia, jotka saattaisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista ja saastumisesta? mainitkaa yksi.

	N	%
Ei osaa sanoa	159	11
Ei ole	784	52
Määrittelemätön allergia	231	15
"Astma"	152	10
Hengitystieoireita kuten nuhaa	63	4
Syöpä	36	2
Iho-oireita	33	2
Päänsärky/pahoinvointi	5	0
Muu	33	2
Kaikki	1496	100

Noin joka kolmas on huomannut itsellään tai läheisillään sellaisia terveydellisiä ongelmia, jotka saattaisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista ja saastumisesta. Eniten on havaittu määrittelemättömiä allergioita, "astmaa" tai sen tyyppisiä oireita on havaittu seuraavaksi useimmin ja hengitystieoireita kuten nuhaa tai hengenahdistusta. Myös syöpä, erilaiset iho-oireet, päänsärky tai pahoinvointi on mainittu (taulukko 9).

5.2 Havaittujen muutosten seuraus käyttäytymiselle

Taulukko 10. Onko jokin ympäristössänne havaitsemanne muutos saanut teidät muuttamaan joko totunnaisia käyttäytymistapojaanne tai kulutustottumuksianne? mainitkaa tärkein toiminnan muutos.

	N	%
Ei osaa sanoa	92	8
Ei ole	592	54
Lajittelee jätteet	132	12
Vaihtanut pesuainetta	69	6
Välttää muovipakkauksia	48	4
Vähentänyt autolla ajamista	33	3
Muuttanut ostokäyttäytymistä	31	3
Ei käytä lannoitteita	21	2
Muuttanut ruokailu-/juomatottumuksia	18	2
Lopettanut ponnekaasujen käytön	17	2
Vähentänyt kalastamista/uimista	10	1
Muu	30	3
Kaikki	1093	100

(Ne, jotka eivät ole huomanneet muutoksia, eivät ole vastanneet tähän kysymykseen, katso taulukko 7.)

Runsas puolet 20—70-vuotiaista suomalaisista ei ole muuttanut totunnaisia käyttäytymistapojaan tai kulutustottumuksiaan ympäristössään havaitsemansa muutoksen takia, ja 38 prosenttia kaikista on muuttanut niitä nimenomaan havaintojensa seurauksena (taulukko 10).

Yleisin muutos on, että on alettu lajitella kotitalousjätteitä, kompostoida tai kierrättää käyttökelpoista materiaalia uudelleenkäyttöä varten. Monet ovat alkaneet ostaa ympäristöystävällisempiä pesuaineita, yleensä pesuaineiden käyttöä on vähennetty, tai likavesien heittäminen vesistöihin on lopetettu.

Muovipakkauksia ja muovipusseja tai muita vaikeasti hävitettäviä pakkauksia on alettu välttää, autolla ajamista on vähennetty, vaihdettu ympäristöystävällisempään bensaan, tai alettu välttää auton joutokäyntiä. Jotkut ovat muuttaneet ostokäyttäytymistään, vähentäneet ostamista tai vaihtaneet ympäristöystävällisempiin tuotteisiin.

Muita käyttäytymisen muutoksia: on lopetettu lannoitteiden tai hyönteismyrkkyjen käyttö, muutettu ruokailu- tai juomatottumuksia lisäaineiden välttämiseksi, on lopetettu ponnekaasujen käyttö, on vähennetty uimista tai kalastamista (taulukko 10).

Taulukko 11. Jos havaitsette ympäristössänne muutoksia, joiden voitte olettaa johtuvan ympäristön saastumisesta tai liikakuormituksesta, niin tiedätekö, kuka omassa kunnassanne on viranomainen, jonka puoleen voi kääntyä?

	N	%
Ei tiedä	823	55
Tietää	361	24
Vastaa väärin	312	21
Kaikki	1496	100

Vain noin neljäsosa suomalaisista tietää, kenen viranomaisen puoleen pitäisi kääntyä jos havaitsee ympäristössään saastumisesta tai luonnon liikakuormittamisesta aiheutuneita muutoksia (taulukko 11).

6 YMPÄRISTÖONGELMAT JA SOSIAALINEN KANSSAKÄYMINEN

Seuraavien kysymysten tarkoituksena on selvittää, kuinka aktiivisia toimijoita suomalaiset ovat ympäristöasioissa.

Keskeiset huomiot

- * Suurin osa 20—70-vuotiaista suomalaisista keskustelee lähipiiriin kuuluvien ihmisten kanssa ympäristöongelmista.
- * He keskustelevat läheistensä kanssa sellaisista ympäristöasioista, joista ovat huolissaan. Eniten on keskusteltu veden saastumisesta, ydinvoimaloitten ympäristöriskeistä ja ilman saastumisesta, johon liittyvät idän suunnalta tulevat rikkipäästöt.
- * Vain 3 prosenttia haastatelluista ilmoittaa itse toimivansa jossain ympäristöjärjestössä, ja 10 prosenttia tietää jonkun lähipiiriinsä kuuluvan toimivan.
- * Runsas kolmasosa kansalaisista on allekirjoittanut adresseja tai antanut rahaa jollekin ympäristöasioiden piirissä toimivalle kansalaisjärjestölle.

6.1 Ympäristöasioista keskusteleminen

Taulukko 12. Keskustelletteko lähipiiriinne kuuluvien ihmisten kanssa ympäristöön liittyvistä ongelmista?

	N	%
Ei	184	12
Kyllä	1304	87
Ei osaa sanoa	10	1
Kaikki	1498	100

Taulukko 13. Voitteko mainita jonkin ympäristöteeman, josta olette lähiaikoina keskustellut?

	N	%
Ei osaa sanoa	148	11
Veden saastuminen	228	17
Ydinvoimaloiden jätteet	198	15
Jätteiden lajittelu	135	10
Ilman saastuminen	112	9
Idästä tulevat ilmansaasteet	63	5
Metsävauriot, metsien suojelu	58	4
Maatalouden tuottama saaste	57	4
Liikenteen saasteet	54	4
Saastuminen yleensä	51	4
Tehtaiden päästöt	44	3
Ongelmajätteet	29	2
Luonnon hyötykäytön ongelmat	29	2
Energian tuotannosta aiheutuva saaste	18	1
Eläinlajien häviäminen	11	1
Tupakansavu	8	1
Muu	59	4
Kaikki	1300	100

Suurin osa 20—70-vuotiaista suomalaisista (87 %) keskustelee lähipiiriin kuuluvien ihmisten kanssa ympäristöongelmista. Vain 12 prosenttia ei keskustele niistä (taulukko 12).

Yleisesti voi todeta, että ihmiset puhuvat keskenään niistä ympäristöasioista, joista he ovat huolestuneet. Veden saastumisesta on keskusteltu **eniten** ja toiseksi eniten **ydinvoimaloista** ja niihin liittyvistä ongelmista kuten vaarallisista jätteistä ja radioktiivisesta säteilystä. **Kolmanneksi** eniten on keskusteltu ilman saastumisesta yleensä tai idästä tulevista ilmansaasteista. Joka **kymmenes** on keskustellut jätteiden lajittelusta, kaatopaikoista, roskaamisesta tai kierrätyksestä. Muita asioita on: saastuminen yleensä (4 %), metsien suojelu (4 %), maatalouden tuottama jäte (4 %), liikenteen saasteet

(4 %), tehtaiden päästöt (3 %), ongelmajätteet (2 %), luonnon hyötykäytön ongelmat (2 %), energian tuotannosta aiheutuvat saasteet (1 %), eläinlajien häviäminen (1 %), tupakansavu (1 %) (taulukko 13).

6.2 Ympäristöjärjestöissä toimiminen

Suomalaiset eivät ole kovinkaan aktiivisia toimimaan luonnon puolesta ympäristöjärjestöissä, sillä vain 3 prosenttia ilmoittaa tekevänsä niin. Joka kymmenes kuitenkin tietää jonkun lähipiiriinsä kuuluvan toimivan. Useampi kuin joka kolmas on allekirjoittanut adresseja tai antanut rahaa jollekin ympäristöjärjestölle (taulukot 14–16).

Taulukko 14. Toimitteko itse jossain ympäristöjärjestössä?

	N	%
Ei toimi itse	1447	97
Toimii itse	41	3
Kaikki	1498	100

Taulukko 15. Toimiiko joku lähipiiristänne jossain ympäristöjärjestössä?

	N	%
Kukaan lähipiiristä ei toimi	1283	86
Joku lähipiiristä toimii	155	10
Ei osaa sanoa	60	4
Kaikki	1498	100

Taulukko 16. Oletteko viimeisen viiden vuoden aikana osallistunut jonkin ympäristöasioiden piirissä toimivan kansalaisjärjestön toimintaan joko antamalla rahaa tai allekirjoittamalla adresseja?

	N	%
Ei	864	58
Kyllä	581	39
Ei osaa sanoa	53	3
Kaikki	1498	100

7 YMPÄRISTÖTIEDON LÄHTEET

Seuraavien kysymysten tarkoituksena on selvittää, mistä suomalaiset saavat ympäristöä koskevaa tietoa, ja mitkä ovat tärkeimmät tietolähteet.

Keskeiset huomiot

- * Lähes kaikki 20—70-vuotiaat kansalaiset saavat tietoa ympäristöasioista tiedotusvälineiltä, ja 85 prosenttia pitää niitä tärkeimpänä tietolähteenään.
- * Useimmat keskustelevat ympäristöasioista muiden kanssa ja saavat heiltä tietoa.
- * Muut tietolähteet tärkeysjärjestyksessä ovat: viranomaisten tiedotteet, luontoalan erikoislehdet, ammattiyhdistysliikkeen tiedotus, kansalaisjärjestöjen tiedotus, alan tieteellinen kirjallisuus ja tietokirjat, työnantajan järjestämä koulutus ja tiedotus sekä oma havainnointi.

Taulukko 17. Mistä saatte ympäristön tilaan ja sen kehittymiseen liittyvät tiedonne? Mainitkaa kunkin vaihtoehdon kohdalla oletteko itse saanut ympäristötietoutta kyseisestä lähteestä?

Vaihtoehdot	%	N
Joukkotiedotusvälineet	98	1466
Keskustelut muiden kanssa	92	1378
Viranomaisten tiedotteet	50	755
Luontoalan erikoislehdet	42	636
Ammattiyhdistysliikkeen tiedotus	27	413
Kansalaisjärjestöt	25	382
Alan tieteellinen kirjallisuus, tietokirjat	24	360
Työnantajan järjestämä koulutus ja tiedotus	20	296
Oma havainnointi	4	57

Taulukko 18. Mikä on ympäristön tilaa koskeva tärkein tietolähteenne?

Vaihtoehdot	N	%
Joukkotiedotusvälineet	1274	85
Luontoalan erikoislehdet	45	3
Alan tieteellinen kirjallisuus, tietokirjat	25	2
Keskustelut muiden kanssa	35	2
Viranomaisten tiedotteet	16	1
Työnantajan koulutus/tiedotus	22	1
Ammattiyhdistysliikkeen tiedotus	23	1
Kansalaisjärjestöt	5	0
Jokin muu	29	2
Ei osaa sanoa	26	2
Tieto puuttuu	1	0
Kaikki	1501	100

Joukkotiedotusvälineet ovat ehdottomasti tärkein ympäristötiedon lähde, sillä lähes kaikki suomalaiset saavat tietoa niiltä. Keskustelut muiden ihmisten kanssa ovat myös tärkeitä, sillä 92 prosenttia saa tietoa muilta (taulukko 17).

Joka toinen saa ympäristötietoa viranomaisten tiedotteista, luontoalan erikoislehtiä seuraavat myös monet (42 %). Runsas neljäsosa saa ympäristötietoa ammattiyhdistysliikkeeltä ja ammatillisilta järjestöiltä, neljäsosa kansalaisjärjestöiltä ja melkein neljäsosa alan tieteellisestä kirjallisuudesta. Joka viides saa ympäristötietoa työnantajan järjestämästä koulutuksesta ja tiedotuksesta ja 4 prosenttia omasta havainnoinnista.

Suomalaisista 85 prosenttia pitää joukkotiedotusvälineitä tärkeimpänä tietolähteenään ympäristöasioissa ja muita tietolähteitä harvoin mainitaan tärkeimmäksi. Haastateluista 3 prosenttia pitää luontoalan lehtiä tärkeimpänä, ja seuraavaksi tärkeimmät ovat luonnontieteellinen kirjallisuus ja keskustelut muiden kanssa (taulukko 18).

8 SUOMALAISTEN KÄSITYKSET ERI TAHOJEN YMPÄRISTÖTIEDOTTAMISESTA JA TIEDON LAADUSTA

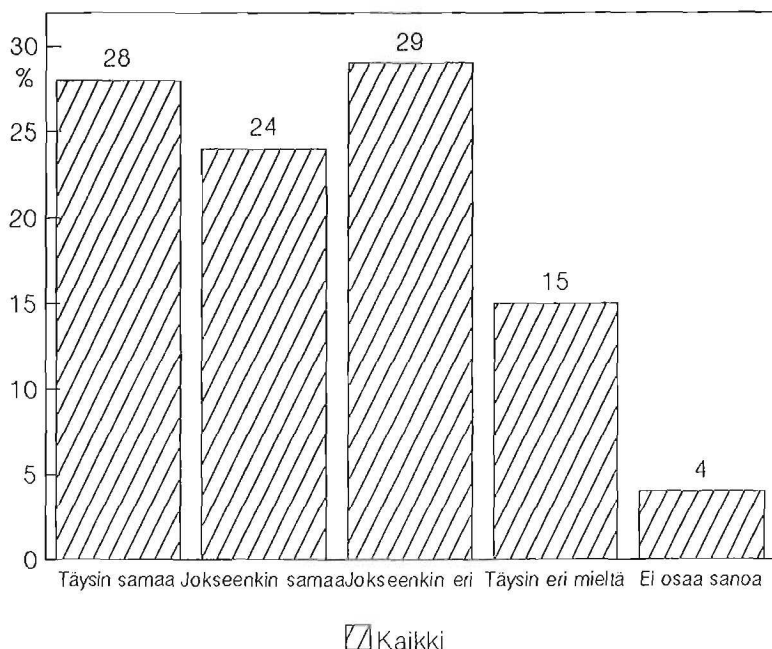
Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on saada selville, mitä ihmiset ajattelevat ympäristötiedottamisesta, ja miten luotettavina he pitävät eri tietolähteitä.

Kuvien luvut ovat prosenttiosuuksia, joiden summa on pyöristämisen johdosta 99—101.

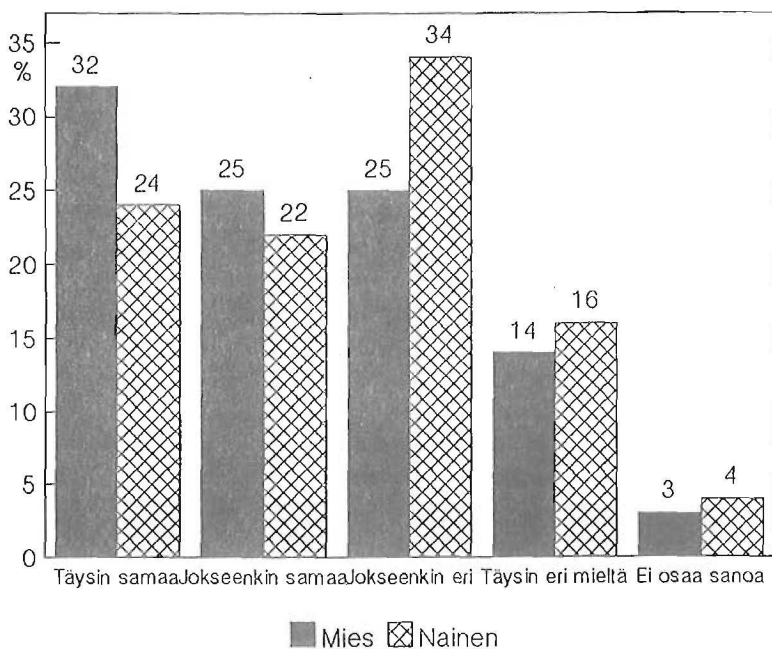
Keskeiset huomiot

- * Runsas puolet 20—70-vuotiaista suomalaisista on sitä mieltä, että ympäristöasioista on tietoa riittävästi saatavissa. Miehet ovat tyytyväisempiä kuin naiset tiedon saantiin ja nuoret tyytyväisempiä kuin vanhat; ja erityisesti maanviljelijöiden mielestä ympäristötietoa saa riittävästi.
- * Tiedotusvälineet ovat kansalaisten tärkein ympäristötiedon lähde, mutta 83 prosenttia heistä on sitä mieltä, että tiedotusvälineet julkaisevat ympäristöä koskevaa tietoa valikoiden, ja korostavat dramaattisia tapah-
tumia.
- * Suomalaiset eivät luota poliitikkoihin eivätkä viranomaisiin ympäristöasioissa, ja he uskovat, että yrittäjät pyrkivät salaamaan toimintansa todellisia ympäristövaikutuksia. Sen sijaan enemmistö heistä uskoo, että asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antama tieto on luotettavaa.
- * Nuoret luottavat ympäristöasioissa vanhoja useammin sekä tiedotusvälineisiin, viranomaisiin, poliitikkoihin että asiantuntijoihin. Työntekijät ja yrittäjät luottavat näihin taas keskimääräistä harvemmin. Peräti 93 prosenttia yrittäjistä on sitä mieltä, että yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista.

VÄITE: Tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa.

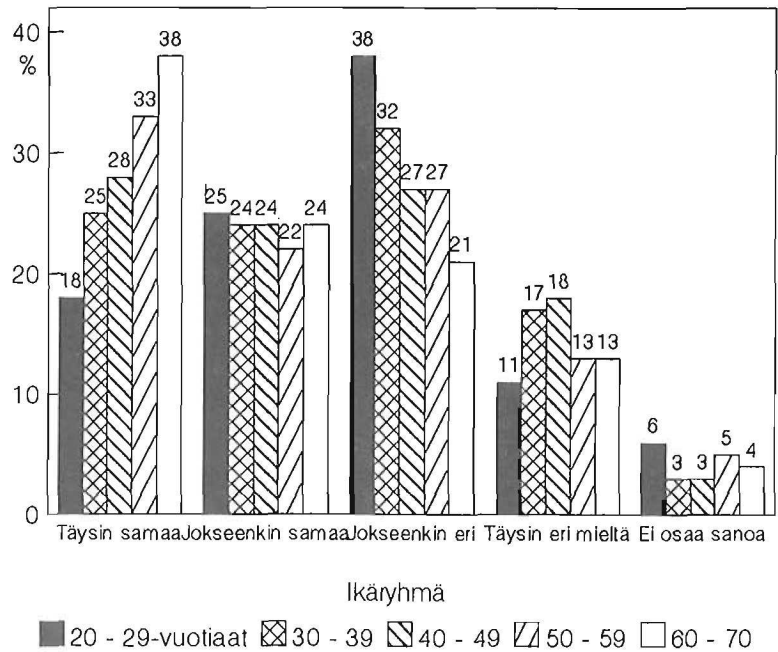
Kuva 2. Runsas puolet 20–70-vuotiaista suomalaisista on sitä mieltä, että tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa; 44 prosenttia on eri mieltä.

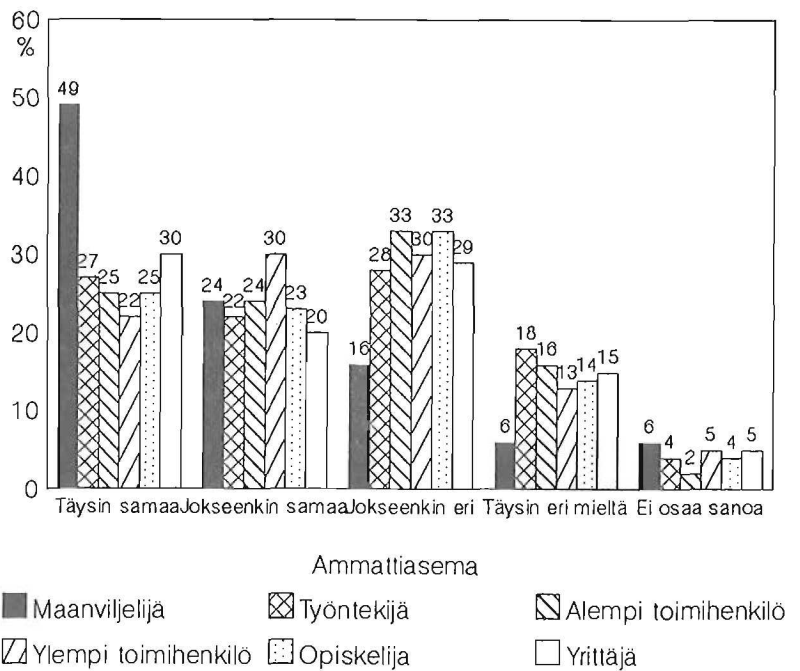
Kuva 3. Miehet ovat huomattavasti tyytyväisempiä kuin naiset ympäristötiedon saantiin. Kun heistä 57 prosenttia on sitä mieltä, että tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa, niin vastaava osuus naisista on 46 prosenttia. Miehet ovat myös naisia useammin täysin tyytyväisiä tiedon saantiin.

VÄITE: Tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa.

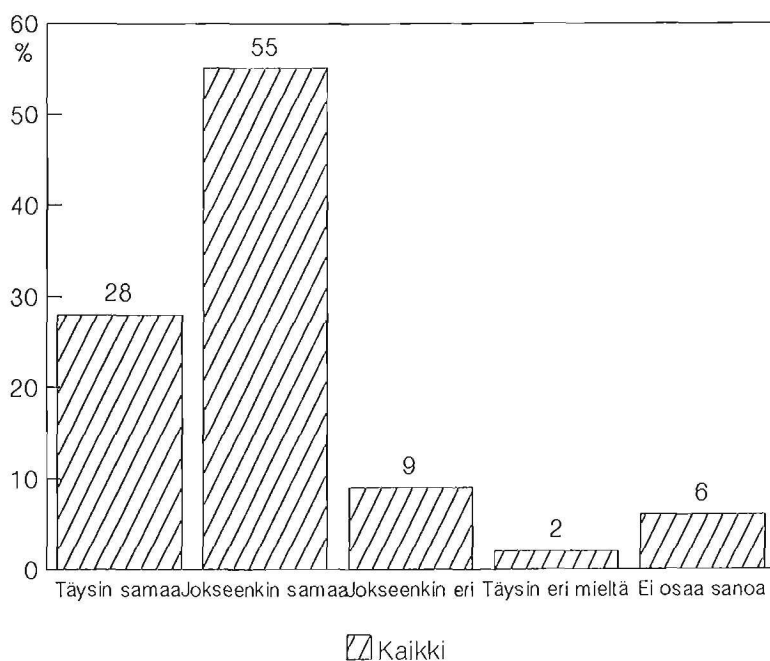
Kuva 4. Vanhat ovat tyytyväisempiä kuin nuoret ympäristöä koskevan tiedon saantiin. Tyytyväisyys lisääntyy tasaisesti iän mukana niin, että kun 20—29-vuotiaista 43 prosenttia on sitä mieltä, että tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa niin vastaava osuus 60—70-vuotiaista on 62 prosenttia. Nuorimmasta ikäryhmästä vain 18 prosenttia on täysin tyytyväisiä.

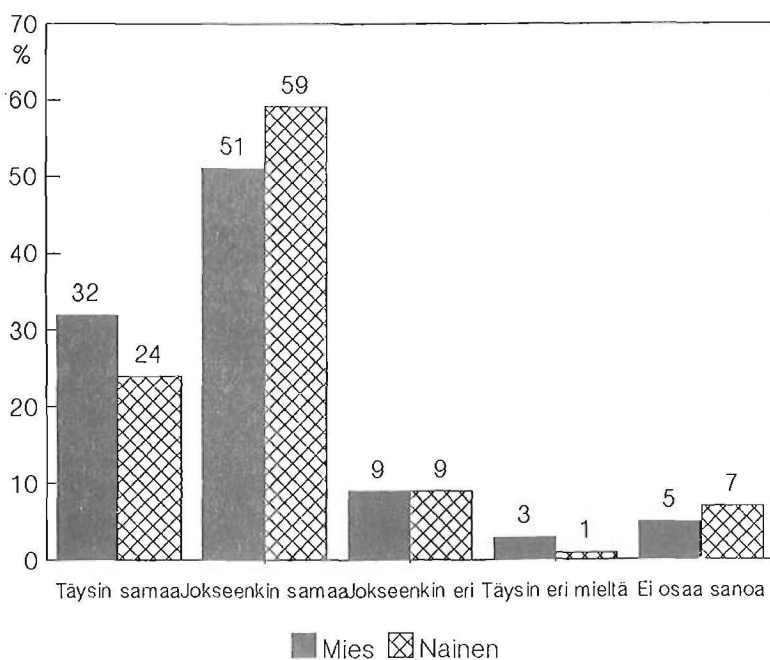
Kuva 5. Lähes puolet maanviljelijöistä on täysin samaa mieltä siitä, että tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa. Muut ryhmät eivät ole läheskään niin tyytyväisiä. Yrittäjistä 30 prosenttia on täysin samaa mieltä väitteen kanssa ja muista ryhmistä pienempi osuus. Kaiken kaikkiaan tyytyväisiä tiedon saantiin ympäristöasioista on 73 prosenttia maanviljelijöistä ja noin puolet muiden ryhmien edustajista.

VÄITE: Tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden, korostaen dramaattisia asioita.

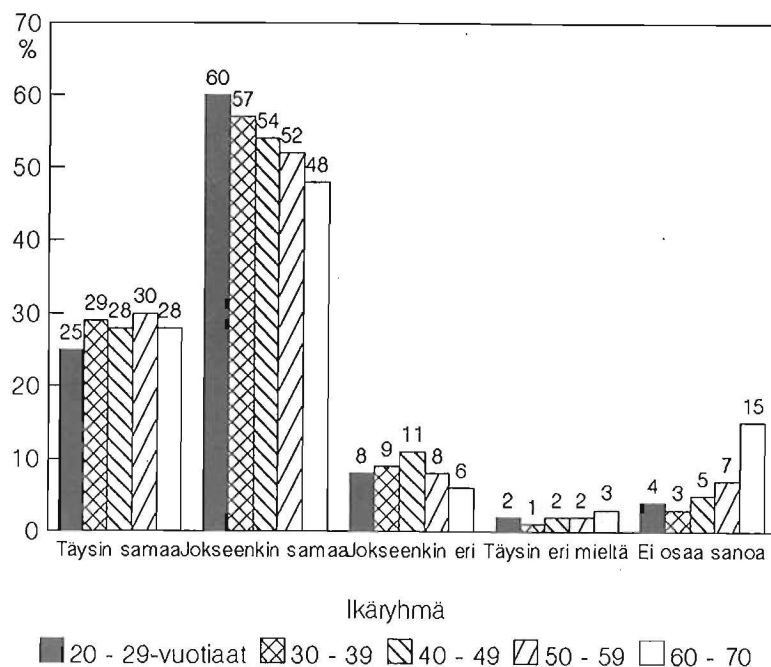
Kuva 6. Suurin osa 20—70-vuotiaista suomalaisista (83 %) on sitä mieltä, että tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden, korostaen dramaattisia tapahtumia. Useampi kuin joka neljäs on täysin samaa mieltä ja vain 2 prosenttia on täysin eri mieltä.

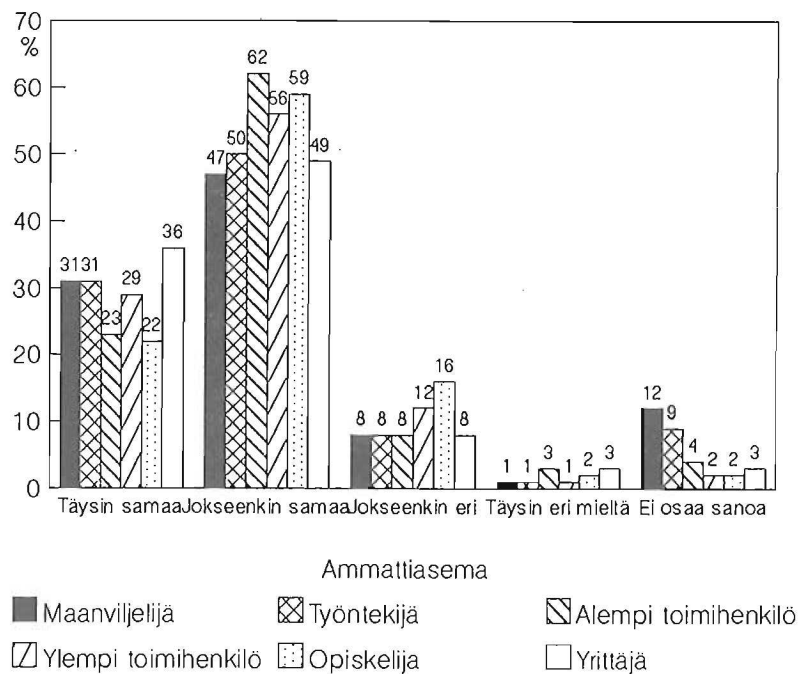
Kuva 7. Miehet ja naiset ovat yhtä usein samaa mieltä siitä, että tiedotusvälineet julkaisevat dramaattisia ympäristöaiheita, mutta miehet ovat jyrkempiä kannanotoissaan. Kun heistä 32 prosenttia on täysin samaa mieltä väitteen kanssa, niin vastaava osuus naisista on 24 prosenttia.

VÄITE: Tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden, korostaen dramaattisia asioita.

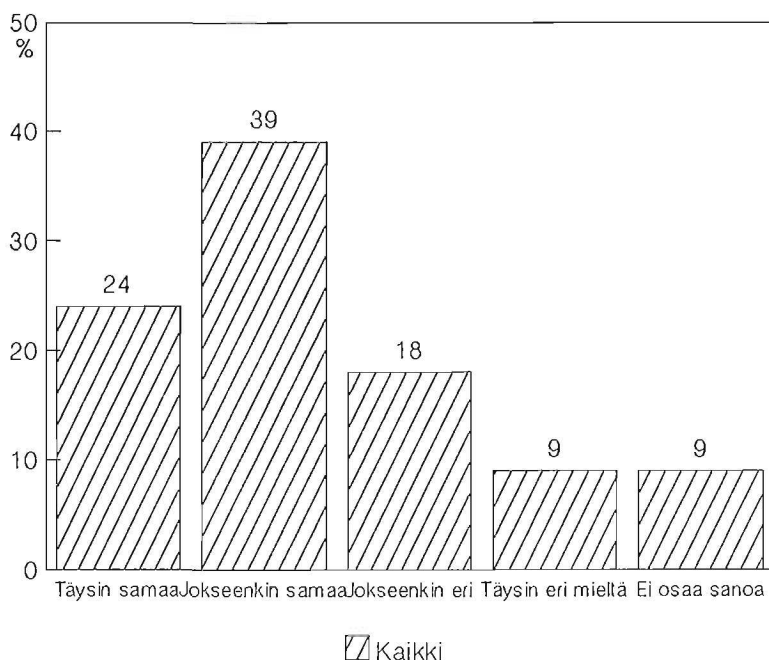
Kuva 8. Ikäryhmien välillä ei ole suuria mielipide-eroja. Nuorimmat (20—29-vuotiaat) ovat harvemmin kuin muun ikäiset täysin samaa mieltä siitä, että tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden. Ikäryhmästä 40—49-vuotiaat on keskimääräistä useampi eri mieltä; 60—70-vuotiaat ovat muita ryhmiä harvemmin samaa mieltä väitteestä, mutta heistä myös keskimääräistä useammat eivät osaa sanoa mielipidettään.

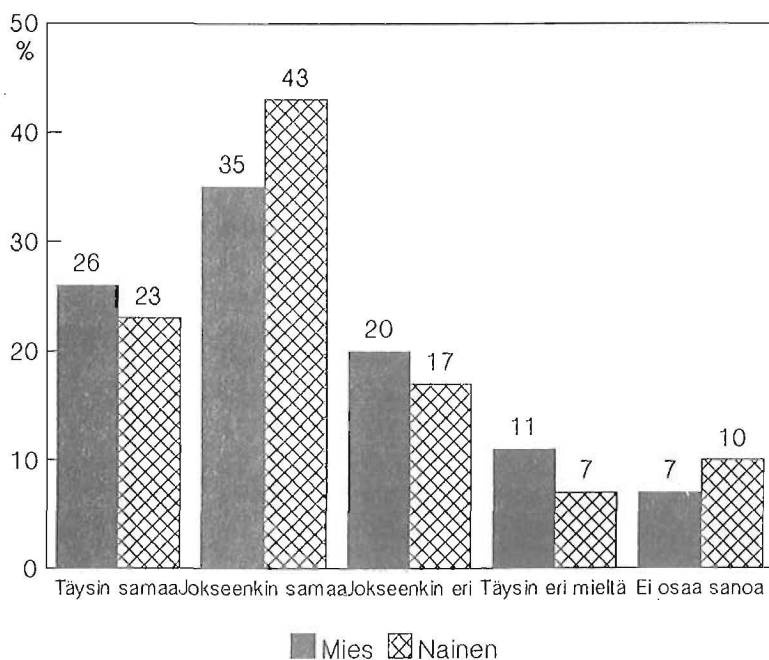
Kuva 9. Maanviljelijöistä, työntekijöistä ja varsinkin yrittäjistä keskimääräistä useammat ovat täysin samaa mieltä siitä, että tiedotusvälineet valikoivat ja dramatisoivat ympäristöasioita. Ylemmistä toimihenkilöistä ja opiskelijoista sen sijaan suurempi osa kuin muista ryhmistä on eri mieltä.

VÄITE: Viranomaiset pyrkivät salaamaan hallussaan olevia ympäristön tilaa koskevia tietoja.

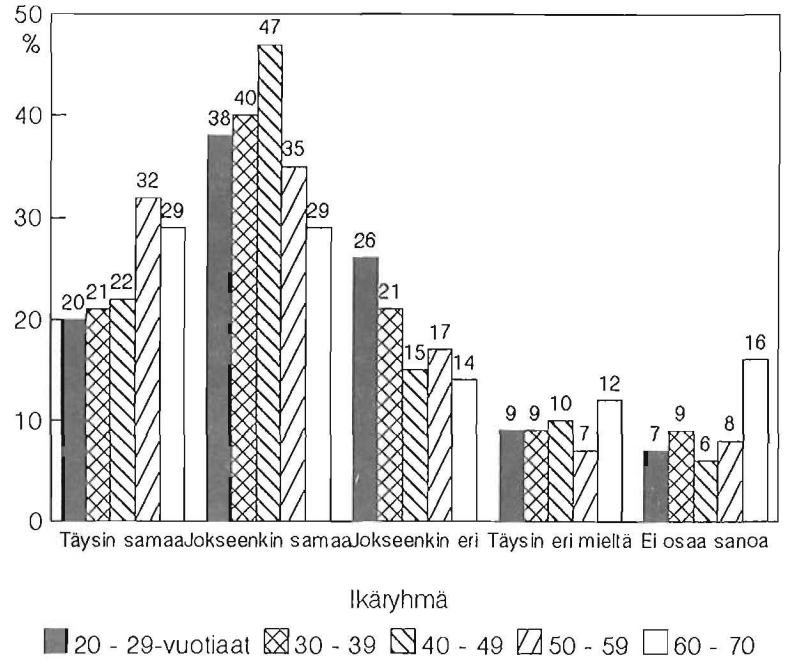
Kuva 10. Näyttää siltä, etteivät suomalaiset oikein luota viranomaisiin ympäristöasioissa. Noin joka neljäs on täysin samaa mieltä siitä, että viranomaiset pyrkivät salaamaan ympäristöä koskevaa tietoa ja kaiken kaikkiaan 63 prosenttia yleensä uskoo niin. Runsas neljäsosa luottaa viranomaisiin ympäristöasioissa ja 9 prosenttia täysin luottaa heihin.

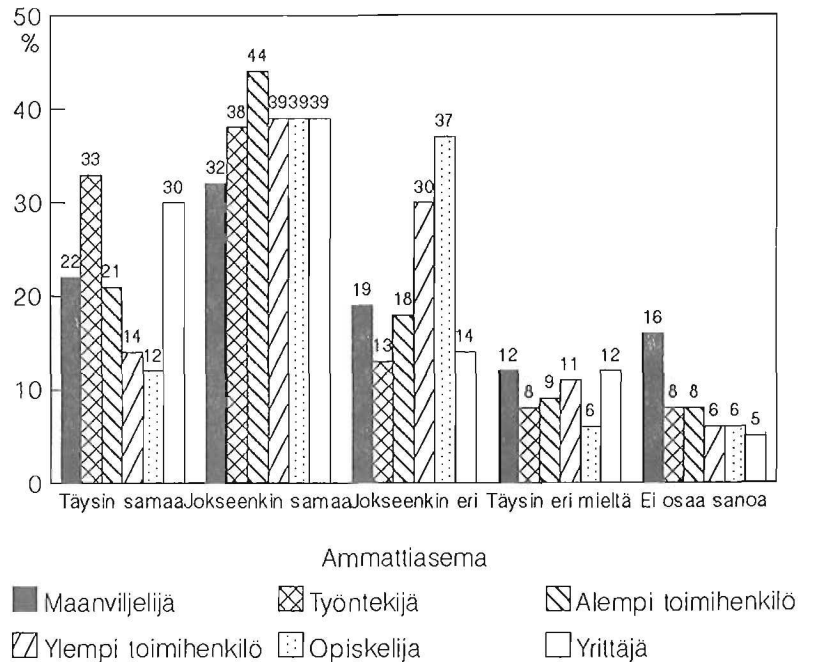
Kuva 11. Naisista 66 ja miehistä 61 prosenttia uskoo, että viranomaiset pyrkivät salaamaan ympäristöä koskevia tietoja. Miehet ovat naisia jyrkempiä kannanotoissaan, sillä he ovat useammin toisaalta täysin samaa mieltä väitteen kanssa ja toisaalta täysin eri mieltä.

VÄITE: Viranomaiset pyrkivät salaamaan hallussaan olevia ympäristön tilaa koskevia tietoja.

Kuva 12. Nuoret luottavat vanhoja useammin viranomaisiin ympäristöasioissa, ja he ovat harvemmin täysin samaa mieltä siitä, että viranomaiset salailisivat tietoja. Vanhimmat (60–70-vuotiaat) ovat epävarmoja; 16 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

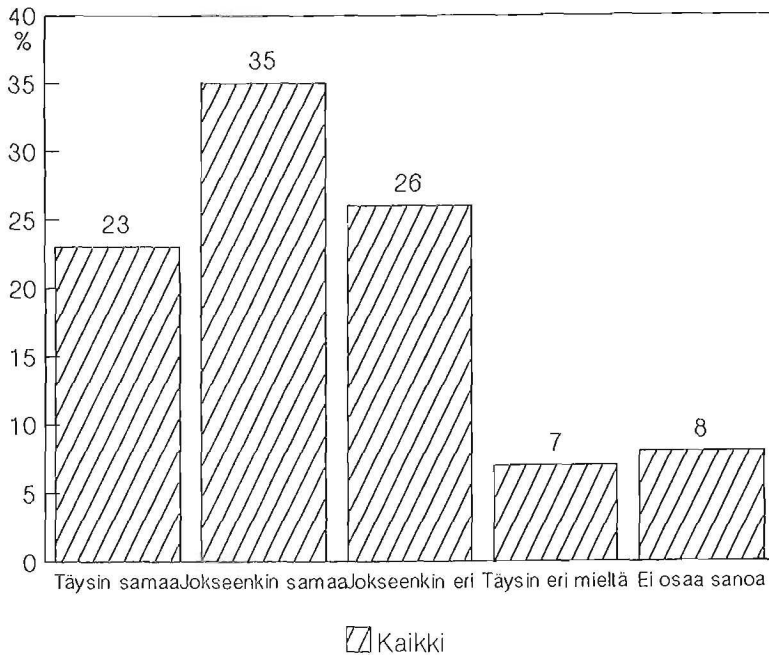

Kuva 13. Työntekijät ja yrittäjät luottavat muita vähemmän viranomaisiin ympäristöasioissa. Kolmasosa työntekijöistä ja lähes kolmasosa yrittäjistä on täysin samaa mieltä siitä, että viranomaiset pyrkivät salaamaan ympäristön tilaa koskevia tietoja. Ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat uskovat muita enemmän viranomaisiin ja heistä keskimääräistä useampi on eri mieltä väitteen kanssa.

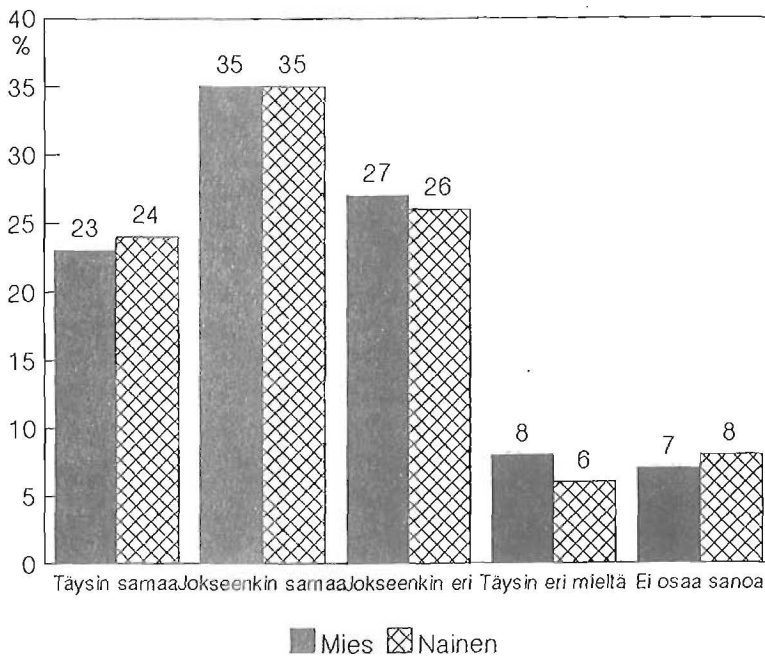

VÄITE: Asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antama tieto on luotettavaa.

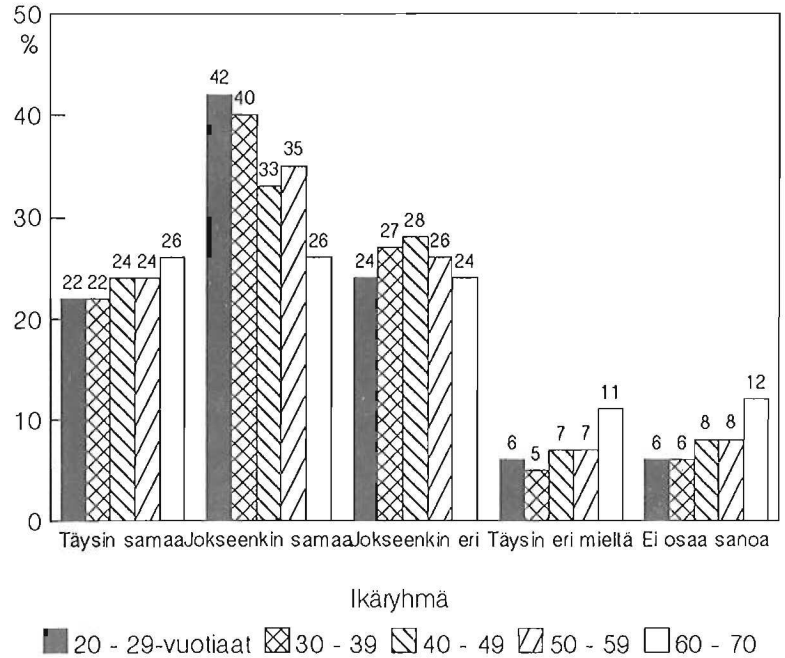
Kuva 14. Yli puolet (58 %) suomalaisista uskoo, että asiantuntijoiden ympäristön tilasta antama tieto on luotettavaa. Pienin varauksin kylläkin, sillä 23 prosenttia on täysin samaa mieltä väitteen kanssa; kolmasosa on eri mieltä.

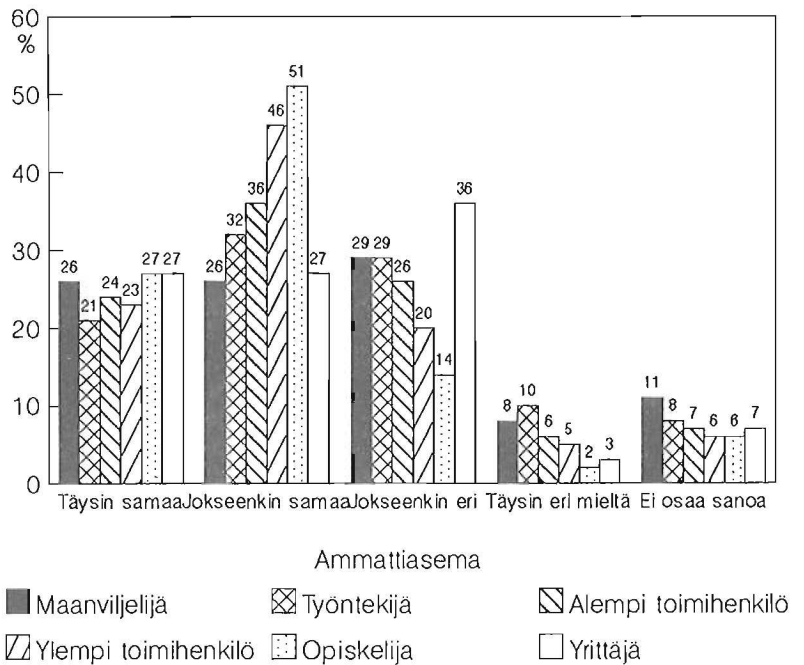
Kuva 15. Naiset ja miehet luottavat asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antamiin lausuntoihin yhtä usein. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antama tieto on luotettavaa.

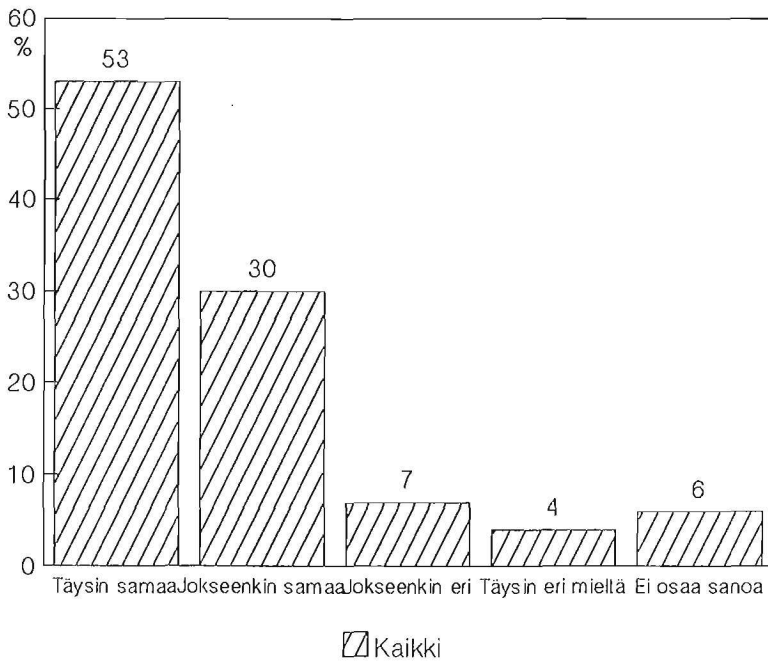
Kuva 16. Alle 40-vuotiaat luottavat ympäristöasioissa asiantuntijoihin vanhempia useammin. Vanhat (60—70-vuotiaat) ovat kannatoissaan muita jyrkempiä; he ovat muita useammin joko täysin samaa mieltä väitteen kanssa tai täysin eri mieltä.

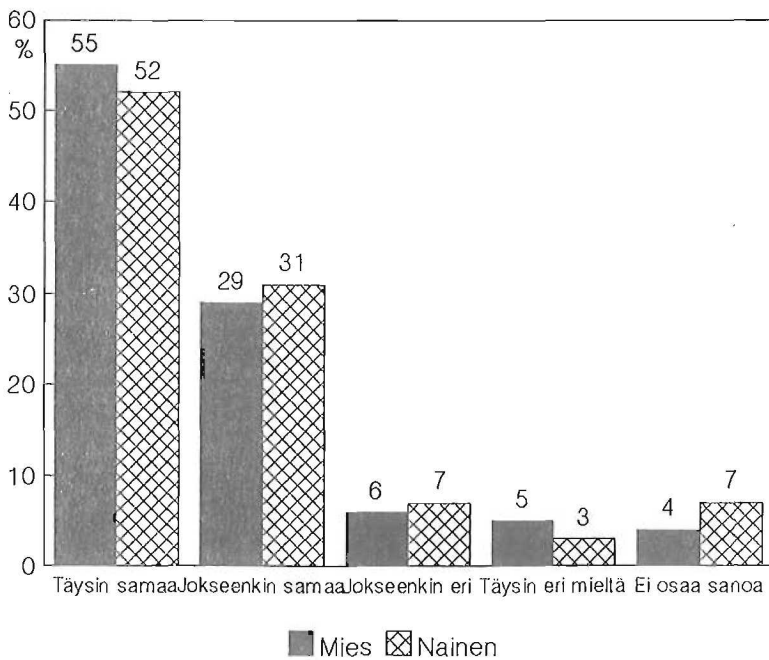
Kuva 17. Maanviljelijät, työntekijät ja yrittäjät luottavat ympäristöasioissa muita harvemmin asiantuntijoihin; ylemmät toimihenkilöt ja varsinkin opiskelijat luottavat asiantuntijoihin muita useammin.

VÄITE: Poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaisesti.

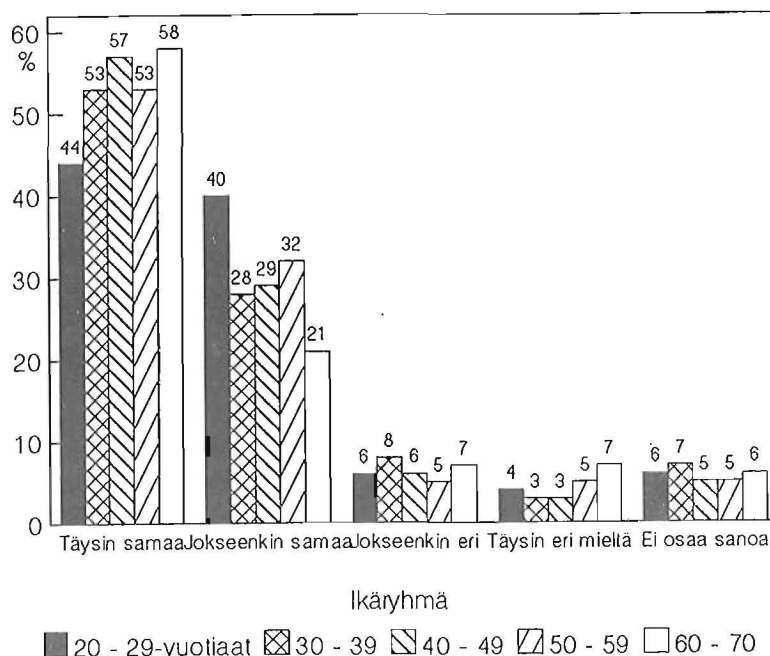
Kuva 18. Kaiken kaikkiaan 83 prosenttia 20—70-vuotiaista suomalaisista on samaa mieltä siitä, että poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaan; 53 prosenttia on jyrkästi samaa mieltä ja vain 4 prosenttia täysin eri mieltä.

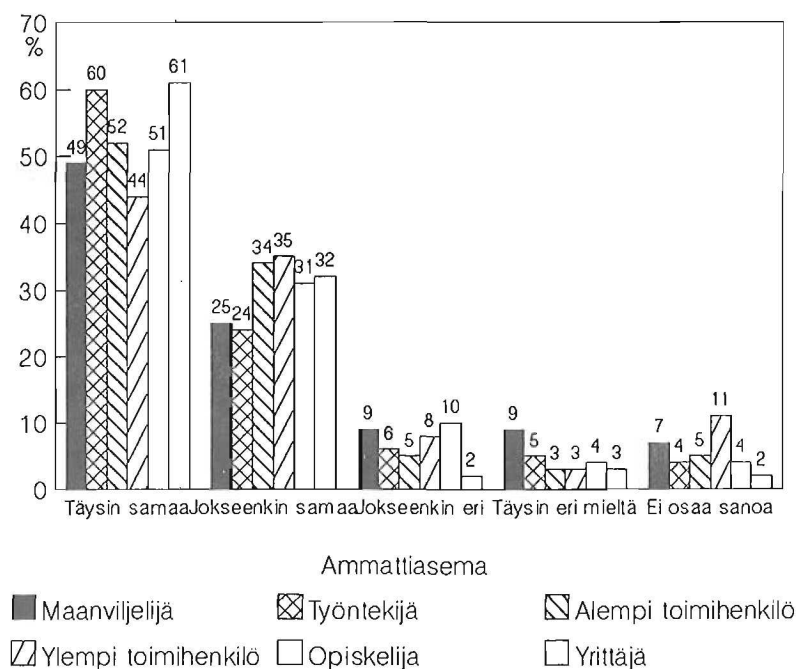
Kuva 19. Miesten ja naisten mielipiteet eivät paljon eroa toisistaan, mutta miehet ovat hieman jyrkempiä kannanotoissaan. He ovat naisia useammin toisaalta täysin samaa mieltä siitä, että poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita, ja toisaalta hieman useammin täysin eri mieltä asiasta.

VÄITE: Poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaisesti.

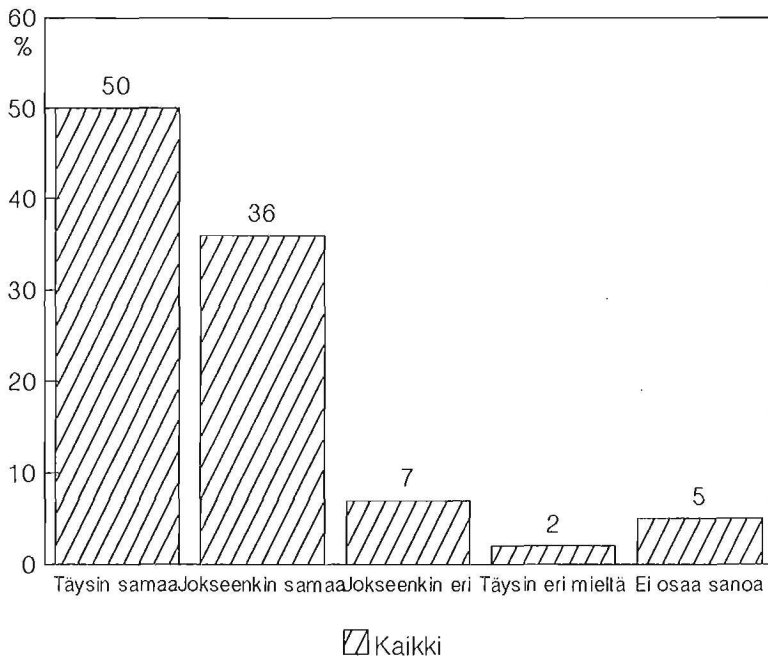
Kuva 20. Nuorin ikäryhmä (20–29-vuotiaat) ei ole niin jyrkkä kannanotoissaan kuin vanhemmat. Kun heistä 44 prosenttia täysin hyväksyy väitteen, niin muista ikäryhmistä vastaava osuus on yli 50 prosenttia. Vanhimma ikäryhmästä (60–70-vuotiaat) keskimääräistä useammat ovat eri mieltä.

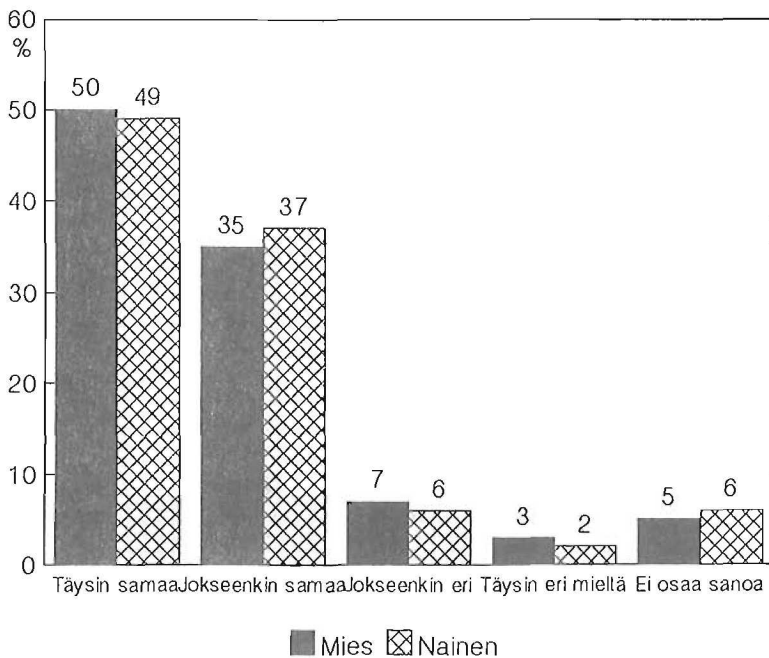
Kuva 21. Työntekijät ja yrittäjät uskovat poliitikkoihin ympäristöasioissa muita harvemmin. Molemmista ryhmistä 60 prosenttia on täysin samaa mieltä siitä, että poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita ja yrittäjistä 93 prosenttia on kaiken kaikkiaan samaa mieltä väitteen kanssa. Maanviljelijöistä ja ylemmistä toimihenkilöistä keskimääräistä useammat luottavat poliitikkoihin.

VÄITE: Yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista vaan pyrkivät kaunistelemaan asioita.

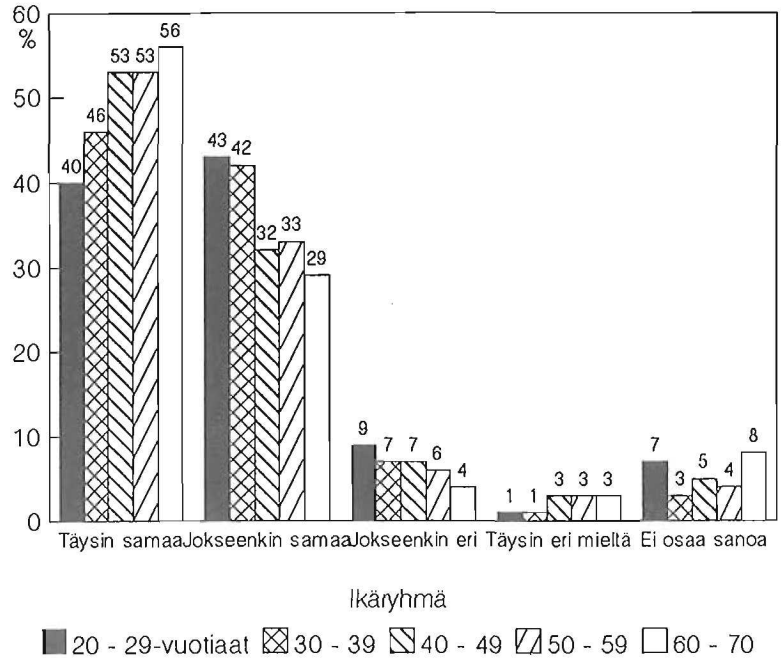
Kuva 22. Suomalaisista 86 prosenttia uskoo, että yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista vaan pyrkivät kaunistelemaan asioita, ja puolet heistä uskoo jyrkästi tähän. Täysin eri mieltä on vain 2 prosenttia.

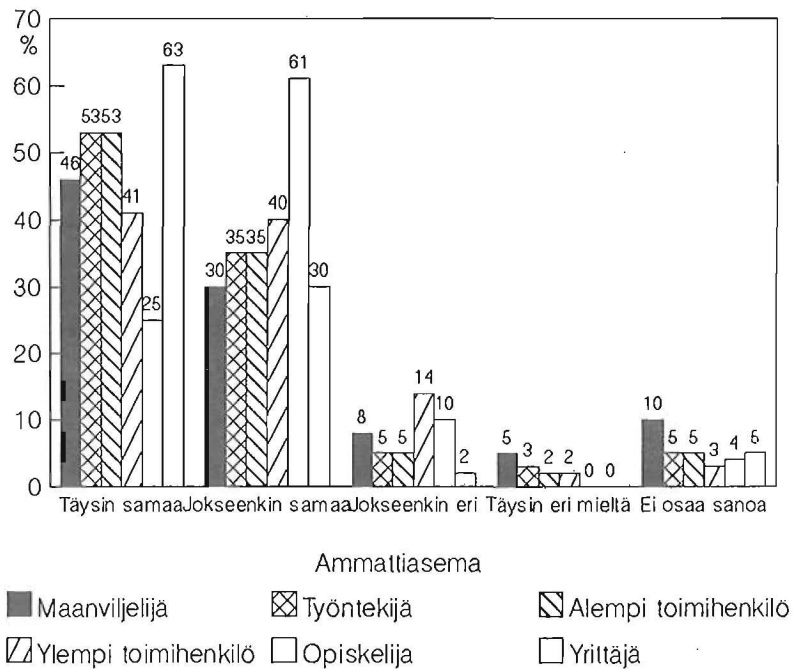
Kuva 23. Miehet ja naiset ovat samaa mieltä väitteestä; erot prosentiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista vaan pyrkivät kaunistelemaan asioita.

Kuva 24. Yli 40-vuotiaat ovat nuorempia jyrkempiä kannanotoissaan. Kun 20—29-vuotiaista 40 prosenttia on täysin samaa mieltä siitä, etteivät yritykset anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista, niin vastaava osuus 60—70-vuotiaista on 56 prosenttia.

Kuva 25. Erikoista on, että 93 prosenttia yrittäjistä uskoo, että yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista, ja peräti 63 prosenttia on varauksettomasti tätä mieltä. Opiskelijat poikkeavat muista siinä, että he eivät ole yhtä usein täysin samaa mieltä väitteestä. Tämä käy yksiin sen tuloksen kanssa, että nuoret eivät myöskään ole kannanotoissaan yhtä jyrkkiä kuin vanhat.

9 SUOMALAISTEN YMPÄRISTÖN ILMIÖITÄ JA VAIKUTUSMEKANISMEJA KOSKEVAT TIEDOT

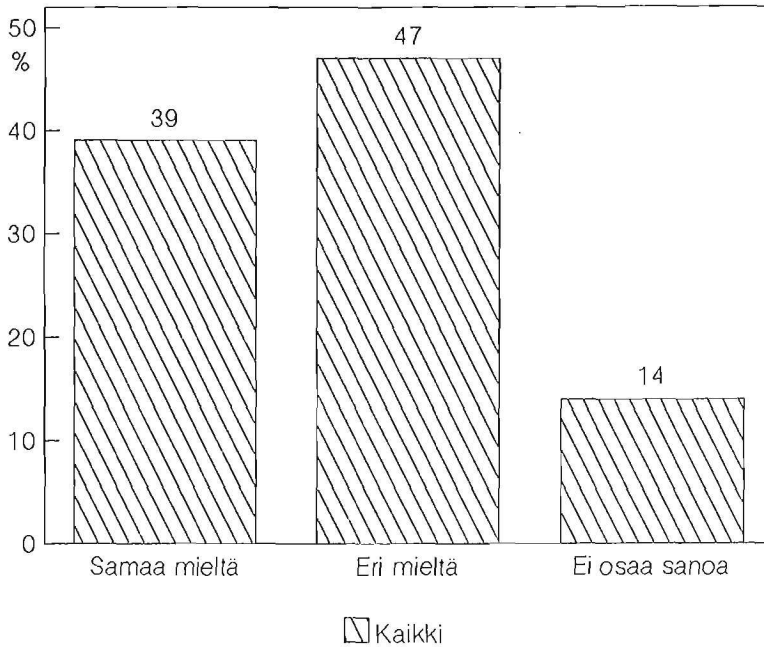
Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on mitata toisaalta, miten hyvin suomalaiset tuntevat tietyt ajankohtaiset ympäristöongelmat ja toisaalta, miten tarkat tiedot heillä on tietyistä luonnonilmiöistä.

Keskeiset huomiot

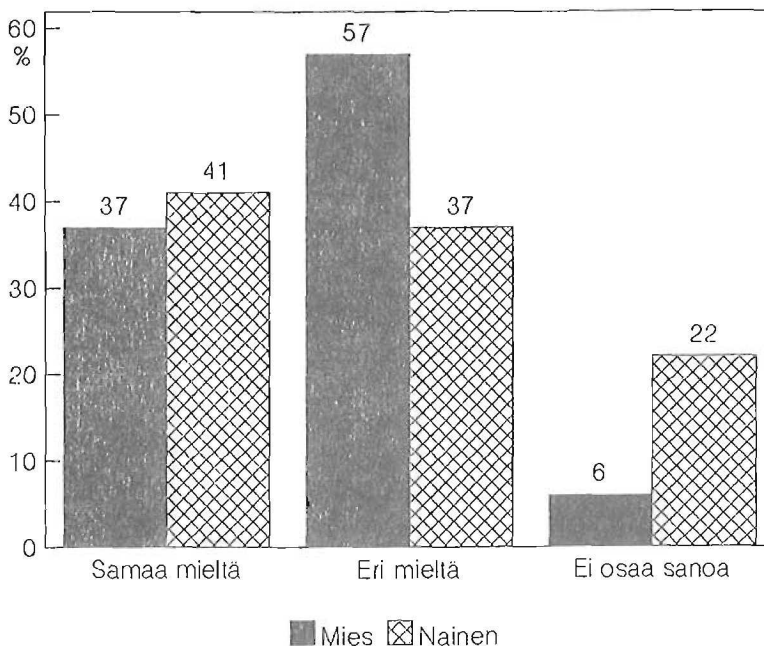
- * Suomalaiset tuntevat erittäin hyvin sellaiset ympäristöongelmat kuten happosadeilmiön, otsonikadon ja ydinvoimaloiden vaaralliset jätteet. Kaikki nämä ovat asioita, joita on paljon käsitelty tiedotusvälineissä. Tulos käy yksiin sen tiedon kanssa, että kansalaisten tärkein tietolähde ympäristöasioissa ovat juuri tiedotusvälineet.
- * Haastateltujen koulutuserot tulevat näkyviin vastauksissa, jotka koskevat vähemmän popularisoituja aiheita kuten radioaktiivisuuden alkuperää. Enemmän koulutusta saaneet tietävät ne paremmin. Nuorilla on keskimäärin enemmän yleissivistävää koulutusta kuin vanhoilla ja se luultavasti selittää heidän paremmat tietonsa. Ylemmillä toimihenkilöillä ja opiskelijoilla on myös keskimääräistä paremmat tiedot.
- * Koulutuseroilla ei kuitenkaan voi selittää sukupuolten välisiä tietämyseroja, sillä naisilla on vähintään yhtä paljon yleissivistävää koulutusta kuin miehillä, mutta he tietävät ympäristöä koskevat tosiasiat huonommin. Naisten suurempi huolestuneisuus ympäristöstä ei ilmeisesti johdu siitä, että he tietäisivät ympäristöasioista enemmän; asian selittäminen vaatisi jatkotutkimusta.

VÄITE: Kaikki radioaktiivisuus on ihmisen aiheuttamaa.

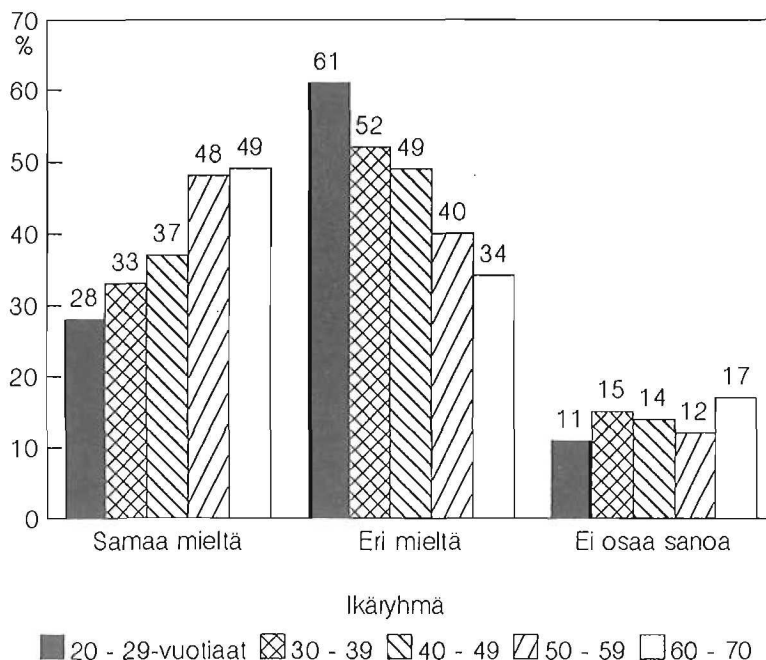
Kuva 26. Kaikki radioaktiivisuus ei suinkaan ole ihmisen aiheuttamaa, ja sen tietää suomalaisista lähes puolet eli 47 prosenttia; väärin vastaa 39 prosenttia.

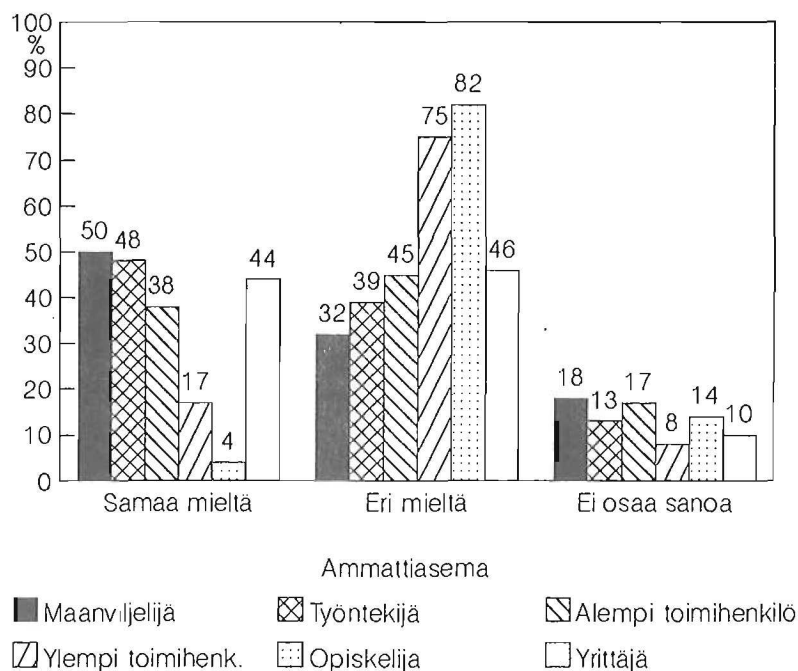
Kuva 27. Miehistä huomattavasti useammat kuin naisista tietävät, ettei kaikki radioaktiivisuus ole ihmisen aiheuttamaa. Kun 57 prosenttia miehistä tietää tämän, niin vastaava osuus naisista on 37 prosenttia. Eroja tiedoissa ei voi selittää koulutuseroilla, sillä naisilla on Suomessa vähintäänkin yhtä hyvä koulutustaso kuin miehillä.

VÄITE: Kaikki radioaktiivisuus on ihmisen aiheuttamaa.

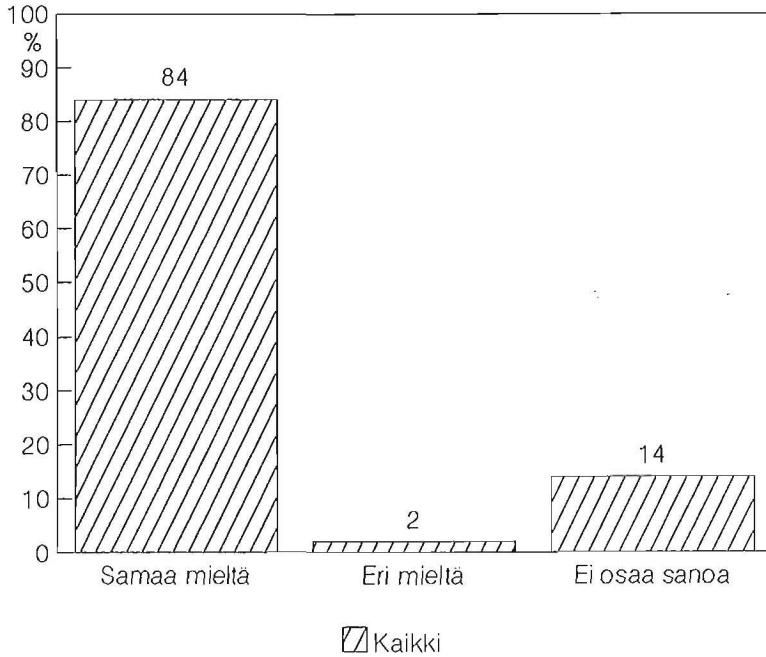
Kuva 28. Nuoret tietävät vanhoja paremmin, ettei kaikki radioaktiivisuus ole ihmisen aiheuttamaa. Mitä nuorempi henkilö on, sitä todennäköisemmin hän tietää asian, eli kun 20–29-vuotiaista 61 prosenttia tietää sen, niin 60–70-vuotiaista vastaava osuus on 34 prosenttia. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että nuorilla on keskimäärin enemmän koulutusta kuin vanhoilla.

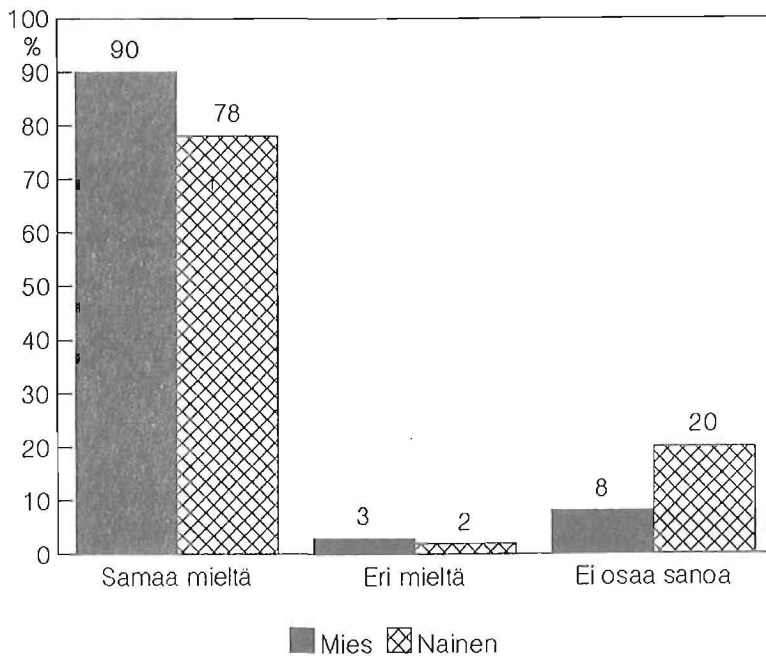
Kuva 29. Maanviljelijät, työntekijät ja yrittäjät tietävät keskimääräistä harvemmin, ettei kaikki radioaktiivisuus ole ihmisen aiheuttamaa. Kolme neljästä ylemmästä toimihenkilöstä ja peräti 82 prosenttia opiskelijoista tietää asian oikean laidan. On todennäköistä, että erot tiedoissa johtuvat koulutuseroista.

VÄITE: Kasvillisuutta vahingoittava happosade syntyy siitä, että osa mm. rikkipäästöistä sitoutuu sadepisaroihin.

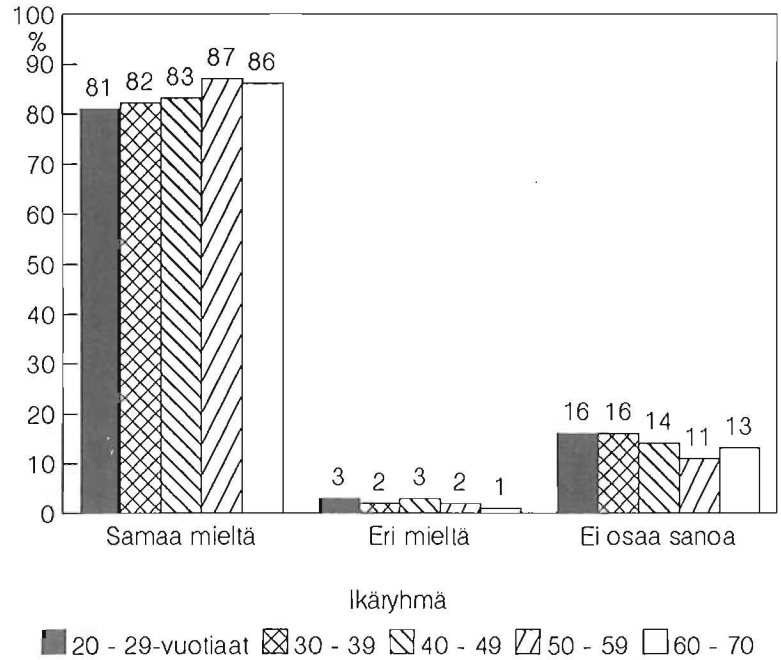
Kuva 30. Happosadeilmiö on suomalaisille erittäin tuttu, sillä 84 prosenttia heistä tietää, että kasvillisuutta vahingoittava happosade syntyy siitä, että osa mm. rikkipäästöistä sitoutuu sadepisaroihin.

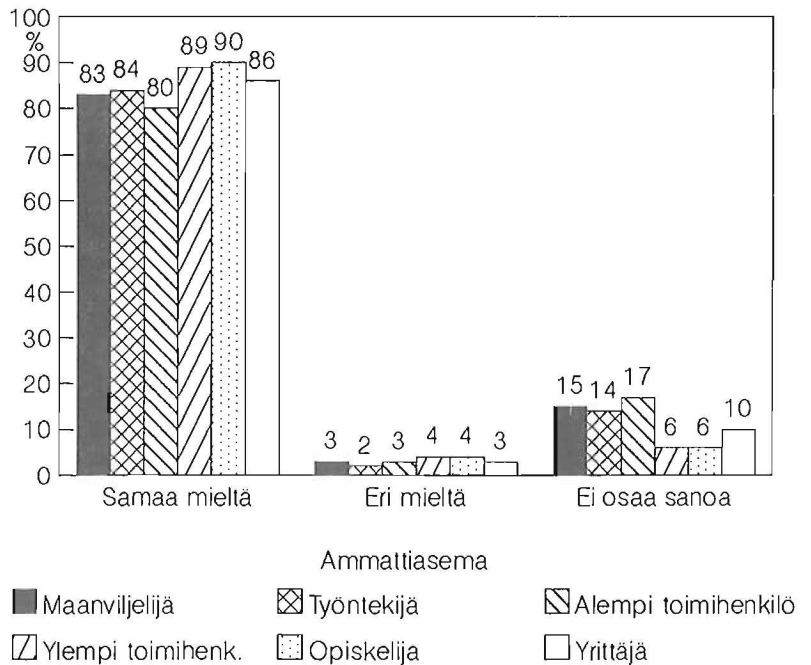
Kuva 31. Miehet tietävät naisia paremmin happosadeilmiön synnyn. Heistä peräti 90 prosenttia tietää sen, kun vastaava naisten osuus on 78 prosenttia.

VÄITE: Kasvillisuutta vahingoittava happosade syntyy siitä, että osa mm. rikkipäästöistä sitoutuu sadepisaroihin.

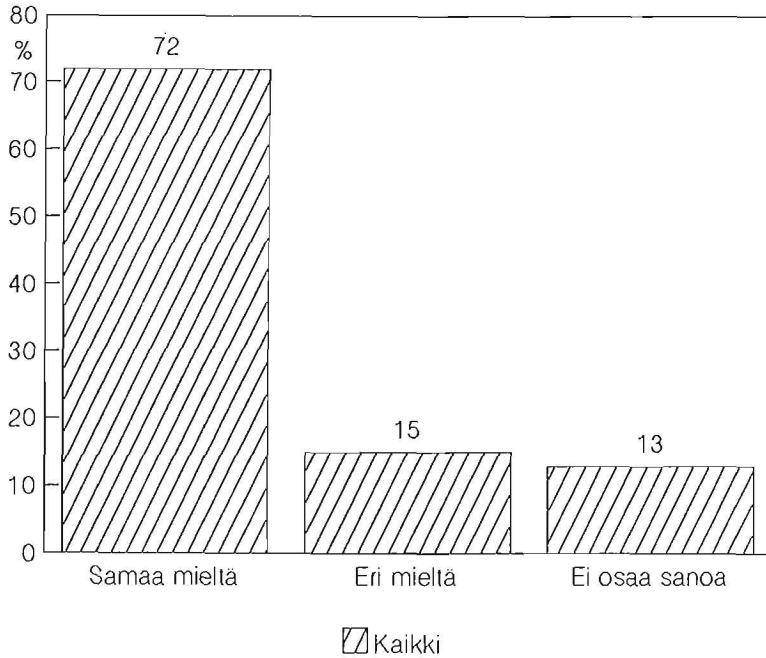
Kuva 32. Eri ikäiset tietävät yhtä hyvin happosadeilmiön synnyn; erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

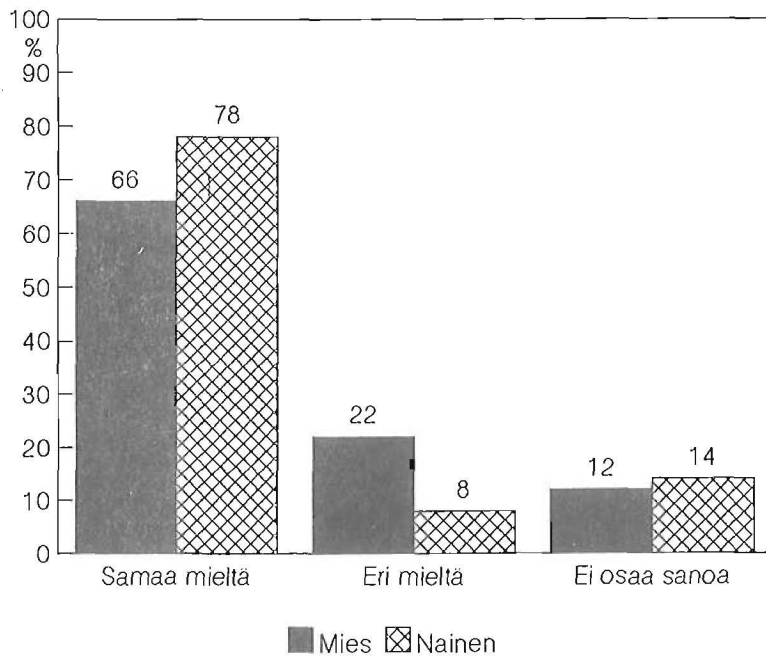
Kuva 33. Kaikki sosioekonomiset (ammattiasema) ryhmät tuntevat happosadeilmiön synnyn yhtä hyvin; erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Maapallon ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuttaa kasvihuoneilmiön.

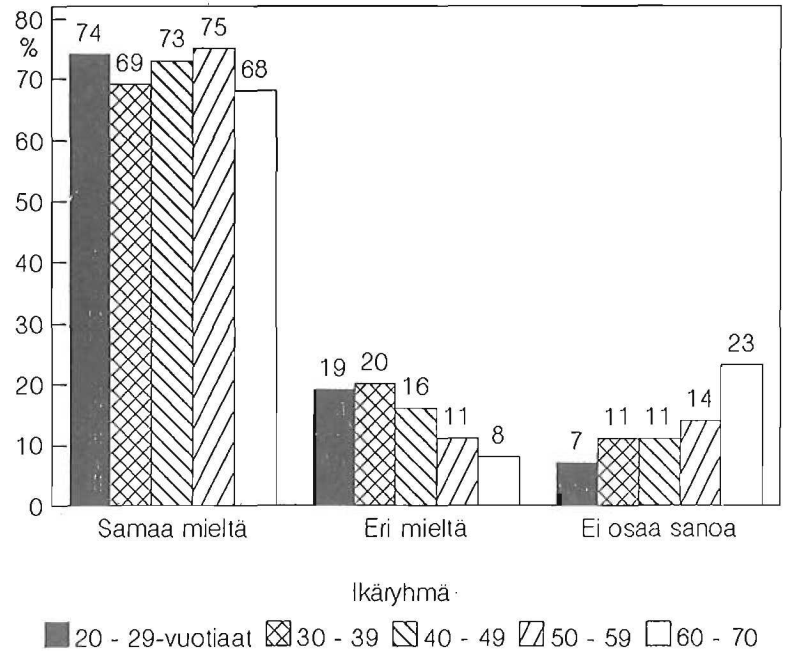
Kuva 34. Vain 15 prosenttia 20—70-vuotiaista suomalaisista tietää, ettei ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuta kasvihuoneilmiötä.

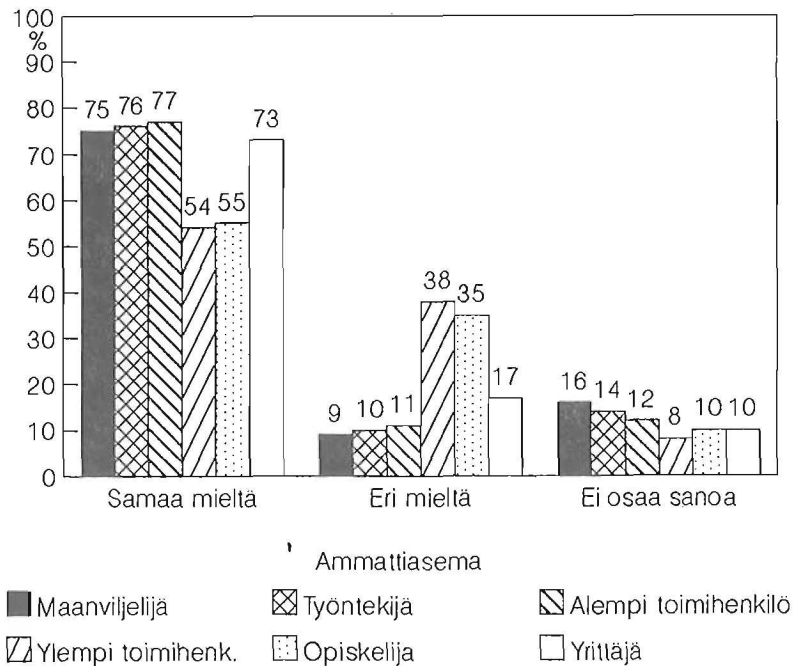
Kuva 35. Miehet tietävät naisia paremmin, ettei maapallon ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuta kasvihuoneilmiötä. Miehistä 22 prosenttia tietää sen, kun naisista vastaava osuus on 8 prosenttia.

VÄITE: Maapallon ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuttaa kasvihuoneilmiön.

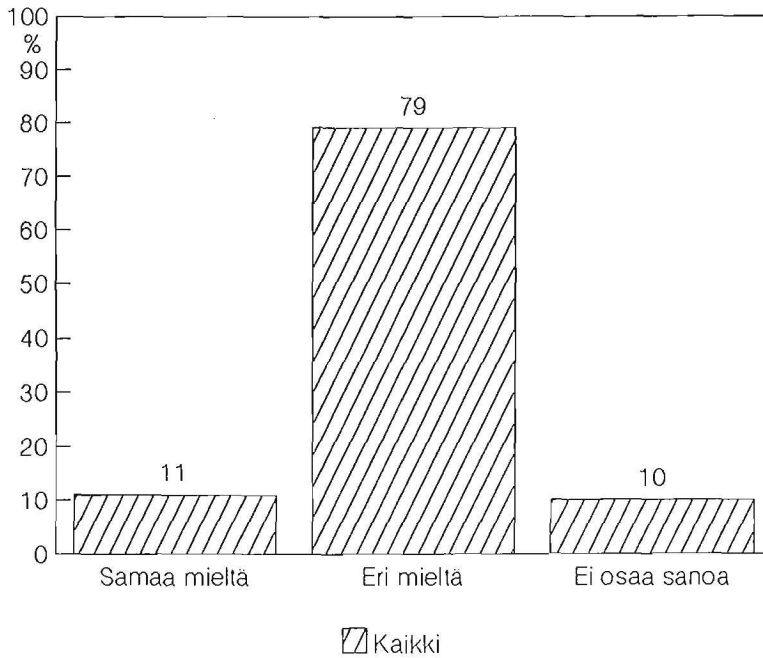
Kuva 36. Nuoret tietävät vanhoja paremmin, ettei ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuta kasvihuoneilmiötä. Kun alle 40-vuotiaista viidennes tietää sen niin vastaava osuus 60—70-vuotiaista on 8 prosenttia. Vanhimmassa ikäryhmässä on myös eniten niitä, jotka eivät osaa vastata.

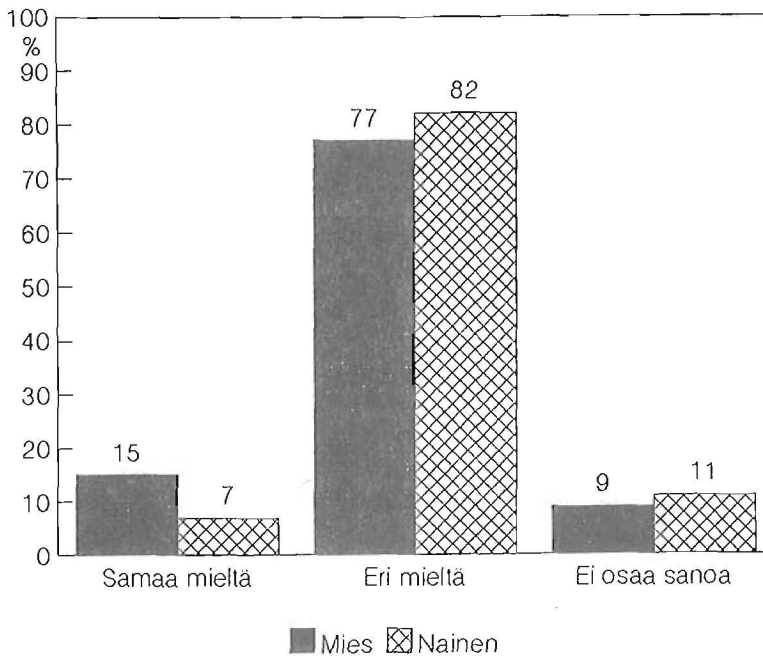
Kuva 37. Ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat tietävät muita ryhmiä paremmin, ettei ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuta kasvihuoneilmiötä. Ylemmistä toimihenkilöistä 38 prosenttia ja opiskelijoista 35 prosenttia tietää sen, kun keskimääräinen osuus on 15 prosenttia.

VÄITE: Vielä ei ole havaittu merkittävää otsonikerroksen ohenemista.

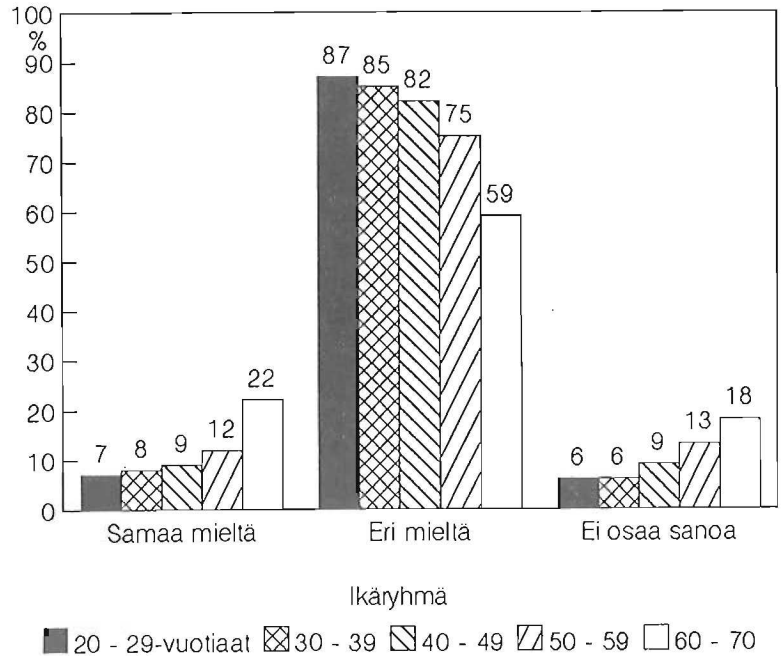
Kuva 38. Otsonikerroksen oheneminen on suomalaisille tuttu asia, sillä 79 prosenttia tietää sen.

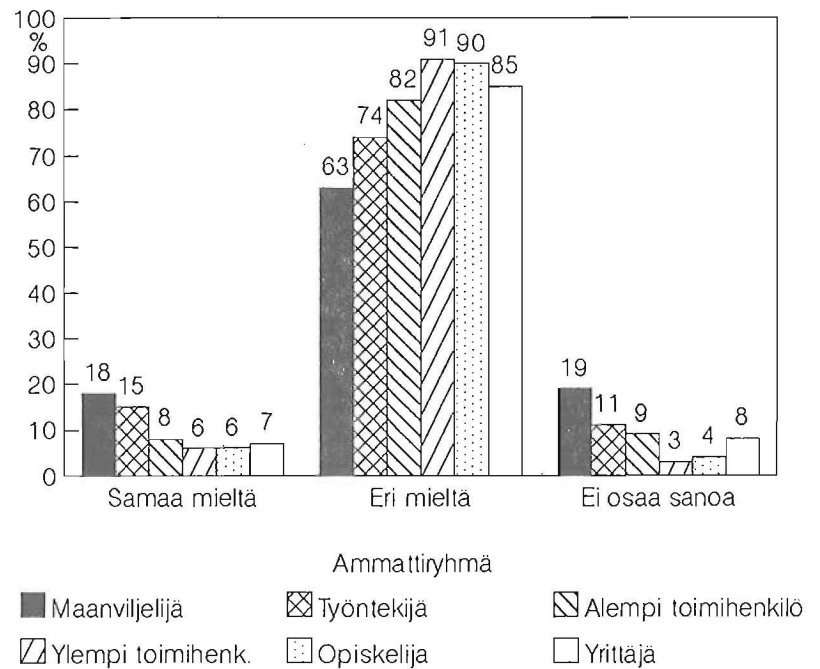
Kuva 39. Naiset tietävät otsonikerroksen ohenemisen paremmin kuin miehet. Syynä saattaa olla se, että naistenlehdet ovat viime vuosina ahkerasti kertoneet auringonoton vaaroista otsonikerroksen ohenemisen seurauksena.

VÄITE: Vielä ei ole havaittu merkittävää otsonikerroksen ohenemista.

Kuva 40. Nuoret tietävät vanhoja paremmin, että otsonikerros on ohentunut. Kun 20—29-vuotiaista 87 prosenttia tietää sen, niin 60—70-vuotiaista vastaava osuus on 59 prosenttia.

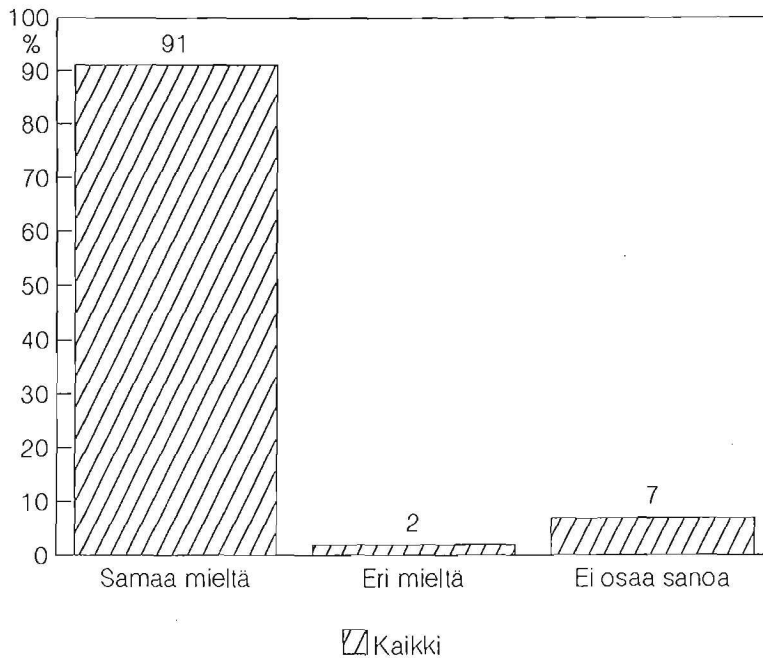

Kuva 41. Maanviljelijät ja työntekijät tietävät keskimääräistä harvemmin, että otsonikerros on merkittävästi ohentunut ja toimihenkilöt, opiskelijat ja yrittäjät tuntevat ilmiön keskimääräistä useammin.

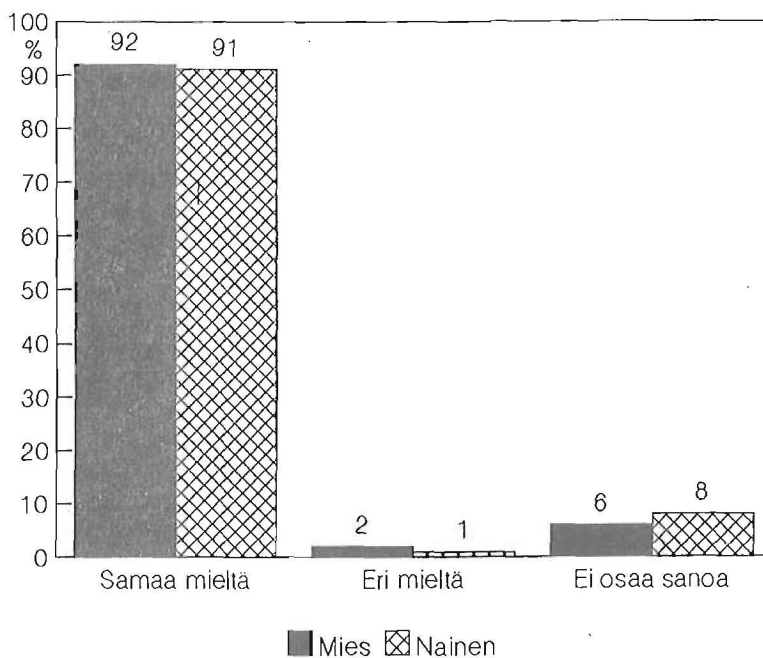

VÄLTE: Jotkut ydinvoimaloiden radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttua.

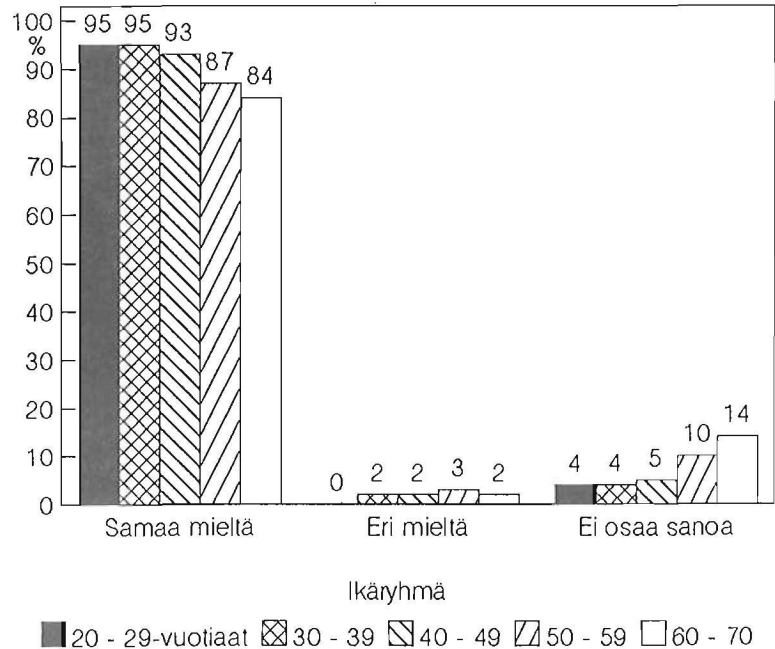
Kuva 42. Suomalaiset tietävät erittäin hyvin, että jotkut ydinvoimaloiden radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttua, sillä 91 prosenttia heistä tietää sen.

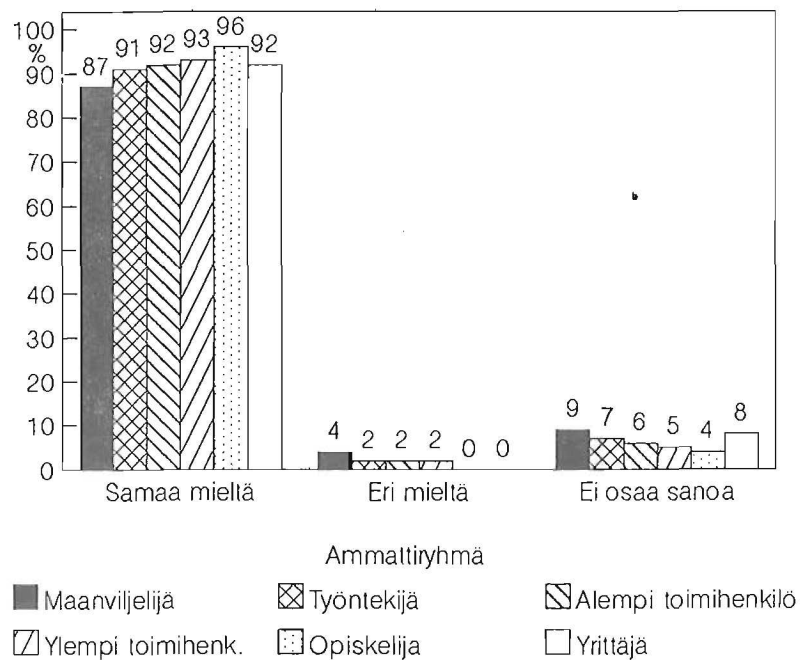
Kuva 43. Miehet ja naiset tietävät yhtä hyvin, että jotkut ydinvoimaloiden jätteet voivat olla pitkään vaarallisia. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Jotkut ydinvoimaloiden radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttua.

Kuva 44. Yli 50-vuotiaista harvemmat kuin nuoremmista tietävät, että jotkut ydinvoimaloiden radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttua.

Kuva 45. Eri sosioekonomisiin ryhmiin (ammattiasema) kuuluvat tietävät yhtä hyvin ydinvoimaloiden radioaktiivisten jätteiden vaarallisuuden. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

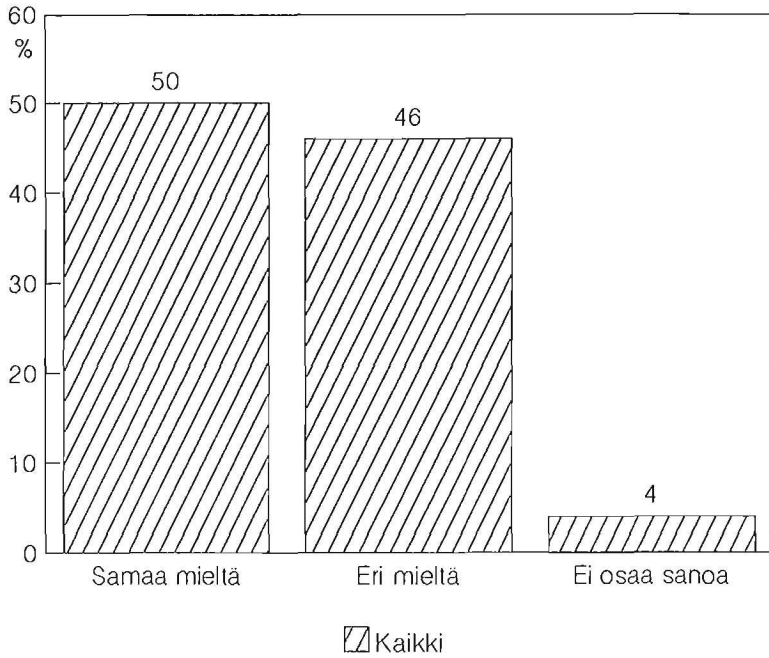
10 SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN YMPÄRISTÖONGELMIIN JA SAASTEISIIN

Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on selvittää, kuinka usein suomalaiset ajattelevat ympäristöongelmia, ja keille he ajattelevat niiden hoitamisen kuuluvan. Kysytään myös, pelkäävätkö ihmiset saasteiden vaikuttavan heidän terveyteensä, ja uskovatko he voivansa suojautua saasteilta.

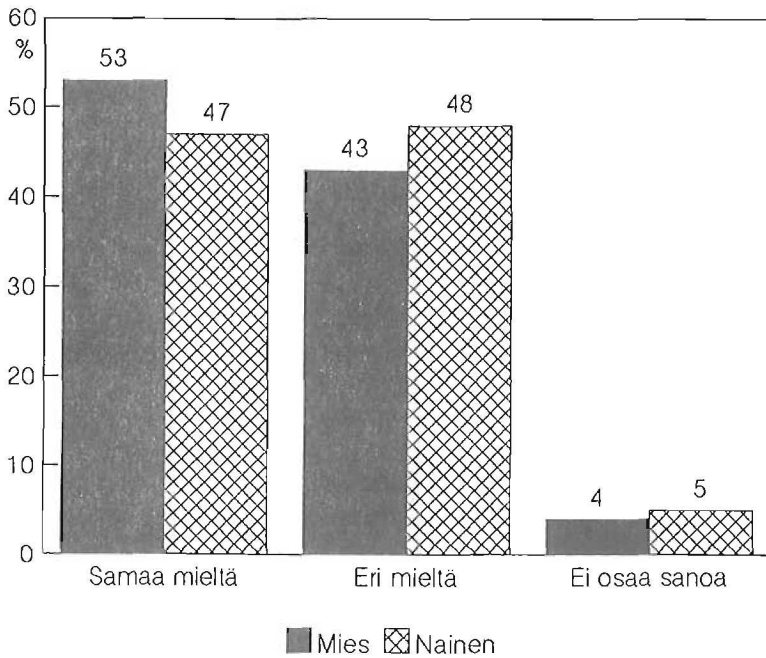
Keskeiset huomiot

- * Useampi kuin kolme neljästä 20—70-vuotiaasta suomalaisesta ajattelee ympäristöasioita sillä uhallakin, että elämänilo siitä kärsisi, ja lähes joka toinen ajattelee niitä joka päivä. Haastatelluista 61 prosenttia on sitä mieltä, että ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu muillekin kuin päättäjille ja asiantuntijoille. Naiset ovat tätä mieltä miehiä useammin; maanviljelijöistä ja työntekijöistä keskimääräistä useammat puolestaan ajattelevat ympäristöasioiden hoitamisen kuuluvan ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille, ja he samoin kuin yrittäjätkin pyrkivät välttämään ympäristöasioiden ajattelemista.
- * Lähes kolme neljästä ajattelee usein, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat heidän terveyteensä, mutta peräti 45 prosenttia heistä uskoo voivansa omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, joutuvatko alttiiksi saasteille. Naiset ajattelevat saasteiden vaikutusta terveyteensä miehiä useammin, ja he pyrkivät useammin välttämään haitalliseksi tietämiään tuotteita. He eivät kuitenkaan usko miehiä useammin voivansa suojautua ympäristön saasteilta, mutta vanhat uskovat nuoria useammin ja maanviljelijät ja työntekijät keskimääräistä useammin voivansa tehdä niin.
- * Haastatelluista 81 prosenttia pyrkii aktiivisesti välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveyshaitoista ovat saaneet tietoa.

VÄITE: Ympäristöasiat eivät ole minulle jokapäiväinen huolenaihe.

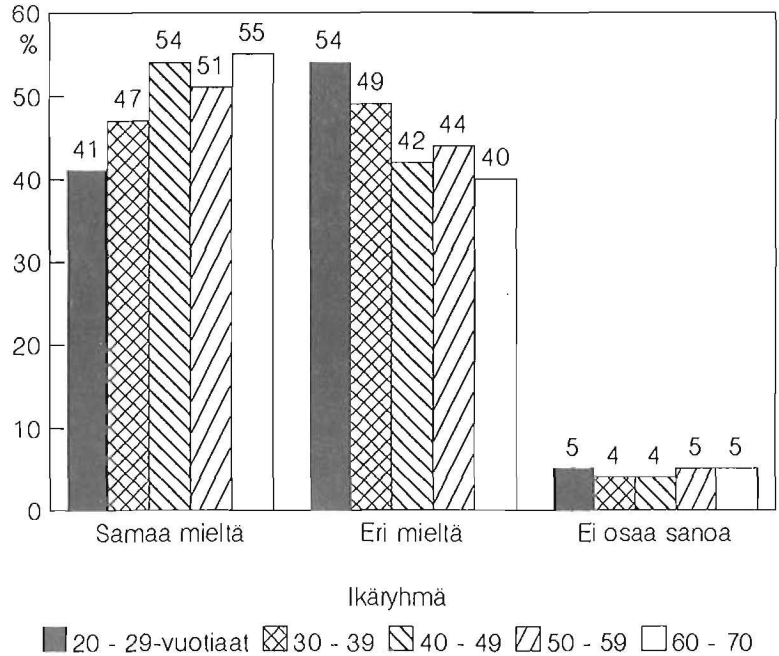
Kuva 46. Puolet suomalaisista on sitä mieltä, että ympäristöasiat eivät ole heidän jokapäiväinen huolenaiheensa; 46 prosenttia puolestaan huolehtii ympäristöasioista joka päivä.

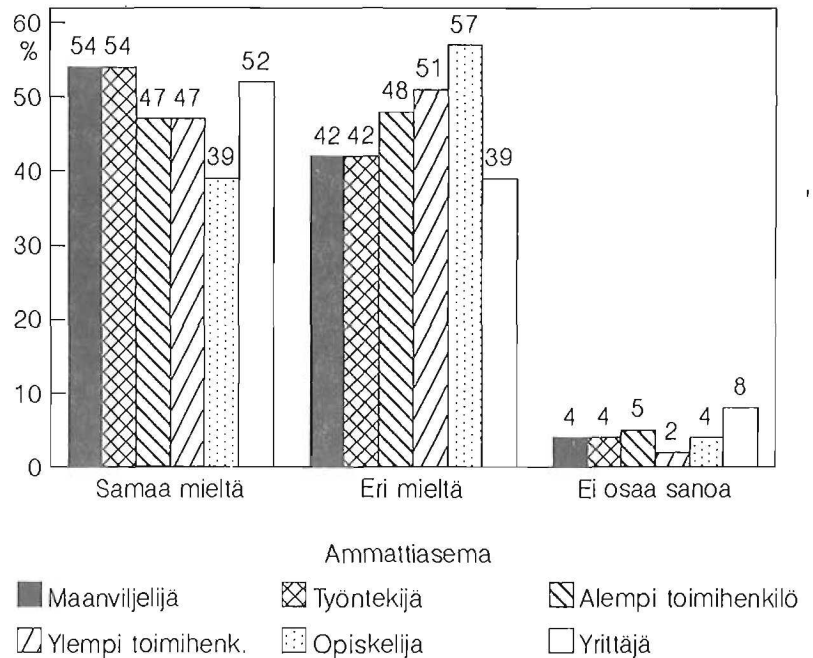
Kuva 47. Naisille ympäristöasiat ovat jokapäiväinen huolenaihe hieman useammin kuin miehille. Kun naisista 48 prosenttia huolehtii ympäristöasioista joka päivä, niin vastaava osuus miehistä on 43 prosenttia.

VÄITE: Ympäristöasiat eivät ole minulle jokapäiväinen huolenaihe.

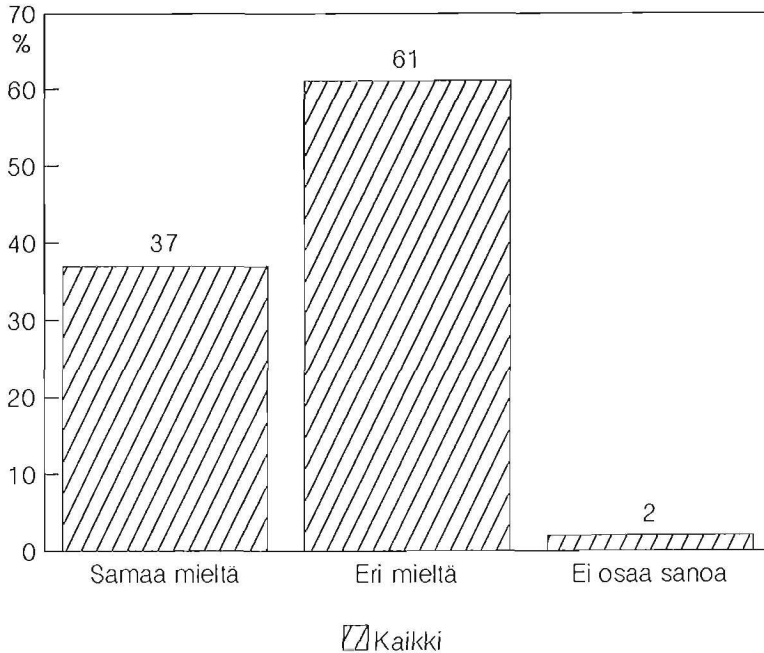
Kuva 48. Nuoret ovat useammin huolissaan ympäristöasioista kuin vanhat. Kun 20—29-vuotiaista 54 prosenttia huolehtii joka päivä ympäristöasioista, niin vastaava osuus 60—70-vuotiaista on 40 prosenttia.

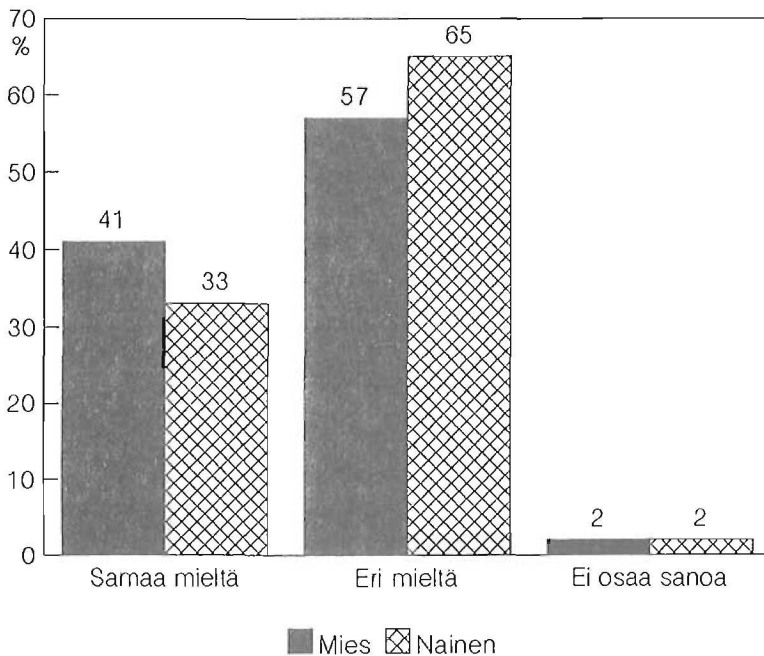
Kuva 49. Opiskelijat ovat keskimääräistä useammin huolissaan ympäristöasioista, heistä 57 prosenttia huolehtii niistä joka päivä. Opiskeliijoista lienee suurin osa nuoria ja edellä todettiin erityisesti nuorten olevan vanhempia enemmän huolissaan ympäristöasioista. Maanviljelijät, työntekijät ja yrittäjät huolehtivat ympäristöasioista muita vähemmän.

VÄITE: Ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille.

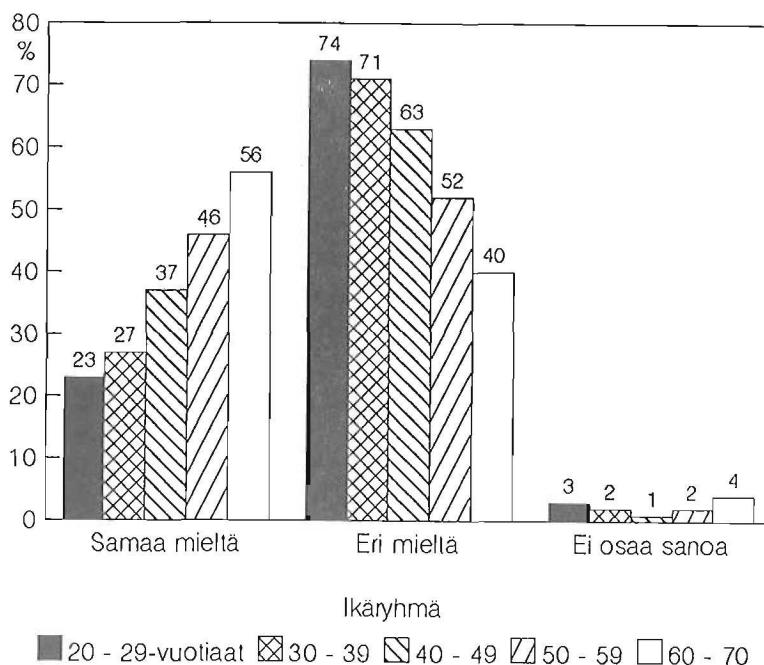
Kuva 50. Suurin osa (61 %) 20—70-vuotiaista suomalaisista on sitä mieltä, että ympäristöasiat kuuluvat myös muille kuin päättäjille ja asiantuntijoille. Yli kolmasosa suomalaisista siirtäisi vastuun pääasiassa kuitenkin itsestään pois.

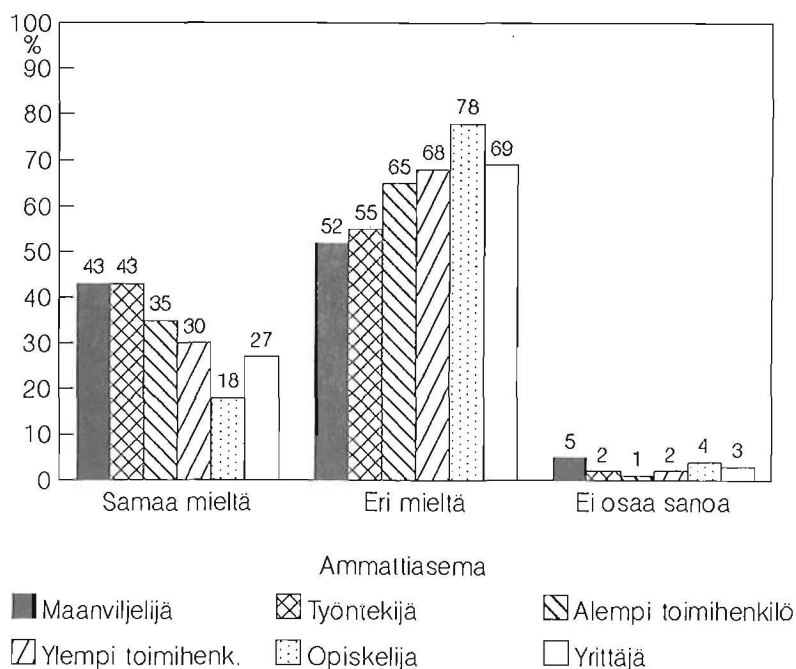
Kuva 51. Miehet ovat naisia useammin sitä mieltä, että ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille. Kun miehistä 41 prosenttia on tätä mieltä niin vastaava osuus naisista on 33 prosenttia.

VÄITE: Ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille.

Kuva 52. Nuoret ovat vähiten sitä mieltä, että ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille. Kun 20—29-vuotiaista 23 prosenttia siirtäisi vastuun ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille niin osuus lisääntyy iän myötä niin, että 60—70-vuotiaista jo 56 prosenttia tekisi niin.

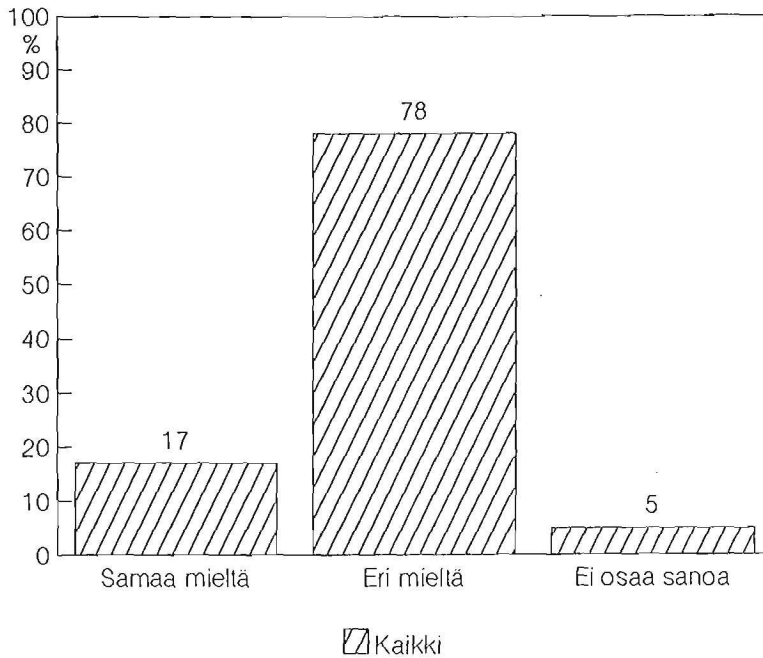

Kuva 53. Maanviljelijät ja työntekijät ovat keskimääräistä useammin sitä mieltä, että ympäristöasiat kuuluvat ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille ja opiskelijat ovat taas muita useammin päinvastaista mieltä. Kun opiskelijoista 18 prosenttia siirtäisi vastuun päättäjille, niin maanviljelijöistä sen tekisi 43 prosenttia.

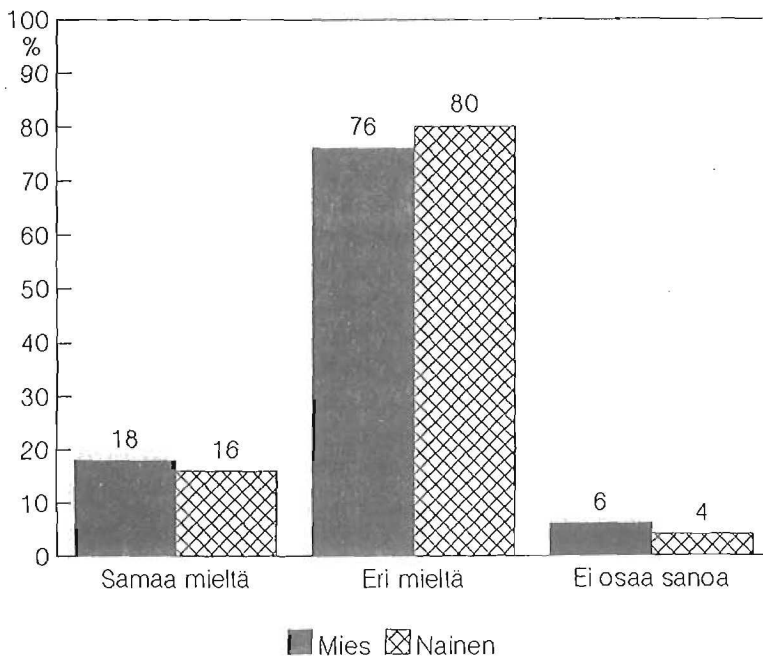

VÄITE: Vältän ajattelemasta ympäristöön liittyviä asioita elämänilon säilyttääkseni.

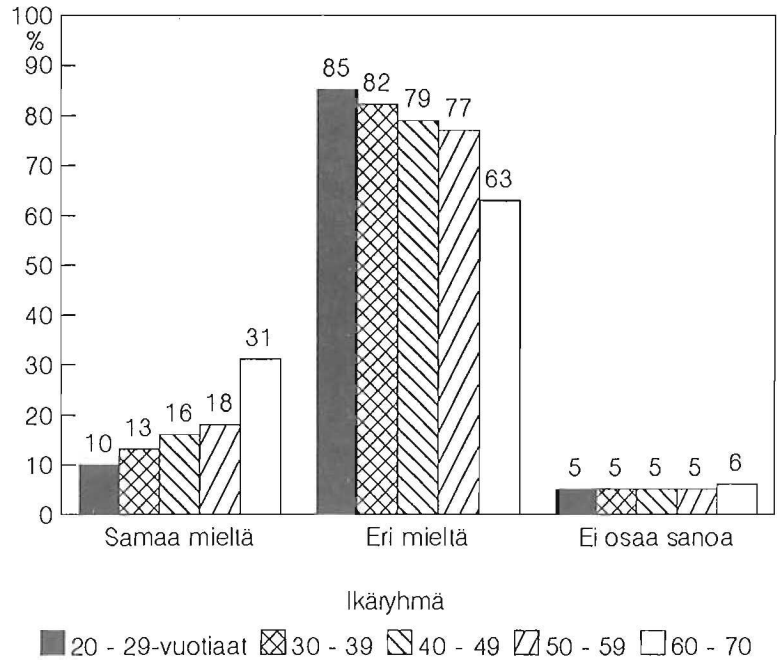
Kuva 54. Useampi kuin kolme neljästä 20—70-vuotiaasta suomalaisesta ajattelee ympäristöasioita sillä uhallakin, että ne aiheuttavat pahaa mieltä; 17 prosenttia välttää ajattelemasta niitä.

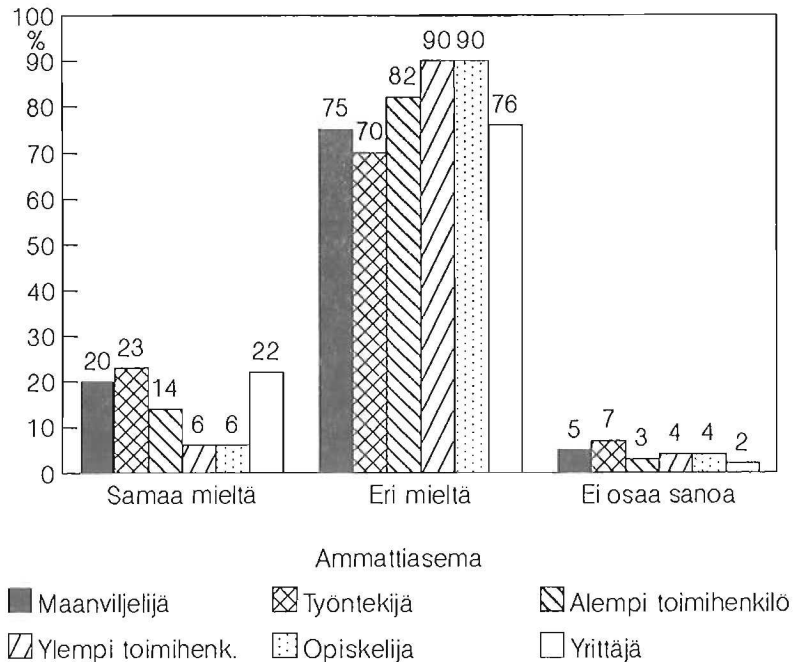
Kuva 55. Miehet ja naiset ajattelevat ympäristöasioita jokseenkin yhtä paljon. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Välttämättä ajattelemasta ympäristöön liittyviä asioita elämän ilon säilyttääkseni.

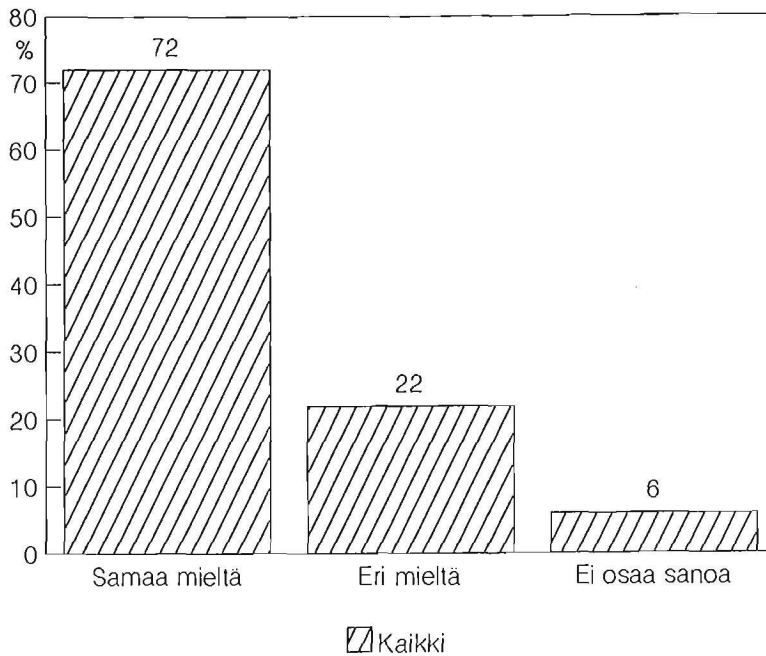
Kuva 56. Mitä vanhempi on, sitä todennäköisemmin pyrkii välttämään ympäristöön liittyvien asioiden ajattelemista. Kun 20–29-vuotiaista vain 10 prosenttia välttelee ympäristöasioiden ajattelemista, niin 60–70-vuotiaista vastaava osuus on 31 prosenttia.

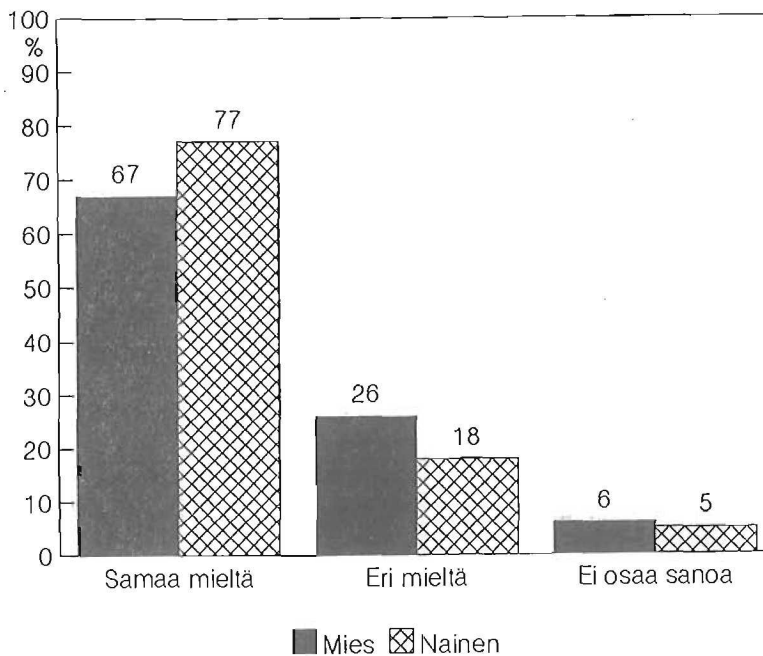
Kuva 57. Ylemmistä toimihenkilöistä ja opiskelijoista vain 6 prosenttia pyrkii välttämään ympäristöön liittyvien asioiden ajattelemista; myös alemmat toimihenkilöt tekevät niin keskimääräistä harvemmin. Maanviljelijöistä, työntekijöistä ja yrittäjistä noin joka viides pyrkii välttämään ympäristöasioiden ajattelemista säilyttääkseen elämän ilon.

VÄITE: Ajattelen usein, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat terveyteeni.

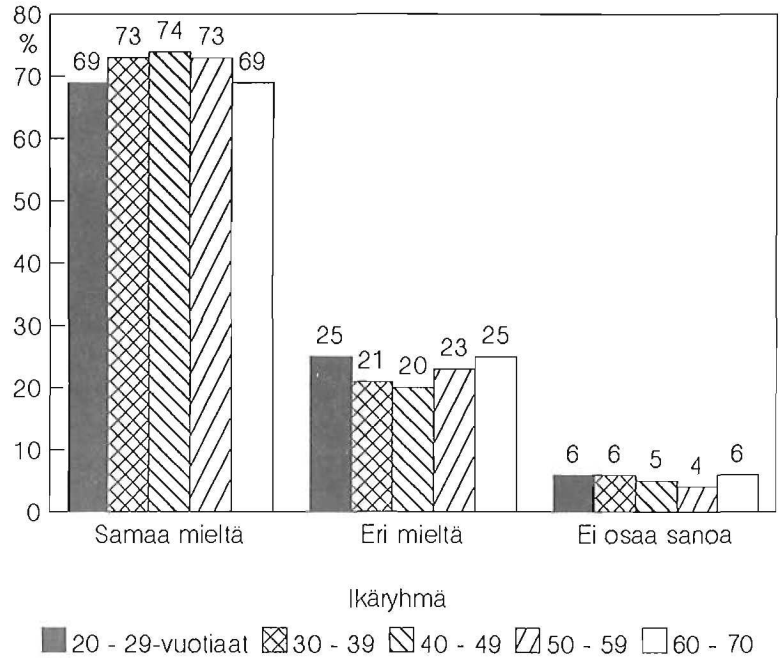
Kuva 58. Suomalaiset ovat ilmeisesti huolissaan saasteiden vaikutuksista, sillä peräti 72 prosenttia ajattelee usein, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat heidän terveyteensä.

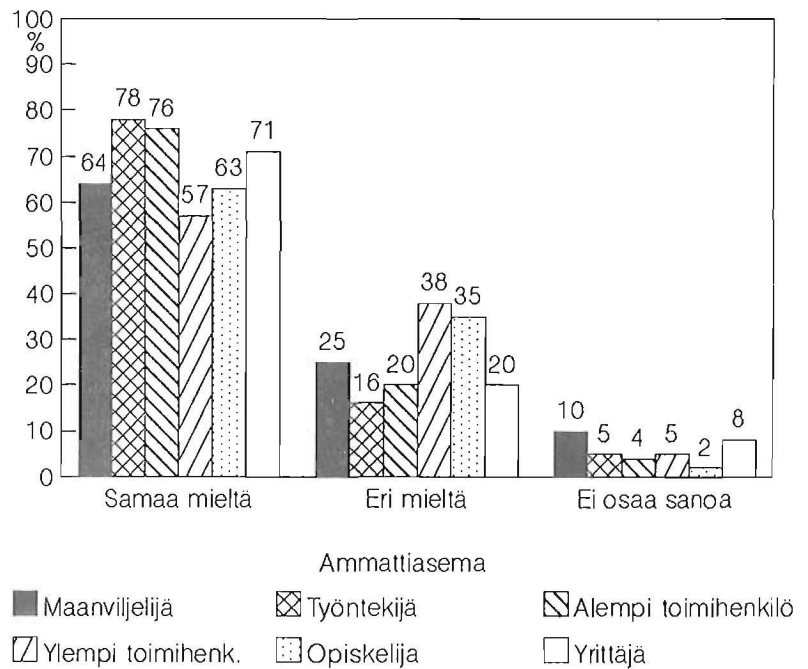
Kuva 59. Naiset ovat useammin kuin miehet huolissaan saasteista, heistä 10 prosenttia enemmän kuin miehistä usein ajattelee, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat heidän terveyteensä.

VÄITE: Ajattelen usein, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat terveyteeni.

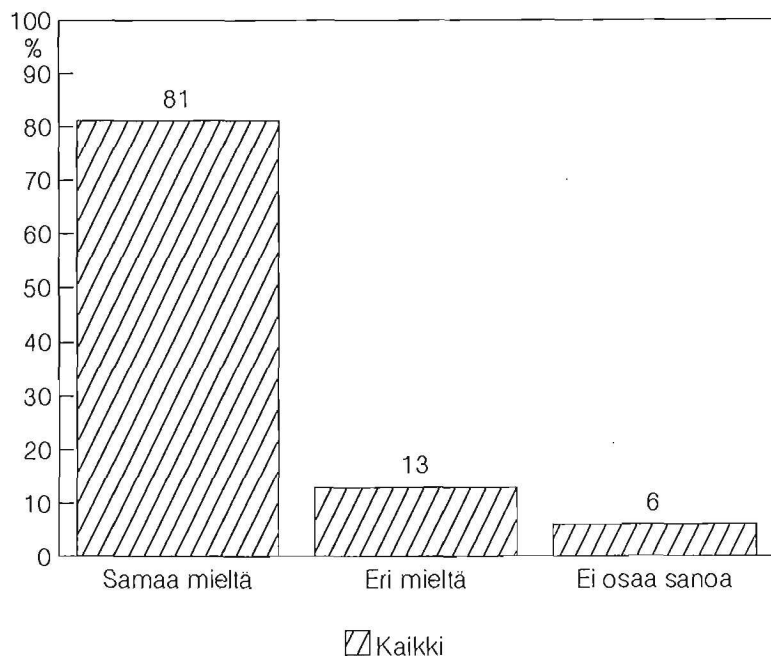
Kuva 60. Vaikka nuoret huolehtivat ympäristöasioista vanhoja enemmän, niin he eivät kuitenkaan ajattele vanhoja useammin ympäristösaasteiden vaikutusta omaan terveyteensä. Ikäryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

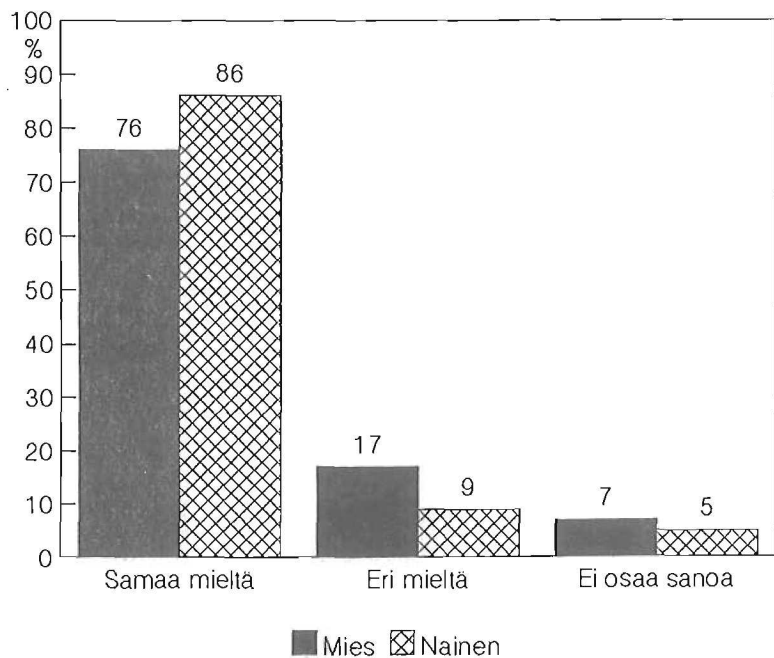
Kuva 61. Työntekijät ja alemmat toimihenkilöt ajattelevat keskimääräistä useammin, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat heidän terveyteensä. Maanviljelijät, ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat ajattelevat niitä taas keskimääräistä harvemmin. Kun työntekijöistä 78 prosenttia ajattelee saasteiden vaikutusta terveyteensä, niin vastaava osuus ylemmistä toimihenkilöistä on 57 prosenttia.

VÄITE: Pysin aktiivisesti välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveydelle mahdollisesti aiheuttamista vaaroista olen saanut tietoa.

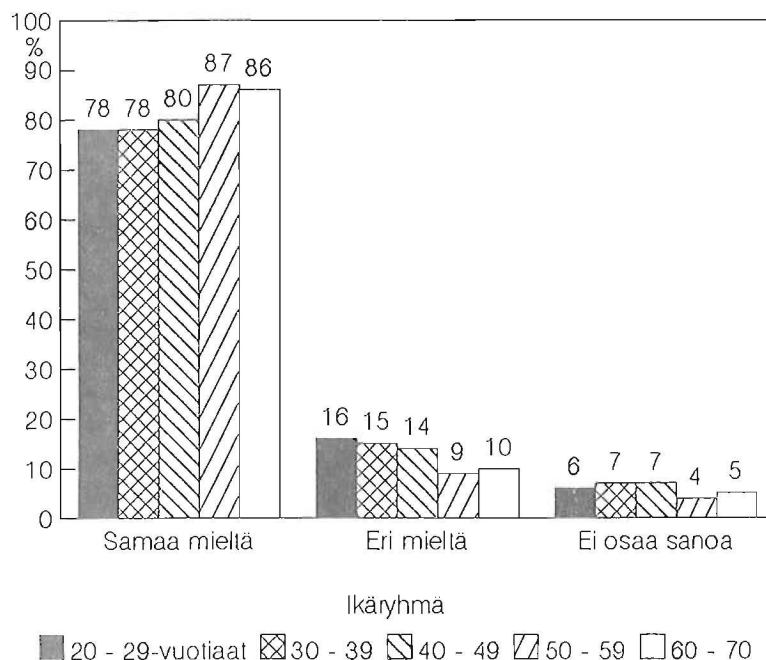
Kuva 62. Suomalaisista valtaosa (81 %) pyrkii välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveyshaitoista on saanut tietoa.

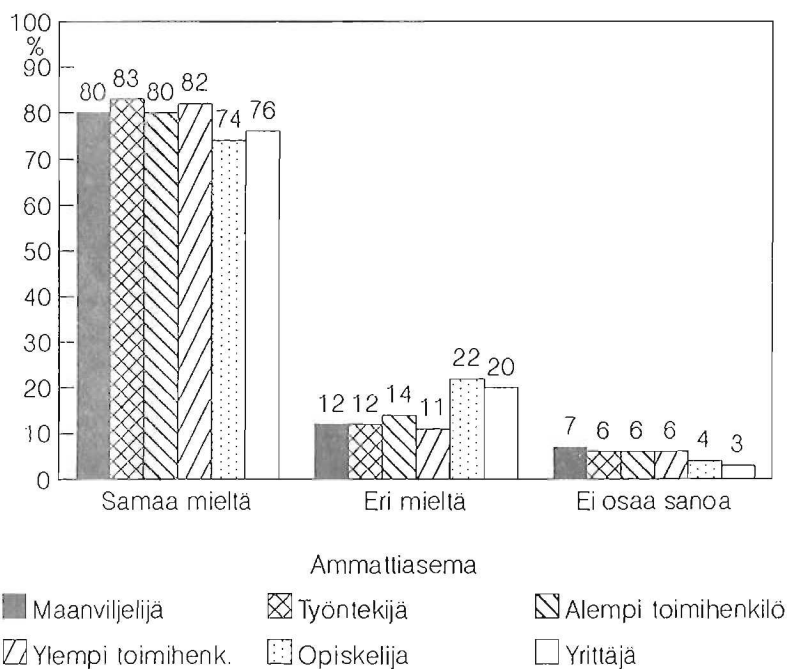
Kuva 63. Naiset ovat tunnetusti miehiä kiinnostuneempia terveydestään, ja heistä 10 prosenttia enemmän kuin miehistä pyrkiikin välttämään terveydelle haitallisiksi tietämiään tuotteita.

VÄITE: Pysin aktiivisesti välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveydelle mahdollisesti aiheuttamista vaaroista olen saanut tietoa.

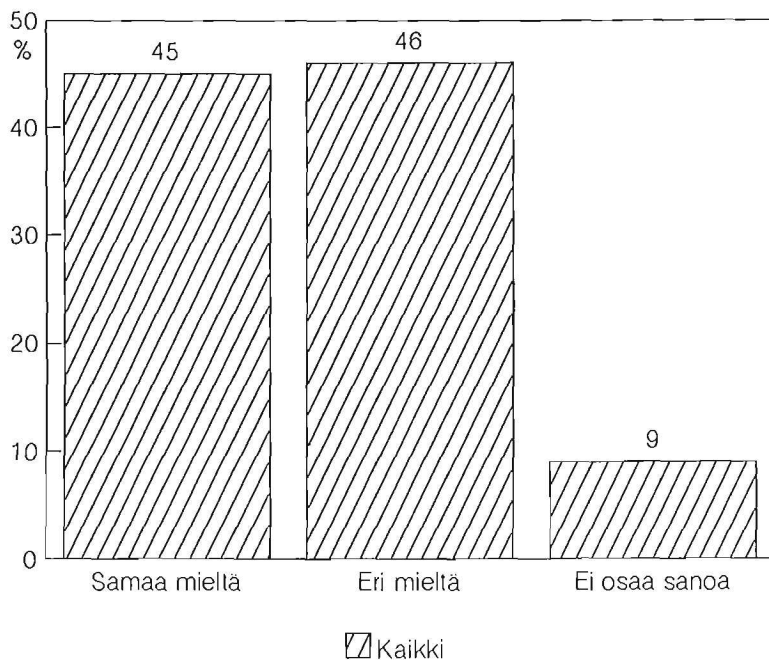
Kuva 64. Vanhat pyrkivät nuoria enemmän välttämään tuotteita, joiden terveyshaitoista ovat saaneet tietoa. Kun 60—70-vuotiaista 86 prosenttia tekee niin; vastaava osuus 20—29-vuotiaista on 78 prosenttia.

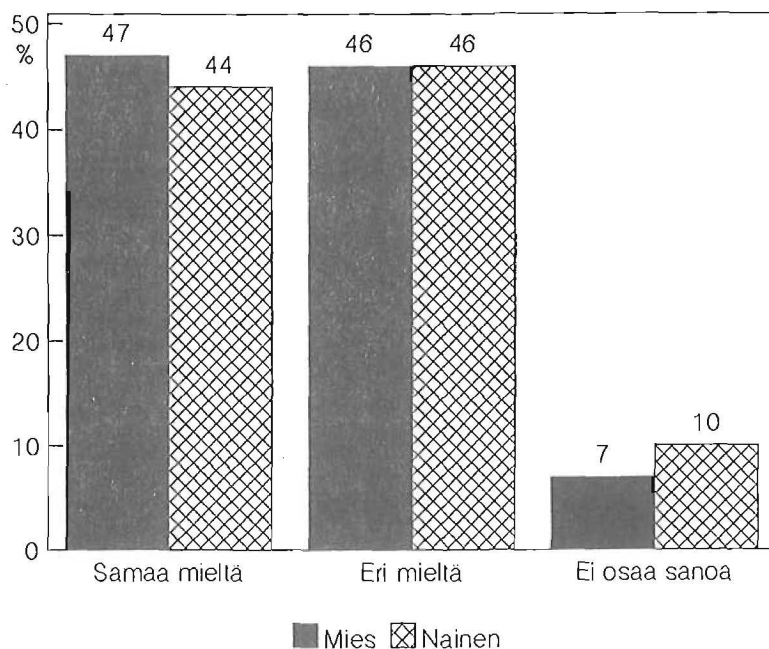
Kuva 65. Sosioekonominen asema (ammattiasema) ei vaikuta siihen, pyrkiikö välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveyshaitoista on saanut tietoa. Erot prosenttiosuuk-
sissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Pystyn omalla toiminnallani vaikuttamaan hyvin paljon siihen, joudunko alttiiksi ympäristön saasteille.

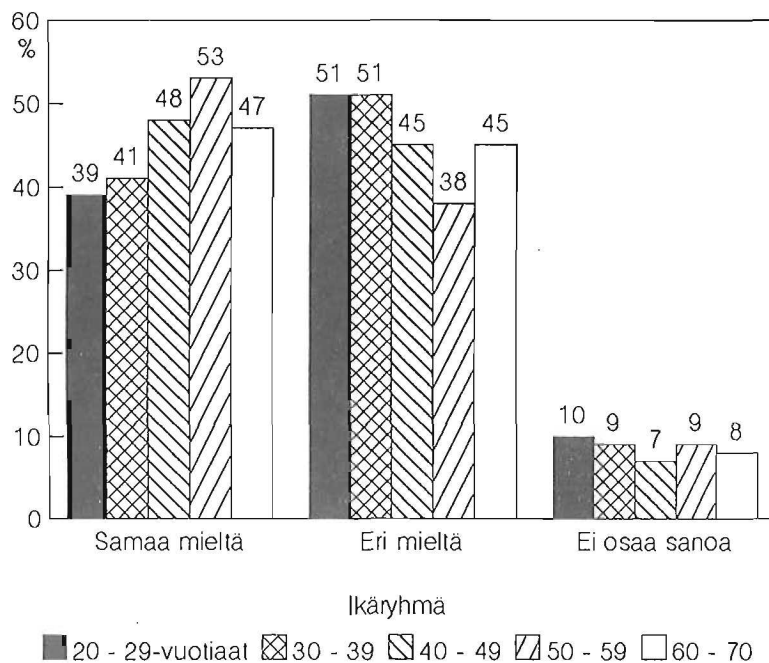
Kuva 66. Suomalaisista 45 prosenttia uskoo, että he voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa paljon siihen, joutuvatko alttiiksi ympäristön saasteille; saman verran on niitä, jotka eivät usko tähän.

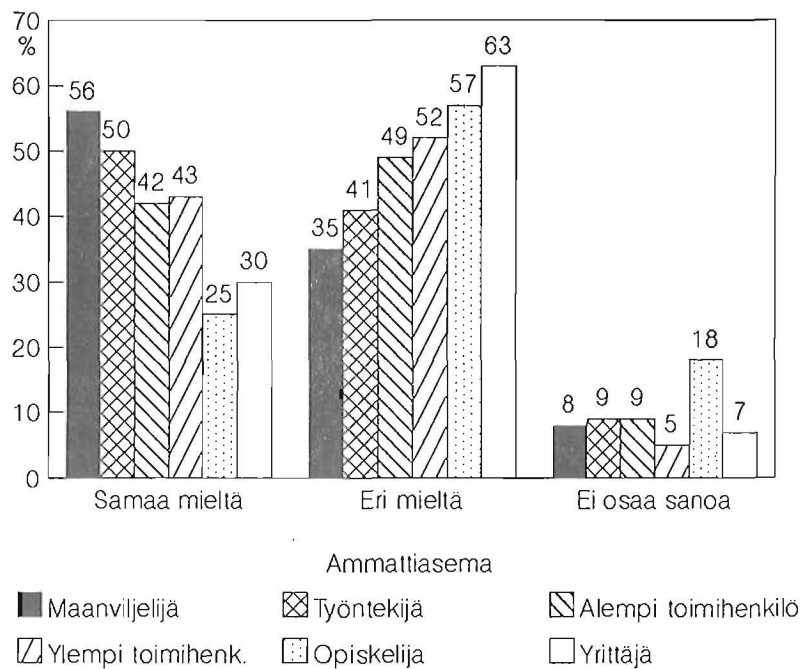
Kuva 67. Miehet ja naiset uskovat yhtä usein voivansa vaikuttaa siihen, joutuvatko alttiiksi ympäristön saasteille. Kolmen prosenttiyksikön ero ei ole tilastollisesti merkitsevä.

VÄITE: Pystyn omalla toiminnallani vaikuttamaan hyvin paljon siihen, joudunko alttiiksi ympäristön saasteille.

Kuva 68. Vanhat uskovat nuoria useammin, että he pystyvät omalla toiminnallaan vaikuttamaan paljon siihen, joutuvatko alttiiksi ympäristön saasteille. Eniten siihen uskovat 50—59-vuotiaat (53 %), kun vastaava osuus 20—29-vuotiaista on 39 prosenttia.

Kuva 69. Maanviljelijät ja työntekijät uskovat keskimääräistä useammin, että he voivat vaikuttaa hyvin pitkälle siihen, joutuvatko alttiiksi ympäristön saasteille; yrittäjät ja varsinkin opiskelijat uskovat tähän keskimääräistä harvemmin. Kun maanviljelijöistä 56 prosenttia uskoo voivansa vaikuttaa, niin vastaava osuus opiskelijoista on 25 prosenttia. Opiskelijat ovat epävarmoja asiasta, 18 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

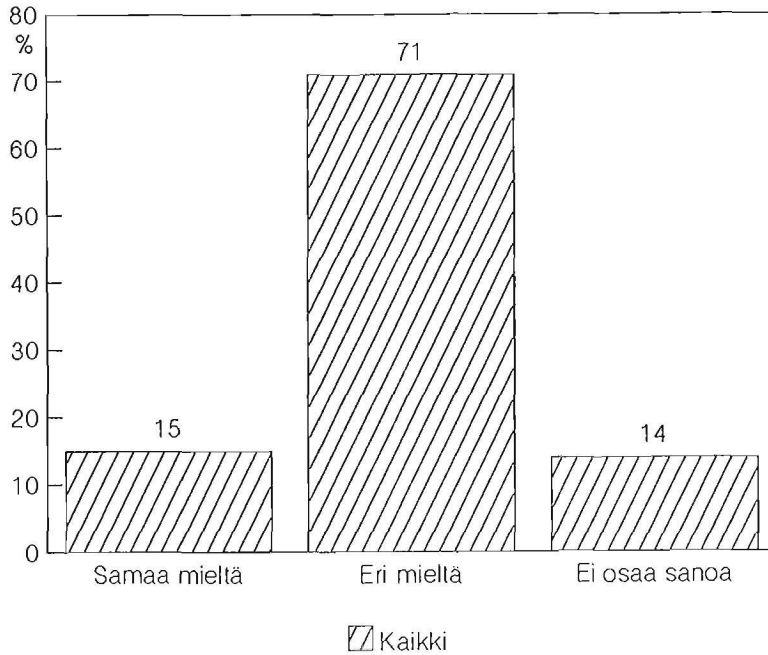
11 YMPÄRISTÖONGELMAT JA TALOUDELLINEN KASVU

Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on selvittää, uskovatko ihmiset, että ympäristöongelmat ovat ratkaistavissa teknisillä keinoilla, ja minkälaisena he näkevät ympäristönsuojelun ja taloudellisen kasvun suhteen.

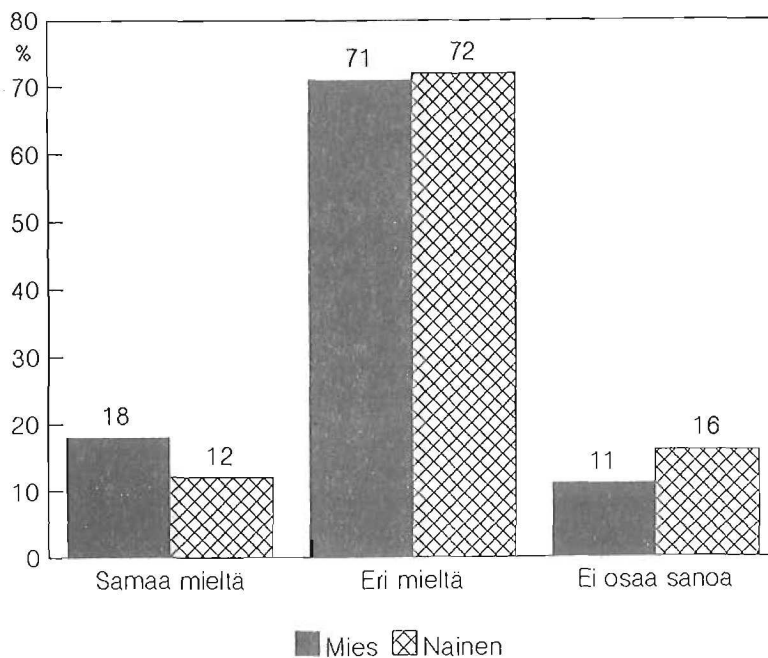
Keskeiset huomiot

- * Vain 15 prosenttia 20—70-vuotiaista suomalaisista uskoo, että tiede ja tutkimus voivat ratkaista ympäristöongelmat ilman että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa. Nuoret ja niihin sosioekonomisiin (ammattiasema) ryhmiin kuuluvat, joiden koulutustaso on keskimääräistä korkeampi, uskovat siihen muita harvemmin.
- * Useampi kuin joka kolmas on sitä mieltä, että moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita. Vastaajat eivät luultavasti ole ajatelleet modernin tekniikan vaikutuksia pelkästään ympäristöön, sillä työntekijät ovat keskimääräistä useammin samaa mieltä väitteen kanssa. Toisaalta he ovat muita useammin sillä kannalla, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja, ja että ympäristönsuojelu edellyttää taloudellista kasvua.
- * Nuorimmat eli 20—29-vuotiaat poikkeavat muista siinä, että heistä harvemmat uskovat, että moderni tekniikka olisi tuonut mukanaan enemmän huonoja asioita, ja he ovat myös muita selvästi harvemmin sitä mieltä, että ympäristöongelmien ratkaiseminen vaatisi luopumista nykyisestä hyvinvoinnin tasosta.
- * Suomalaisista 82 prosenttia on sitä mieltä, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu, ja 58 prosenttia uskoo, ettei ympäristöongelmia voida ratkaista ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta.
- * Neljäsosa kansalaisista puolestaan on sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja, ja lähes joka kolmas uskoo, että ympäristönsuojelu edellyttää taloudellista kasvua. Miehet näkevät naisia harvemmin ristiriitaa taloudellisen kehityksen ja ympäristön välillä, ja he naisia useammin uskovat, että ympäristön suojelu edellyttää taloudellista kasvua.
- * Maanviljelijät ajattelevat muita harvemmin, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määräisi liian paljon taloudellinen hyötyajattelu, ja he keskimääräistä useammin ovat sillä kannalla, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristölle aiheuttamia haittoja.

VÄITE: Tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöön liittyvät ongelmat tulevaisuudessa ilman että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa.

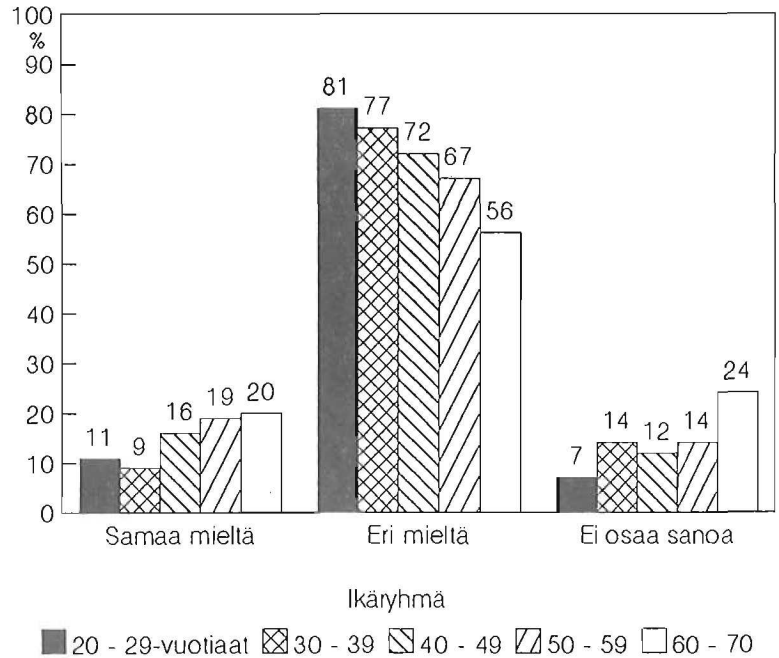
Kuva 70. Suomalaiset eivät usko, että tiede ja tutkimus pelkästään voisivat ratkaista ympäristöön liittyvät ongelmat ilman että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa; vain 15 prosenttia uskoon niin.

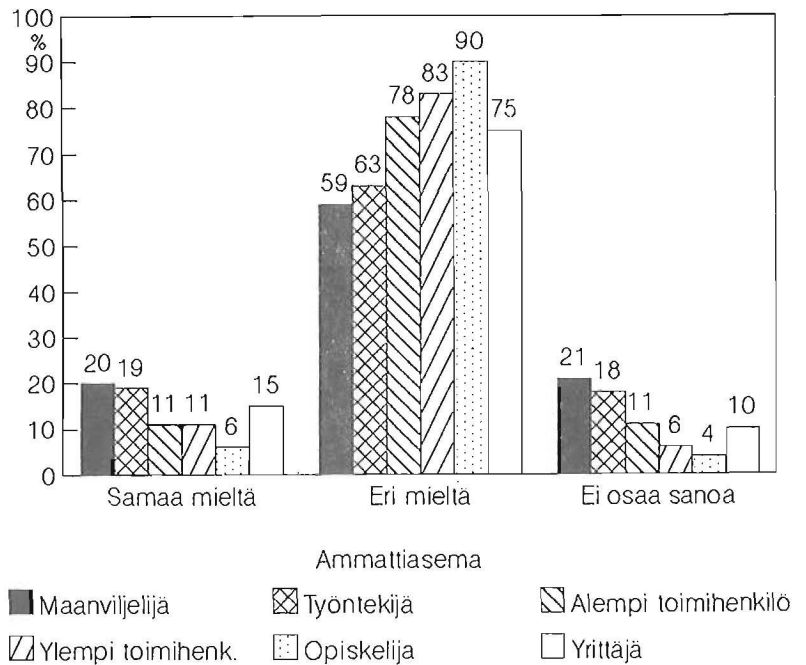
Kuva 71. Miehet uskovat hieman naisia useammin, että tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöongelmat. Kun 18 prosenttia miehistä ajattelee näin, vastaava osuus naisista on 12 prosenttia.

VÄITE: Tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöön liittyvät ongelmat tulevaisuudessa ilman että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa.

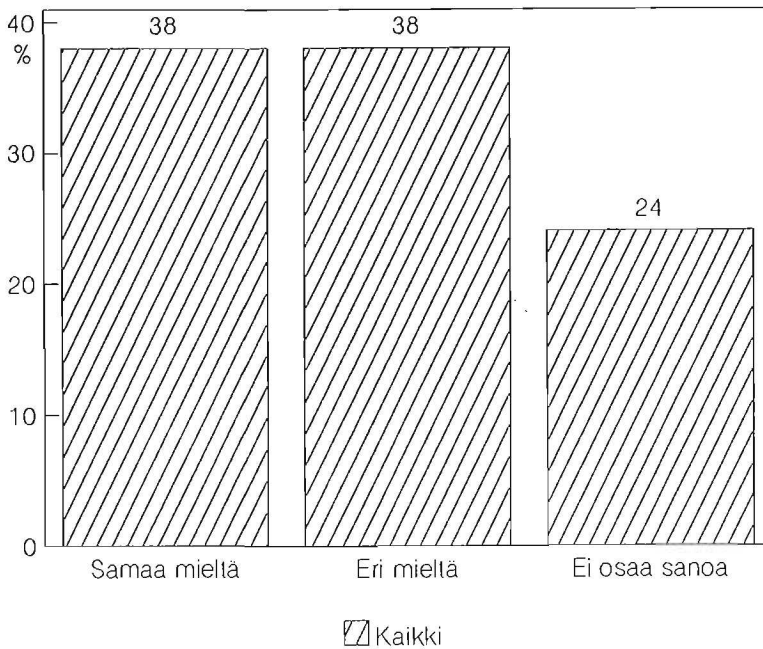
Kuva 72. Yli 50-vuotiaat uskovat nuorempia useammin tieteen ja tutkimuksen kykyyn ratkaista ympäristöön liittyvät ongelmat. Kun 20—29-vuotiaista 11 prosenttia uskoo niin ja 81 prosenttia on toista mieltä, niin 50—59-vuotiaista 19 prosenttia uskoo ja 67 prosenttia on eri mieltä. Vanhimma ikäryhmästä melkein joka neljäs ei osaa sanoa kantaansa.

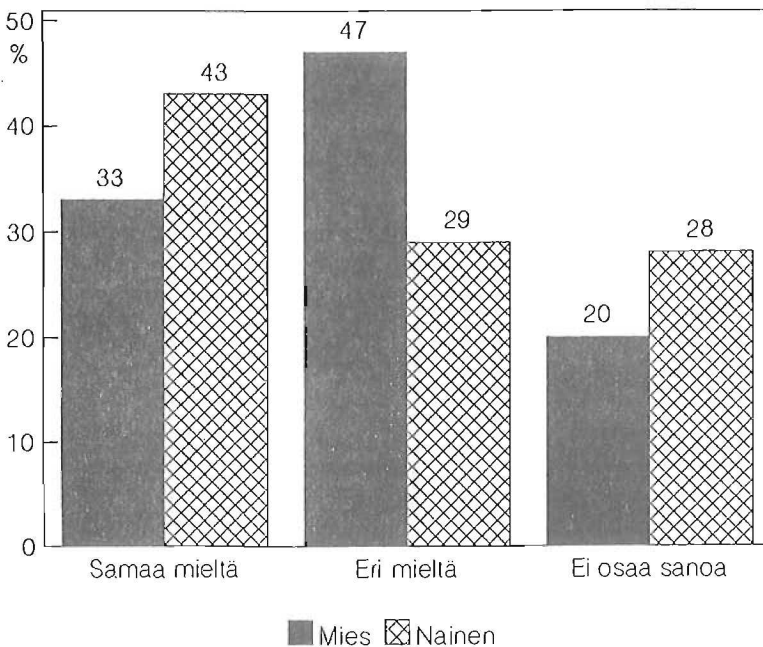
Kuva 73. Maanviljelijät ja työntekijät uskovat muita useammin, että tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöön liittyvät ongelmat. Toisaalta näistä ryhmistä keskimääräistä useammat eivät osaa sanoa kantaansa. Toimihenkilöt ja opiskelijat uskovat tieteen ja tutkimuksen kaikkivoipaisuuteen muita harvemmin. Vain 6 prosenttia opiskelijoista uskoo tieteen ratkaisevan ympäristöongelmat, kun vastaava osuus maanviljelijöistä on 20 prosenttia.

VÄITE: Moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita.

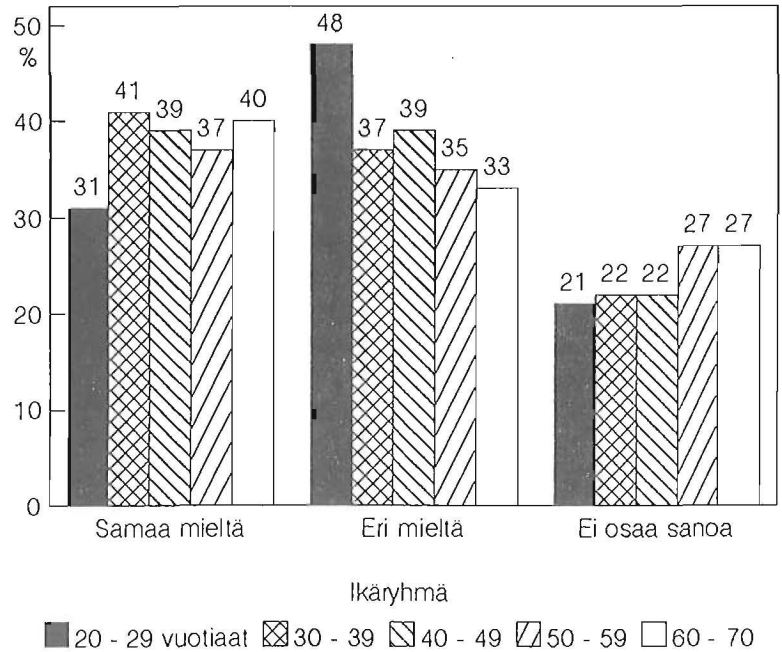
Kuva 74. Suomalaisista noin neljäsosa ei osaa sanoa, onko moderni tekniikka tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita, 38 prosenttia on sillä kannalla, että moderni tekniikka on tuonut enemmän huonoja kuin hyviä asioita, ja 38 prosenttia on eri mieltä.

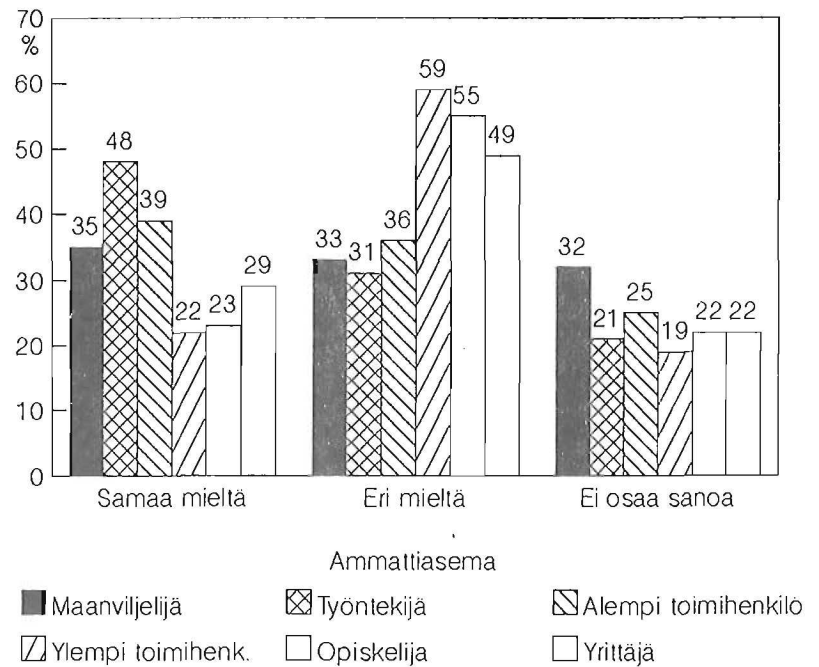
Kuva 75. Naisista 47 prosenttia on sitä mieltä, että moderni tekniikka on aiheuttanut enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita, ja miehistä vastaava osuus on 33 prosenttia. Naiset ovat miehiä useammin jättäneet ilmoittamatta kantansa.

VÄITE: Moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita.

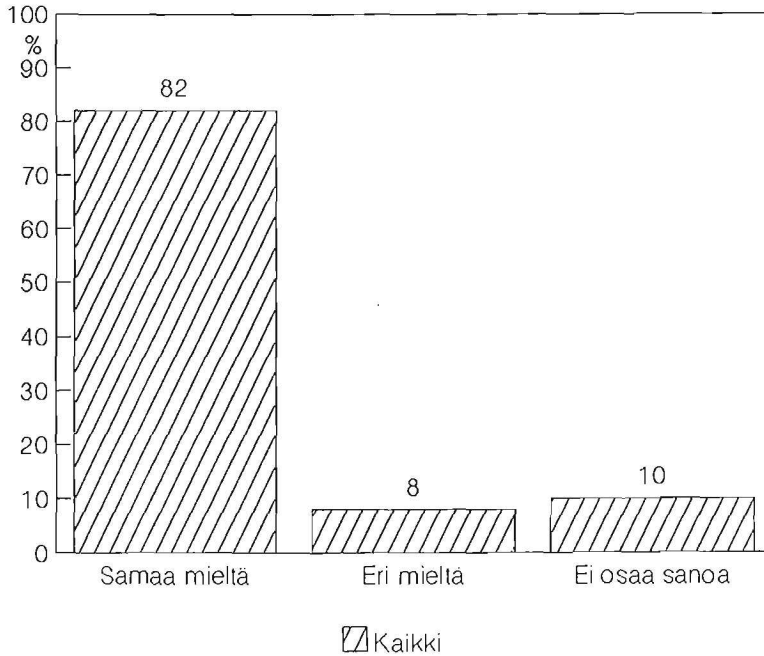
Kuva 76. Muiden ikäryhmien välillä ei ole paljon mielipide-eroja, mutta 20–29-vuotiaat ovat muita huomattavasti harvemmin sitä mieltä, että moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita.

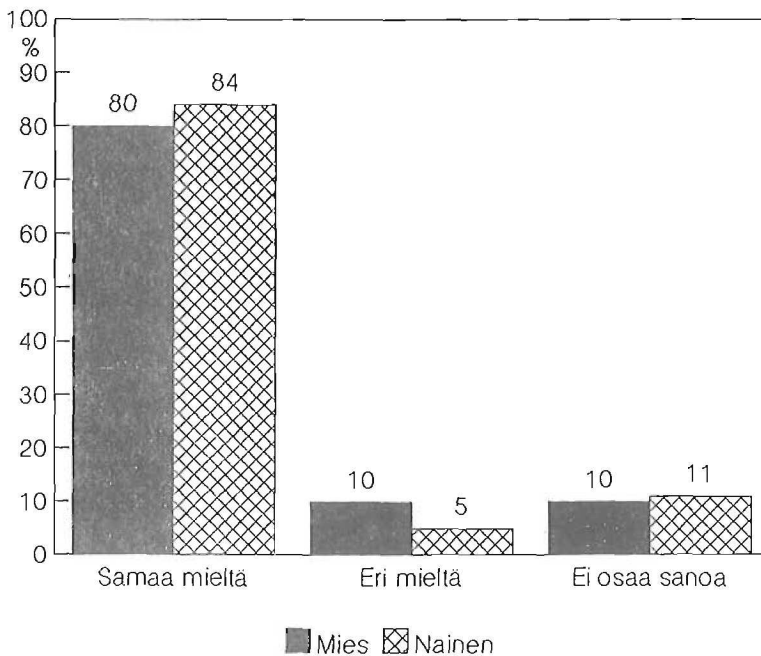
Kuva 77. Työntekijät ovat keskimääräistä enemmän sitä mieltä, että moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita. Ylemmät toimihenkilöt, opiskelijat ja yrittäjät ovat taas enimmäkseen eri mieltä. Maanviljelijät ovat epävarmoja asiasta; kolmasosa heistä ei osaa sanoa kantaansa.

VÄLTE: Ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu.

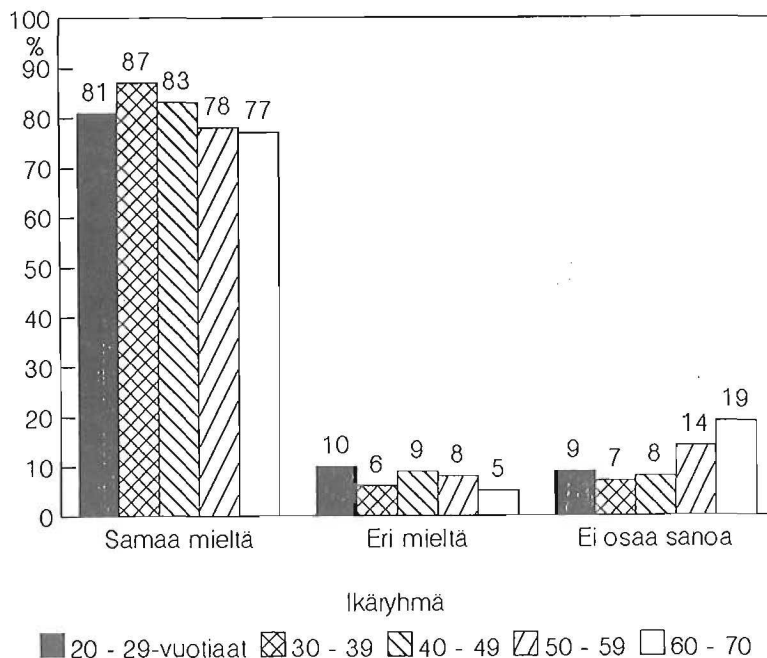
Kuva 78. Suurin osa 20—70-vuotiaista suomalaisista (82 %) on sitä mieltä, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu, vain 8 prosenttia on eri mieltä.

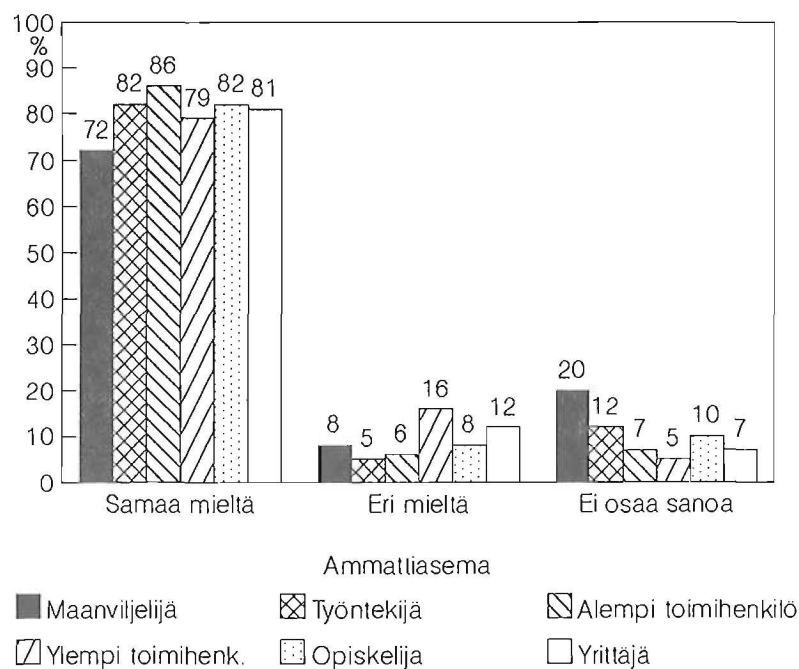
Kuva 79. Naiset ovat hieman miehiä useammin sitä mieltä, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu. Kun naisista 84 prosenttia ajattelee näin; vastaava osuus miehistä on 80 prosenttia.

VÄITE: Ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu.

Kuva 80. Erityisesti 30—39-vuotiaat poikkeavat muista ikäryhmistä siinä, että he keskimääräistä useammin ovat sillä kannalla, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu.

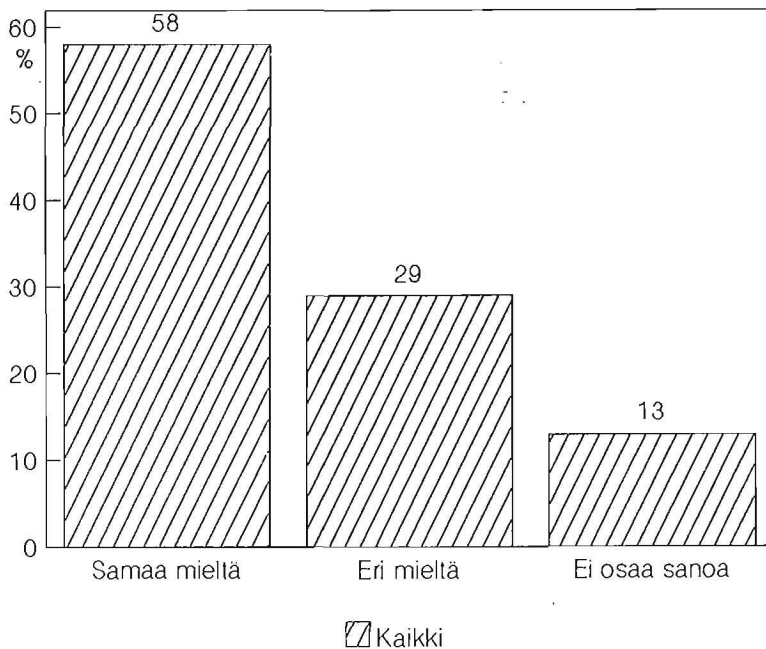

Kuva 81. Maanviljelijät hyväksyvät keskimääräistä harvemmin väitteen, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu. Toisaalta heistä useat eivät osaa ottaa kantaa. Ylemmistä toimihenkilöistä suurempi osa kuin muista ryhmistä on eri mieltä väitteen kanssa.

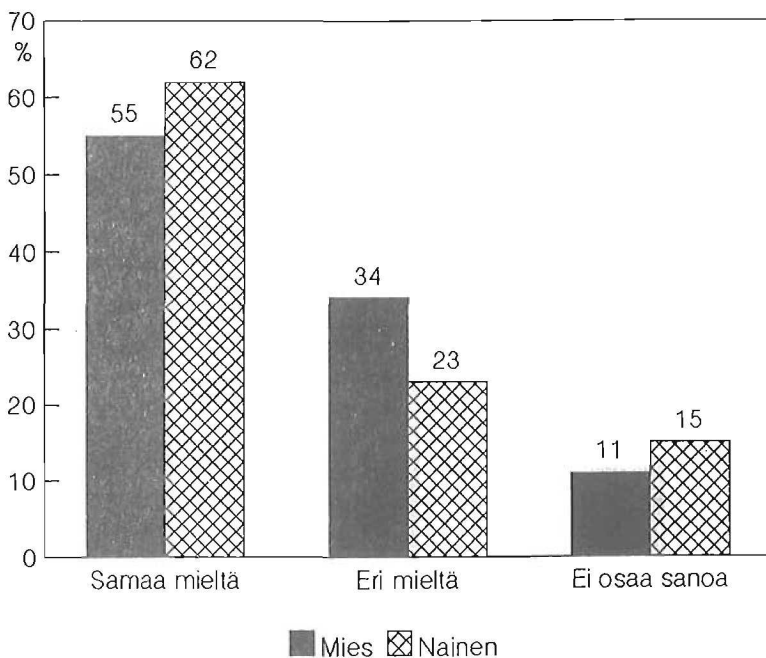

VÄITE: Ympäristöongelmat eivät ole ratkaistavissa ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta.

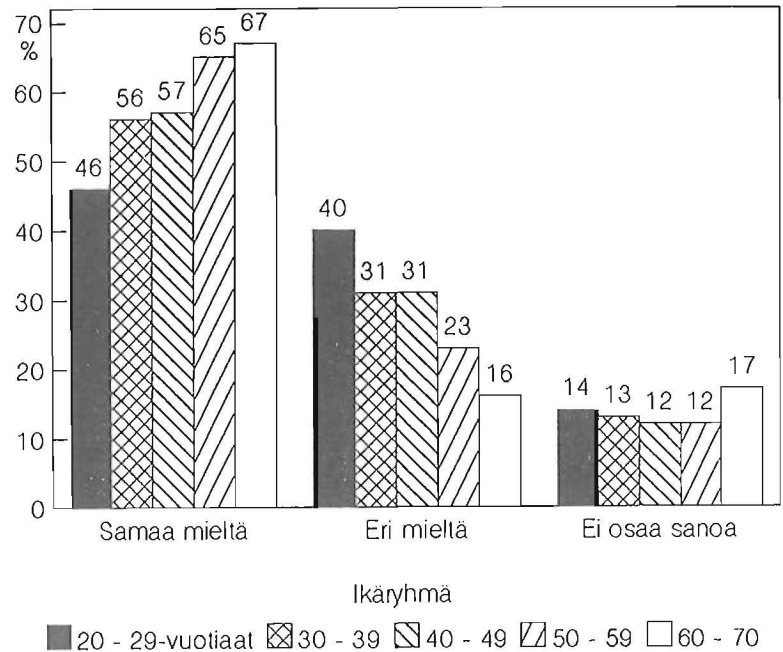
Kuva 82. Yli puolet 20–70-vuotiaista suomalaisista (58 %) uskoo, ettei ympäristöongelmia voi ratkaista ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta, ja 29 prosenttia on eri mieltä.

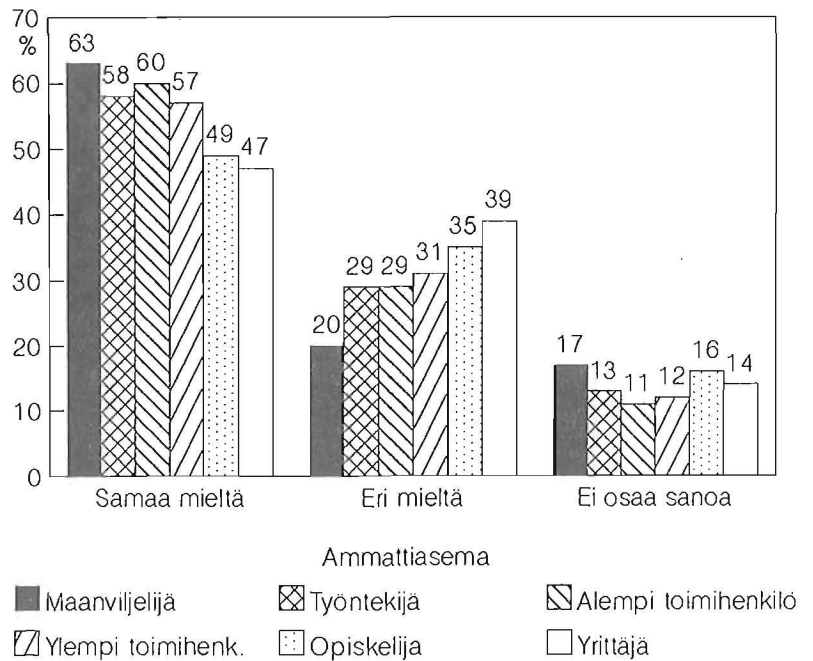
Kuva 83. Naiset uskovat useammin kuin miehet, että ympäristöongelmia ei voi ratkaista ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta. Naisista 62 prosenttia ajattelee näin, ja vastaava osuus miehistä on 55 prosenttia.

VÄITE: Ympäristöongelmat eivät ole ratkaistavissa ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta.

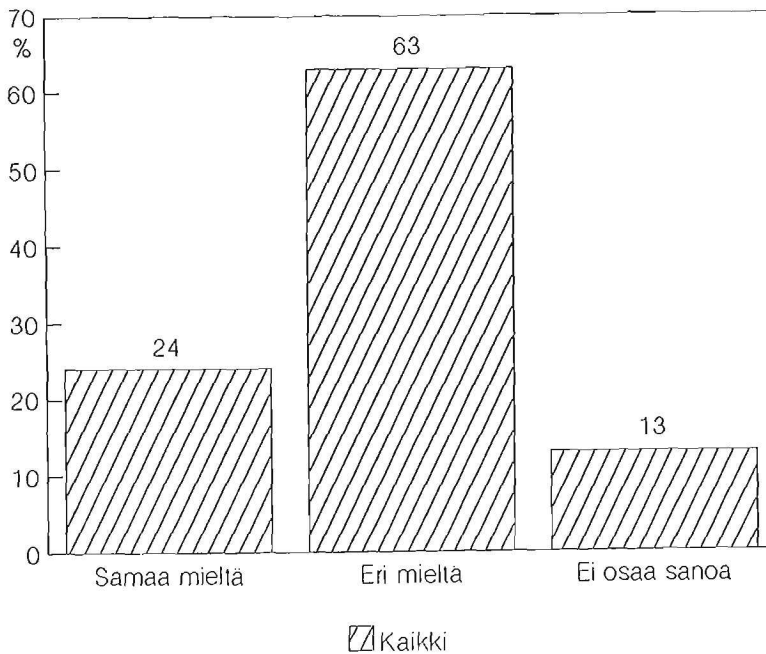
Kuva 84. Mitä vanhempi vastaaja, sitä todennäköisemmin hän uskoo, että ympäristöongelmat eivät ole ratkaistavissa ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta. Nuorin ikäryhmä on vähiten tätä mieltä; ero seuraavaan ikäryhmään on 10 prosenttia.

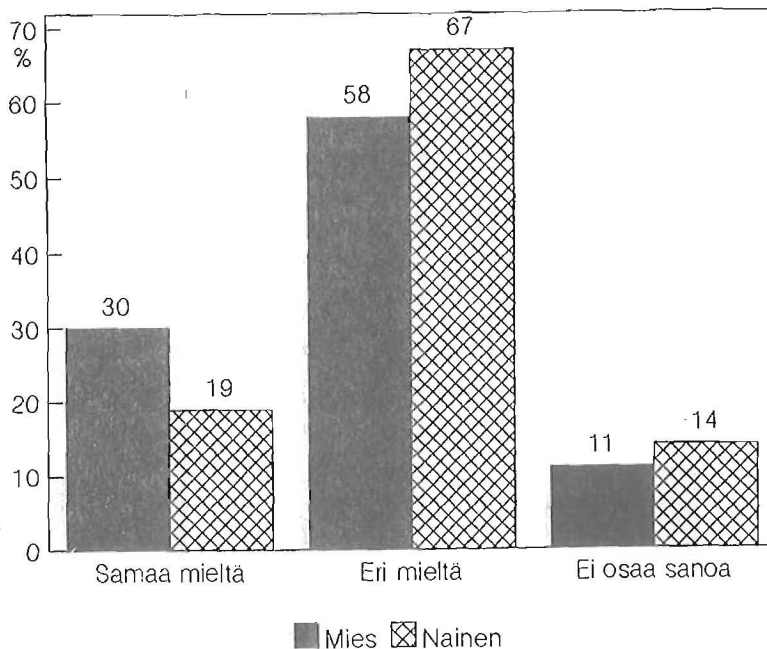
Kuva 85. Eri sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvien mielipiteet eivät eroa toisistaan. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Ihmiset korostavat mielestäni liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja.

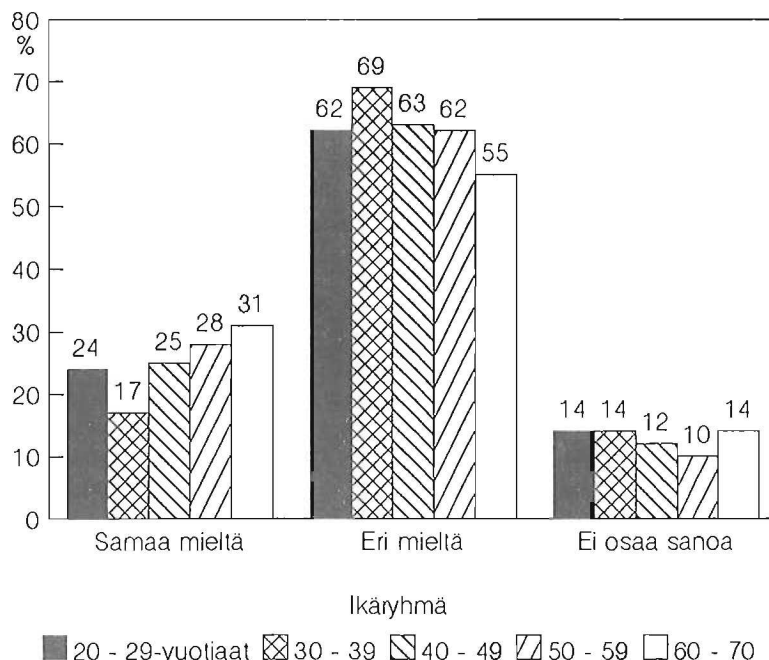
Kuva 86. Noin joka neljäs suomalainen on sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja; 63 prosenttia on eri mieltä.

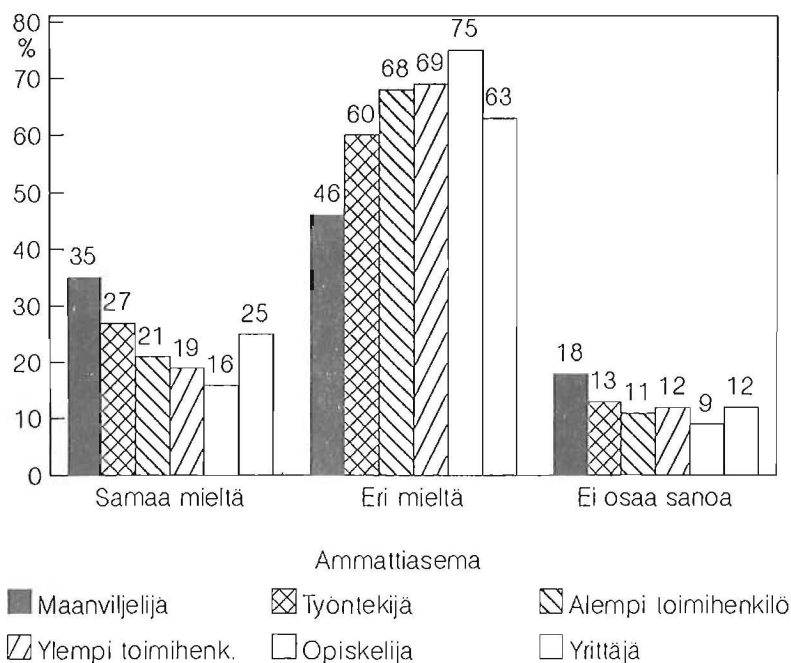
Kuva 87. Miehet ovat naisia useammin sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja. Miehistä 30 prosenttia on tätä mieltä, ja vastaava osuus naisista on 19 prosenttia.

VÄITE: Ihmiset korostavat mielestäni liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja.

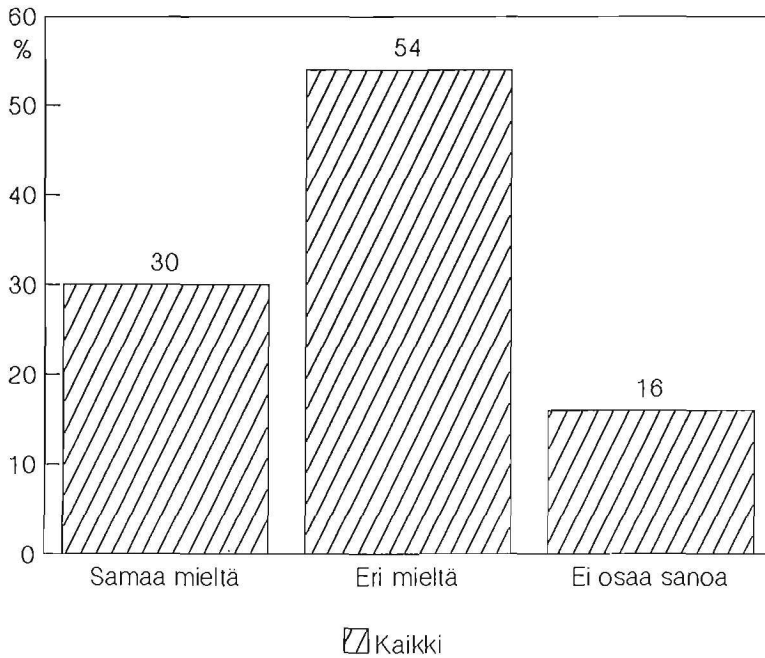
Kuva 88. Yli 50-vuotiaat ovat nuorempia useammin sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja. Edellä todettiin, että 30—39-vuotiaat ajattelevat muun ikäisiä useammin, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää liian paljon taloudellinen hyötyajattelu. He poikkeavat muista ikäryhmistä myös siinä, että he muita harvemmin ovat sillä kannalla, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristölle aiheuttamia haittoja.

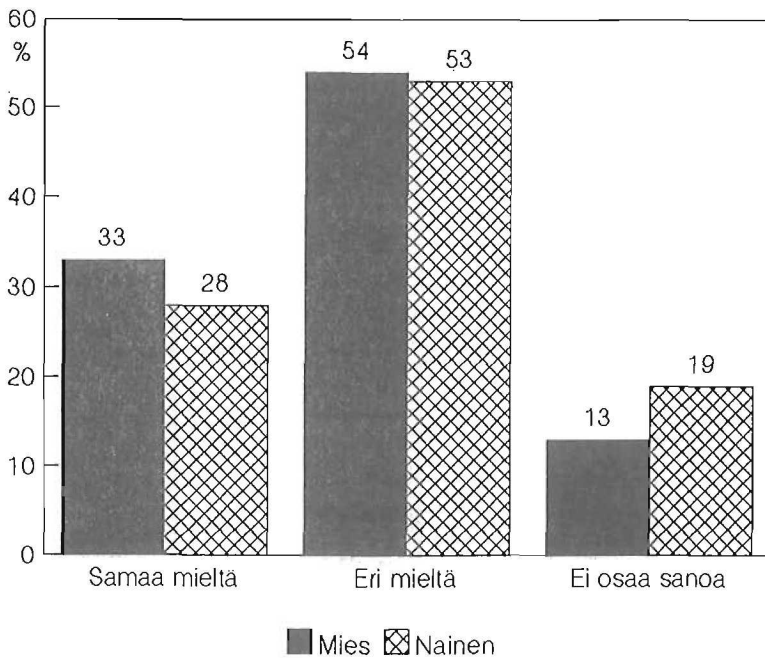
Kuva 89. Varsinkin maanviljelijöistä mutta myös työntekijöistä useampi kuin muista ryhmistä on sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristölle aiheuttamia haittoja. Toimihenkilöt ja varsinkin opiskelijat ovat keskimääräistä useammin eri mieltä.

VÄITE: Ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua.

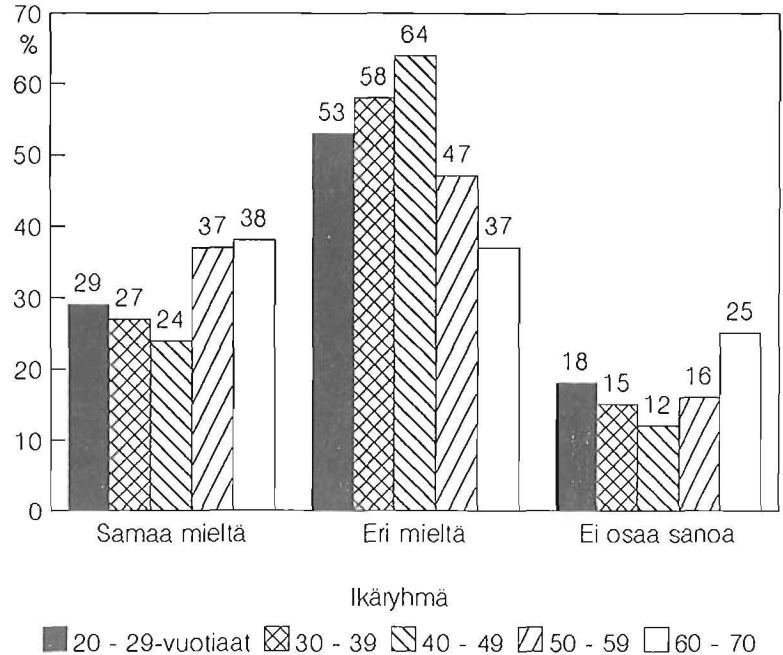
Kuva 90. Runsas puolet 20—70-vuotiaista suomalaisista uskoo, etteivät ympäristön suojelu ja sen tehostaminen edellytä taloudellista kasvua, ja 30 prosenttia on eri mieltä.

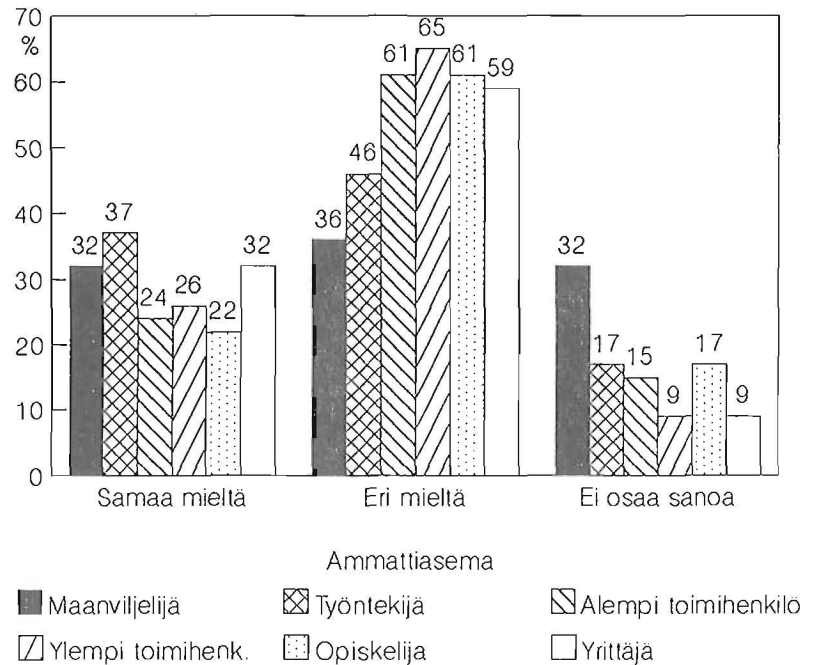
Kuva 91. Miehet hieman naisia useammin uskovat, että ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua. Suurin piirtein yhtä suuri osuus sekä miehistä että naisista on eri mieltä, mutta naisista useammat eivät osaa sanoa kantaansa.

VÄITE: Ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua.

Kuva 92. Yli 50-vuotiaat ovat nuorempia useammin sitä mieltä, että ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua; vähiten tätä mieltä ovat 40–49-vuotiaat. Nuoret eivät näe yhtä paljon ristiriitaa ympäristönsuojelun ja taloudellisen kasvun välillä. Edellä todettiin, että nuoret muita harvemmin ajattelevat, että ympäristöongelmien takia pitäisi luopua nykyisestä hyvinvoinnin tasosta, tai että ihmisten suhtautumista ympäristöön määräisi taloudellinen hyötyajattelu muiden arvojen kustannuksella.

Kuva 93. Työntekijät keskimääräistä useammin uskovat, että ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua. Maanviljelijöistä kolmasosa ei osaa ottaa kantaa. Toimihenkilöistä ja opiskelijoista suurempi osa kuin muista on eri mieltä väitteen kanssa. Kun ylemmistä toimihenkilöistä 65 prosenttia on eri mieltä, niin vastaava osuus työntekijöistä on 46 prosenttia. Tulokset käyvät yksiin sen kanssa, että toimihenkilöt ja opiskelijat myös keskimääräistä useammin ajattelevat, etteivät ihmiset korosta liikaa taloudellisen kehityksen aiheuttamia ympäristöhaittoja.

12 YMPÄRISTÖÄ SÄÄSTÄVÄ TOIMINTA

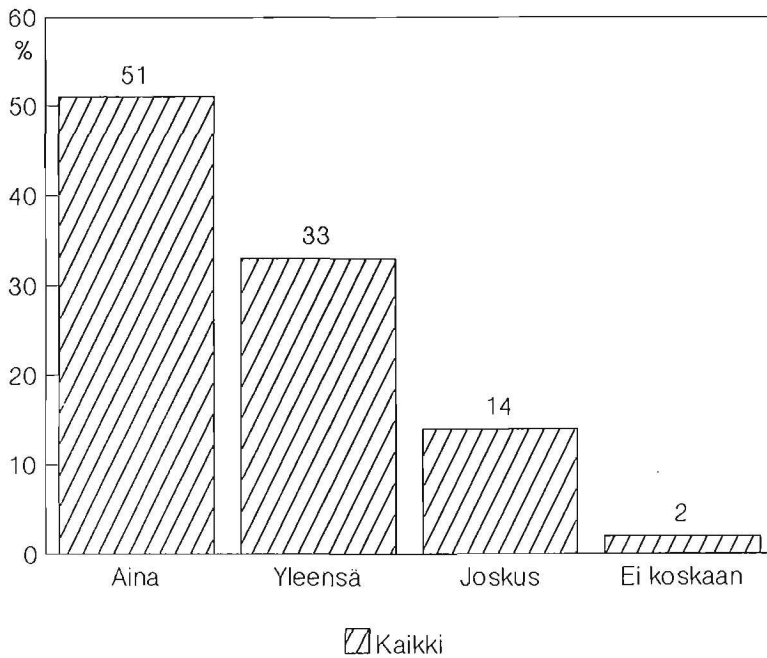
Seuraavilla kysymyksillä pyritään selvittämään, kuinka paljon ihmiset arkielämässään kiinnittävät huomiota ympäristöä saastuttaviin tuotteisiin, ja kuinka usein he pyrkivät toimimaan siihen suuntaan, etteivät lisäisi ympäristöongelmia.

Keskeiset huomiot:

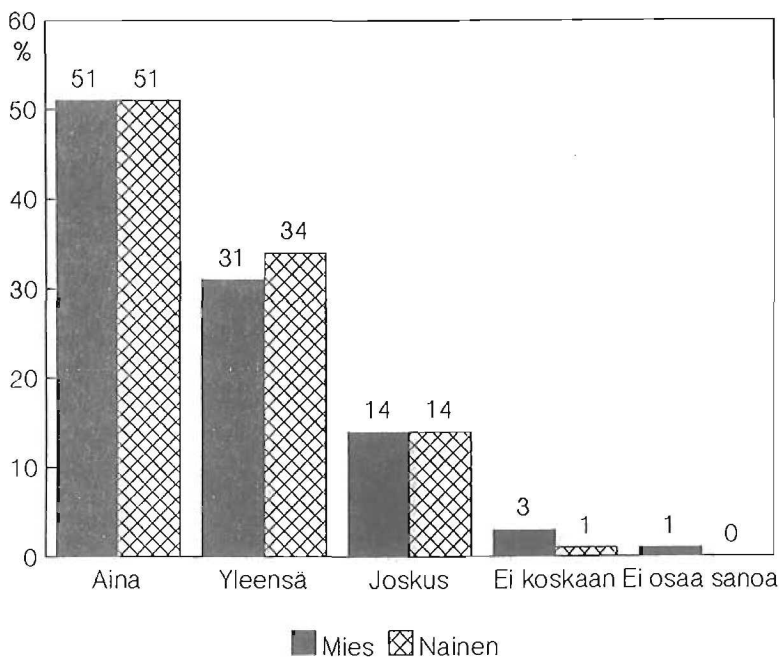
- * Suomalaisista peräti 60 prosenttia, sekä maaseudulla että kaupungeissa, on tyytymätön jätteiden kierrätykseen asuinpaikallaan. Miehet ovat tyytymättömyyden suhteen kiinnostuneita enemmän kuin naiset.
- * Suomalaiset huolehtivat ongelmajätteistä ainakin oman ilmoituksensa mukaan hyvin, sillä 84 prosenttia heistä vie kotiinsa kertyvät ongelmajätteet niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin vähintään 'yleensä'. Vanhat huolehtivat ongelmajätteistä paremmin kuin nuoret; maanviljelijät ja opiskelijat suhtautuvat niihin keskimääräistä välinpitämättömämmin, ja yrittäjät puolestaan muita tunnollisemmin.
- * Pakkausmateriaaleihin on myös alettu kiinnittää huomiota, sillä lähes joka toinen tekee niin vähintään 'yleensä'. Tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset ovat sen sijaan ilmeisesti niin abstrakti asia, että niihin kiinnittää huomiota vain joka viides.
- * Naiset kiinnittävät miehiä enemmän huomiota pakkausmateriaaleihin. Yrittäjät ja työntekijät ovat muita välinpitämättömyyden suhteen kiinnostuneita enemmän; yrittäjistä peräti 46 prosenttia ei koskaan ajattele tuotteiden valmistamisesta aiheutuneita ympäristövaikutuksia.
- * Vanhoille on ominaista, että heidän mielipiteensä jakautuvat kahteen ääripäähän: joko he aina kiinnittävät pakkausmateriaaleihin huomiota tai eivät koskaan. Nuoret muodostavat homogeenisemmän joukon siinä, että he sijoittuvat useimmin keskiryhmiin. He ajattelevat pakkauksia yleensä tai joskus, mutta he harvemmin ovat täysin välinpitämättömiä.
- * Suomalaiset eivät vielä ympäristösyistä jätä usein autoa kotiin, jos heillä sellainen on käytettävissään. Naiset jättävät sen kotiin useammin kuin miehet, vanhat useammin kuin nuoret, ja toimihenkilöt tekevät niin keskimääräistä useammin.

**KYSYMYS: Kuinka usein huolehditte, että kotinne kertyvät ongelma-
jätteet päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin?**

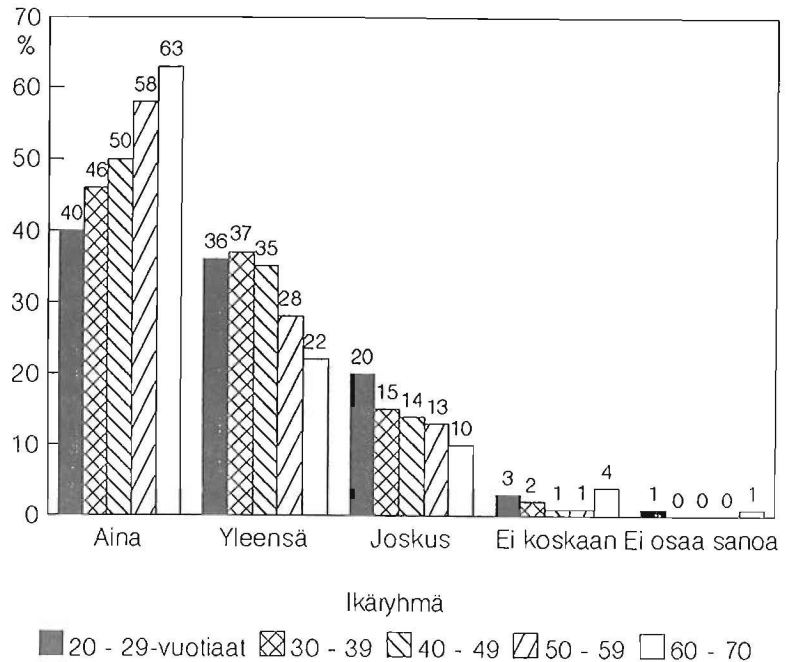
Kuva 94. Vain 2 prosenttia suomalaisista ei koskaan huolehdi siitä, että ongelmajätteet päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin. Puolet suomalaisista aina huolehtii ongelmajätteiden asianmukaisesta hävittämisestä, kolmasosa huolehtii niistä yleensä ja 14 prosenttia huolehtii joskus.

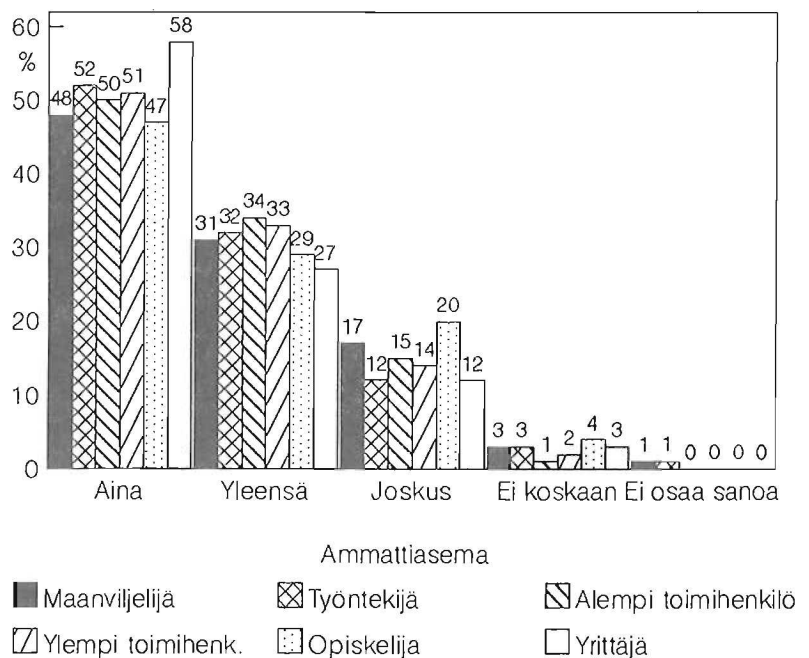
Kuva 95. Yhtä suuri osa miehistä ja naisista (51 %) aina huolehtii, että kotiin kertyvät ongelmajätteet päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin. Miehistä kolme prosenttia ei huolehdi ongelmajätteistä koskaan, ja naisista vastaava osuus on yksi prosentti.

KYSYMYS: Kuinka usein huolehditte, että kotinne kertyvät ongelmajätteet päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin?

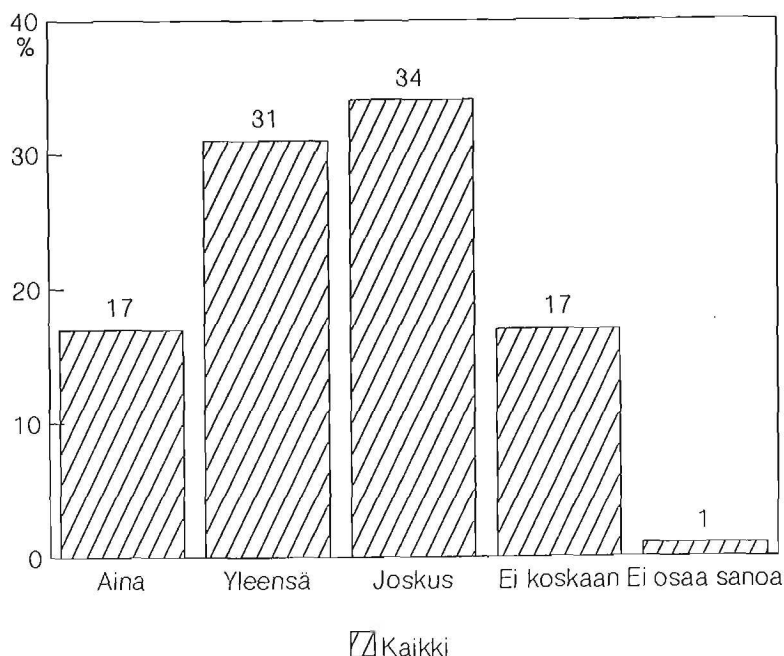
Kuva 96. Vaikka nuoret tietävät ympäristöasioista enemmän kuin vanhat ja ovat niistä enemmän huolissaan, niin vanhat kuitenkin huolehtivat kotiinsa kertyneistä ongelmajätteistä nuoria useammin. Mitä vanhempi on, sitä todennäköisemmin aina vie ongelmajätteet keräilypisteisiin. Kun 20–29-vuotiaista 40 prosenttia aina tekee niin, vastaava osuus 60–70-vuotiaista on 63 prosenttia. Vanhimmissa ikäryhmässä on kyllä pari prosenttia keskimääräistä enemmän sellaisia, jotka eivät koskaan huolehdi ongelmajätteistä.

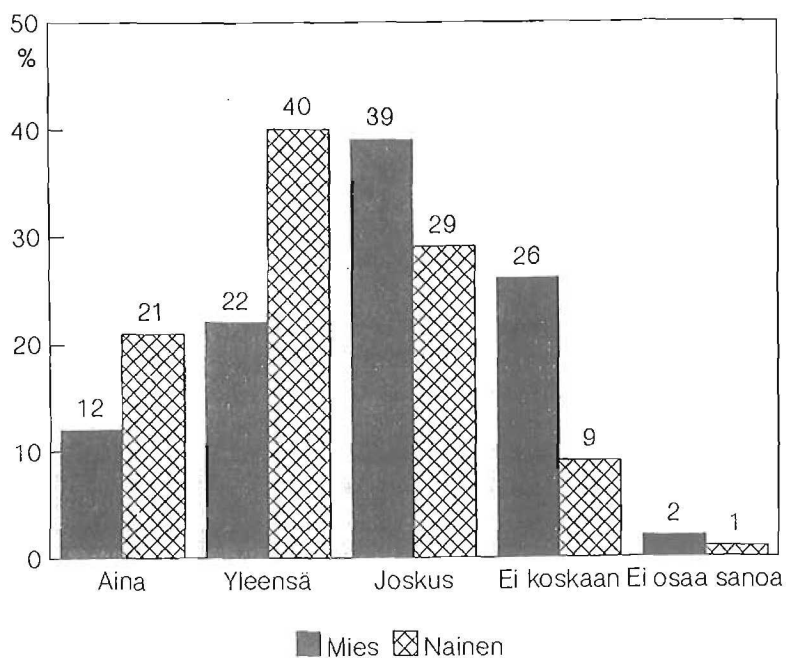
Kuva 97. Maanviljelijät ja opiskelijat huolehtivat muita vähemmän siitä, että ongelmajätteet päätyvät keräilypisteisiin, ja yrittäjät puolestaan huolehtivat asiasta muita tunnollisemmin. Opiskelijat lienevät pääasiassa nuoria, ja edellä todettiin näiden huolehtivan ongelmajätteistä keskimääräistä harvemmin.

KYSYMYS: Kuinka usein kiinnitätte kaupassa asioidessanne huomiota ostamienne tuotteiden pakkausmateriaalien määrään ja ympäristöystävällisyyteen?

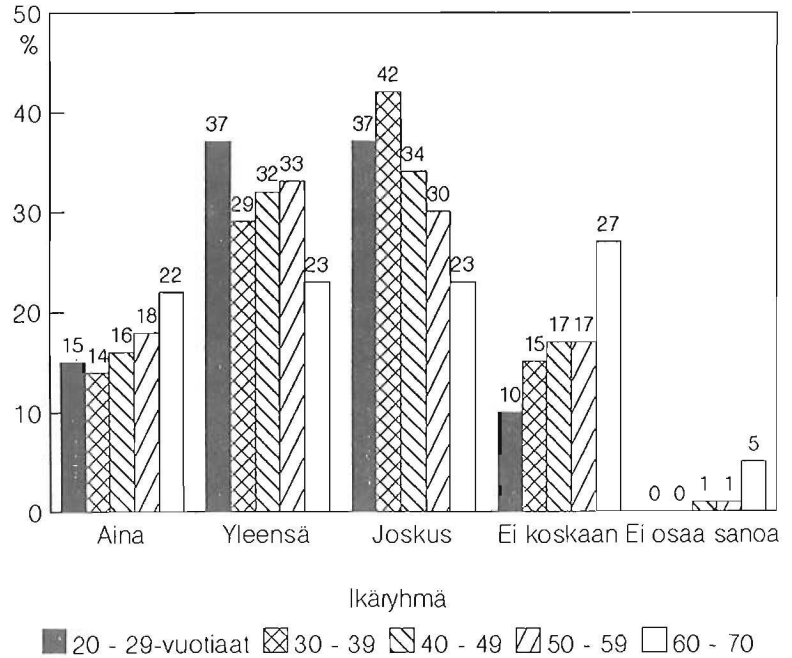
Kuva 98. Pakkausmateriaalien laatuun ja ympäristöystävällisyyteen kiinnittää 48 prosenttia suomalaisista vähintään 'yleensä' huomiota ja kolmasosa joskus. Vain 17 prosenttia ei koskaan kiinnitä huomiota niihin.

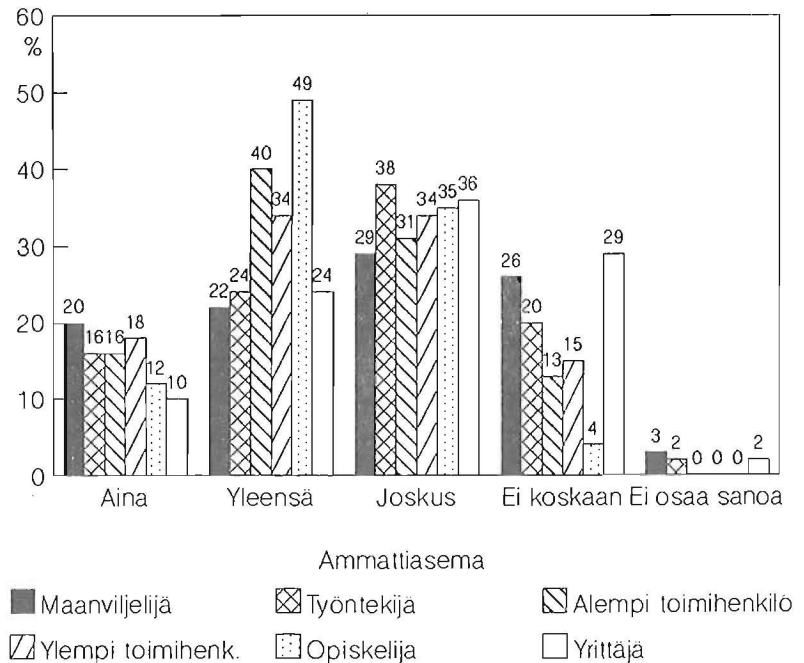
Kuva 99. Naiset lienevät edelleen rutinoituneempia kaupassa kävijöitä, ja he myös miehiä enemmän kiinnittävät huomiota pakkausmateriaaleihin. Kun naisista 21 prosenttia aina kiinnittää huomiota niihin, niin vastaava osuus miehistä on 12 prosenttia. Miehistä 39 prosenttia ja naisista 9 prosenttia ei koskaan kiinnitä pakkausmateriaaleihin huomiota.

KYSYMYKSI: Kuinka usein kiinnitätte kaupassa asioidessanne huomiota ostamiinne tuotteiden pakkausmateriaalien määrään ja ympäristöystävällisyyteen?

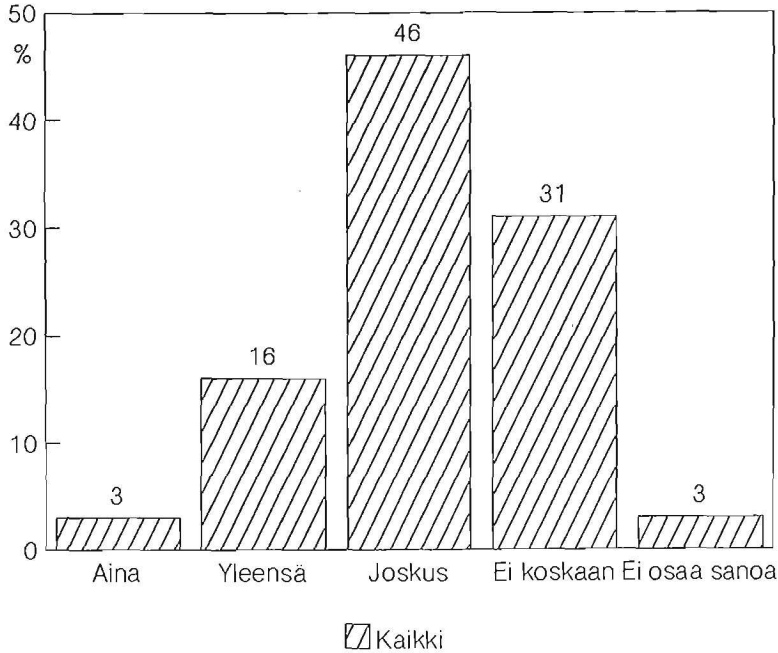
Kuva 100. Vanhimmassa ikäryhmässä on keskimääräistä enemmän toisaalta niitä, jotka aina kiinnittävät pakkausmateriaaleihin huomiota, ja toisaalta niitä, jotka eivät koskaan tee niin. Nuorimassa ikäryhmässä on eniten niitä, jotka vähintään 'yleensä' kiinnittävät pakkausmateriaaleihin huomiota ja vähiten niitä, jotka eivät koskaan tee niin.

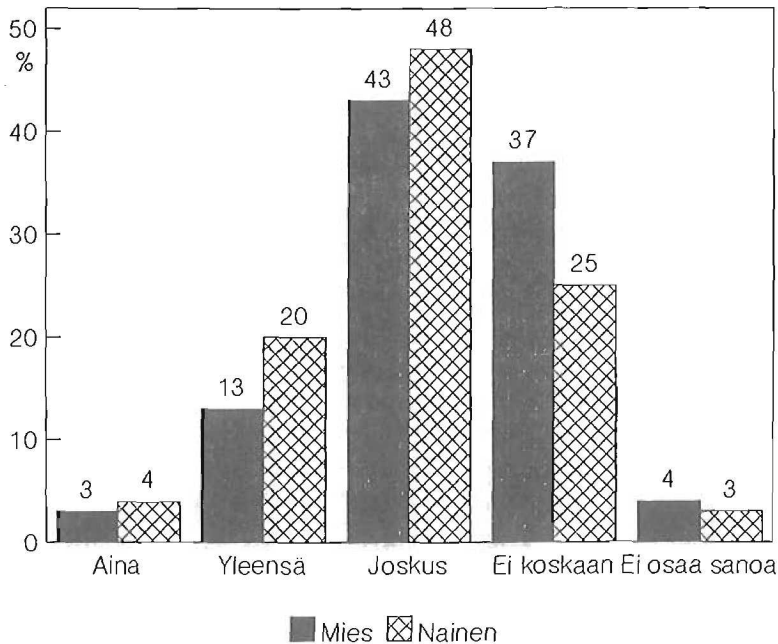
Kuva 101. Alemmat toimihenkilöt ja opiskelijat muita useammin kiinnittävät huomiota pakkausmateriaalien määrään ja ympäristöystävällisyyteen. Maanviljelijöissä on keskimääräistä enemmän toisaalta niitä, jotka aina kiinnittävät huomiota niihin, ja toisaalta niitä, jotka eivät koskaan tee niin. Yrittäjät ja työntekijät ajattelevat pakkausmateriaaleja keskimääräistä harvemmin.

KYSYMYS: Kuinka usein otatte hankintoja tehdessänne huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset?

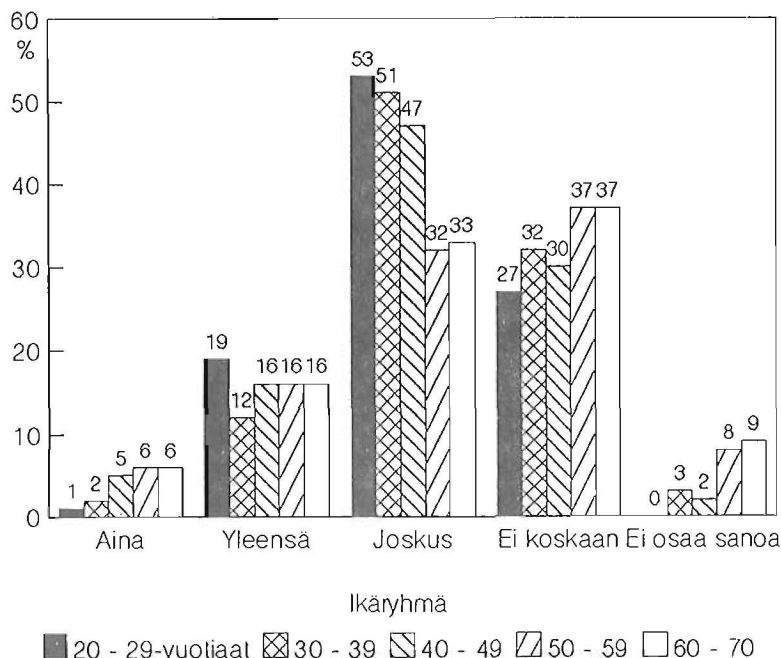
Kuva 102. Suomalaiset eivät hankintoja tehdessään vielä paljon ajattele tuotteiden valmistamisesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Vain 19 prosenttia ottaa ne vähintään 'yleensä' huomioon, ja 31 prosenttia ei koskaan ajattele niitä.

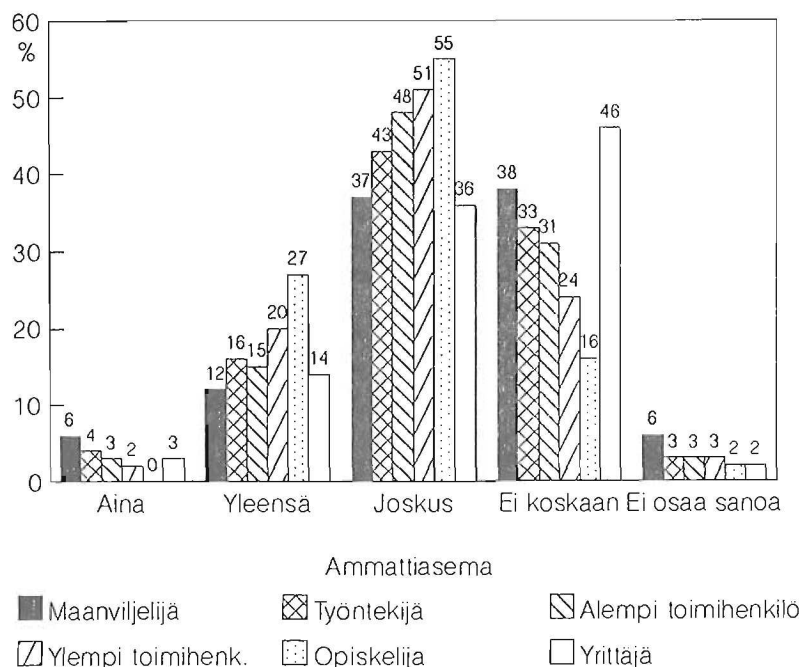
Kuva 103. Naiset ottavat tuotteiden valmistamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset useammin huomioon kuin miehet. Kun naisista 24 prosenttia ottaa ympäristövaikutukset vähintään 'yleensä' huomioon, vastaava osuus miehistä on 16 prosenttia. Miehistä 37 prosenttia ei koskaan ajattele ympäristövaikutuksia, ja vastaava osuus naisista on 25 prosenttia.

KYSYMYS: Kuinka usein otatte hankintoja tehdessänne huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset?

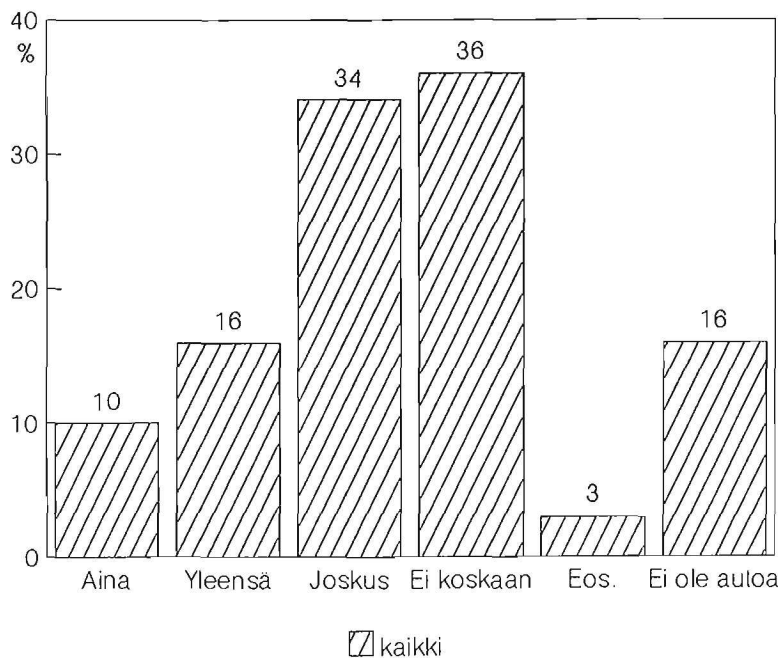
Kuva 104. Yli 50-vuotiaissa on enemmän kuin nuoremmissa toisaalta niitä, jotka aina ottavat huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset, ja toisaalta niitä, jotka eivät koskaan kiinnitä asiaan huomiota. Myös 30–39-vuotiaat kiinnittävät keskimääräistä vähemmän huomiota niihin. Nuorimmassa ikäluokassa on vähemmän kuin muissa niitä, jotka eivät kiinnitä tuotteiden valmistamisen ympäristövaikutuksiin koskaan huomiota.

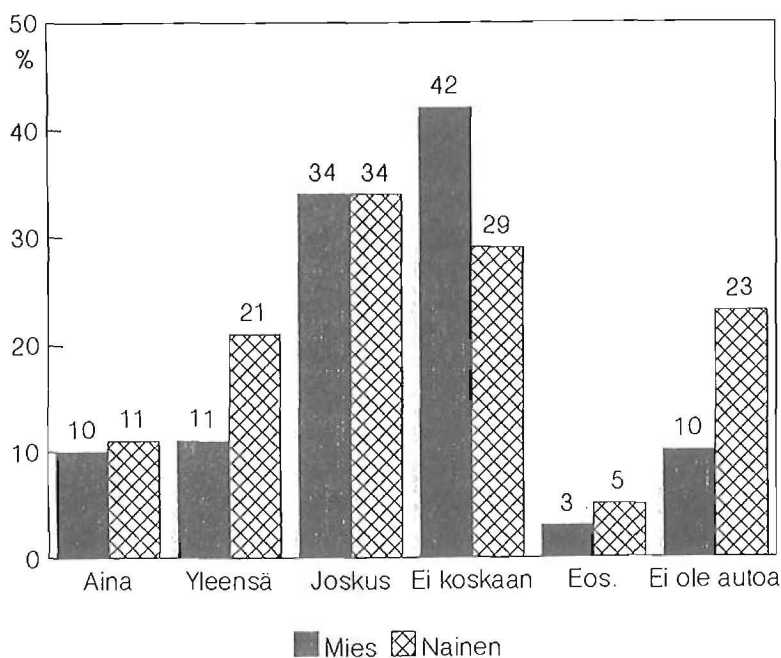
Kuva 105. Maanviljelijöistä toisaalta keskimääräistä useammat ottavat hankintoja tehdessään aina huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset, ja toisaalta useammat eivät koskaan ajattele niitä. Ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat ottavat ne huomioon keskimääräistä useammin. Yrittäjät ovat muita välinpitämättömmämpiä, peräti 46 prosenttia heistä ei koskaan ajattele tuotteiden ympäristövaikutuksia.

KYSYMYS: Mikäli teillä on auto, kuinka usein vältätte ympäristösyistä sen käyttöä silloin, kun se ei ole välttämätöntä?

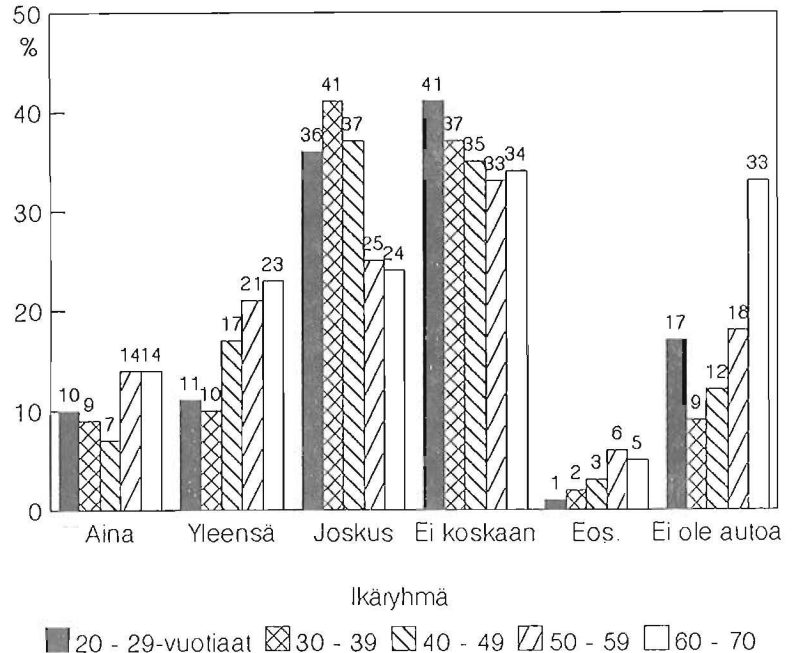
Kuva 106. Suomalaiset eivät yleensä ympäristösyistä jätä autoa kotiin. Joka kymmenellä ei ole autoa (heitä ei ole laskettu mukaan jakaumaan), mutta niistä, jolla on auto käytettävissä, joka kymmenes jättää sen ympäristösyistä aina kotiin, joka kuudes yleensä, joka kolmas joskus, ja runsas kolmasosa ei koskaan jätä autoa ympäristösyistä kotiin.

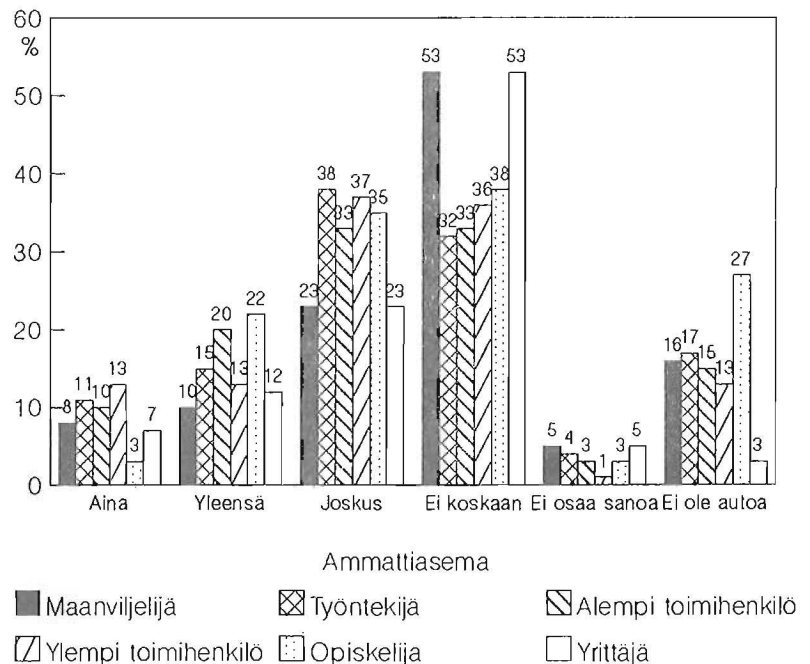
Kuva 107. Naisilla on miehiä harvemmin käytettävissään auto ja silloin kun on, niin he miehiä useammin jättävät sen kotiin ympäristösyistä.

KYSYMYS: Mikäli teillä on auto, kuinka usein vältätte ympäristösyistä sen käyttöä silloin, kun se ei ole välttämätöntä?

Kuva 108. Alle 40-vuotiaat jättävät auton kotiin muun ikäisiä harvemmin, jos heillä auto on. Nimittäin nuorimmassa ikäryhmässä on keskimääräistä enemmän niitä, joilla ei ole. Myös 60–70-vuotiaista peräti kolmasosalla ei ole autoa. Alle 40-vuotiaista useammat kuin muun ikäisistä eivät koskaan jätä autoa kotiin ympäristösyistä.

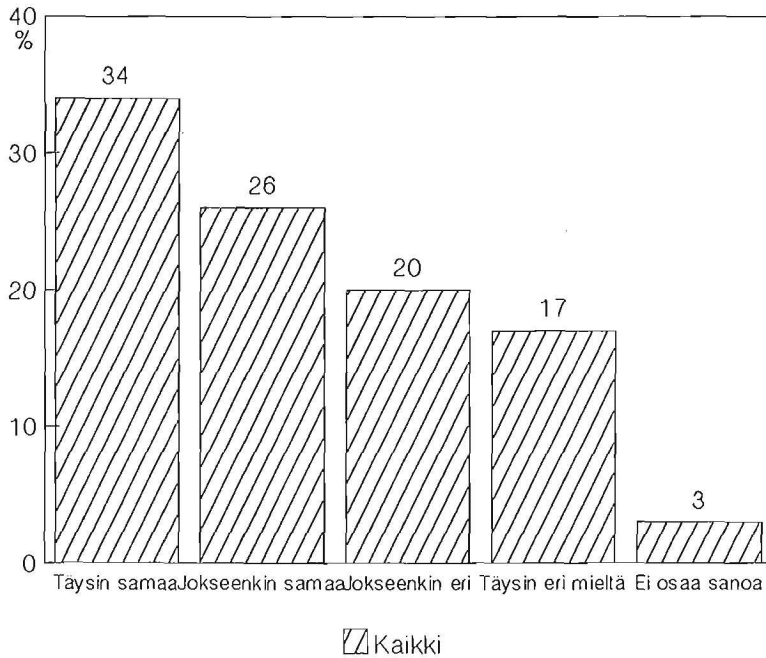

Kuva 109. Maanviljelijät ja yrittäjät jättävät muita harvemmin auton kotiin ympäristösyistä, ja heistä huomattavasti suurempi osa kuin muista ei koskaan tee niin. Maa-seudun pitkät välimatkat, ja yrittäjien työn luonne ilmeisesti ovat syytä tähän. Toimihenkilöt jättävät keskimääräistä useammin auton kotiin ympäristösyistä.

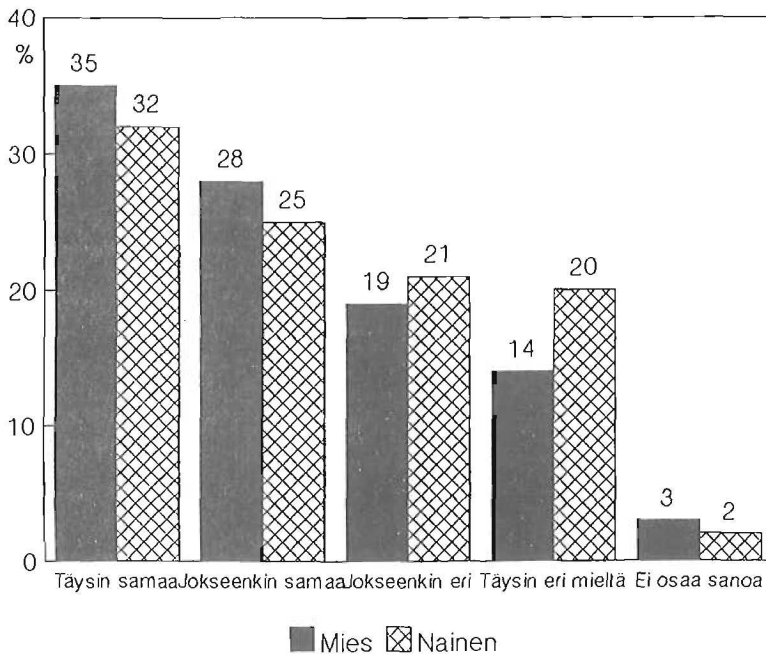

VÄITE: Mielestäni omalla asuinpaikallani kierrätykseen kelpaavien jätteen keräystä ei ole riittävän hyvin järjestetty.

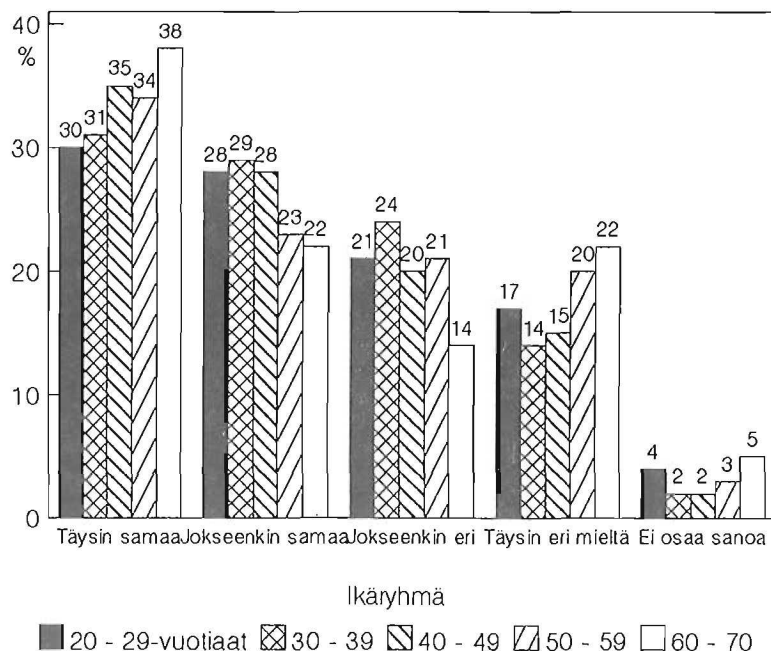
Kuva 110. Suomalaisista 60 prosenttia on tyytymätön kierrätykseen kelpaavien jätteen keräykseen asuinpaikallaan. Joka kolmas on täysin samaa mieltä siitä, ettei keräystä ole riittävän hyvin järjestetty ja joka neljäs on jokseenkin samaa mieltä asiasta.

Kuva 111. Miehet ovat naisia useammin sitä mieltä, ettei kierrätykseen kelpaavien jätteen keräystä ole heidän asuinpaikallaan riittävän hyvin järjestetty. Kun 63 prosenttia miehistä on tätä mieltä, niin vastaava osuus naisista on 57 prosenttia.

VÄITE: Mielestäni omalla asuinpaikallani kierrätykseen kelpaavien jätteen keräystä ei ole riittävän hyvin järjestetty.

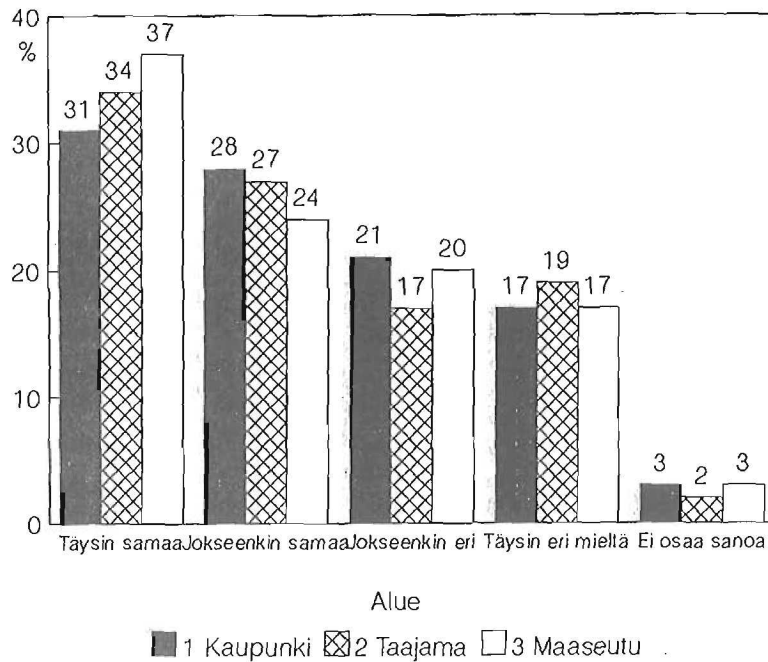
Kuva 112. Ikäryhmien välillä ei ole suuria mielipide-eroja, mutta yli 50-vuotiaat jakautuvat muita ryhmiä jyrkemmin toisaalta niihin, jotka ovat täysin samaa mieltä siitä, ettei kierrätystä heidän asuinpaikallaan ole riittävän hyvin järjestetty, ja toisaalta niihin, jotka ovat täysin tyytyväisiä kierrätykseen.

Kuva 113. Sosioekonomiset ryhmät (ammattiasema) ovat kierrätyksen järjestämisestä asuinpaikallaan jokseenkin samaa mieltä. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Mielestäni omalla asuinpaikallani kierrätykseen kelpaavien jätteen keräystä ei ole riittävän hyvin järjestetty.

Kuva 114. Suomalaisten mielipiteet kierrätyksen järjestämisestä ovat samanlaiset sekä kaupungeissa, taajaan asutuilla alueilla että maaseudulla. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

13 SUOMALAISTEN SUHTAUTUMINEN YMPÄRISTÖ- ONGELMIEN HOITAMISEEN ERILAISTEN MAKSUJEN JA VEROJEN AVULLA.

Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on selvittää, miten kansalaiset suhtautuvat, toisaalta ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden hintojen, ja toisaalta verojen korottamiseen ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Keskeiset huomiot

- * Suuri osa 20—29-vuotiaista suomalaisista (61 %) uskoo, että paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on verotuksen muuttaminen siihen suuntaan, että ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden ja palveluiden hintoja korotetaan.

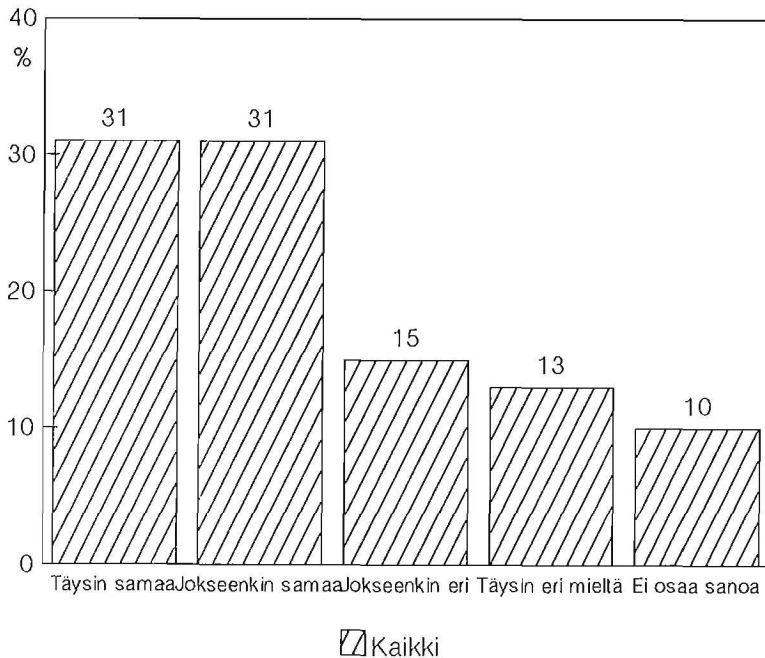
Miehet hyväksyvät hintojen korottamisen naisia useammin; nuoret (20—29-vuotiaat) erottuvat vanhemmista siinä, että he selvästi harvemmin hyväksyvät korotukset. Erikoista on, että yrittäjät muita selvästi useammin hyväksyvät ympäristöä rasittavien tuotteiden ja palveluiden hintojen korotukset.

- * Kansalaisista 79 prosenttia suostuisi, vaikka hieman vastahakoisesti maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Vain 5 prosenttia täysin tyrmäisi ajatuksen. Eri ryhmien välillä ei maksuhalukkuudessa ole eroja.

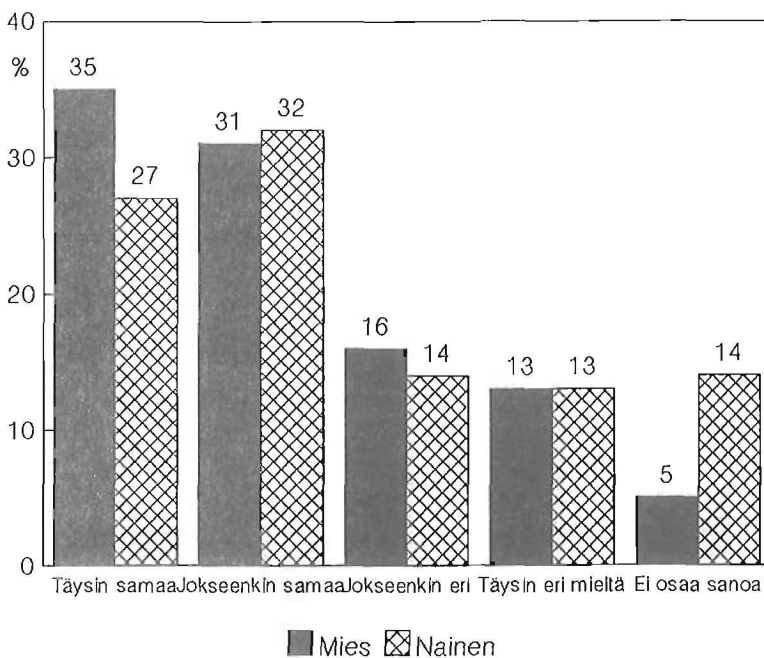
- * Kolme neljästä on sitä mieltä, että Suomen pitäisi osallistua enemmän rajojen ulkopuolella olevan ympäristön suojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia.

Naiset kannattavat suojelua enemmän kuin miehet, ja nuoret kannattavat sitä huomattavasti vanhoja useammin. Erityisesti ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat ovat suojelun kannalla; maanviljelijät puolestaan kannattavat sitä selvästi muita harvemmin ja keskimääräistä useammin jyrkästi vastustavat.

VÄITE: Paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on verotuksen muuttaminen siihen suuntaan, että ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden ja palveluiden hintoja korotetaan.

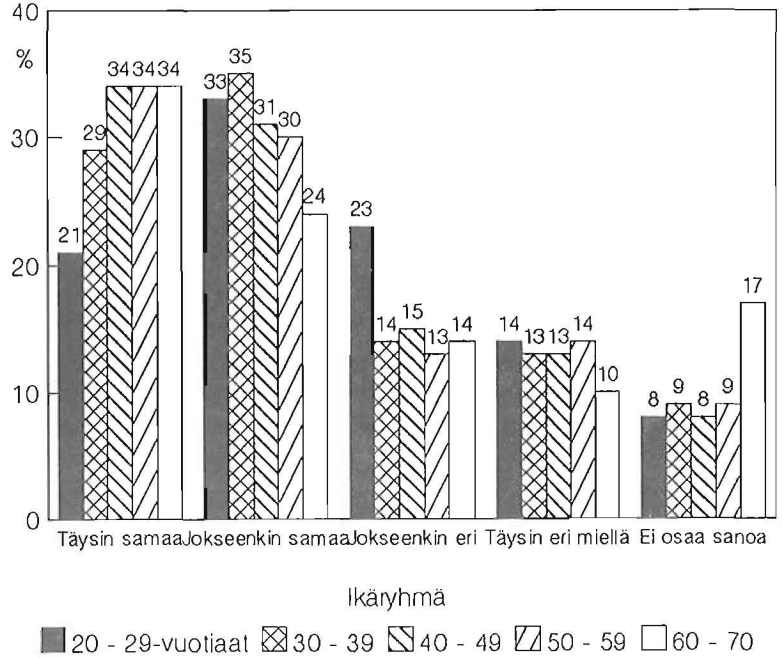
Kuva 115. Suuri osa (62 %) suomalaisista uskoo, että paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan, on ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden verottaminen. Eri mieltä asiasta on 28 prosenttia.

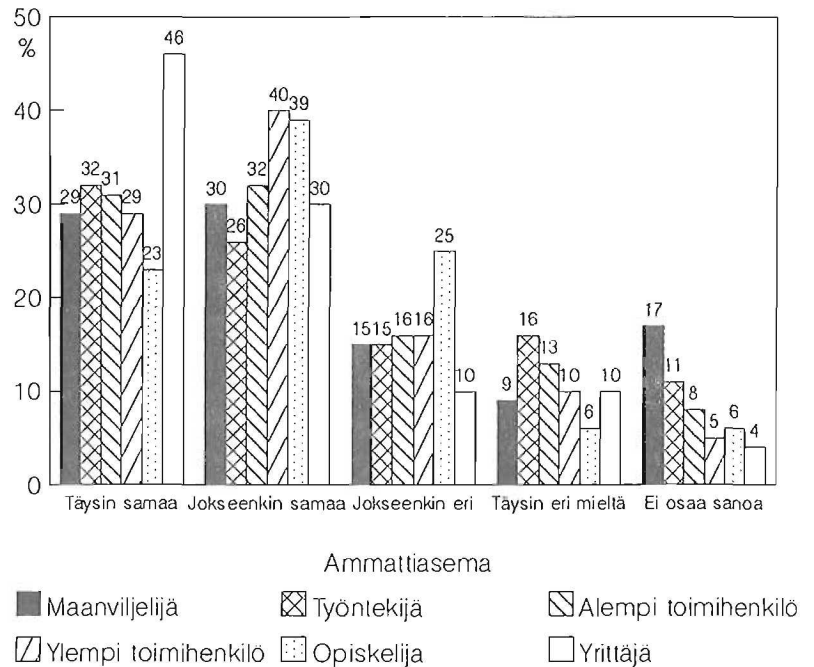
Kuva 116. Miehet ovat naisia useammin ja jyrkemmin samaa mieltä siitä, että paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan, on ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden verottaminen. Miehistä 66 prosenttia on verotuksen kannalla, ja vastaava osuus naisista on 59 prosenttia. Naisista huomattavasti miehiä useammat eivät osaa sanoa kantaansa.

VÄITE: Paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on verotuksen muuttaminen siihen suuntaan, että ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden ja palveluiden hintoja korotetaan.

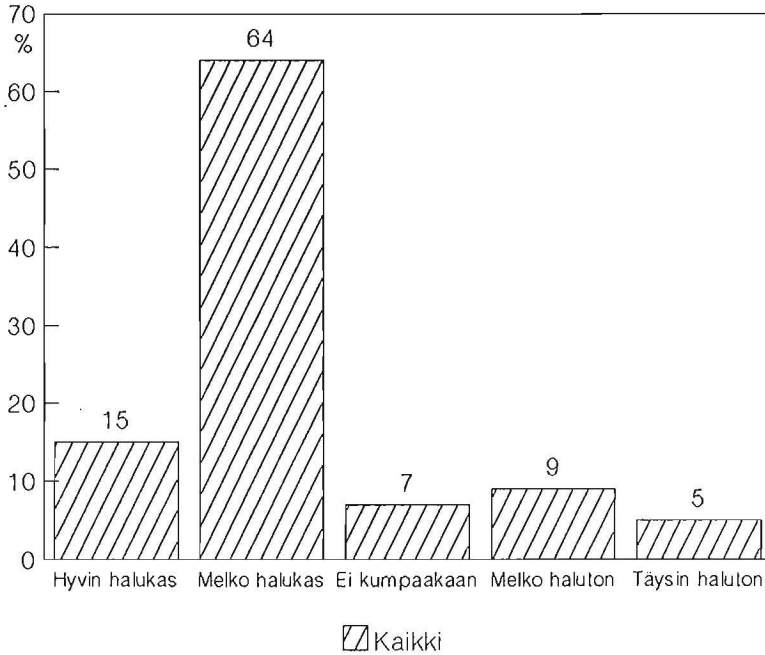
Kuva 117. Nuoret (20—29-vuotiaat) hyväksyvät vanhoja harvemmin verotuksen keinona muuttaa kulutustottumuksia. Kun nuorista 54 prosenttia kannattaa verotusta, niin vastaava osuus 30–39-vuotiaista on 64 prosenttia. Vanhin ikäryhmä on asiasta epävarma, 17 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa

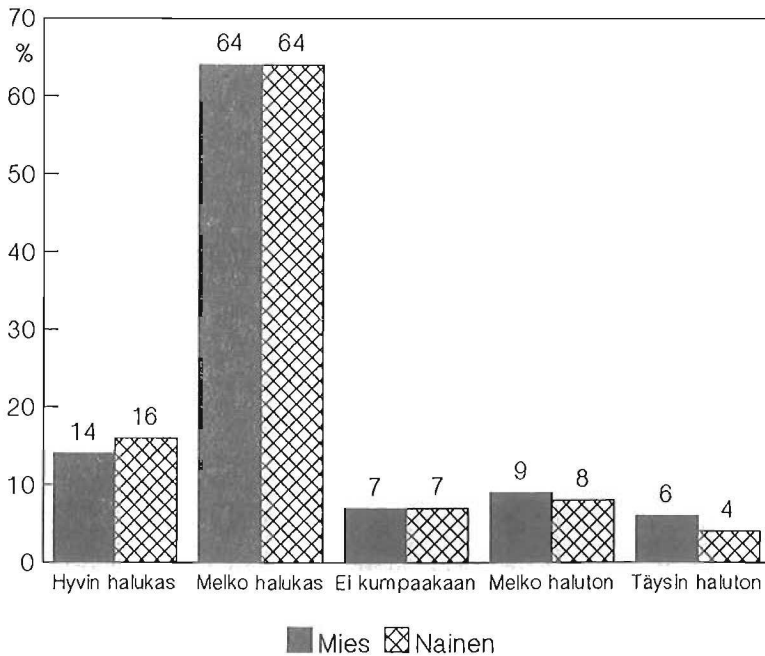
Kuva 118. Yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt hyväksyvät muita useammin verotuksen keinona muuttaa kulutustottumuksia. Maanviljelijät ja työntekijät kannattavat verotusta keskimääräistä harvemmin. Myös opiskelijat antavat muita harvemmin varauksetoman tukensa verottamiselle.

KYSYMYS: Olisitko halukas maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se osoittautuisi ympäristöongelmien ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi?

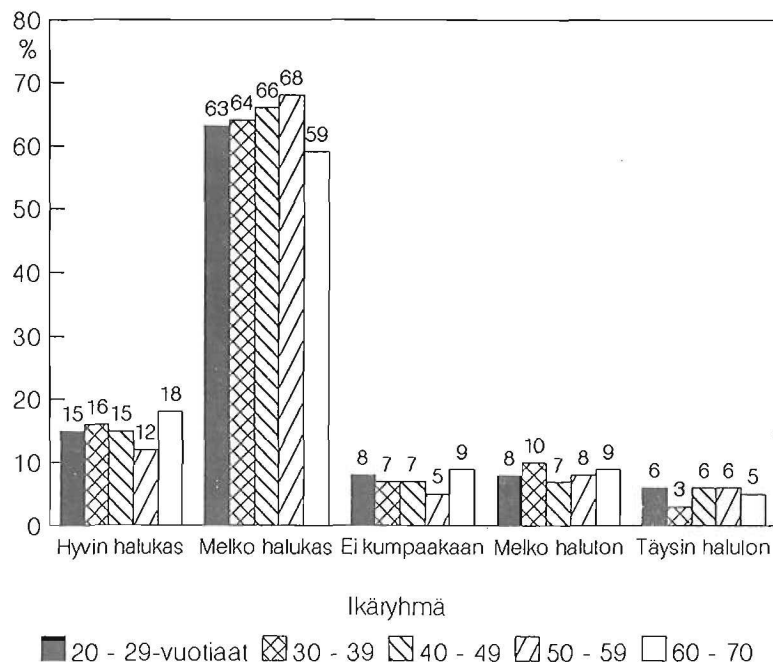
Kuva 119. Suomalaisista 79 prosenttia suostui, vaikka hieman vastahakoisesti maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Vain 5 prosenttia täysin tyrmäisi ajatuksen. Hyvin halukkaita maksamaan on 15 prosenttia, melko halukkaita olisi jo 64 prosenttia.

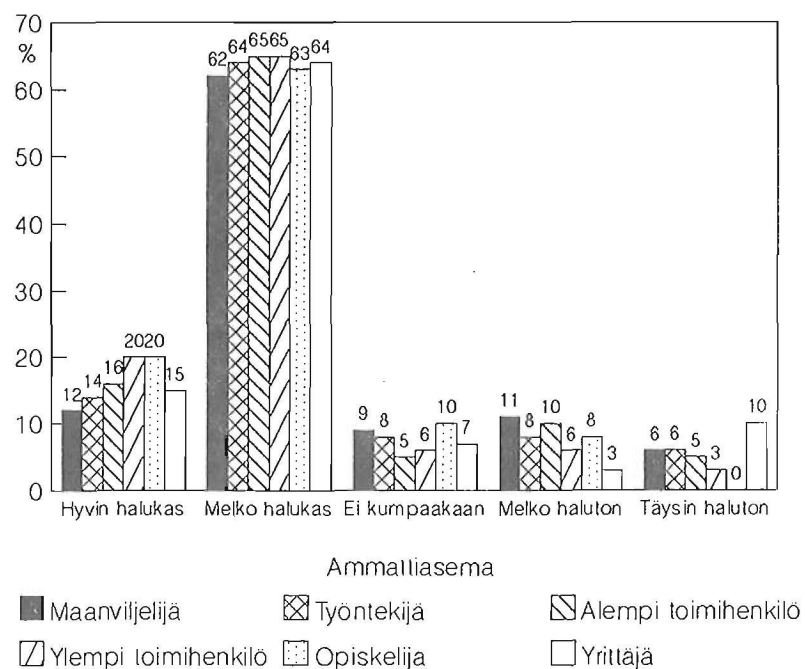
Kuva 120. Miehet ja naiset maksaisivat yhtä lailla korkeampia hintoja tuotteista, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

KYSYMYS: Olisitteko halukas maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se osoittautuisi ympäristöongelmien ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi?

Kuva 121. Eri ikäiset maksaisivat yhtä lailla korkeampia hintoja tuotteista, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Tilastollisesti merkitseviä eroja ikäryhmien välillä ei ole.

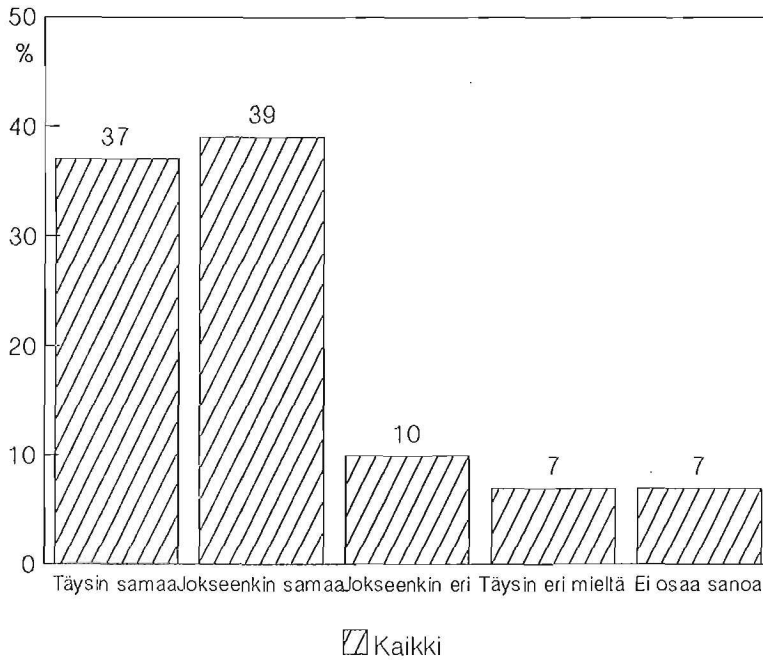

Kuva 122. Sosioekonomiset ryhmät olisivat yhtä halukkaita maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

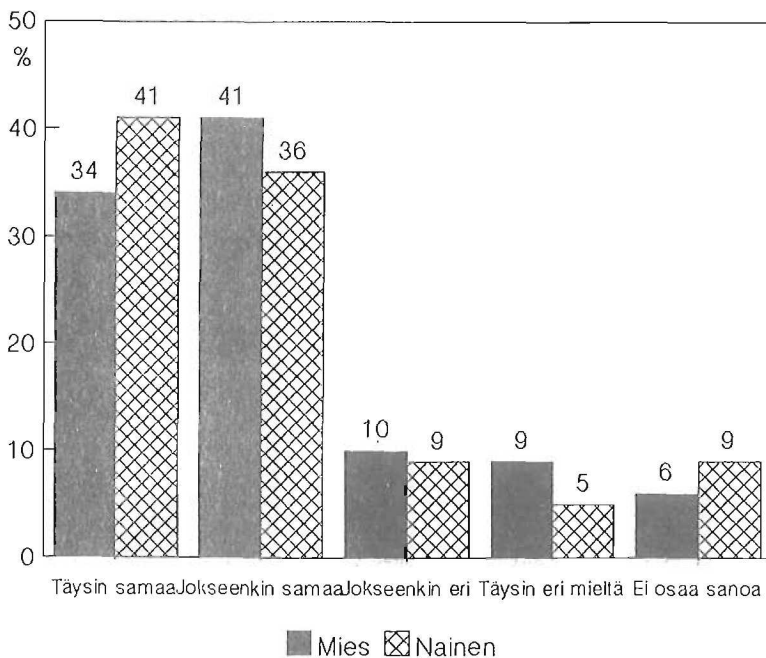

VÄITE: Suomen tulisi osallistua enemmän maamme lähialueiden ympäristön suojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia.

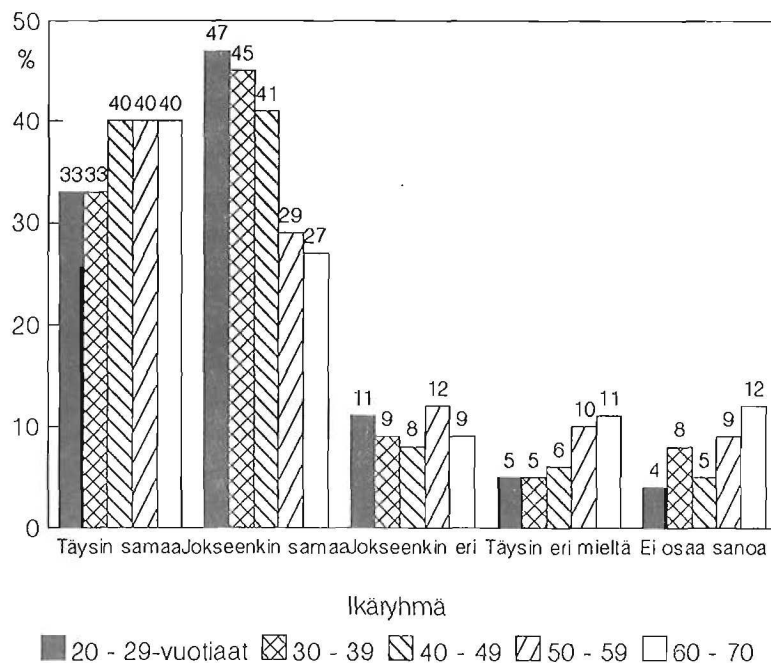
Kuva 123. Kolme neljästä suomalaisista on sillä kannalla, että Suomen pitäisi enemmän osallistua rajojen ulkopuolella olevan ympäristön suojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia. Eri mieltä on 17 prosenttia.

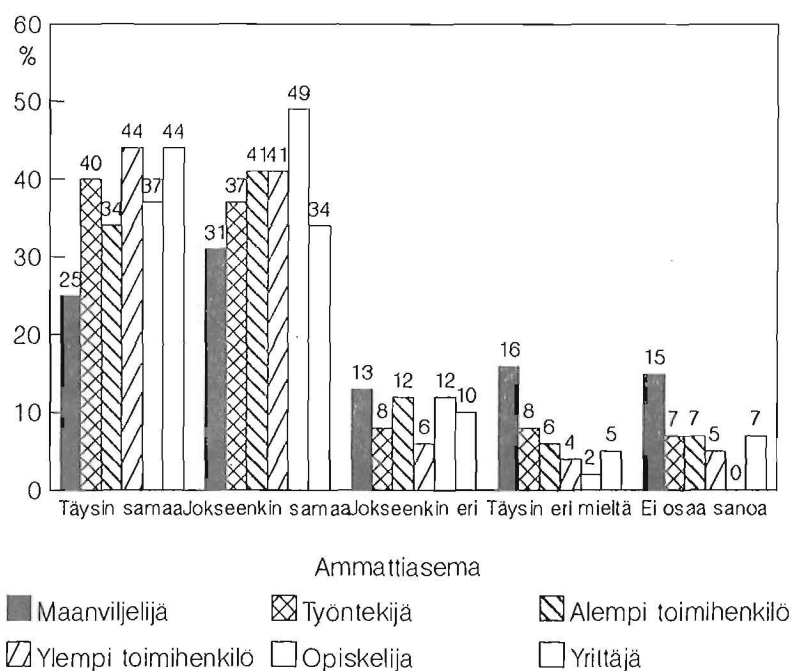
Kuva 124. Naiset ovat miehiä useammin jyrkästi samaa mieltä siitä, että Suomen pitäisi osallistua enemmän sen rajojen ulkopuolella olevien alueiden ympäristön suojeluun. Miehet ovat puolestaan naisia useammin täysin eri mieltä.

VÄITE: Suomen tulisi osallistua enemmän maamme lähialueiden ympäristön suojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia.

Kuva 125. Nuoret ovat vanhoja useammin sillä kannalla, että Suomen pitäisi osallistua enemmän sen rajojen ulkopuolella olevien alueiden ympäristön suojeluun. Kun 20–29-vuotiaista 80 prosenttia kannattaa suojelua, niin vastaava osuus 60–70-vuotiaista on 67 prosenttia. Yli 50-vuotiaat jakautuvat nuorempia jyrkemmin toisaalta niihin, jotka ovat täysin samaa mieltä, ja toisaalta niihin, jotka ovat täysin eri mieltä.

Kuva 126. Maanviljelijät muita selvästi harvemmin kannattavat Suomen rajojen ulkopuolella olevien alueiden ympäristön suojelua, ja heistä keskimääräistä useampi jyrkästi vastustaa sitä. Ylemmistä toimihenkilöistä 85 prosenttia ja opiskelijoista 86 prosenttia kannattaa suojelua, ja ylemmistä toimihenkilöistä ja yrittäjistä huomattavasti keskimääräistä useampi on jyrkästi suojelun kannalla.

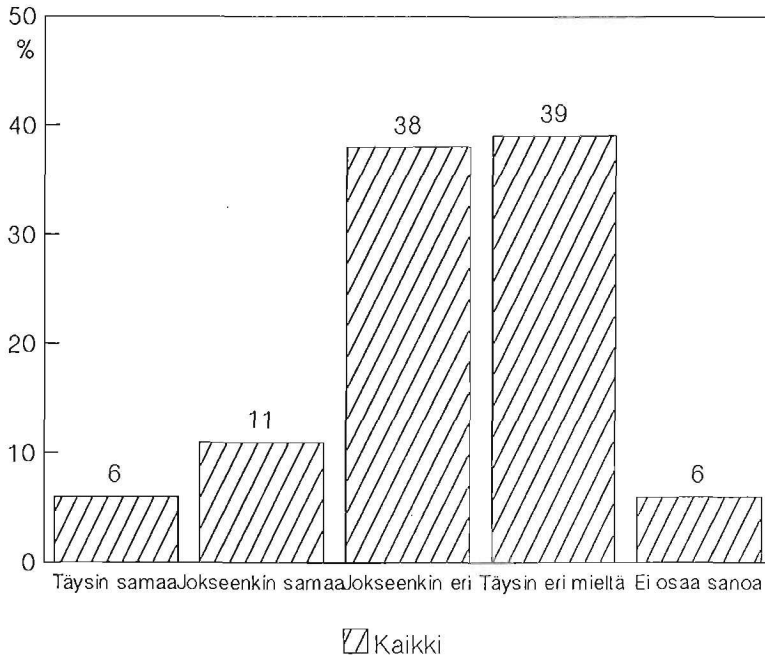
14 KANSALAISTEN SUHTAUTUMINEN MUIHIN YHTEISKUNNALLISIIN OHJAUSKEINOIHIN

Seuraavien väitteiden muodossa olevien kysymysten tarkoituksena on selvittää, miten kansalaiset suhtautuvat erilaisiin yhteiskunnallisiin ohjauskeinoihin ympäristöongelmien hoitamisessa.

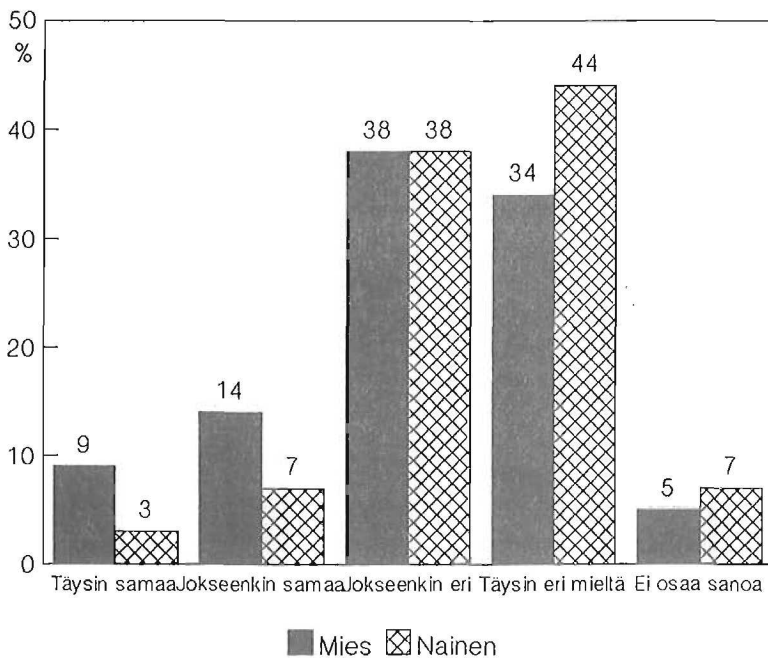
Keskeiset huomiot

- * Ainakin kolme neljästä 20—29-vuotiaasta suomalaisesta on sitä mieltä, ettei ympäristönsuojelua oteta päätöksenteossa riittävästi huomioon. Naiset ovat tätä mieltä miehiä useammin, ja nuoret useammin kuin vanhat. Toimihenkilöt ja opiskelijat ovat tällä kannalla keskimääräistä enemmän, mutta maanviljelijät ovat puolestaan huomattavasti muita useammin eri mieltä.
- * Lähes kolme neljästä on sitä mieltä, että ympäristöongelmat ovat niin vakavia, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä. Naiset ajattelevat näin miehiä useammin, yrittäjät, työntekijät ja alemmat toimihenkilöt ovat muita useammin jyrkästi asiantuntijoiden vallan lisäämisen kannalla, ja maanviljelijät ovat muita useammin eri mieltä.
- * Suomalaisista 79 prosenttia uskoo, että ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ympäristövaiikutuksista. Nuoret uskovat tiedon voimaan vanhoja enemmän.
- * Suuri osa (60 %) hyväksyy kansalaistottelemattomuuden keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan. Mitä vanhempi henkilö on, sitä todennäköisemmin hän tekee niin. Erityisesti yrittäjät hyväksyvät kansalaistottelemattomuuden muita useammin.
- * Useampi kuin joka toinen on sitä mieltä, että ympäristöongelmat ovat niin vakavia, että ne olisi asetettava yksityisen ihmisen päätösvallan edelle. Naiset ovat tätä mieltä miehiä useammin, ja vanhat useammin kuin nuoret. Työntekijät ja yrittäjät hyväksyvät rajoitukset selvästi muita useammin.
- * Kolme neljästä on sillä kannalla, että ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi huomattavaa lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista. Maanviljelijät ja ylemmät toimihenkilöt uskovat näihin keinoihin muita vähemmän.
- * Kansalaisista 61 prosenttia on sitä mieltä, että ympäristöongelmien takia voitaisiin yritystoimintaa säännellä enemmän. Yrittäjistä 55 prosenttia on samaa mieltä.

VÄITE: Ympäristönsuojelu otetaan päätöksenteossa jo aivan riittävästi huomioon.

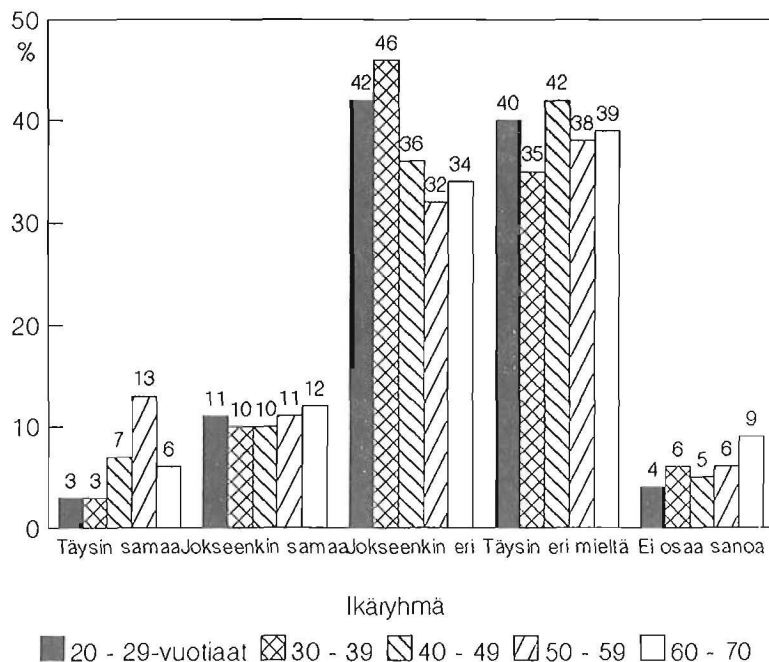
Kuva 127. Suurin osa suomalaisista (77 %) on sitä mieltä, ettei ympäristönsuojelua oteta päätöksenteossa riittävästi huomioon, vain 17 prosenttia on eri mieltä.

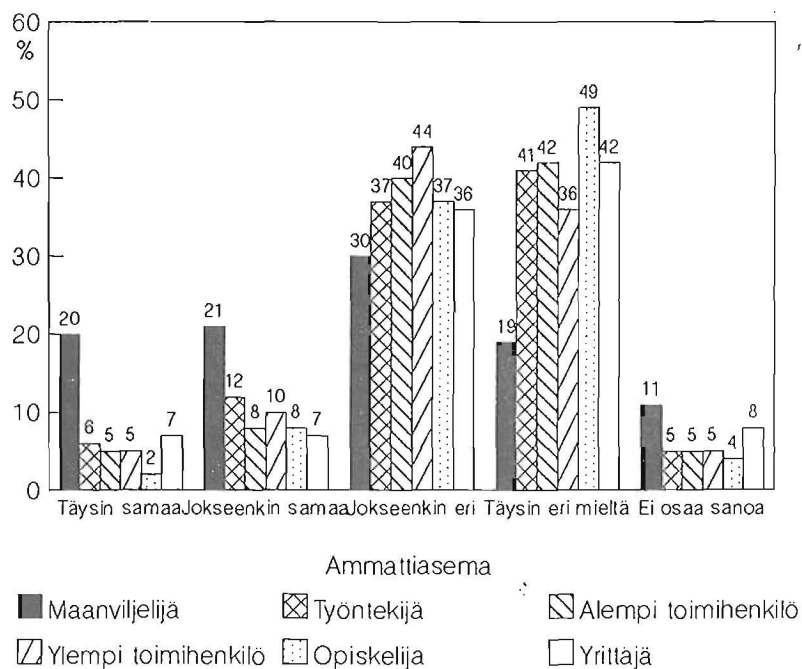
Kuva 128. Naiset ovat miehiä useammin sillä kannalla, ettei ympäristönsuojelua oteta päätöksenteossa riittävästi huomioon. Kun naisista 82 prosenttia on tätä mieltä, niin vastaava osuus miehistä on 72 prosenttia.

VÄITE: Ympäristönsuojelu otetaan päätöksenteossa jo aivan riittävästi huomioon.

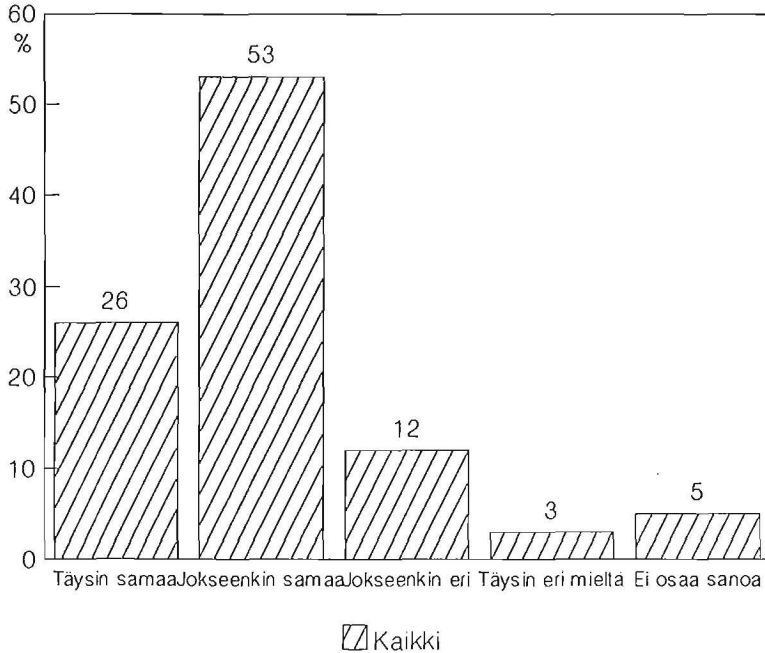
Kuva 129. Alle 40-vuotiaat ovat vanhempia useammin sitä mieltä, ettei ympäristönsuojelua oteta päätöksenteossa riittävästi huomioon; 50–59-vuotiaista suurempi osa kuin muista on eri mieltä.

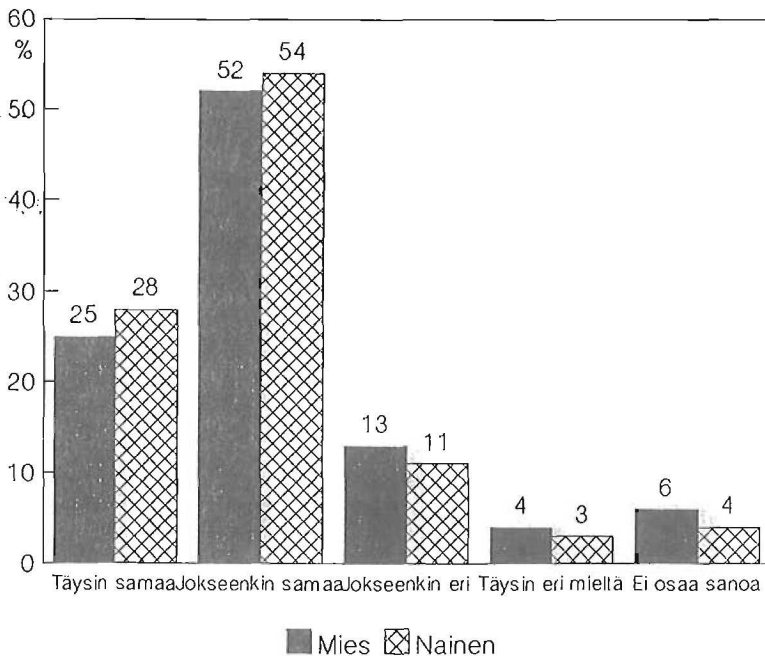
Kuva 130. Maanviljelijöistä huomattavasti suurempi osa kuin muista ryhmistä (41 %) on sitä mieltä, että ympäristönsuojelu otetaan päätöksenteossa jo riittävästi huomioon. Toimihenkilöt ja varsinkin opiskelijat ovat keskimääräistä useammin eri mieltä väitteen kanssa.

VÄLTE: Ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ja toimien vaikutuksista ympäristöön.

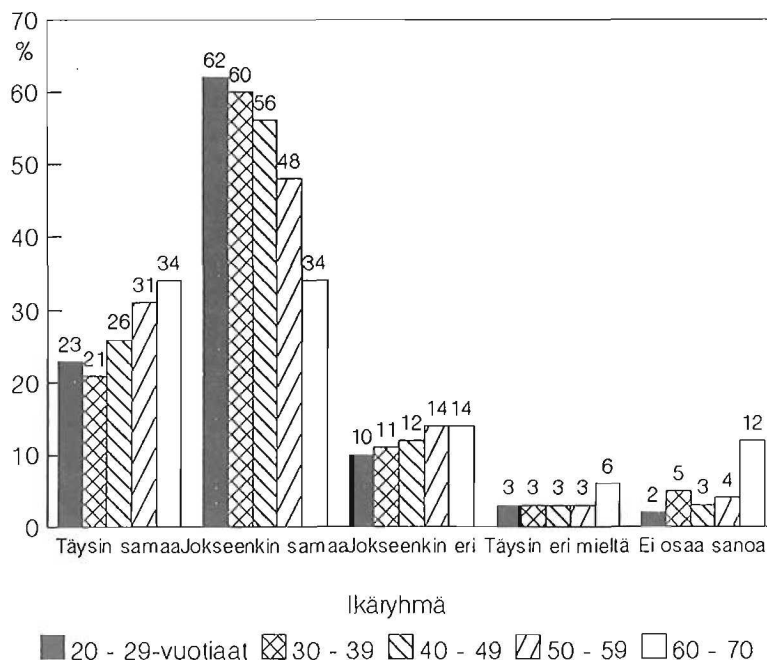
Kuva 131. Suomalaisista 79 prosenttia uskoo, että ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos vain saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ympäristövaikutuksista; vain 15 prosenttia ei usko tähän.

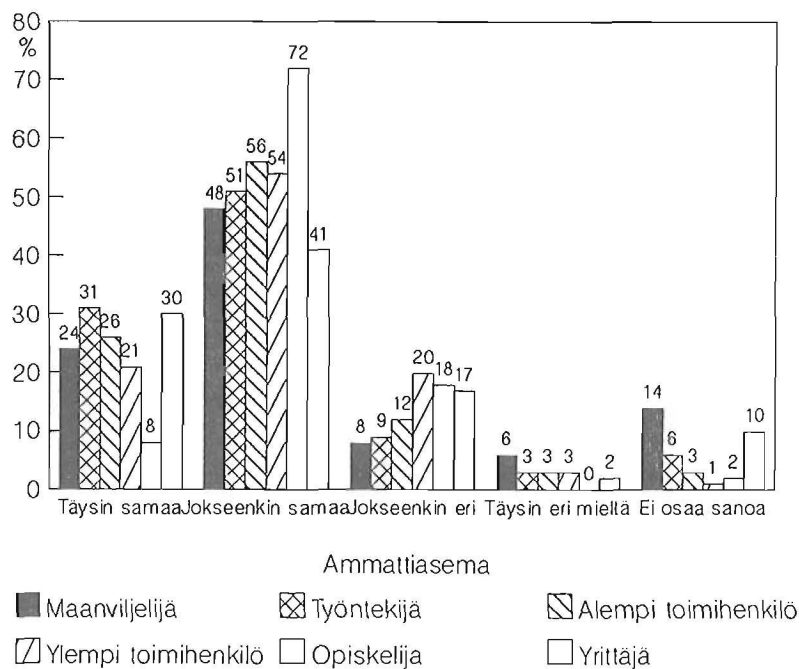
Kuva 132. Miehet ja naiset ovat samaa mieltä tiedon merkityksestä ihmisten kulutustottumusten muuttajana, erot prosenttiosuuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

VÄITE: Ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ja toimien vaikutuksista ympäristöön.

Kuva 133. Alle 50-vuotiaat uskovat vanhempia useammin tiedon voimaan kulutustottumusten muuttajana, mutta vanhemmat ovat kannanotoissaan jyrkempiä. Heistä toisaalta keskimääräistä useammat ovat täysin samaa mieltä väitteen kanssa, ja toisaalta täysin eri mieltä, ja useat eivät osaa sanoa mielipidettään.

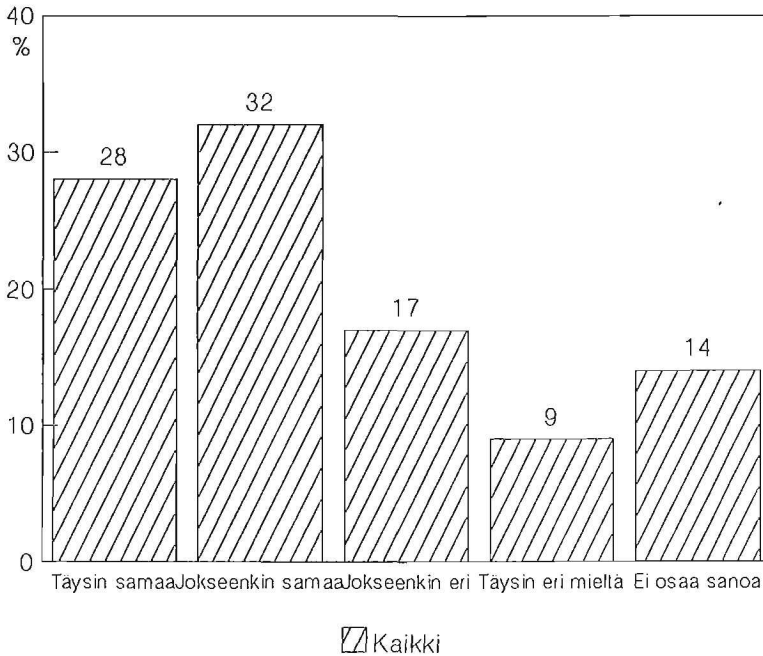

Kuva 134. Työntekijät ja alemmat toimihenkilöt uskovat keskimääräistä useammin, että ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ympäristövaikutuksista. Maanviljelijät, ylemmät toimihenkilöt ja yrittäjät puolestaan uskovat tähän keskimääräistä harvemmin; toisaalta yrittäjät muita useammin ovat täysin samaa mieltä väitteen kanssa.

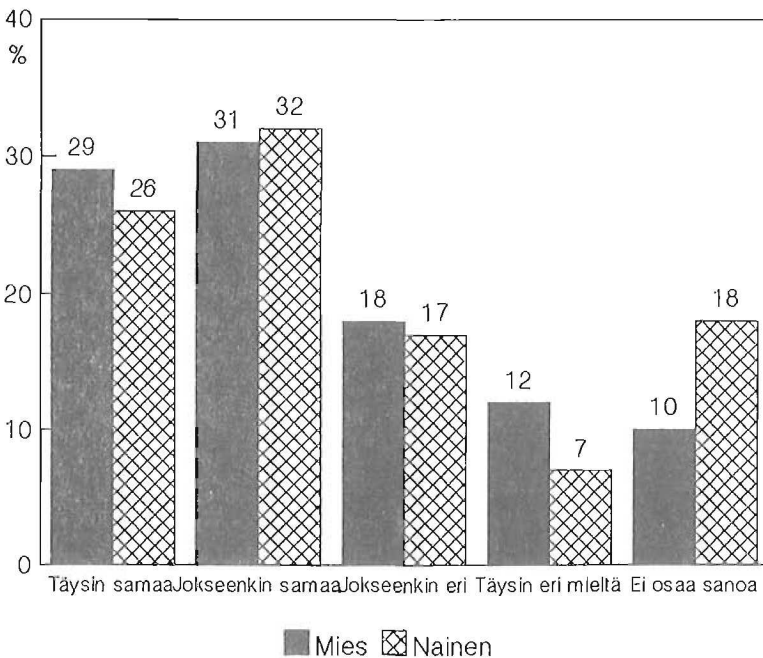

VÄLTE: Tavanomainen poliittinen päätöksenteko reagoi ympäristöongelmiin liian hitaasti, joten kansalaistottelemattomuus on täysin hyväksyttävä tapa vaikuttaa asioihin.

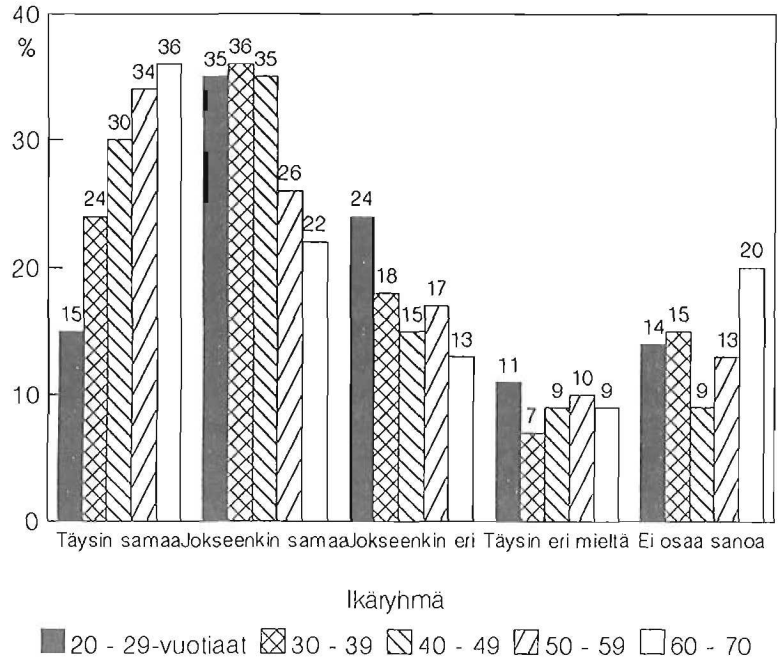
Kuva 135. Suuri osa suomalaisista (60 %) hyväksyy kansalaistottelemattomuuden keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan. Täysin hyväksyttävänä sitä pitää 28 prosenttia ja jokseenkin hyväksyttävänä 32 prosenttia. Neljäsosa suomalaisista on eri mieltä.

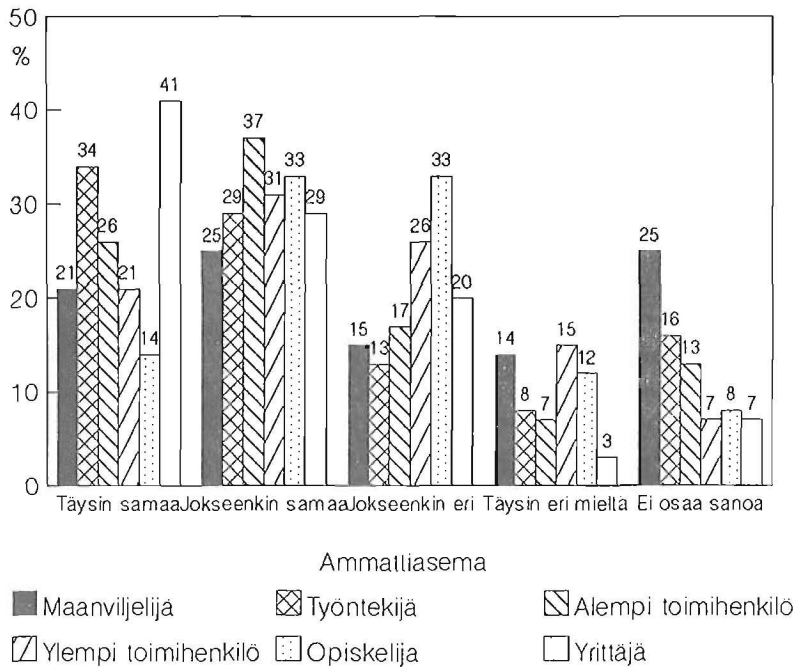
Kuva 136. Naiset ovat epävarmoja asiasta, ja 18 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa. Miehistä hieman naisia useampi toisaalta täysin hyväksyy kansalaistottelemattomuuden, ja toisaalta useampi täysin hylkää sen keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan.

VÄITE: Tavanomainen poliittinen päätöksenteko reagoi ympäristöongelmiin liian hitaasti, joten kansalaistottelemattomuus on täysin hyväksyttävä tapa vaikuttaa asioihin.

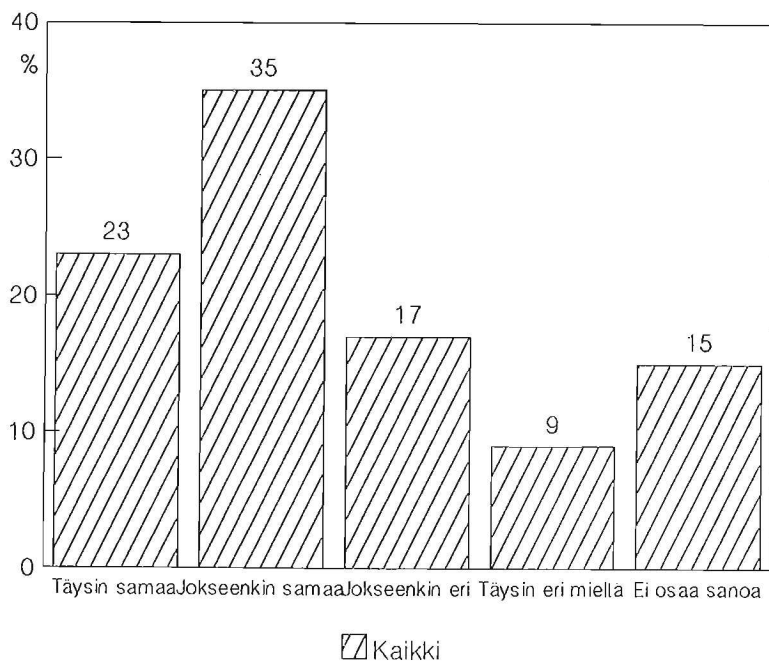
Kuva 137. Mitä vanhempi vastaaja sitä todennäköisemmin hän täysin hyväksyy kansalaistottelemattomuuden keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan. Kun 20–29-vuotiaista 15 prosenttia täysin hyväksyy sen, niin vastaava osuus 60–70-vuotiaista on 36 prosenttia. Erityisesti 40–49-vuotiaista useammat kuin muun ikäisistä hyväksyvät kansalaistottelemattomuuden; tämä ikäluokka sisältää ns. suuret ikäluokat, joilla lienee kokemusta vastaavasta toiminnasta. Vanhimasta ikäryhmästä 20 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

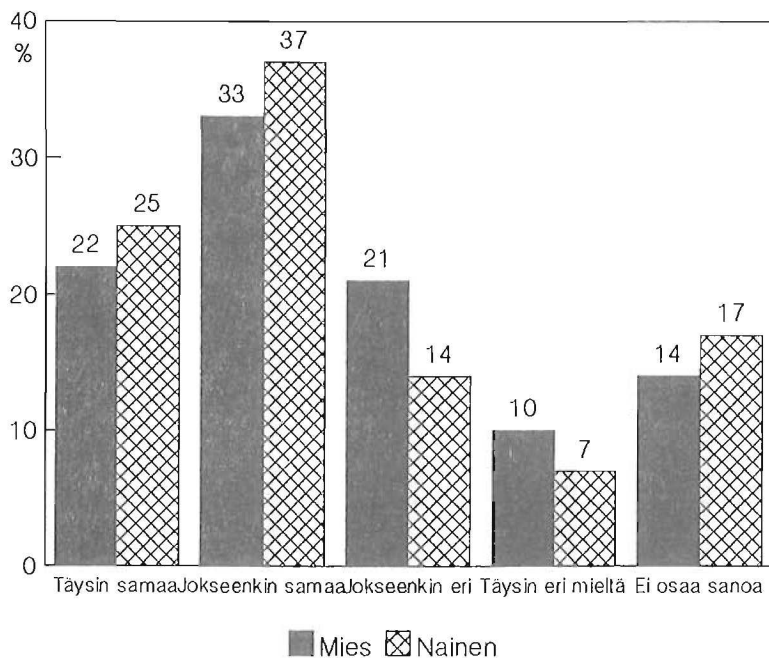
Kuva 138. Maanviljelijät, ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat hyväksyvät kansalaistottelemattomuuden keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan keskimääräistä harvemmin; yrittäjät puolestaan huomattavasti muita useammin hyväksyvät sen.

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yksityisten ihmisten päätösvaltaan puuttumista.

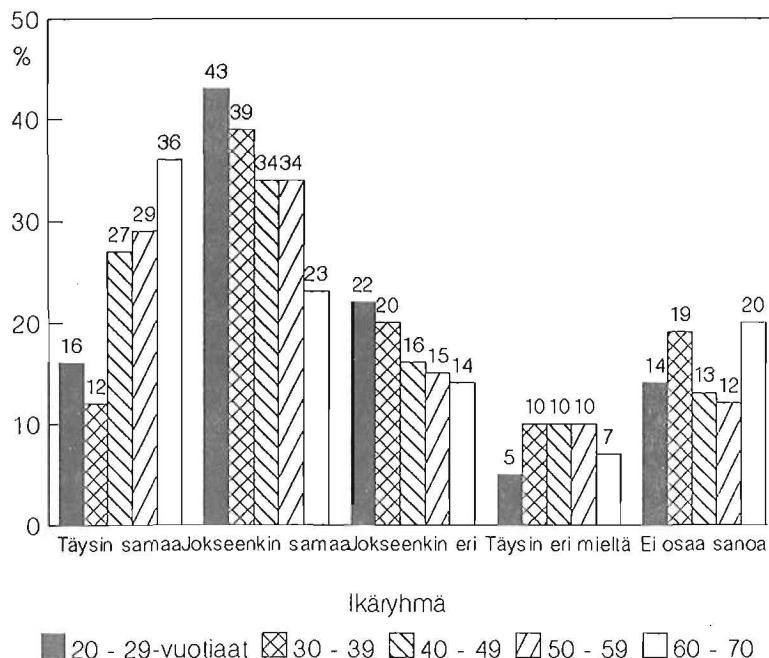
Kuva 139. Suomalaisista 58 prosenttia on samaa mieltä siitä, että nykyiset ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava yksityisen ihmisen päätösvalan edelle. Neljäsosa suomalaisista on eri mieltä.

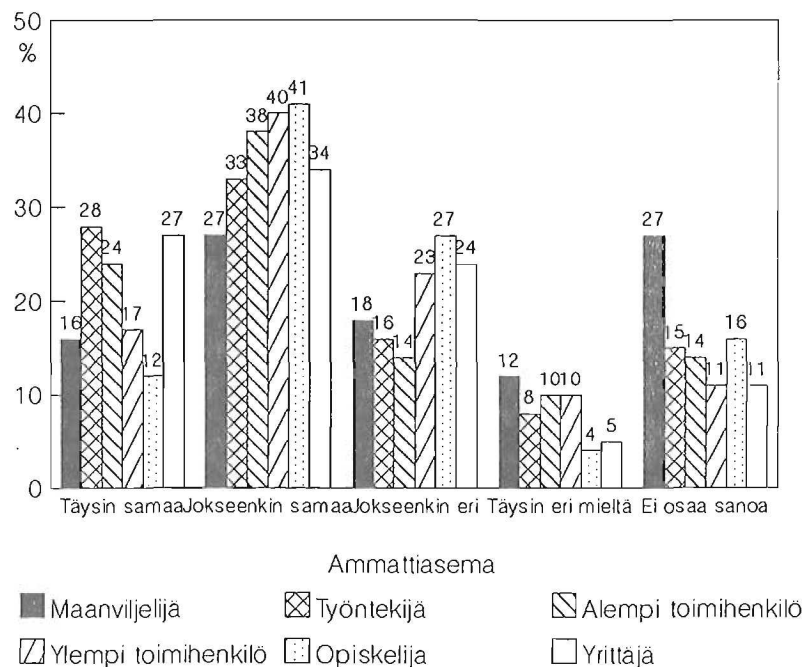
Kuva 140. Naiset ovat miehiä useammin sillä kannalla, että yksityisen ihmisen päätösvaltaa voisi rajoittaa ympäristöongelmien takia, heistä 62 prosenttia hyväksyisi sen, kun vastaava osuus miehistä on 55 prosenttia.

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yksityisten ihmisten päätösvaltaan puuttumista.

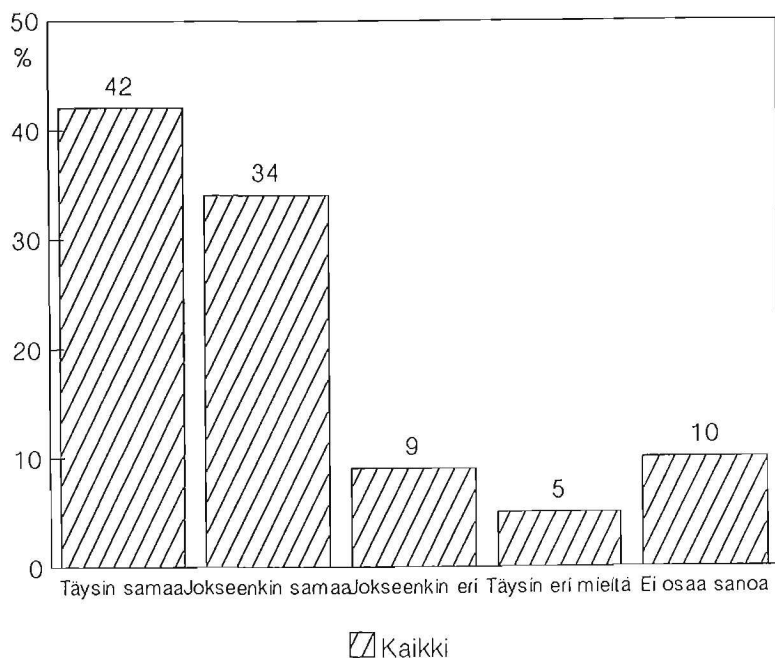
Kuva 141. Vanhat ovat nuoria jyrkemmin sitä mieltä, että ympäristöongelmien ratkaiseminen pitäisi asettaa yksityisen ihmisen päätösvalan edelle. Kun 20–29-vuotiaista 16 prosenttia on täysin samaa mieltä väitteen kanssa, niin 60–70-vuotiaista vastaava osuus on 36 prosenttia. Ikäryhmästä 30–39-vuotiaat keskimääräistä useammat vastustavat yksityisen ihmisen päätösvalan rajoittamista ympäristöongelmien takia.

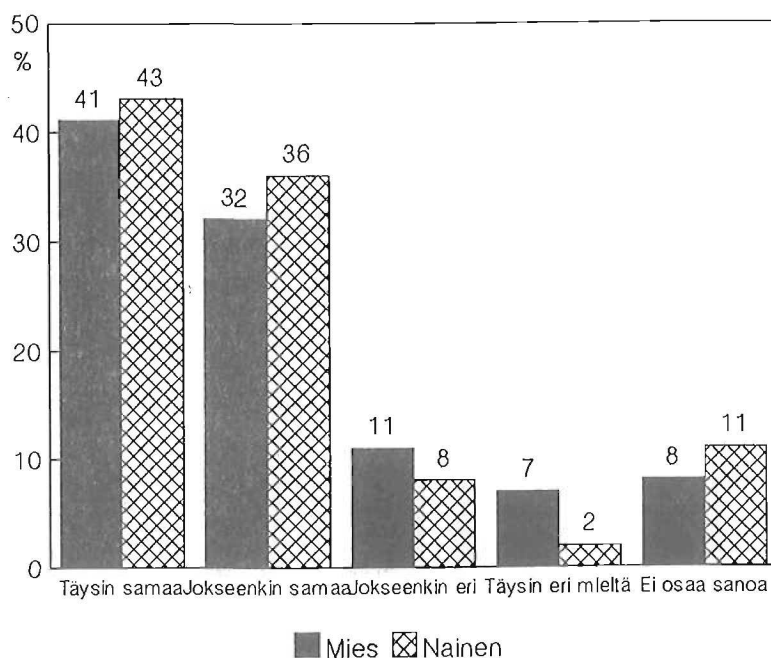
Kuva 142. Maanviljelijöistä 27 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa, mutta vaikuttaa siltä, että he samoin kuin ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat keskimääräistä harvemmin hyväksyvät yksityisen ihmisen päätösvalan rajoittamisen ympäristöongelmien takia. Työntekijät ja yrittäjät puolestaan varauksettomasti hyväksyvät sen muita selvästi useammin.

VÄITE: Ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi huomattavaa lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista.

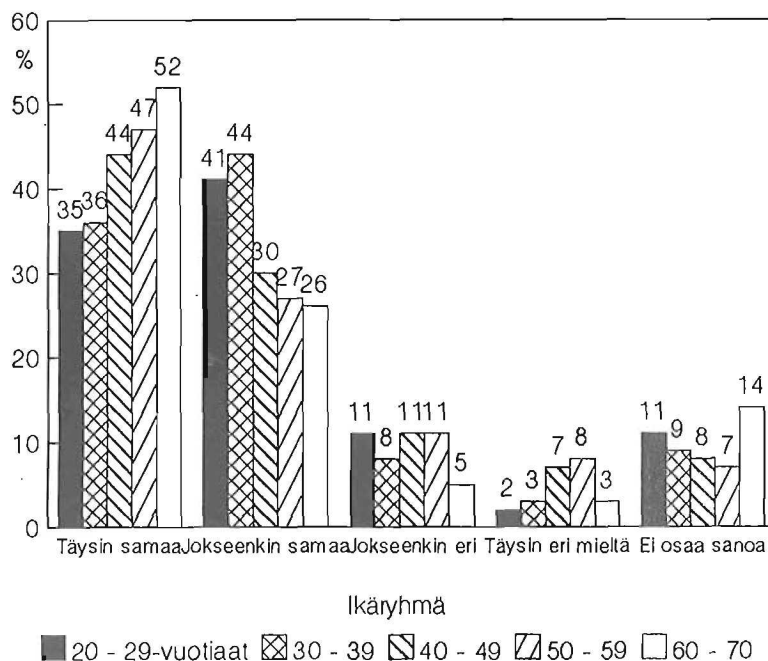
Kuva 143. Kolme neljästä suomalaisesta on sillä kannalla, että nykyisten ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista. Täysin samaa mieltä on 42 prosenttia, ja vain 14 prosenttia on eri mieltä.

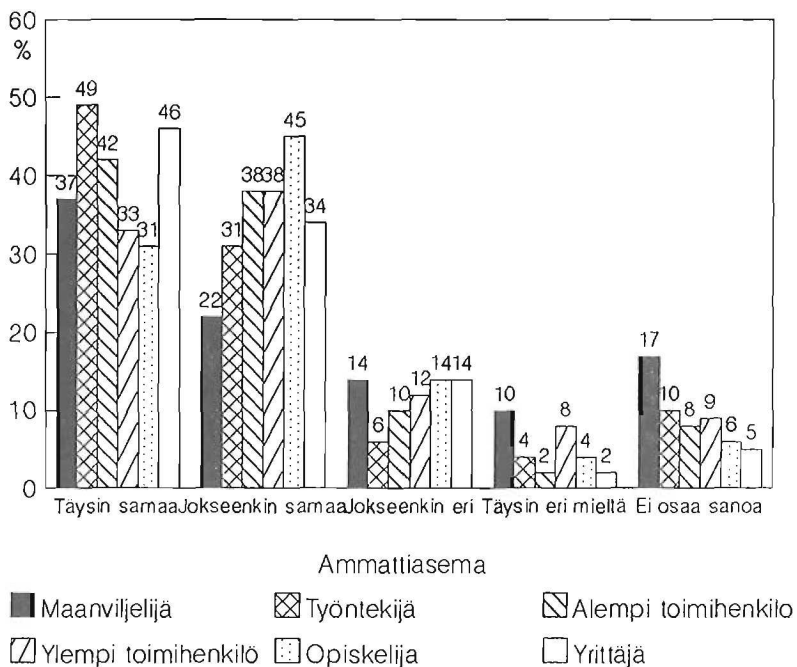
Kuva 144. Naiset kannattavat miehiä useammin lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista. Kun naisista 79 prosenttia on tällä kannalla, niin vastaava osuus miehistä on 73 prosenttia. Miehet ovat naisia useammin asiasta täysin eri mieltä.

VÄITE: Ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi huomattavaa lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista.

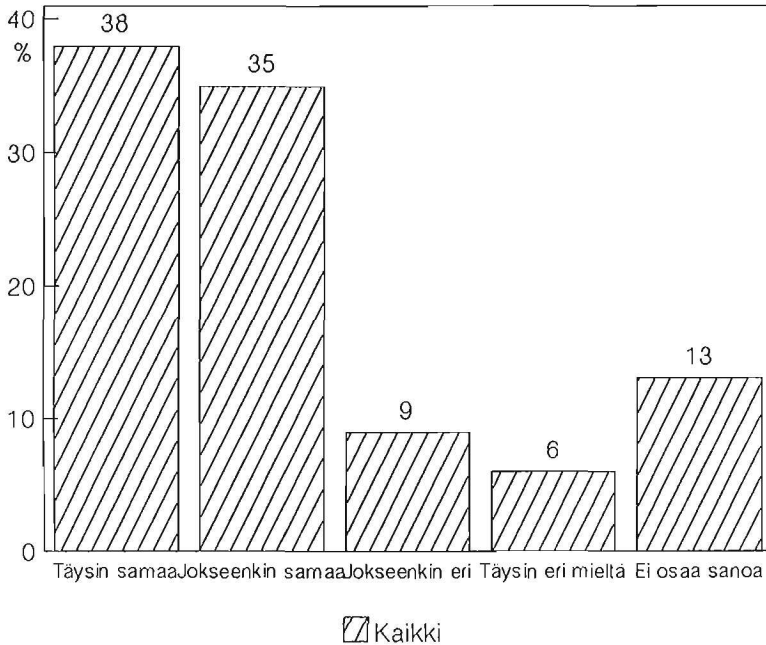
Kuva 145. Suuria eroja ei ikäryhmien mielipiteissä ole, mutta yli 40-vuotiaat ovat jyrkempiä kannanotoissaan; heistä useampi kuin nuoremmista on täysin samaa mieltä siitä, että nykyisten ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista.

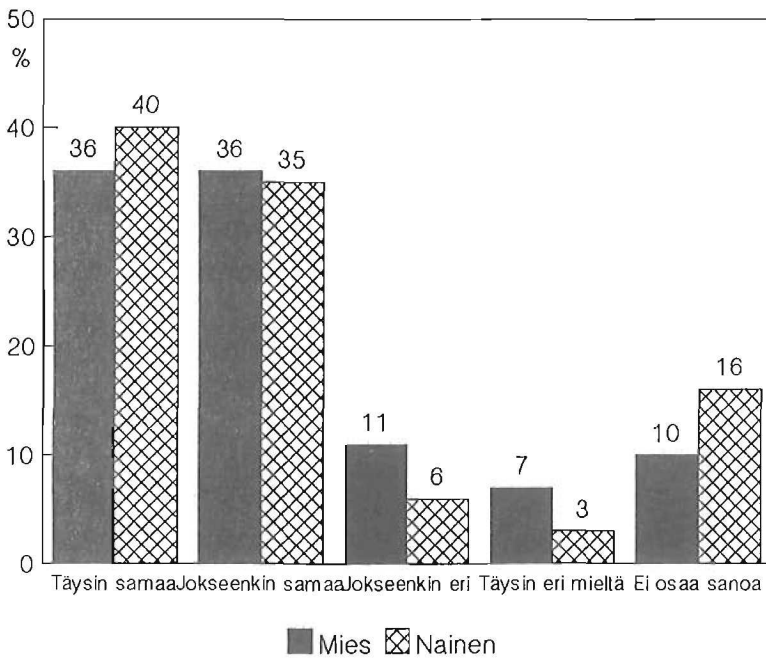
Kuva 146. Maanviljelijät ja ylemmät toimihenkilöt hyväksyvät muita harvemmin lainsäädännön kiristämisen ja valvonnan tehostamisen ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Työntekijät, alemmat toimihenkilöt ja yrittäjät puolestaan hyväksyvät ne keskimääräistä useammin.

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä.

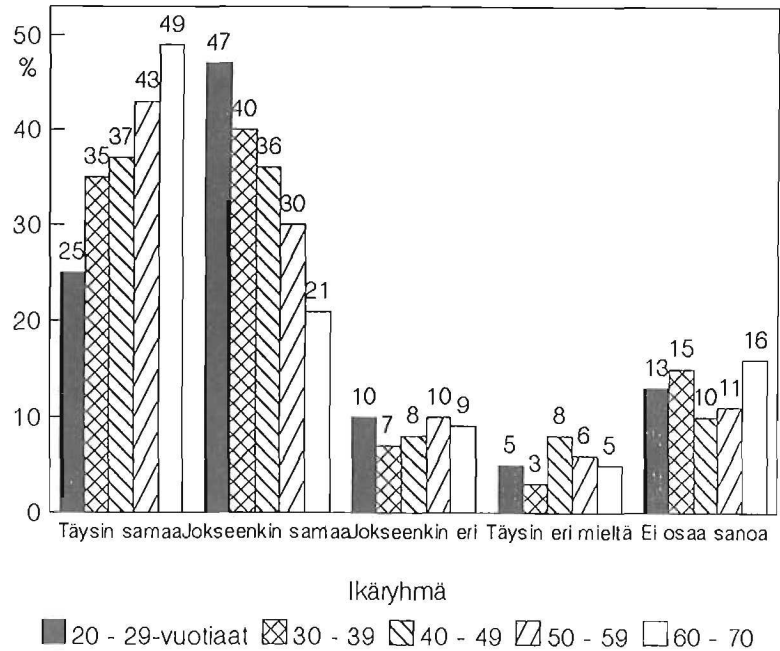
Kuva 147. Kansalaisista 73 prosenttia on sillä kannalla, että nykyisten ympäristöongelmien takia asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä, ja 38 prosenttia on jyrkästi tätä mieltä. Eri mieltä asiasta on 15 prosenttia.

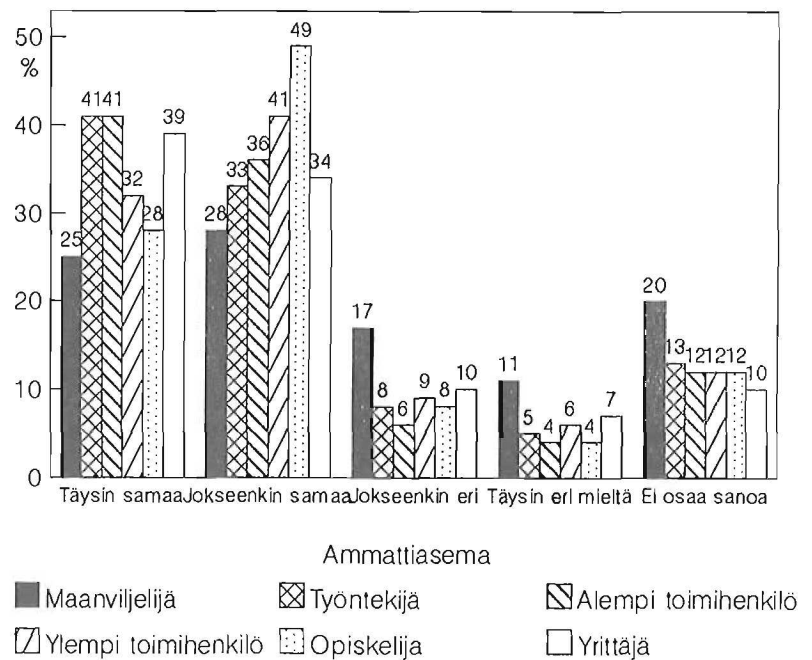
Kuva 148. Naiset antaisivat miehiä useammin ympäristöpolitiikassa lisää valtaa asiantuntijoille. Naiset ovat myös miehiä epävarmempia asiasta, 16 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä.

Kuva 149. Eri ikäiset ovat jokseenkin yhtä usein samaa mieltä, mutta mitä vanhempi henkilö on, sitä todennäköisemmin hän on jyrkästi sillä kannalla, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä.

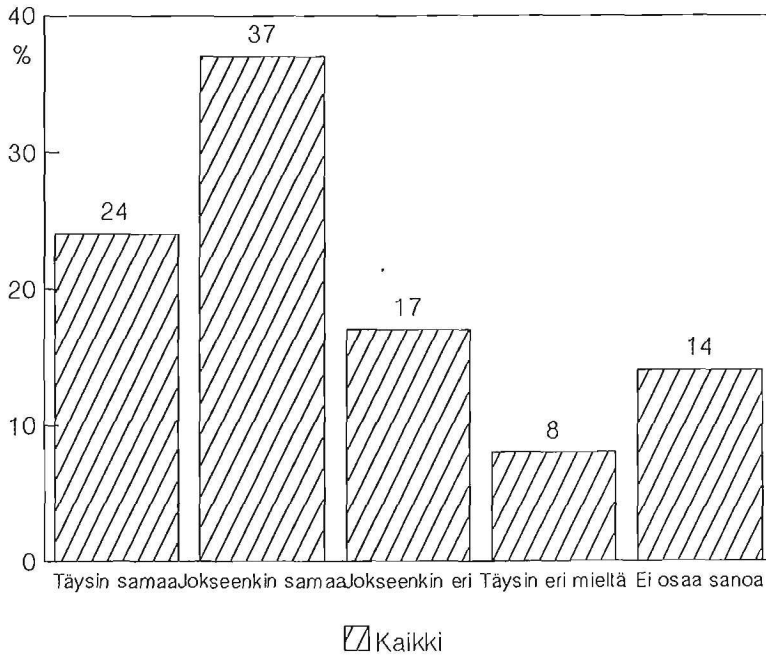

Kuva 150. Maanviljelijät ovat muita useammin sitä mieltä, ettei asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa tarvitse lisätä. He ovat myös epävarmoja asiasta, viidennes ei osaa sanoa kantaansa. Yrittäjät, työntekijät ja alemmat toimihenkilöt puolestaan ovat muita useammin jyrkästi sillä kannalla, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa tulisi lisätä.

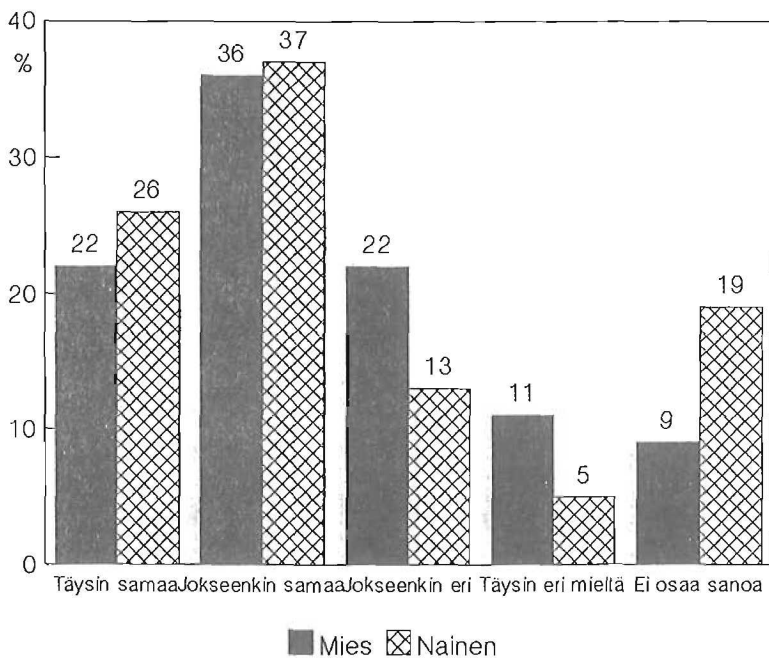

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yritystoiminnan tiukempaa sääntelyä ja yrittäjän päätösvaltaa kaventamista.

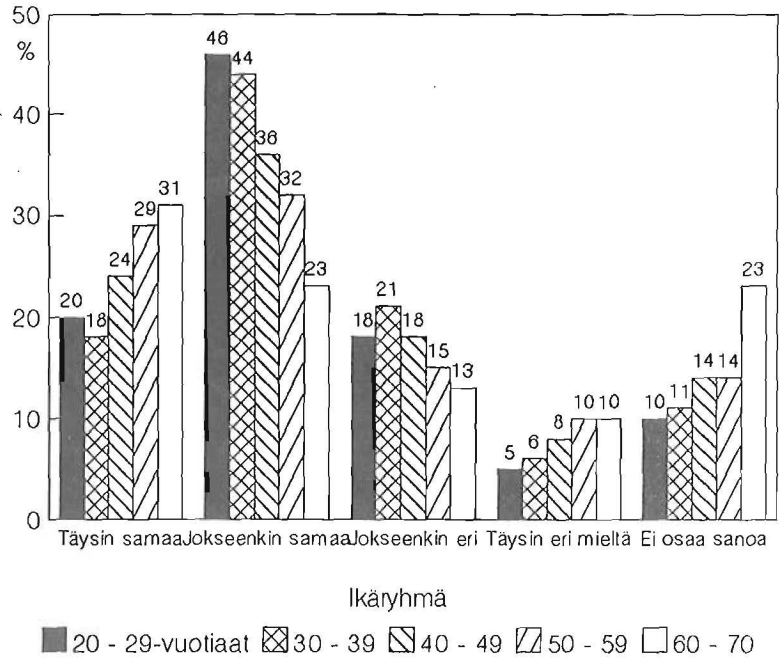
Kuva 151. Kansalaisista 61 prosenttia hyväksyy sen, että ympäristöongelmien takia enemmän säänneltäisiin yritystoimintaa ja kavennettaisiin yrittäjän päätösvaltaa, ja neljäsosa ei hyväksy.

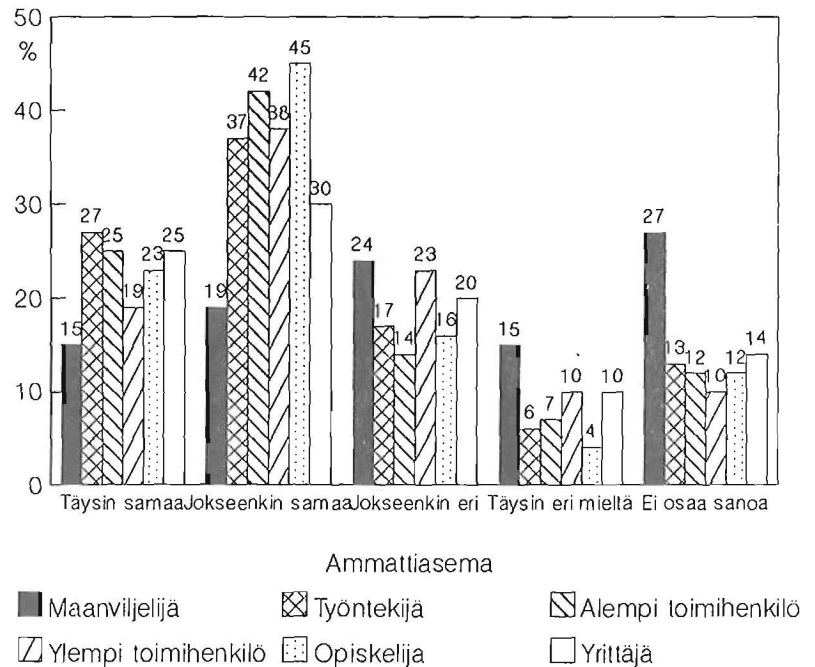
Kuva 152. Naiset sääntelisivät miehiä useammin yritystoimintaa ympäristöongelmien takia. He ovat myös miehiä epävarmempia, sillä melkein viidesosa ei osaa sanoa kantaansa.

VÄITE: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yritystoiminnan tiukempaa sääntelyä ja yrittäjän päätösvallan kaventamista.

Kuva 153. Nuoret sääntelisivät vanhoja useammin yritystoimintaa, mutta yli 50-vuotiaista useammat ovat, toisaalta jyrkästi rajoitusten kannalla, ja toisaalta heistä keskimääräistä useammat ovat jyrkästi niitä vastaan. Vanhimmat eli 60-70-vuotiaat ovat epävarmoja asiasta, ja 23 prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

Kuva 154. Maanviljelijät ovat huomattavan epävarmoja asiasta, sillä 27 prosenttia heistä ei osaa sanoa kantaansa. Ilmeisesti he ovat mieluummin yritystoiminnan rajoituksia vastaan kuin niitten puolesta, sillä vastustavalla kannalla on 39 prosenttia, mikä on selvästi keskimääräistä enemmän. Myös yrittäjät ja ylemmät toimihenkilöt muita harvemmin hyväksyisivät rajoitukset, vaikka on erikoista, että yrittäjistä neljäsosa täysin hyväksyisi yritystoiminnan sääntelyn ja yrittäjän päätösvallan kaventamisen ympäristöongelmien takia, 30 prosenttia vastustaisi niitä, ja vain 10 prosenttia kaikista yrittäjistä olisi jyrkästi rajoituksia vastaan. opiskelijat ja alemmat toimihenkilöt hyväksyvät sääntelyn muita useammin.

15 YHTEENVETO

15.1 Yleistä

Vesi- ja ympäristöhallitus ja Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri ovat kehittäneet yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen kanssa tämän Ympäristöasennebarometrin, jolla hankitaan tietoa kansalaisten ympäristöä koskevista arvoista, asenteista ja tiedoista ja niiden muutoksista, sekä siitä, miten ihmiset arvioivat eri yhteiskunnallisten toimijoiden ja toimintatapojen osuutta ja vaikutusmahdollisuuksia ympäristöasioissa.

Tärkeätä on myös tietää, mistä ihmiset saavat ympäristöä koskevat tietonsa ja miten huoli ympäristöstä konkretisoituu toiminnaksi. Tiedetään, että vaikka ihmiset olisivat huolestuneita ympäristöstä, he eivät välttämättä itse toimi ympäristöystävällisesti.

Ympäristöasennebarometri perustuu koko maan kattavaan kyselyaineistoon, joka kerättiin Kuopion aluetyöterveyslaitoksella haastattelemalla 1501:tä 20—70-vuotiasta Suomen kansalaista. Tuloksia on tarkasteltu sukupuolen, iän ja sosioekonomisen aseman (ammattiasema) mukaan. Alle 20-vuotiaita ei ole haastateltu, koska heitä on vaikea tavoittaa, ja edustavan aineiston hankkiminen on siksi hankalaa.

Tarkoituksena on kehittää Ympäristöasennebarometrissa niin herkkä, että sillä voidaan tutkia sekä äkillisten ympäristöön liittyvien tapahtumien aiheuttamia reaktioita, ja muutoksia ihmisten ympäristöön suhtautumisessa että erilaisten yhteiskunnallisten ympäristön parantamiseen tähtäävien toimien saamaa vastaanottoa.

Ympäristöasennebarometrissa ei tarkastella ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita tai pyritä selittämään riippuvuuksia. Sen ensisijainen tarkoitus on tuottaa nopeasti tietoa ympäristöpoliittista päätöksentekoa varten, ja se voidaan uusien tarvittaessa.

Haastatteluaineisto on tässä esitettyä laajempi ja sen pohjalta tehdään myös analyysejä ilmiöiden riippuvuussuhteista. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksella onkin tekeillä opinnäytteiksi tarkoitettuja tutkimuksia, jotka perustuvat Ympäristöasennebarometria varten kerättyyn haastatteluaineistoon.

15.2 Ympäristöongelmat yhteiskunnallisten ongelmien joukossa

Ympäristöasennebarometri osoittaa selvästi, että kansalaiset ovat huolissaan ympäristön pilaamisesta ja saastumisesta. He seuraavat ympäristön tilaa koskevia uutisia ja tiedotteita, keskustelevat lähipiiriinsä kuuluvien kanssa ympäristöasioista ja tietävät hyvin varsinkin sellaiset ympäristöongelmat, joita on paljon käsitelty tiedotusvälineissä. Tiedotusvälineillä onkin paljon valtaa vaikuttaa ihmisten ympäristötietoisuuden muotoutumiseen, sillä suurin osa kansalaisista ilmoittaa saavansa ympäristötietoa etupäässä niiltä.

Keskusteluja muiden kanssa käydään luultavasti juuri julkisuudessa olleista aiheista, ja ne saattavat myös lisätä kriittisyyttä, sillä 83 prosenttia haastatelluista on sitä

mieltä, että tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden ja korostavat dramaattisia tapahtumia.

Kysely tehtiin syksyllä 1993 talouslaman ollessa Suomessa syvimmillään. Suomalaisista 65 prosenttia pitääkin lamaa ja erityisesti työttömyyttä pahimpana yhteiskunnallisena ongelmana Suomessa. Siitä huolimatta lähes joka toinen pitää ympäristön pilaamista lamaakin pahempana ongelmana ja joka kolmas toiseksi vakavimpana. Naiset asettavat vähän miehiä useammin ympäristöongelmat talousongelmien edelle.

15.3 Vaikeimpina pidetyt ympäristöongelmat Suomessa ja kotipaikalla.

Vain puoli prosenttia haastatelluista on sitä mieltä, ettei Suomea uhkaa mikään vakava ympäristöongelma. Neljäsosa pitää pahimpana koko Suomea uhkaavana ympäristöongelmana ydinvoimaloita, niiden vaarallisia jätteitä ja mahdollisia voimalaonnettomuuksia omassa maassa ja entisen Neuvostoliiton alueella. Ilman saastumista tai idästä tulevia ilmansaasteita pitää lähes joka neljäs pahimpana ongelmana. Kolme neljästä onkin sitä mieltä, että Suomen pitäisi osallistua enemmän maamme lähialueiden ympäristönsuojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia. Vesien saastuminen huolestuttaa kansalaisia kolmanneksi eniten.

Omalla asuinpaikalla ei uskota olevan ympäristöongelmia yhtä usein kuin koko Suomessa, mutta ongelmat nähdään konkreettisempina ja niiden aiheuttajat tunnistetaan. Eniten ollaan huolissaan jonkin tehtaan tai voimalaitoksen päästöistä. Myös liikenteen saasteita pidetään omalla paikkakunnalla useammin ongelmana kuin koko maassa. Oman asuinpaikan vesistöjen saastuminen huolestuttaa myös monia, ja se on myös teema, josta on eniten keskusteltu muiden kanssa. Maanviljelyksen aiheuttamia saasteita ei ole ollenkaan mainittu koko Suomen ongelmana, mutta 4 prosenttia näkee ne ongelmana omalla asuinpaikallaan.

15.4 Ihmisten omat ympäristön tilaan liittyvät havainnot

Kolme neljästä 20—70-vuotiaasta suomalaisesta on huomannut viimeisen kymmenen vuoden aikana ympäristössään sellaisia muutoksia, jotka voisivat johtua ympäristön saastumisesta tai ylikuormittumisesta.

Saastumisen seurauksia on havaittu etupäässä metsissä; useampi kuin joka kolmas on huomannut havupuiden harsuuntumista, neulasten kuivumista, naavan vähenemistä tai pystyyn kuolleita puita. Noin joka viides on huomannut, että vesistöt ovat likaantuneet, mutta toisaalta erityisesti vesistöissä on havaittu muutoksia parempaan.

Joka kolmas on ilmoittaa itsellään tai läheisillään olevan sellaisia terveysongelmia, jotka voisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista. Varsinkin allergioita ja astma-tyyppisiä oireita on havaittu.

Haastatelluista 38 prosenttia ilmoittaa muuttaneensa käyttäytymistapojaan tai kulutustottumuksiaan ympäristössä havaitsemiensa muutosten seurauksena. He ovat mm. alkaneet lajitella kotitalousjätteitä, ovat vaihtaneet pesuaineita ympäristöystävällisemmiksi tai alkaneet välttää vaikeasti hävitettäviä pakkauksia.

Suomalaiset ovat huolissaan ympäristöstä, mutta se ei aktivoi heitä toimimaan alan järjestöissä, sillä vain 3 prosenttia toimii niissä. Se on kuitenkin enemmän kuin aikaisemmin on todettu, joten voi olettaa, että osallistuminen on viime vuosina lisääntynyt. Viimeisten kymmenen vuoden aikana runsas kolmannes on allekirjoittanut ympäristöasioita koskevia adresseja tai tukenut taloudellisesti jotain ympäristöjärjestöä.

15.5 Kierrätyksen järjestämiseen ollaan tyytymättömiä

Ilmeistä on, että ihmiset ovat kiinnostuneet nykyistä enemmän kierrättämään jätteitä, sillä 60 prosenttia yhtä hyvin kaupungeissa kuin maaseudulla asuvista on sitä mieltä, ettei heidän paikkakunnallaan ole kierrätykseen kelpaavien jätteiden keräystä riittävän hyvin järjestetty. Miehet ovat naisia useammin tyytymättömiä nykyiseen kierrätykseen ja vanhat nuoria useammin.

Pakkausmateriaalien määrään ja laatuun kiinnittää jo lähes joka toinen vähintään 'yleensä' huomiota mutta tuotteiden valmistamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset ovat ilmeisesti niin abstrakti asia, että melkein kolmasosa haastatelluista ei koskaan kiinnitä niihin huomiota. Naiset ajattelevat näitä asioita miehiä useammin ja vanhat useammin kuin nuoret. Yrittäjistä lähes puolet ei koskaan kiinnitä pakkauksiin huomiota.

Suomalaiset huolehtivat ainakin oman ilmoituksensa mukaan hyvin ongelmajätteiden asianmukaisesta hävittämisestä, sillä 84 prosenttia heistä ilmoittaa vähintään 'yleensä' tekevänsä niin, naiset vähän miehiä useammin. Vain 2 prosenttia ei koskaan huolehdi ongelmajätteistä.

Vaikka nuoret tietävät enemmän ympäristöasioista kuin vanhat ja ovat niistä enemmän huolissaan niin he huolehtivat kotiinsa kertyvistä ongelmajätteistä huonommin kuin vanhat. Nuoret myös jättävät auton kotiin ympäristösyistä muun ikäisiä harvemmin.

15.6 Suomalaisten suhtautuminen ympäristö-ongelmiin ja saasteisiin

Lähes joka toinen 20—70-vuotias suomalainen on ympäristöasioista huolissaan joka päivä. Naiset ovat miehiä useammin ja nuoret useammin kuin vanhat. Suuri osa (61 %) on sitä mieltä, että ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu myös muille kuin päättäjille ja asiantuntijoille. Maanviljelijät ja työntekijät ovat keskimääräistä useammin päinvastaista mieltä.

Ainakin kolme neljästä ajattelee ympäristöasioita sillä uhallakin, että ne aiheuttaisivat pahaa mieltä, ja mitä nuorempi henkilö on, sitä todennäköisemmin hän tekee niin. Maanviljelijät, työntekijät ja yrittäjät pyrkivät keskimääräistä useammin välttämään ympäristöasioiden ajattelemista. Lähes kolme neljästä on huolissaan siitä, miten saasteet vaikuttavat heidän terveyteensä. Naiset ovat miehiä useammin huolissaan ja työntekijät ja alemmat toimihenkilöt useammin kuin muut sosioekonomiset ryhmät.

Haastatelluista 81 prosenttia ilmoittaa välttävänsä sellaisia tuotteita, joiden terveyshaitoista ovat saaneet tietoa. Erityisesti naiset ja yli 50-vuotiaat tekevät niin. Huomattavan monet (45 %) uskovat, että he voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa hyvin pitkälle siihen, joutuvatko alttiiksi ympäristön saasteille. Vanhat uskovat tähän nuoria useammin, ja maanviljelijät ja työntekijät useammin kuin muut sosioekonomiset ryhmät.

15.7 Ympäristöongelmat ja taloudellinen kasvu

Vain 15 prosenttia suomalaisista uskoo, että tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöongelmat ilman että tapahtuu suuria muutoksia yhteiskunnassa. Miehet uskovat tähän vähän naisia useammin, vanhat useammin kuin nuoret, maanviljelijät ja työntekijät muita sosioekonomisia ryhmiä useammin. Toimihenkilöt ja opiskelijat, joilla on ilmeisesti keskimääräistä enemmän koulutusta, uskovat tieteen ja tutkimuksen kaikkivoipaisuuteen keskimääräistä harvemmin.

Haastatelluista 82 prosenttia on sitä mieltä, että ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu. Naiset ovat tätä mieltä miehiä useammin ja nuoret useammin kuin vanhat.

Useampi kuin joka toinen uskoo, ettei ympäristöongelmia voi ratkaista ilman että luovutaan nykyisestä hyvinvoinnin tasosta. Naiset uskovat tähän miehiä useammin, ja mitä vanhempi henkilö on sitä todennäköisemmin hän uskoo niin.

Useampi kuin joka kolmas on sitä mieltä, että moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita. Naiset ovat miehiä useammin tätä mieltä ja työntekijät useammin kuin muut sosioekonomiset ryhmät. Nuorimmat (20—29-vuotiaat) poikkeavat muun ikäisistä siinä, että he ovat huomattavasti keskimääräistä useammin päinvastaista mieltä. On ilmeistä, että modernin tekniikan vaikutuksia on ajateltu laajemmin kuin pelkästään ympäristöä koskevana.

Neljäosa kansalaisista puolestaan on sitä mieltä, että ihmiset korostavat liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja, ja joka kolmas uskoo, että ympäristönsuojelun edellytyksenä on talouskasvu. Miehet ovat naisia useammin tätä mieltä, vanhat nuoria useammin ja maanviljelijät ja työntekijät useammin kuin muut sosioekonomiset ryhmät. Toimihenkilöt ja opiskelijat ovat keskimääräistä useammin päinvastaista mieltä.

Yli 50-vuotiaat ovat nuorempia useammin sitä mieltä, ettei ympäristöongelmia voi ratkaista ilman, että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta, ja samaan aikaan heistä keskimääräistä useammat uskovat, että ympäristönsuojelun tehostaminen edellyttää taloudellista kasvua.

15.8 Asiantuntijoille annettaisiin lisää valtaa ympäristöpolitiikassa

Useampi kuin kolme neljästä on sitä mieltä, ettei ympäristönsuojelua oteta päätöksenteossa riittävästi huomioon. Suurin osa kansalaisista uskoo, että poliitikot pyrkivät

kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaan.

Myöskään viranomaisten toimet ympäristöasioissa eivät herätä luottamusta, sillä yli puolet kansalaisista uskoo, että viranomaiset pyrkivät salaamaan hallussaan olevia ympäristön tilaa koskevia tietoja. Kansalaiset eivät myöskään tunne viranomaisten työnjakoa ympäristöasioissa, sillä vain joka neljäs osaa nimetä sen viranomaisen, jonka puoleen voi kääntyä, jos havaitsee ympäristössään saastumista tai luonnon liikakuormittamisesta aiheutuneita muutoksia.

Nuoret luottavat ympäristöasioissa vanhoja useammin sekä tiedotusvälineisiin, viranomaisiin, poliitikkoihin että asiantuntijoihin. Työntekijät ja yrittäjät puolestaan luottavat näihin keskimääräistä harvemmin.

Useampi kuin joka toinen asettaisi ympäristöongelmat yksityisen ihmisen päätösvallan edelle. Toisaalta 60 prosenttia vastaajista hyväksyy kansalaistottelemattomuuden keinona vaikuttaa ympäristöpolitiikkaan. Tämä on sopusoinnussa sen tiedon kanssa, että päättäjiin ei luoteta ympäristöasioissa. Sen sijaan asiantuntijoiden ympäristöläunnot herättävät useimmissa kansalaisissa luottamusta, ja lähes kolme neljästä antaisi asiantuntijoille lisää valtaa ympäristöpolitiikassa.

15.9 Ympäristöongelmat ja yhteiskunnalliset ohjauskeinot

Taloudellisten ohjauskeinojen käyttö ympäristöpolitiikassa tulee olemaan yhä tärkeämpää; niiden tarkoituksena on ohjata tuotantoa ja kulutusta ympäristöä säästävämpään suuntaan. On siis tärkeä tietää, miten kansalaiset suhtautuvat näihin kollektiivisiin ohjauskeinoihin.

Kolme neljästä suomalaisesta uskoo, että ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos vain saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ympäristövaikutuksista. Yhtä moni on sitä mieltä, että nykyisten ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista. Naiset uskovat valvontaan miehiä useammin ja vanhat nuoria useammin.

Enemmistö uskoo, että paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden verottaminen. Peräti 79 prosenttia kansalaisista suostuisi, vaikka hieman vastahakoisesti maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se ratkaisisi osan ympäristöongelmista. Hyvin halukkaita maksamaan on 15 prosenttia ja melko halukkaita 64 prosenttia.

Yrittäjien ympäristöystävällisyyteen ei luoteta vaan uskotaan heidän salaavan toimintansa todellisia ympäristövaikutuksia, ja useampi kuin joka toinen hyväksyisi yritystoiminnan sääntelyn lisäämisen ja yrittäjien päätösvallan kaventamisen.

Taloudellisesta lamasta huolimatta suomalaisten huoli ympäristöstä ei ilmeisesti ole vähentynyt ja heistä suuri osa on myös periaatteessa valmis, paitsi vaikuttamaan omalla käyttäytymisellään, myös hyväksymään erilaisia kollektiivisia ohjauskeinoja ja rajoituksia, jotta ympäristön pilaaminen voitaisiin estää.

LIITE 1. PUHELINHAASTATTELUN KYSYMYSLOMAKE

Hyvää päivää/iltaa. Täällä puhuu N.N. Kuopion aluetyöterveyslaitokselta. Teemme Vesi- ja ympäristöhallitukselle ja Kuopion vesi- ja ympäristöpiirille tutkimuksen, jossa kysytään kansalaisten mielipiteitä erilaisista ympäristöasioista ja ympäristövi-ranomaisten tiedottamisesta.

Haluaisimme esittää teille näihin asioihin liittyviä kysymyksiä. Osallistumisenne tähän haastatteluun on vapaaehtoista, mutta erittäin tärkeää. Tuloksia käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Voisitteko käyttää viisitoista-kaksikymmentä minuuttia ajastanne tähän haastatteluun. Vastauksenne käsitellään täysin luottamuksellisesti. Tiedot tallennetaan suoraan tietokoneen muistiin, eikä henkilöllisyytenne paljastu missään vaiheessa.

b1 Onko teillä alaikäisiä lapsia?

0 ei

1 kyllä

8 ei vastausta

b2 Mikä on peruskoulutuksenne?

1 vähemmän kuin kansakoulu

2 kansa- kansalaiskoulu tai vastaava osa peruskoulua

3 keskikoulu tai peruskoulu

4 ylioppilas

8 ei vastausta

b3 Mikä on ammattikoulutuksenne?

0 ei ammattikoulutusta

1 vain kurssimuotoista tai työpaikassa tapahtunutta opiskelua

2 ammattikoulu, kauppakoulu

3 opistotasoinen tutkinto

4 yliopisto tai korkeakoulu

5 jokin muu, mikä

8 ei vastausta

b4a Mikä on ammattinne?

Jos vastaus pelkkä eläkeläinen, kysy entistä ammattia.

Väestörekisterissä (VRK) oleva ammatti

0 eri ammatti kuin VRK:ssa

1 sama ammatti kuin VRK:ssa

3 eläkkeellä, ei ammattia VRK:ssa tai eri ammatti

4 eläkkeellä, VRK:ssa entinen ammatti

8 ei osaa sanoa

b4b ammatti

b5 Oletteko tällä hetkellä työelämässä?

0 ei

1 kyllä

8 ei vastausta

b6 Oletteko

1 opiskelija tai koululainen

2 työtön tai lomautettu

3 pitkäaikaisella sairauslomalla

4 kotiäiti tai koti-isä

5 eläkkeellä vai

6 jostain muusta syystä pois työelämästä?, mistä syystä

8 ei vastausta

c1 Mikä on mielestänne vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä? Tarkoitetaan mitä tahansa yhteiskunnallisia ongelmia, ympäristöongelmat mukaan lukien

0 ei ole ongelmia

1 jokin, mikä

8 ei osaa sanoa

c2 Entä seuraavaksi vakavin?

0 ei ole ongelmia edellä mainitun lisäksi

1 jokin, mikä

8 ei osaa sanoa

c3 Entä osaatteko vielä sanoa, mikä olisi kolmanneksi vakavin yhteiskunnallinen ongelma?

0 ei ole ongelmia edellä mainitun lisäksi

1 jokin, mikä

8 ei osaa sanoa

c4 Mistä saatte ympäristön tilaan ja sen kehittymiseen liittyvät tiedonne? Luettelen seuraavassa yksitellen erilaisia mahdollisia tietolähteitä. Mainitkaa kunkin kohdalla oletteko itse saanut ympäristötietoutta kyseisestä lähteestä.

- 1 joukkotiedotusvälineet
- 2 luontoalan erikoislehdet
- 3 alan tieteellinen ja tietokirjallisuus
- 4 keskustelut muiden ihmisten kanssa
- 5 viranomaisten tiedotteet
- 6 työnantajan järjestämä koulutus tai tiedotus
- 7 ammattiyhdistysliikkeen ja ammatillisten järjestöjen kautta tuleva tiedotus
- 8 kansalaisjärjestöt
- 9 entä onko vielä jokin muu tietolähde?, mikä

c5 Mikä edellä mainituista on tärkein tietolähteenne?

- 1 joukkotiedotusvälineet
- 2 luontoalan erikoislehdet
- 3 alan tieteellinen ja tietokirjallisuus
- 4 keskustelut muiden ihmisten kanssa
- 5 viranomaisten tiedotteet
- 6 työnantajan järjestämä koulutus tai tiedotus
- 7 ammattiyhdistysliikkeen ja ammatillisten järjestöjen kautta tuleva tiedotus
- 8 kansalaisjärjestöt
- 9 jokin muu tietolähde?
- 88 ei osaa sanoa

Miten arvioisitte eri tahojen ympäristöasioista tiedottamista ja niiden antaman ympäristöä koskevan tiedon laatua? Ottakaa kantaa seuraaviin asiaa koskeviin väittämiin vaihtoehtoilta: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä tai en osaa sanoa.

c6 Tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa valikoiden, korostaen dramaattisia tapahtumia

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

c7 Viranomaiset pyrkivät salaamaan ja pimentämään hallussaan olevia ympäristön tilaa koskevia tietoja

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

c8 Tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

c9 Asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antama tieto on luotettavaa

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

c10 Poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaisesti

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

c11 Yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista vaan pyrkivät kaunistelemaan asioita

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

Miten suhtaudutte eri puolilta tulevaan ympäristöön liittyvään tietoon ja tiedottamiseen. Esitän teille edelleen väittämämuotoisia kysymyksiä. Vastatkaa, oletteko kunkin väittämän kanssa enemmän samaa vaiko eri mieltä. Voitte valita myös "en osaa sanoa" -vaihtoehdon.

d1 Ympäristöasiat eivät ole minulle jokapäiväinen huolenaihe

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

d2 Ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu päättäjille ja asiantuntijoille

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

d3 Vältän ajattelemasta ympäristöön liittyviä asioita elämänilon säilyttääkseni

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

d4 Ajattelen usein miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat omaan terveyteeni

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

d5 Pyrin aktiivisesti välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveydelle mahdollisesti aiheuttamista vaaroista olen saanut tietoa

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

d6 Pystyn itse omalla toiminnallani vaikuttamaan hyvin pitkälle siihen joudunko alttiiksi ympäristön saasteille

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

Tämä olikin viimeinen väittämä. Seuraavaksi kysyn:

d8 Keskusteletteko lähipiiriinne kuuluvien ihmisten kanssa ympäristöön liittyvistä ongelmista?

- 0 ei
- 1 kyllä
- 8 ei osaa sanoa

d9 Voitteko mainita jonkin ympäristöteeman, josta olette lähiaikoina keskustellut.

1 jokin teema, mikä

8 ei osaa sanoa

d10 Toimitteko itse tai toimiiko joku lähipiiristänne jossain ympäristöjärjestössä?

0 ei toimi itse

1 toimii itse

8 ei osaa sanoa

d11 Lähipiiriin kuuluvat

0 kukaan lähipiiristä ei toimi

1 joku lähipiiristä toimii

8 ei osaa sanoa toimiiko joku lähipiiristä

d12 Oletteko viimeisen 5 vuoden aikana osallistunut jonkin ympäristöasioiden piirissä toimivan kansalaisjärjestön toimintaan joko tukemalla rahallisesti tai allekirjoittamalla adresseja?

0 ei

1 kyllä

8 ei osaa sanoa

d13 Mikä on mielestänne vakavin koko Suomea koskeva ympäristöongelma?

0 ei ole ongelmia

1 jokin ongelma, mikä

8 ei osaa sanoa

d14 Mikä on mielestänne oman asuinpaikkanne pahin ympäristöongelma?

0 ei ole ongelmia

1 jokin ongelma, mikä

8 ei osaa sanoa

d15 Entä seuraavaksi pahin ympäristöongelma asuinpaikkakunnallanne

0 ei ole ongelmia

1 jokin ongelma, mikä

8 ei osaa sanoa

Esitän teille seuraavaksi jälleen erilaisia ympäristöön liittyviä väittämiä. Kuinka oikeina pidätte niitä? Vastatkaa vaihtoehdoilla samaa mieltä, eri mieltä tai en osaa sanoa.

e1 Kaikki radioaktiivisuus on ihmisen aiheuttamaa

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e2 Kasvillisuutta vahingoittava happosade syntyy siitä, että osa mm. rikkipäästöistä sitoutuu sadepisaroihin

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e3 Maapallon ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuttaa kasvihuoneilmiön

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e4 Vielä ei ole havaittu merkittävää otsonikerroksen ohenemista

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e5 Jotkut ydinvoimaloiden tuottamista radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttuakin

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

Esitän teille edelleen ympäristöön liittyviä väittämiä samoin vastausvaihtoehdoin kuin edellä.

e6 Tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöön liittyvät ongelmat tulevaisuudessa ilman, että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa tai taloudessa

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e7 Ihmiset korostavat mielestäni liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e8 Moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e9 Ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu, kauneusarvojen ja moraalisten tekijöiden kustannuksella

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e10 Ympäristöongelmat eivät ole ratkaistavissa ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

e11 Ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttää taloudellista kasvua

- 1 samaa mieltä
- 2 eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

f1 Oletteko itse viimeisen 10-vuoden aikana havainnut ympäristössänne muutoksia, jotka mielestänne voivat johtua ympäristön saastumisesta tai ylikuormittumisesta? Mainitkaa tärkein.

- 0 ei
- 1 kyllä, mitä
- 8 ei osaa sanoa

f2 Onko jokin ympäristössä havaitsemanne muutos saanut teidät muuttamaan joko totunnaisia käyttäytymistapojanne tai kulutustottumuksianne? Mainitkaa tärkein toiminnan muutos.

0 ei

1 kyllä, minkälainen muutos, miten muuttanut toimintaa

8 ei osaa sanoa

f3 Onko teillä tai jollain lähipiiristänne esiintynyt terveydellisiä ongelmia, jotka saattaisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista ja saastumisesta? Mainitkaa yksi.

0 ei

1 kyllä, mitä

8 ei osaa sanoa

f4 Toimitteko itse sellaisessa toimipaikassa tai sellaisella alalla, jonka ympäristölle aiheuttamasta kuormituksesta on selvää näyttöä tai on esitetty epäilyjä?

0 ei

1 kyllä

8 ei osaa sanoa

f5 Oletteko viime aikoina havainnut ympäristön tilassa mitään muutoksia parempaan? Mainitkaa yksi muutos.

0 ei

1 kyllä, mitä

8 ei osaa sanoa

f6 Jos havaitsette ympäristössänne muutoksia joiden voitte olettaa johtuvan ympäristön saastumisesta tai liikakuormituksesta, niin tiedättekö kuka omassa kunnassanne on viranomainen jonka puoleen voi kääntyä?

0 ei

1 kyllä, kuka

8 ei osaa sanoa

g1 Kuinka usein huolehditte siitä, että kotiinne kertyvät ongelmajätteet, kuten kuumemittarit, patterit, maalit, lääkkeet, moottoriöljyt ym. päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin?

1 aina

2 yleensä

3 joskus

4 ei koskaan

8 ei osaa sanoa

g2 Kuinka usein kiinnitätte kaupassa asioidessanne huomiota ostamienne tuotteiden pakkausmateriaalin määrään ja ympäristöystävällisyyteen?

- 1 aina
- 2 yleensä
- 3 joskus
- 4 ei koskaan
- 8 ei osaa sanoa

g3 Kuinka usein otatte hankintoja tehdessänne huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset? ympäristöystävällinen teknologia, vähän energiaa käyttävä, ilman lannoitteita tai myrkkyjä tuotettu ym.)

- 1 aina
- 2 yleensä
- 3 joskus
- 4 ei koskaan
- 8 ei osaa sanoa

g4 Mikäli teillä on auto, kuinka usein vältätte ympäristösyistä sen käyttöä silloin kun se ei ole välttämätöntä ja käytätte sen sijaan julkisia liikennevälineitä tai kuljette jalan tai pyörällä?

- 0 ei ole autoa
- 1 aina
- 2 yleensä
- 3 joskus
- 4 ei koskaan
- 8 ei osaa sanoa

Esitän teille vielä väittämämuotoisia kysymyksiä koskien sitä, mihin toimenpiteisiin ympäristöasiassa olisi ryhdyttävä. Vastatkaa kantanne mukaan seuraaviin väittämiin vaihtoehdoilla täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä tai en osaa sanoa.

h1 Ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ja toimien vaikutuksista ympäristöön

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h2a Mielestäni omalla paikkakunnallani kierrätykseen kelpaavien jätteiden keräystä ei ole riittävän hyvin järjestetty

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h3 Nykyisten ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi huomattavaa lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h4 Paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on verotuksen muuttaminen siihen suuntaan että ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden ja palveluiden hintaa korotetaan

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h5 Nykyiset ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpoliittisessa päätöksenteossa olisi lisättävä.

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h6 Tavanomainen poliittinen päätöksenteko reagoi ympäristöongelmiin aivan liian hitaasti, joten kansalaistottelemattomuus on täysin hyväksyttävä tapa vaikuttaa asioihin.

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h7 Ympäristönsuojelu otetaan päätöksenteossa jo aivan riittävästi huomioon

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h8 Nykyiset ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisikin yksityisten ihmisten päätösvaltaan puuttumista

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h9 Nykyiset ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisikin yritystoiminnan yhä tiukempaa sääntelyä ja yrittäjän päätösvalan kaventumista

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

h10 Suomen tulisi osallistua enemmän maamme lähialueiden ympäristön suojeluun, vaikka se merkitsisikin taloudellisia uhrauksia.

- 1 täysin samaa mieltä
- 2 jokseenkin samaa mieltä
- 3 jokseenkin eri mieltä
- 4 täysin eri mieltä
- 8 ei osaa sanoa

11 Olisitteko halukas maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se osoittautuisi ympäristöongelmien ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi?, kun vastaaja ilmaisee olevansa halukas/haluton, tarkennetaan vastausta kysymällä olisiko hän lähinnä melko vai hyvin halukas/haluton.

- 1 Hyvin halukas
- 2 Melko halukas
- 3 Ei sen enempää halukas kuin halutonkaan tai ei osaa sanoa
- 4 Melko haluton
- 5 Täysin haluton

LIITE 2. TAULUKKO- JA KUVALUETTELO**TAULUKOT**

1	Alkuperäisen satunnaisotoksen ja haastateltujen vertailu keskeisten taustamuuttujien osalta.	12
2	Mikä on mielestänne vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?	14
3	Mikä on mielestänne toiseksi vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?	15
4	Mikä on mielestänne kolmanneksi vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä?	16
5	Mikä on mielestänne vakavin koko Suomea koskeva ympäristöongelma?	18
6	Mikä on mielestänne oman asuinpaikkanne pahin ympäristöongelma?	19
7	Oletteko itse viimeisen kymmenen vuoden aikana havainnut ympäristössänne muutoksia, jotka mielestänne voivat johtua ympäristön saastumisesta tai ylikuormittumisesta? mainitkaa tärkein.	21
8	Oletteko viime aikoina havainnut ympäristön tilassa mitään muutoksia parempaan? mainitkaa tärkein.	22
9	Onko teillä tai jollain lähipiiristänne esiintynyt terveydellisiä ongelmia, jotka saattaisivat johtua ympäristössä esiintyvistä epäpuhtauksista ja saastumisesta? mainitkaa yksi.	22
10	Onko jokin ympäristössänne havaitsemanne muutos saanut teidät muuttamaan joko totunnaisia käyttäytymistapojaanne tai kulutustottumuksianne? mainitkaa tärkein toiminnan muutos.	23
11	Jos havaitsette ympäristössänne muutoksia, joiden voitte olettaa johtuvan ympäristön saastumisesta tai liikakuormituksesta, niin tiedättekö, kuka omassa kunnassanne on viranomainen, jonka puoleen voi kääntyä?	24
12	Keskusteletteko lähipiiriinne kuuluvien ihmisten kanssa ympäristöön liittyvistä ongelmista?	26
13	Voitteko mainita jonkin ympäristöteeman, josta olette lähiaikoina keskustellut?	26
14	Toimitteko itse jossain ympäristöjärjestössä?	27
15	Toimiiko joku lähipiiristänne jossain ympäristöjärjestössä?	27
16	Oletteko viimeisen viiden vuoden aikana osallistunut jonkin ympäristöasioiden piirissä toimivan kansalaisjärjestön toimintaan joko antamalla rahaa tai allekirjoittamalla adresseja?	27

17	Mistä saatte ympäristön tilaan ja sen kehittymiseen liittyvät tiedonne? Mainitkaa kunkin vaihtoehdon kohdalla oletteko itse saanut ympäristötietoutta kyseisestä lähteestä?	29
18	Mikä on ympäristön tilaa koskeva tärkein tietolähteenne?	29

KUVAT

1	Vakavin yhteiskunnallinen ongelma tällä hetkellä. Tarkoitetaan mitä tahansa yhteiskunnallisia ongelmia.	15
---	--	----

Väite: Tietoa ympäristöasioista on riittävästi saatavissa.

2	kaikki	32
3	sukupuolen mukaan	32
4	iän mukaann	33
5	sosioekonomisen aseman mukaann (ammattiasema)	33

**Väite: Tiedotusvälineet julkaisevat ympäristön tilaa koskevaa tietoa
valikoiden, korostaen dramaattisia asioita.**

6	kaikki	34
7	sukupuolen mukaan	34
8	iän mukaann	35
9	sosioekonomisen aseman mukaan	35

**Väite: Viranomaiset pyrkivät salaamaan hallussaan olevia
ympäristön tilaa koskevia tietoja.**

10	kaikki	36
11	sukupuolen mukaan	36
12	iän mukaan	37
13	sosioekonomisen aseman mukaan	37

**Väite: Asiantuntijoiden ympäristön tilasta julkisuuteen antama tieto
on luotettavaa.**

14	kaikki	38
15	sukupuolen mukaan	38
16	iän mukaan	39
17	sosioekonomisen aseman mukaan	39

Väite: Poliitikot pyrkivät kaunistelemaan ympäristön tilaan liittyviä asioita oman ja puolueensa edun mukaisesti.

18	kaikki	40
19	sukupuolen mukaan	40
20	iän mukaan	41
21	sosioekonomisen aseman mukaan	41

Väite: Yritykset eivät anna oikeaa tietoa toimintansa ympäristövaikutuksista

22	kaikki	42
23	sukupuolen mukaan	42
24	iän mukaan	43
25	sosioekonomisen aseman mukaan	43

Väite: Kaikki radioaktiivisuus on ihmisen aiheuttamaa

26	kaikki	46
27	sukupuolen mukaan	46
28	iän mukaan	47
29	sosioekonomisen aseman mukaan	47

Väite: Kasvillisuutta vahingoittava happosade syntyy siitä, että osa mm. rikkipestäistä sitoutuu sadepisaroihin.

30	kaikki	48
31	sukupuolen mukaan	48
32	iän mukaan	49
33	sosioekonomisen aseman mukaan	49

Väite: Maapallon ilmakehässä oleva otsoniaukko aiheuttaa kasvihuoneilmiön.

34	kaikki	50
35	sukupuolen mukaan	50
36	iän mukaan	51
37	sosioekonomisen aseman mukaan	51

Väite: Vielä ei ole havaittu merkittävää otsonikerroksen ohenemista

38	kaikki	52
39	sukupuolen mukaan	52
40	iän mukaan	53
41	sosioekonomisen aseman mukaan	53

Väite: Jotkut ydinvoimaloiden radioaktiivisista jätteistä voivat olla vaarallisia vielä tuhansien vuosien kuluttua.

42	kaikki	54
43	sukupuolen mukaan	54
44	iän mukaan	55
45	sosioekonomisen aseman mukaan	55

Väite: Ympäristöasiat eivät ole minulle jokapäiväinen huolenaihe.

46	kaikki	58
47	sukupuolen mukaan	58
48	iän mukaan	59
49	sosioekonomisen aseman mukaan	59

Väite: Ympäristöasioista huolehtiminen kuuluu ensisijassa päättäjille ja asiantuntijoille.

50	kaikki	60
51	sukupuolen mukaan	60
52	iän mukaan	61
53	sosioekonomisen aseman mukaan	61

Väite: Vältän ajattelemasta ympäristöön liittyviä asioita elämänilon säilyttääkseni.

54	kaikki	62
55	sukupuolen mukaan	62
56	iän mukaan	63
57	sosioekonomisen aseman mukaan	63

Väite: Ajattelen usein, miten erilaiset ympäristösaasteet vaikuttavat terveyteeni.

58	kaikki	64
59	sukupuolen mukaan	64
60	iän mukaan	65
61	sosioekonomisen aseman mukaan	65

Väite: Pysin aktiivisesti välttämään sellaisia tuotteita, joiden terveydelle mahdollisesti aiheuttamista vaaroista olen saanut tietoa.

62	kaikki	66
63	sukupuolen mukaan	66
64	iän mukaan	67
65	sosioekonomisen aseman mukaan	67

Väite: Pystyn omalla toiminnallani vaikuttamaan hyvin paljon siihen, joudunko alttiiksi ympäristön saasteille.

66	kaikki	68
67	sukupuolen mukaan	68
68	iän mukaan	69
69	sosioekonomisen aseman mukaan	69

Väite: Tiede ja tutkimus ratkaisevat ympäristöön liittyvät ongelmat tulevaisuudessa ilman että tarvitaan suuria muutoksia yhteiskunnassa.

70	kaikki	72
71	sukupuolen mukaan	72
72	iän mukaan	73
73	sosioekonomisen aseman mukaan	73

Väite: Moderni tekniikka on tuonut mukanaan enemmän epätoivottavia kuin hyviä asioita.

74	kaikki	74
75	sukupuolen mukaan	74
76	iän mukaan	75
77	sosioekonomisen aseman mukaan	75

Väite: Ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu.

78	kaikki	76
79	sukupuolen mukaan	76
80	iän mukaan	77
81	sosioekonomisen aseman mukaan	77

Väite: Ympäristöongelmat eivät ole ratkaistavissa ilman että luovumme nykyisestä hyvinvoinnin tasosta.

82	kaikki	78
83	sukupuolen mukaan	78
84	iän mukaan	79
85	sosioekonomisen aseman mukaan	79

Väite: Ihmiset korostavat mielestäni liikaa taloudellisen kehityksen ympäristössä aiheuttamia haittoja.

86	kaikki	80
87	sukupuolen mukaan	80
88	iän mukaan	81
89	sosioekonomisen aseman mukaan	81

Väite: Ympäristönsuojelu ja sen tehostaminen edellyttävät taloudellista kasvua.

90	kaikki	82
91	sukupuolen mukaan	82
92	iän mukaan	83
93	sosioekonomisen aseman mukaan	83

Kysymys: Kuinka usein huolehditte, että kotinne kertyvät ongelmajätteet päätyvät niille tarkoitettuihin keräilypisteisiin?

94	kaikki	86
95	sukupuolen mukaan	86
96	iän mukaan	87
97	sosioekonomisen aseman mukaan	87

Kysymys: Kuinka usein kiinnitätte kaupassa asioidessanne huomiota ostamienne tuotteiden pakkausmateriaalin määrään ja ympäristöystävällisyyteen?

98	kaikki	88
99	sukupuolen mukaan	88
100	iän mukaan	89
101	sosioekonomisen aseman mukaan	89

Kysymys: Kuinka usein otatte hankintoja tehdessänne huomioon tuotteiden valmistamisesta aiheutuneet ympäristövaikutukset?

102	kaikki	90
103	sukupuolen mukaan	90
104	iän mukaan	91
105	sosioekonomisen aseman mukaan	91

Kysymys: Mikäli teillä on auto, kuinka usein vältätte ympäristösyistä sen käyttöä silloin, kun se ei ole välttämätöntä?

106	kaikki	92
107	sukupuolen mukaan	92
108	iän mukaan	93
109	sosioekonomisen aseman mukaan	93

Väite: Mielestäni omalla asuinpaikallani kierrätykseen kelpaavien jätteiden keräystä ei ole riittävän hyvin järjestetty.

110	kaikki	94
111	sukupuolen mukaan	94
112	iän mukaan	95
113	sosioekonomisen aseman mukaan	95
114	asuinalueen mukaan	96

Väite: Paras tapa saada ihmiset muuttamaan kulutustottumuksiaan on verotuksen muuttaminen siihen suuntaan, että ympäristöä paljon kuormittavien tuotteiden ja palveluiden hintoja korotetaan.

115	kaikki	98
116	sukupuolen mukaan	98
117	iän mukaan	99
118	sosioekonomisen aseman mukaan	99

Kysymys: Olisitteko halukas maksamaan tuotteista korkeampia hintoja, jos se osoittautuisi ympäristöongelmien ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi?

119	kaikki	100
120	sukupuolen mukaan	100
121	iän mukaan	101
122	sosioekonomisen aseman mukaan	101

Väite: Suomen tulisi osallistua enemmän maamme lähialueiden ympäristön suojeluun, vaikka se vaatisi taloudellisia uhrauksia.

123	kaikki	102
124	sukupuolen mukaan	102
125	iän mukaan	103
126	sosioekonomisen aseman mukaan	103

Väite: Ympäristönsuojelu otetaan päätöksenteossa jo aivan riittävästi huomioon.

127	kaikki	106
128	sukupuolen mukaan	106
129	iän mukaan	107
130	sosioekonomisen aseman mukaan	107

Väite: Ihmiset muuttaisivat kulutustottumuksiaan, jos saisivat riittävästi tietoa eri hyödykkeiden ja toimien vaikutuksista ympäristöön.

131	kaikki	108
132	sukupuolen mukaan	108
133	iän mukaan	109
134	sosioekonomisen aseman mukaan	109

Väite: Tavanomainen poliittinen päätöksenteko reagoi ympäristöongelmiin liian hitaasti, joten kansalaistottelemattomuus on täysin hyväksyttävä tapa vaikuttaa asioihin.

135	kaikki	110
136	sukupuolen mukaan	110
137	iän mukaan	111
138	sosioekonomisen aseman mukaan	111

Väite: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yksityisten ihmisten päätösvaltaan puuttumista.

139	kaikki	112
140	sukupuolen mukaan	112
141	iän mukaan	113
142	sosioekonomisen aseman mukaan	113

Väite: Ympäristöongelmien lieventäminen edellyttäisi huomattavaa lainsäädännön kiristämistä ja valvonnan tehostamista.

143	kaikki	114
144	sukupuolen mukaan	114
145	iän mukaan	115
146	sosioekonomisen aseman mukaan	115

Väite: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että asiantuntijoiden valtaa ympäristöpolitiikassa olisi lisättävä.

147	kaikki	116
148	sukupuolen mukaan	116
149	iän mukaan	117
150	sosioekonomisen aseman mukaan	117

Väite: Ympäristöongelmat ovat niin polttavia, että ne olisi asetettava etusijalle, vaikka se merkitsisi yritystoiminnan tiukempaa sääntelyä ja yrittäjän päätösvallan kaventamista.

151	kaikki	118
152	sukupuolen mukaan	118
153	iän mukaan	119
154	sosioekonomisen aseman mukaan	119

VESI- JA YMPÄRISTÖHALLINNON JULKAISUJA - sarja A

83. Vesihuoltolaitokset 31.12.1988 ja 31.12.1989. Helsinki 1992.
84. Sandman, Olavi; Turkia, Jaana & Huttunen, Pertti: Paleolimnologinen tutkimus metsäojituksen ja -lannoituksen vesistövaikutuksista Juupajoen Kalliojärvestä. Helsinki 1992.
85. Helsingin vesi- ja ympäristöpiiri: Uudenmaan ja Etelä-Hämeen vedet. Helsinki 1991.
86. Roila, Tuija: Pienvesien happamoitumisen seuranta vuosina 1979 - 1989.
Roos, Jaana: Puskurikapasiteetin muutokset eräissä pienjärvisissä vuosien 1937 - 48 ja 1988 välillä. Helsinki 1992.
87. Ollikainen, Minna: Karjalan Pyhäjärven tila 1980-luvulla sedimentin piilevien ilmentämänä. Helsinki 1992.
88. Lepistö, Liisa: Planktonlevien aiheuttamat haitat. Helsinki 1992.
89. Rantakangas, Jorma: Perkauksen aiheuttaman kiintoainevirtaaman ennakointi. Helsinki 1992.
90. Kajjalainen, Erkki (toim.): Sonkajärven reitin vesien käytön yleissuunnitelma. Helsinki 1992.
91. Salo, Simo: The fate of chemicals spilled on water. A literature review of physical and chemical processes. Helsinki 1992.
92. Mäkirinta, Urho & Tolonen, Pasi: Vaalan Järvikylän järvien kasvillisuus järvien tilan kuvaajana. Helsinki 1992.
93. Mäkirinta, Urho: Muutoksia Alavetelin Isojärven kasvillisuudessa 1973 - 1981. Helsinki 1992.
94. Nakari, Tarja: Porvoon edustan merialueen meriveden vaikutuksista sumpputettujen ja luonnonkalojen elintoimintoihin. Helsinki 1992.
95. Torpström, Heikki & Lappalainen, Matti: Järvien biomanipulaation perusteita ja käytännön mahdollisuuksia. Helsinki 1992.
96. Salonen, Seija; Frisk, Tom; Kärmeniemi, Tellervo; Niemi, Jorma; Pitkänen, Heikki; Silvo, Kimmo & Vuoristo, Heidi: Fosfori ja typpi vesien rehevöittäjinä – vaikutusten arviointi. Helsinki 1992.
97. Assmuth, Timo; Strandberg, Tapio; Joutti, Anneli & Kalevi, Kirsti: Kemiaalisesti saastuneiden maa-alueiden tutkimusmenetelmät. Helsinki 1992.
98. Kivimäki, Anna-Liisa: Tekopohjavesilaitokset Suomessa. Helsinki 1992.
99. Tanninen, Risto: Arvot ja asenteet Pyhäjoen vesiensuojelusuunnittelussa. Helsinki 1992.
100. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri: Rautalammin reitin vene- ja retkisatamasuunnitelma. Helsinki 1992.
101. Eloheimo, Karri: Veneily ja sen ympäristövaikutukset. Helsinki 1992.
102. Sytyke 16. Sannholm, Gun & Söderström, Mirja: Entsyymikäsittelyn merkitys sulfaattimassan valkaisuissa. Helsinki 1992.
103. Sytyke 9. Raitio, Laura: Siistausprosessin ympäristökuormitus. Helsinki 1992.
104. Sytyke 17. Jantunen, Esko: Jätevesipäästötön paperitehdas. Helsinki 1992.
105. Sytyke 10. Lehtinen, K.-J. & Tana: Effects in mesocosms exposed to effluents from bleached hardwood kraft pulp mill. Helsinki 1992.
106. Hudd, Richard; Toivonen, Anna-Liisa & Wistbacka Ralf: Malax å fiskeriutredning. Helsinki 1992.
107. Rontu, Mika: Pohjaveden alkalointi kalkkikivisuodatuksella. Helsinki 1992.
108. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri: Rautalammin reitti - Kansallisvesi. Helsinki 1992.
109. Sytyke 11. Junttila, Vesa: Sellutehtaan ympäristökuormitusten pienentäminen ja hallinta uudella tehdaslaitteistolla. Helsinki 1992.
110. Sytyke 20. Kara, Mikko: Natrium- ja rikkitaseen säätömahdollisuuksia suomalaisessa sellutehtaassa. Helsinki 1992.
111. Kauppi, Marja: Repoveden alueen vesistöjen perusselvitys. Helsinki 1992.
112. Lindholm, Tapio (toim.): Sukkessiotutkimusten tuloksia Suomen ja SNTL:n luonnonsuojelualueilta. Helsinki 1992.
113. Sytyke 2. Hatakka, Annele; Valo, Marjatta & Lankinen, Pauliina: Puunjalostusteollisuuden jätevesien käsittely valkolahosienillä ja niiden entsyymeillä. Helsinki 1992.
114. Sytyke 19. Krogerus, Märten & Hynninen, Pertti: Sellu- ja paperiteollisuuden päästöjen käsittelyvaihtoehdot ja kustannukset. Helsinki 1992.
115. Hyvärinen, Pekka; Salojärvi, Kalervo; Pushkin, Sergei & Ahonen, Mikko: Kalojen vaellus Oulujärvestä Oulujokeen. Helsinki 1992.
116. Ettala, Matti & Koskela, Juhani: Kloorifenolipitoisten pohjavesien käsittely aktiivihiihtisuodatuksella ja aktiivilietemenetelmällä. Helsinki 1992.

117. Sytyke 6. Myréen, Bertel: Suomen metsäteollisuuden tila vuonna 1995. Helsinki 1992.
118. Lyly, Olavi: Torjunta-aineiden käytön kannattavuus ja ympäristöhaittojen vähentäminen. Helsinki 1992
119. Sytyke 21. Laxén, Torolf: Organosolvkeitot. Helsinki 1992.
120. Sytyke 4. Pere, J; Thun, R; Alén, R; Kyllönen, H & Viikari, L: Metsäteollisuuden jäteliitteet. Helsinki 1992.
121. Vesihuoltolaitokset 31.12.1990. Helsinki 1992.
122. Sytyke 14. Siitonen, Heikki; Wartiovaara, Jyrki & Kasanen, Pirkko: Sellu- ja paperitehdas-integraatin ympäristönsuojelutoimien hyötyjen ja haittojen arviointi - casetutkimus. Helsinki 1992.
123. Sytyke 22. Malinen, Raimo: Skenaarioanalyysi massan valmistuksen kehitysvaihtoehtoista. Helsinki 1992.
124. Sytyke 22A. Vasara, Petri: Skenaarioiden tuottaminen ja analyysi massanvalmistukselle Suomessa 1995 - 2010. Helsinki 1992.
125. Törrtö, Heli; Kaakinen, Eero & Alasaarela, Erkki: Ympäristövaikutusten arviointi aluehallinnossa - esimerkkinä Oulun lääni. Helsinki 1992.
126. Ekholm, Matti: Suomen vesistöalueet. Helsinki 1992.
127. Aura, Erkki; Puustinen, Markku; Virtanen, Seija; Mikkola, Hannu; Luoma, Tarmo & Peltomaa, Rauno: Salaojitusmenetelmien vertailu Zaitsevon kenttäkokeessa. Helsinki 1992.
128. Sytyke 15. Puustinen, Jukka: Ravinteiden käytön optimointi metsäteollisuuden aktiivilietelaitoksissa.
Sytyke 3. Lammi, Reino & Pakarinen, Kauko: Typpiravinnelisäyksen vaikutus sellutehtaan aktiivilietelaitoksen toimintaan. Helsinki 1993.
129. Seppälä, Jyri: Ympäristöriskianalyysi teollisuudessa. Helsinki 1992.
130. Sytyke 18. Pihlaja, Kalevi (koordinaattori): Valkaistua sulfaattisellua valmistavan tehtaan jätevesien orgaanisen aineen hajoaminen ja ympäristövaikutukset. Helsinki 1993.
131. Lax, Hans-Göran; Koskenniemi, Esa; Sevola, Pertti & Bagge, Pauli: Tenojoen pohjaeläimistö ympäristön laadun kuvaajana. Helsinki 1993.
132. Sytyke 12. Kauppinen, Jyrki: Metsäteollisuuden hajuaaineiden analytiikka ja seuranta. Helsinki 1993.
Sytyke 5. Välttilä, Olli: Biolietteen poltto.
133. Sytyke 10A. Lehtinen, K-J: Ecological impact of pulp mill effluents. Helsinki 1993.
134. Hirvi, Juha-Pekka (toim.): Operatiivinen ajalehtimis- ja kulkeutumismalli merialueille. Helsinki 1993.
135. Nystén, Taina: Kärkölän likaantuneen pohjavesialueen geologia ja matemaattinen mallintaminen. Helsinki 1993.
136. Vesihuoltolaitokset 1991. Helsinki 1993.
137. Ullvén, Johanna: Simpukoiden soveltuvuudesta kloorifenolien tutkimiseen murtovedessä. Helsinki 1993.
138. Peura, Pekka: Happamoituminen Merenkurkun pienissä järvissä.
Peura, Pekka: Förurning av småsjöarna i Norra Kvarnen. Helsinki 1993
139. Huttunen, Leena & Soveri, Jouko: Luonnontilaisen roudan alueellinen ja ajallinen vaihtelu Suomessa. Helsinki 1993.
140. Kaatra, Kai & Marttunen, Mika (toim.): Oulujoen vesistön säännöstelyjen kehittämisselvitykset. Helsinki 1993.
141. Suomela, Tapani: Tuusulan kunnan Hyrylän pohjavesialueen suojelusuunnitelma. Helsinki 1993.
142. Kauppi, Lea (toim.): Itäisen Suomenlahden lintukuolemat keväällä 1992. Helsinki 1993.
143. Lahti, Kirsti; Lepistö, Liisa; Niemi, Jorma & Färdig, Michael: Eri vesilaitosten tehokkuus levien ja erityisesti syanobakteerien poistossa. Helsinki 1993.
144. Koskimies, Pertti: Population sizes and recent trends of breeding birds in the nordic countries. Helsinki 1993.
145. Alasaarela, Erkki; Hellsten, Seppo; Keränen, Reijo; Kurttila, Terttu & Riihimäki, Juha: Säännöstelyjen järvien rantojen kunnostuksen ja hoidon periaatteet - esimerkkinä Oulujoen vesistö. Helsinki 1993.
146. Korkka-Niemi, Kirsti; Sipilä, Annika; Hatva, Tuomo; Hiisvirta, Leena; Lahti, Kirsti & Alftan, Georg: Valtakunnallinen kaivovesitutkimus. Helsinki 1993.
147. Ruonala, Seppo (toim.): SYTYKE-ohjelman projektien yhteenvedot. Helsinki 1993.
148. Ruonala, Seppo (red.): Sammandrag av projekten i programmet SYTYKE. Helsinki 1993.
149. Ruonala, Seppo (ed.): Summaries of SYTYKE-projects. Helsinki 1993.

150. Niinioja, Riitta: Lietelannan levitys ja ravinteiden huuhtoutuminen. Helsinki 1993.
151. Hynninen, Pekka (toim.): Pyhäjoen vesiensuojelun yleissuunnitelma. Helsinki 1993.
152. Pohjois-Karjalan vesi- ja ympäristöpiiri: Pohjois-Karjalan vedet ja ympäristö 1990-luvulla. Helsinki 1993.
153. Rathmayer, Hans & Juvankoski, Markku: Tiivistemattoina käytettävät geomembraanit - toiminta-vaatimukset ja materiaalinvalintakriteerit. Helsinki 1993.
154. Vertanen, Suvi: Elinkaarianalyysi ja pakkaukset. Helsinki 1993.
155. Ahtela, Irmeli: Porvoon edustan merialueen tila vuosina 1985 - 1991. Helsinki 1993.
156. Mroueh, Ulla-Maija: Orgaanisten liuotteiden käyttö Suomessa. Helsinki 1993.
157. Hudd, Richard; Leskelä, Ari & Kjellman, Jakob: Kyrönjoen alaosan kalatalousselvitykset vuosina 1980 - 1990. Helsinki 1993.
158. Hottola, Petri : Lintuvesiohjelma puntarissa - Linnustoselvitys Pohjois- Karjalan lintujärvillä. Helsinki 1993.
159. Luther, Annika: Muurahaiset ympäristön seurannassa. Kirjallisuusselvitys. Helsinki 1993.
160. Haatainen, Susanna; Hammar, Taina; Huovila, Juhani: Lahti, Erkki; Oksman, Heikki; Punju, Pirjo & Taipainen, Irmeli: Hyalotheca dissiliens -koristelevän runsastumisen syistä Rautalammin reitillä. Helsinki 1993.
161. Turun vesi- ja ympäristöpiiri: Kiskonjoen luonnontaloudellinen kehittämissuunnitelma. Helsinki 1993.
162. Porvari, Petri; Verta, Matti: Elohopea ympäristössä ja tekoaltaissa - kirjallisuuskatsaus ja arvio Vuotoksen tekoaltaan hauen elohopeapitoisuuden kehittymisestä. Helsinki 1993.
163. Grönroos, Juha: Maatalouden ammoniakkipäästöjen vähentäminen. Vähentämismenetelmien arviointitutkimus. Helsinki 1993.
164. Heikkinen, Onni (toim.): Oulujärven vesiensuojelun yleissuunnitelma. Helsinki 1993.
165. Reuna, Marja, Perälä, Jaakko ja Aitamurto, Seppo: Lumen aluevesiarvoja Suomessa vuosina 1946 - 1993. Helsinki 1993.
166. Madekivi, Olli: Alusten aiheuttamien aaltojen ja virtausten ympäristövaikutukset. Helsinki 1993.
167. Shuibo, Pan (ed.) & Loukola, Erkki (ed.): Chinese-Finnish cooperative research work on dam break hydrodynamics. Helsinki 1993.
168. Vesihuoltolaitokset 1992. Helsinki 1993.
169. Virkanen, Juhani; Heikkilä, Raimo; Lindholm, Tapio: Kerrossammalten (*Hylocomium splendens*) raskasmetallipitoisuudet Kuhmossa 1989. Helsinki 1994.
170. Vuori, Kari-Matti: Hydropsychidae-heimon vesiperhostoukat ympäristökuormituksen mittareina virtaavissa vesissä. Helsinki 1993.
171. Keränen, Saara & Kokko Aira: Pesosjärven yhdenntetyn seurannan alueen kasvillisuus vuosina 1989 ja 1990. Helsinki 1993.
172. Kärkkäinen, Sirpa: Kolin alueen lehdot. Helsinki 1994.
173. Marttunen, Mika & Hiedanpää, Juha: Etutaihojen suhtautuminen Kokemäenjoen keskiosan ja Loimijoen tulvasuojeluun. Helsinki 1994.
174. Krogerus, Kirsti & Bilaletdin, Ämer: Kyrösjärven, Parkanonjärven ja Jämsijärven vesiensuojelusuunnitelma. Helsinki 1994.
175. Rutanen, Ilpo: Etelä-Suomen vanhojen metsien kovakuoriaiset I. Helsinki 1994.
176. Rönkkömäki, Mauno: Hydrologisten mallien käyttö turvetuotantoalueiden vesiensuojelutekniikan kehittämisessä. Helsinki 1994.
177. Lindholm, Tapio & Airaksinen, Outi (toim.): Talaskankaan metsä- ja suoalueen luonnonsuojeluinventoinnit. Helsinki 1994.
178. Dahlbo, Helena: Kiinteän yhdyskuntajätteen metallivirrat – tutkimuksen kokeellinen osa ja yhteen-veto. Helsinki 1994.
179. Sandman, Olavi; Kauppi, Lea & Tossavainen, Tarmo: Metsäojitusten ja -lannoitusten aiheuttamien ravinnehuuhtoutumien pidättäminen järvierkerrostumiin.
Sandman, Olavi; Turkia, Jaana & Huttunen, Pertti: Metsätalouden pitkäaikaiset vaikutukset suurissa järvissä, Kuhmon Änättijärven ja Lentuan sedimenttitutkimus. Helsinki 1994.
180. Lapin vesi- ja ympäristöpiiri: Lapin vesistöt ja ympäristö 1990-luvulla. Lapin vesien käytön, hoidon ja suojelun kehittämissuunnitelma. Helsinki 1994.
181. Malve, Olli; Ekholm, Petri; Kirkkala, Teija; Huttula, Timo & Krogerus, Kirsti: Säskylän Pyhäjärven virtaukset, ravinnekuormitus ja rehevyystaso. Helsinki 1994.

Ympäristöasennebarometri osoittaa selvästi, että ympäristö on suomalaisille sydämenasia. Ei edes vaikea talouden lama ole syrjäyttänyt huolta saastumisesta. Kansalaiset seuraavat ympäristöä koskevia uutisia ja tiedotteita, keskustelevat niistä muiden kanssa ja tietävät hyvin ajankohtaiset ympäristöongelmat. Tietonsa he saavat etupäässä tiedotusvälineiltä, joskin niiden tapaan valita dramaattisia ympäristöaiheita suhtaudutaan kriittisesti.

Kansalaiset eivät oikein luota poliitikkojen, viranomaisten eikä yrittäjien ympäristölausuntoihin, ja heidän mielestään ihmisten suhtautumista ympäristöön määrää aivan liian paljon taloudellinen hyötyajattelu. Ilmeistä on, että suomalaiset odottavat nyt päättäjiltä aktiivisempaa ympäristöpolitiikkaa, ja he ovat ainakin periaatteessa valmiita maksamaan enemmän ympäristöä saastuttavista tuotteista ja palveluksista.

Ympäristöasennebarometri on tarkoitettu ympäristöpolitiikan suunnittelijoille ja päättäjille, sekä tietysti kaikille ympäristöasioista ja -asenteista kiinnostuneille.